

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

**Türk Hukukunda
Destekten Yoksun Kalma Tazminatı**

Yüksek Lisans Tezi

Emrah Bulut

Haziran 2024

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

**Türk Hukukunda
Destekten Yoksun Kalma Tazminatı**

Yüksek Lisans Tezi

Emrah Bulut

Danışman

Prof. Dr. İbrahim Subaşı

Haziran 2024

TEZ JÜRİSİ ONAYI

Emrah Bulut tarafından hazırlanan "Türk Hukukunda Destekten Yoksun Kalma Tazminatı" başlıklı bu Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Anabilim Dalı'nda hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. İbrahim Subaşı

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Dr. Abdullah Erol

İstanbul Üniversitesi

Dr. Ömer Uğur

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 28/ 06 / 2024

BEYANLAR

Yazım ve Kaynak Gösterme Kılavuzu Beyanı

Danışmanlığımda yazılan bu tezin CHICAGO yazım ve kaynak gösterme kılavuzunda belirtilen kurallara uygun olarak yapılandırıldığı ve bu kılavuzundipnot kaynak gösterme standartlarının bu tezde tutarlı olarak uygulandığı tarafımdan incelenerek teyit edilmiştir.

İmza

Prof. Dr. İbrahim Subaşı

Etik İlkeler Sadakat Beyanı

Hazırladığım bu tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

İmza

Emrah Bulut

ÖZET

Türk Hukukunda

Destekten Yoksun Kalma Tazminatı

Bulut, Emrah

Yüksek Lisans Tezi, Özel Hukuk Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. İbrahim Subaşı

Haziran 2024

Türkiye’de yılda binlerce iş kazası ve trafik kazası meydana gelmekte olup bu kazalar sonucu binlerce kişinin hayatı son bulmakta ve ölenin desteğinden mahrum kalanların bakım ihtiyacı açığa çıkmaktadır. Bu halde hak sahipleri tarafından tazminat sorumlusuna karşı ölenin desteğinden mahrum kalmaları sebebiyle maddi tazminat talepleri yöneltilmektedir.

Türk hukukunda destekten yoksun kalma tazminatı asıl dayanak noktasını 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 53. maddesinden almaktadır. Ancak tazminat sadece Türk Borçlar Kanunlarıyla ilgisi olmayıp iş ve sosyal güvenlik hukukunu, sigorta hukukunu da ilgilendirmektedir. Bu nedenle destekten yoksun kalma tazminatı haksız fiil sorumluluğu sadece trafik kazalarından kaynaklı ölümler sebebiyle açığa çıkmayıp işveren tarafından işyeri veya işyeri sayılan yerlerde gerekli önlemlerin alınmaması, işverenin kanundan ve iş sözleşmelerinden kaynaklı işçi üzerindeki gözetim borcunu ihlal etmesi nedeniyle ölümler, idarenin fiillerinden kaynaklı ölümler ve tıbbi hatadan kaynaklı ölümlerden doğabileceğidir. Bu çalışmanın kapsamını iş kazası ve meslek hastalığı kaynaklı ölümler ve yeri geldiğinde ifade edilecek olan trafik kazaları sebebiyle yaşanan ölümler sonucunda ilgililer tarafından talep edilen destekten yoksun kalma tazminatı oluşturacaktır.

Doktrinde birçok yazar tarafından ve Yargıtay kararlarında da benimsendiği üzere kaçınılmazlık ilkesi gereği işçinin ölümü halinde tazminat sorumlusundan ortaya çıkan destekten yoksunluk zararının karşılanmasını talep hakkı sağlar.

Destekten yoksun kalma tazminatının amaçlarından birisi ölenin desteğinden mahrum kalan ölenin yakınlarının acılarını bir nebze hafifletmektir. Ölenin yakınları üzüntülerinin yanı sıra ölenin desteğinden mahrum kalmaları

sebebiyle maddi durumlarının kötüleşmesinin ve oluşacak olan zararın tazminat yoluyla karşılanması amacını taşır.

Günümüzde tazminatın belirlenmesi bakımından doktrinde farklı görüşler vardır. Uygulamada henüz yerleşik içtihatlar oluşmamış mahkemeler tarafından benzer olaylara ilişkin tazminat hesaplamalarında farklı kararlar verilmektedir. Bu tazminat türü doktrin ve yüksek mahkeme kararları doğrultusundaki görüşler çerçevesinde belirlenmekte olup uygulama esasları bakımından farklı görüşler ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada destekten yoksun kalma tazminatının Türk hukukunda genel görünümü incelenecektir. Destekten yoksun kalma tazminatı ve bu tazminatın belirlenmesindeki bir takım belirsizlikler doktrindeki farklı görüşler ve Yargıtay kararlarıyla incelenmeye çalışılacak, yeni öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Destek, Zararın Belirlenmesi, Meslek Hastalığı, Tazminat, İş Kazası

COMPENSATION FOR DEPRIVATION OF SUPPORT UNDER TURKISH LAW

Bulut, Emrah

Master's Thesis, Department of Private Law,

Supervisor: Prof. Dr. İbrahim Subaşı

June 2024

Thousands of work accidents and traffic accidents occur annually in our country and thousands of people's lives end as a result of these accidents and the need for care for those who are deprived of the support of the deceased arises. In this case, the right holders file financial compensation claims against the indemnity responsible due to the deprivation of the support of the deceased.

In Turkish Law, compensation for deprivation of support is based on Article 53 of the Turkish Code of Obligations No. 6098. However, compensation is not only related to our Code of Obligations, but also to Labor and Social Security Law and Insurance Law. For this reason, compensation for deprivation of support may arise not only due to deaths caused by traffic accidents, but also due to the employer's failure to take the necessary precautions in the workplace or places considered as workplace, the employer's violation of the supervision obligation on the employee arising from the law and employment contracts, and even, as adopted by many authors in the doctrine and in the decisions of the Court of Cassation, in the event of the death of the employee due to the principle of inevitability, it provides the right to demand the compensation of the loss of deprivation of support arising from the compensation responsible.

One of the purposes of compensation for deprivation of support is to alleviate the suffering of the relatives of the deceased who are deprived of the support of the deceased. In addition to the grief of the relatives of the deceased, it aims to compensate for the deterioration of their financial situation and the damage that will occur due to the deprivation of the support of the deceased.

Today, there are different opinions in the doctrine in terms of determining the compensation. In practice, the courts, which have not yet established case law,

make different decisions in the calculation of compensation for similar incidents. This type of compensation is determined within the framework of the opinions in line with the doctrine and high court decisions, and different opinions emerge in terms of application principles.

In this study, the general view of compensation for deprivation of support in our law will be examined. The compensation for deprivation of support and some uncertainties in the determination of this compensation will be analyzed with the different opinions in the doctrine and the decisions of the Court of Cassation, and new suggestions will be presented.

Keywords: Support, Determination of Loss, Occupational Disease, Compensation, Work Accident

ÖNSÖZ

İlk olarak yüksek lisans tez yazma sürecim boyunca desteğini ve emeğini esirgemeyen ve hayatımda yol gösterici olan, yılların bilgi birikimiyle üzerimde emeği olan, yardım çabaları ile çevresinde iyi bilinen, tez çalışmamın planını yapan danışmanım Prof. Dr. İbrahim Subaşı'na teşekkürü bir borç bilerek minnettar olduğumu ifade etmek isterim. Ayrıca çalışmama iyileştirme ve düzeltmeleriyle katkıda bulunan Dr. Öğr. Üyesi Ömer Uğur ve Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Erol hocalarıma içtenlikle minnettarlığımı belirtmek isterim.

Tez çalışmamın öncesi ve sonrasında emeklerini üzerimden hiç esirgemeyen bana tam destek olan canım aileme, eğitim süreçlerimde hep destek olup beni heveslendiren babam Murat Bulut'a, annem Şehriban Bulut'a ve kardeşlerime teşekkürü bir borç bilirim.

Tez yazım çalışmamda ve hayatımda tam desteği olan tez yazımda beni heveslendiren, daima yanımda olan canım eşim Av. Zeynep Köse Bulut'a özellikle çok teşekkür ederim.

İstanbul, 2024

Emrah BULUT

İÇİNDEKİLER

BEYANLAR.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	ix
KISALTMALAR.....	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DESTEK KAVRAMI VE DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ HUKUKİ NİTELİĞİ

I- Destek Kavramı.....	3
A- Genel Olarak.....	3
B- Destek Türleri.....	7
1- Gerçek (Fiili) Destek	7
2- Varsayımsal (Farazi) Destek.....	9
C-Destek Olarak Kabul Edilen Kişiler.....	11
1- Genel Olarak.....	11
2- Destek Tipleri.....	12
a- Destek Olarak Eş.....	12
b- Nikâhsız Fiili Birliktelik Yaşayanların Destekliği.....	15
c- Destek Olarak Nişanlılar.....	19
d- Destek Olarak Anne ve Baba.....	22
(1)- İleri Seviyede Engelli Olan Çocuklar Bakımından.....	23
(2)- Cenin Bakımından.....	23
(3)- Evlatlık Bakımından.....	25
(4)- Evli ve Yetişkin Çocukların Destek Tazminatı Talep Edeceği Haller.....	26
e- Destek Olarak Üvey Anne ve Üvey Baba.....	27
f- Destek Olarak Çocuklar.....	28
(1)- Küçük Çocukların Anne ve Babalarına Destekliği.....	29

(2)- Yetişkin Çocukların Anne ve Babalarına Destekliği.....	34
(3)- Çocukların Üvey Anne ve Babalarına Destekliği.....	36
g- Destek Olarak Kardeş.....	37
II-Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Hukuki Niteliği ve Özellikleri.....	41
A- Tazminatın Bağımsız Nitelikte Olması.....	43
B- Maddi Nitelikte Tazminat Talebi Olması.....	47
C- Tazminatın Haczedilememesi.....	48
D- Yansıma Yoluyla Uğranılan Zarar Olması.....	49
E- Nafaka Hükümleri ile İlgisinin Olmaması.....	53
F- Ahlaki Bir Borç İfa Etmemesi.....	55

İKİNCİ BÖLÜM

İŞ VE SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATI VE İŞVERENİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

I- Destekten Yoksun Kalma Tazminatının İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Genel Görünümü.....	56
A- İş Kazası.....	57
1- Bireysel İş Hukuku Kapsamında İş Kazası.....	57
2- 5510 sayılı Kanun Kapsamında İş Kazası.....	60
a- İş Kazasının Unsurları.....	63
(1)- Kazaya Uğrayan İşçinin Sigortalı Olması.....	64
(2)- Sigortalının Kazaya Uğraması.....	67
(a)- Kaza Tanımı.....	67
(b)- Ruhsal veya Bedensel Zarara Uğrama.....	69
(c)- İş Kazası Kabul Edilen Hallerde Kazanın Olması.....	71
(3)- İlliyet Bağı.....	75
3- İş Kazasının Tespiti ve Bildirimi.....	77
B- Meslek Hastalığı.....	80

1- Tanımı.....	80
2- Meslek Hastalığının Unsurları.....	81
a- Sigortalı Olma.....	83
b- Hastalık Halinin İşin Niteliği ya da İşin Yürütüm Koşulları Sonucunda Meydana Gelmesi.....	84
c- Bedensel veya Ruhsal Zarara Uğrama.....	86
d- Zarar ile Hastalık Arasında İliyet Bağı Olması.....	86
3- Meslek Hastalığının Tespiti.....	87
II- İşverenin Hukuki Sorumluluğu.....	88
A- Genel Olarak.....	88
B- Kusur Sorumluluğu.....	90
C- Kusursuz Sorumluluk.....	92

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ BELİRLENMESİ VE TAZMİNAT DAVASINDA USUL HÜKÜMLERİ

I- Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Belirlenmesi.....	96
A- Genel Olarak.....	96
B- Desteğin Kazancının Belirlenmesi.....	97
C- Tazminat Hesabında Yaşam Sürelerinin Belirlemesi.....	103
1- Yaşam Tabloları.....	103
2- Yaşam Süresinin Belirlenme Anı.....	105
D- Tazminat Hesabında Dikkate Alınacak Dönemler.....	105
1- Aktif Dönem.....	105
a- İşlemiş (Bilinen) Aktif Dönem.....	107
b- İşleyecek (Bilinmeyen) Aktif Dönem.....	108
2- Pasif Dönem.....	109
E- Tazminat Hesabında Destek Payları.....	109
1- Genel Olarak.....	109
2- Eş ve Çocukların Destek Payları.....	111
3- Anne ve Babanın Destek Payları.....	112

4- Kardeş ve Diğerlerinin Destek Payları.....	113
F- Destek Süreleri.....	115
1- Genel Olarak.....	115
2- Eşin Destekten Yoksun Kaldığı Sürenin Hesabı.....	116
3- Çocukların Destekten Yoksun Kaldığı Sürenin Hesabı.....	117
4- Anne ve Babanın Destekten Yoksun Kaldığı Sürenin Hesabı.....	118
5- Kardeşin Destekten Yoksun Kaldığı Sürenin Hesabı.....	119
G- Destekten Yoksun Kalma Tazminatında İndirimler.....	119
1- Evlenme İhtimali İndirimi.....	119
2- Yetiştirme Gideri ve Yapılmayan Masrafların İndirimi.....	122
3- Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Bağlanan Gelirlerin İndirimi.....	124
4- Hatır Taşınması Nedeniyle İndirim.....	127
II- Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Davasında Yargılama Usulü.....	129
A- Davanın Tarafları.....	129
1- Davacı.....	129
2- Davalı.....	130
B- Görevli Mahkeme.....	132
1- İş Kazası veya Meslek Hastalığı Sebebiyle Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Taleplerinde Görevli Mahkeme.....	132
2- Trafik Kazasından Kaynaklı Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Tazminatı Taleplerinde Görevli Mahkeme.....	134
C- Yetkili Mahkeme.....	134
1- İş Kazası veya Meslek Hastalığı Sebebiyle Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Taleplerinde Yetkili Mahkeme.....	135
2- Trafik Kazasından Kaynaklı Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Taleplerinde Yetkili Mahkeme.....	135
D- Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Davasında İspat.....	136
1- Eşler Arasındaki Desteklik İlişkisinin İspatı.....	136
2- Anne, Baba ve Çocuk Arasındaki Desteklik İspatı.....	137
3- Kardeşler Arasındaki Desteklik İlişkisinin İspatı.....	137
4- Destek ve Diğerleri Arasındaki Desteklik İlişkisinin İspatı.....	138

E- Tazminatın Ödenme Biçimi.....	138
1- Toptan Ödeme.....	138
2- İrat Şeklinde Ödeme.....	139
F- Destekten Yoksun Kalma Tazminatında Faiz.....	140
G- Zamanaşımı.....	142
1- Genel Olarak Haksız Fiillerde Zamanaşımı.....	142
2- İş Kazası ve Meslek Hastalığında Zamanaşımı.....	143
3- Karayolları Trafik Kanununda Zamanaşımı Süreleri.....	143
SONUÇ.....	145
KAYNAKÇA.....	151

KISALTMALAR

AYİM	: Askeri Yüksek İdare Mahkemesi
bkz.	: Bakınız
bs.	: Baskı
C	: Cilt
ÇASGEM	: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi
D	: Dairesi
E	: Esas
E.T	: Erişim Tarihi
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İK	: İş Kanunu
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
K	: Karar
KTK	: Karayolları Trafik Kanunu
KZMMS	: Karayolları Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortası
m.	: Madde
PMF	: Population Masculine et Féminine
RG	: Resmî Gazete
s.	: Sayfa
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SSGSSK	: Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
sy.	: Sayı
T	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu

TMK	: Türk Medeni Kanunu
TRH	: Türkiye Kadın – Erkek Hayat Tablosu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
vd.	: Ve diğerleri
vb.	: Ve benzeri
Y	: Yargıtay
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YİBBGK	: Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu Kararı
YİBK	: Yargıtay İçtihatı Birleştirme Kararı

GİRİŞ

Hukuka aykırı fiil sonucunda bir kişinin ölümüne sebep olan suçun faili devlet tarafından cezalandırılmaktadır. Bunun yanı sıra ölen kişilerin yakınları, ölenin desteğinden maddi ve manevi yönden mahrum kalacaklardır. Bu nedenle ölenin yakınlarının kendi şahıs varlıklarından kaynaklı hak kaybına uğrayacakları ortadadır. Nitekim ölenin yakınları ölüm sebebiyle, ölenin bakım gücünden yararlanamayacaklar ve durumlarında kötüleşmeye neden olacaktır. Çünkü desteğin yakınları ölenin bakım gücünü artık hissedemeyeceklerdir. Bu sebeple desteğin yakınlarının zararın karşılanması için hukukumuza destekten yoksun kalma tazminatı kavramı girmiştir.

Haksız fiil kaynaklı ölümler, kasıtlı fiillerden kaynaklı olmak zorunda değildir. Nitekim ülkemiz uygulamasında bu tazminatın talep edildiği olayların kaynağı trafik kazaları sonucu ölümler olabildiği gibi iş ve sosyal güvenlik hukuku açısından işverenin gerekli tedbirleri almaması veya almasına rağmen işçinin ölüm olayının gerçekleşmesinden kaynaklı da olabilmektedir. Trafik kazaları sebebiyle destekten yoksun kalma tazminatından KTK gereği Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası kapsamında sorumlular arasına sigorta şirketleri de eklenmiş olup tazminat sorumluluğu aralarında paylaştırılmaya çalışılmıştır.

Destekten yoksun kalma tazminatının belirlenmesi, ülke ve hayat gerçeklerinin ışığında önem arz etmekle birlikte tazminat hesaplamasındaki yöntemlerin karışık şekilde uygulanıyor olması hak sahiplerinin haklarını tehlikeye atmaktadır. Bazı mahkemeler destek tazminatının ödenmesi yönünden nakden ödeme bazı mahkemeler ise irat şeklinde tazminatın ödenmesine karar vermektedir. Mahkeme tarafından tazminatın irat şeklinde ödenmesinin kararlaştırılması halinde ilgililerin tazminat alacağının ülkemizde enflasyon etkisiyle eriyeceği gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

Mevzuatımızda destekten yoksun kalma tazminatına daha geniş bir yer ayrılmalı ve nüfus yapısı bakımından hesaplama yöntemleri ve yaşam tabloları ülkemiz gerçeklerine uygun şekilde yeniden oluşturulmalıdır. Tezimizde destekten yoksun kalma tazminatının genel

esaslarını, tartışmaları, işverenin iş kazası veya meslek hastalığı sonrası sorumluluğunun hangi tür sorumluluk olduğu, destekten yoksun kalma tazminatının belirlenmesi yöntemlerini ve tazminat davası aşamasında usule ilişkin hükümleri belirli bir plan kapsamında ele alacağız.

Çalışmamızın amacı, ülkemizde destekten yoksun kalan kişilerin uğramış oldukları zarar sebebiyle mağduriyetlerinin kanun koyucu tarafından yeni yasal düzenlemeler yapılarak hızlı şekilde hakkaniyet ölçüsü ve toplum gerçekleri dikkate alınarak giderilmesini sağlamaktır. Konumuz gereği hem doktrin hem yüksek yargı kararlarıyla konunun anlaşılır kılınması sağlanmaya çalışılacaktır. Türk hukukunda bu konuda boşluklara ve tartışmalara değinilecek ve tarafımızca öneriler sunulacaktır.

Çalışmamız üç ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmamızın ilk bölümünde söz konusu bu tazminat genel hatlarıyla irdelenecektir. Bu bağlamda destek kavramı, destek türleri, destek tipleri, karşılaştırmalı hukukta genel olarak destekten yoksun kalma, hukuki niteliği ve tazminatın özelliklerine değinilecektir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda da adı geçen bu tazminat altında iş kazası, meslek hastalığı kavramları ve işverenin destekten yoksunluk sebebiyle sorumluluğu bakımından tartışmalar incelenecektir. Tezin üçüncü bölümünde ise doktrin ve Yargıtay kararları ışığında tazminatının belirlenmesindeki usuller ve son olarak tazminat davasının usule ilişkin hükümleri tartışılacak ve incelenecektir.

Tezimizin sonuç kısmında ise destekten yoksun kalma tazminatının ana hatlarındaki tartışmalar ve uygulamada tazminatın belirlenmesine dair tartışmaların ışığında ulaştığımız sonucu özetleyeceğiz.

BİRİNCİ BÖLÜM

DESTEK KAVRAMI VE DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ HUKUKİ NİTELİĞİ

I- Destek Kavramı

A- Genel Olarak

Destek, sözlükte maddi ve manevi yardımcı olarak ifade edilmektedir¹. Maddi hukuk açısından destek, birlikte yaşadığı insanlara ve yakınlarına düzenli ve sürekli biçimde yardım edip tasanüt içinde bulunan, yakınlarını koruma ve gözetme algısıyla hareket edip gelecekte de ölüm olgusunun gerçekleşmemesi halinde çevresindeki insanlara türlü şekillerde yardımda bulunma ihtimali olan kişidir².

Doktrinde destek kavramı, yaşamı boyunca çevresindeki insanlara maddi ve manevi destek veren, ekonomik, bedensel ve manevi fiilleriyle yardım ve bakım sağlayan kişi şeklinde ifade edilmiştir³.

Doktrin, uygulama ve yargı kararlarında sıklıkla karşılaşılan “*destek*” kavramının çeşitli yerlerde “*destekleyen kişi*” olarak kullanıldığı da görülmektedir. Çalışma kapsamında bazı yerlerde destek kelimesi yerine, destekleyen kişi ifadesi kullanılacaktır. Destekleyen kişinin ölmesi halinde talepte bulunan kişiler ile ölen kişi arasında destek ilişkisinin mevcut olduğunun söylenebilmesi için sözleşmeden veya kanundan kaynaklı hiçbir yükümlülüğü bulunmasa da ölen kişinin diğer kişilere yardımda bulunması; ileri zamanlarda yardımlarının diğer kişilere karşı devam edebilmesi veyahut ölen kişinin

¹ TDK, E.T. 15.06.2023, <https://sozluk.gov.tr/?kelime=destek>

² Çelik Ahmet Çelik, *Ölüm Nedeni ile Destekten Yoksunluk* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), s. 49.

³ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 19.

diğer kişilere yardım etmesinin ihtimal dâhilinde olması yeterlidir. Bir diğer ifadeyle destek ilişkisi gerçekte veya varsayımsal olarak mevcut olmalıdır⁴.

Destek ilişkisinin var olabilmesi için destek ile çevresindeki kişilerin hısımlık ilişkisi içinde bulunması veya desteğin, çevresindeki kişilere bakmakla ilgili kanundan kaynaklı bir yardım yükümlülüğünün olması şartı yoktur. Bir başka deyişle, destek olan kişiden destek gören ilgililer aralarında nafaka yükümlülüğü ve hısımlık şartı aranmaksızın destek ilişkisinden yararlanma imkânına sahiptir. Bu sebeplere dayalı olarak destek kavramı hukuki bir ilişkiyle açıklanmaksızın fiili bir durumu izafe eder⁵.

Yargıtay tarafından verilen bir kararda, destek ilişkisinin hısımlığa ve nafaka hükümlerine dayanmadığı ve destek ilişkisinin hukuki bir ilişkiden kaynaklanmadığı, fiili bir durumdan ileri geldiği ifade edilmiştir⁶.

Desteğin ölüm zamanında destek gören kişilere yardımda bulunmuş olması veya henüz yardımda bulunmamış olmasının bir önemi yoktur. Zira, ileri bir zamanda kurulma ihtimali olan yardım ve dayanışma ilişkisi destekten yoksun kalma tazminatının dayanağı olan Türk Borçlar Kanunu'nun 53. maddesinin üçüncü fıkrasının uygulanabilmesi için yeterli niteliktedir. Başka bir ifadeyle açıklayacak olursak, desteğin ölümden önce ilgili kişilere yardım edeceği ve dayanışma içinde bulunacağı ihtimali kesin nitelikte ise bu kişiler destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilecektir⁷.

⁴ Metin Gürbüz, *Beden Tamliğinin İhlali ve Ölüm Hallerinde Doğan Maddi Zararların Hesaplanması ve Tazminat Tayini* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2001), s. 50; Çelik, *Destekten Yoksunluk*, s. 49-50; Çelik Ahmet Çelik, *Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu: Uygulama ve Yargıtay Kararları Hesaplama ve Dilekçe Örnekleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017), s. 341; Sami Narter, *Trafik Kazalarında Hukuki ve Cezai Sorumluluk: Trafik Hukukunda Sorumluluklar Maddi ve Manevi Tazminat Davaları* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2017), s. 427.

⁵ Zekeriya Yılmaz, *Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2014), s. 367-368; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2014), s. 273; Mustafa Kılıçoğlu, *Tazminat Esasları ve Hesap Yöntemleri* (Ankara: Bilge Yayınevi, 2014), s. 111.

⁶ YHGK. T. 21.04.1982, E. 979/4-1528, K. 1982/412 Sayılı kararında "...Borçlar Kanunu'nun 45.maddesinde sözü geçen destek kavramı hukuksal bir ilişkiyi değil, eylemli bir durumu hedef tutar..." şeklinde karar verilmiştir.

⁷ Çelik, *Destekten Yoksunluk*, s. 49.

Destek kavramı, doktrindeki birçok yazar tarafından benzer şekilde, destek alan kişilere karşı istikrarlı ve nizami bir şekilde destek olan ve hayatın olağan akışı içinde gelecek zamanda da bu kişilere bakma ihtimali kuvvetle muhtemel olan kişi olarak nitelendirilmektedir⁸. Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere desteğin ölmeden önce ilgili kişileri destekleyip desteklemediğinin önemi bulunmamaktadır. Nitekim, müteveffanın ölmeden önce yardımda bulunmadığı kişilere karşı ileride yardımda bulunmasının kuvvetle muhtemel olması halinde müteveffa destek olarak kabul edilecektir. Yargıtay tarafından verilen bir kararda, destek sadece vefat zamanına kadar diğer kişilere yardımda bulunmuş bir kişi değil aynı zamanda şartların olağan durumuna göre ileri bir zaman ya da şimdiki zaman dilimi içerisinde ölenin desteğinden mahrum kalan kişilere yardımda bulunan kişi olarak açıklanmıştır⁹.

Ölüm ve bedensel zararlar başlığı altında TBK'nın 53. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında ölenin desteğinden yoksun kalmanın, ölüm neticesinde vuku bulan zararlardan biri olarak düzenlendiği görülmektedir. Zarar, hukuki sorumlulukların temel koşuludur. Sorumluluk hukukunda, tazminat borcunun oluşması için zararın doğmuş olması gereklidir. Zarara teşebbüs halinde ise tazmin borcu oluşmaz¹⁰.

Destekten yoksun kalma tazminatında desteğin ölmesi nedeniyle destekten yoksun kalan ilgililer zarara uğrarlar. Desteğin kendisi ölüm olayı sonrasında bir zarara

⁸ Haluk Tandoğan, *Türk Mesuliyet Hukuku* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010), s. 300; Selahattin Sulhi Tekinay vd. *Borçlar Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1993), s.620; Mustafa Reşit Karahasan, *Türk Borçlar Hukuku – Genel Hükümler – 1* (İstanbul: Beta Yayınevi, 2003), s. 1301; Ahmet Necdet Sezer, “Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Hesaplanmasında Göz önünde Tutulacak Esaslar” *Yasa Hukuk Dergisi* 3. Sy, 9 (1980): s.1232; Sema Güleç Uçakhan, *Maddi Tazminat Esasları ve Hesaplanması* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008), s.437; Gaye Burcu Seratlı, *İş Kazasından Doğan Destekten Yoksun Kalma Tazminatı* (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2003), s. 83; Kadir Emre Gökyayla, “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı” (Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2004), s.98; Gürbüz, s. 51; Mustafa Reşit Karahasan, *Tazminat Hukuku Maddi Tazminat* (İstanbul: Beta Yayınevi,2001), s.284; Eren, s. 721; Çelik, Çelik Ahmet. *Cana Gelen Zararlarda Tazminatın Ölçüsü ve Kazanç Kavramı* (İstanbul: Legal Kitapevi,2006), s. 23; Cemal Öztürkler, *Uygulamanın İçinden Ölüm ve Bedeni Zarar Hallerinde Maddi Tazminatın Hesaplanması Teknikleri* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2003), s.30.

⁹ YHGK. T. 21.04.1982, E. 1979/4-1528, K. 1982/412 Sayılı kararında “...düzenli olarak geçimini kısmen veya tamamen sağlayacak şekilde yardım eden ve olayların olağan akışına göre eğer ölüm vuku bulmasaydı, az çok yakın bir gelecekte de bu yardımı sağlayacak olan kimse destek sayılır ...” şeklinde karar vermiştir.

¹⁰ Mustafa Tiftik, *Akit Dışı Sorumlulukta Maddi Tazminatın Kapsamı* (Ankara: Yetkin Yayınları,1994) s. 51.

uğramayacaktır. Bu bakımdan destekten yoksun kalma tazminatının konusu, ölenin yakınlarının uğramış oldukları zararın tazmin edilmesidir¹¹.

Müteveffanın çalışma hayatı boyunca elde ettiği kazançlar ile birlikte eğer yaşamış olsaydı, mesleğinin icrası sırasında ilerleme seviyesine göre elde edebileceği kazançların tespit edilmesiyle destekten yoksun kalma tazminatı hesaplanacaktır. Desteğin ölümü sonrası geride bıraktığı malvarlığı ile ilgililerin destekten yoksunluğu arasında bir nedensellik bağı aranmaz. Müteveffanın malvarlığı tazminat hesaplamalarında dikkate alınmamaktadır. Çünkü, destekten yoksun kalan ilgililer müteveffanın malvarlığından ziyade bedensel ve fikişel etkinliğinden mahrum kalarak zarara uğramaktadırlar¹².

Desteklik ilişkisinde, destek ve onun yakınları arasında halefiyet ilişkisi aranmamaktadır. Müteveffa ve yakınları arasındaki akrabalık ilişkisinin var olup olmadığının bir önemi de bulunmamaktadır. Ayrıca ölen ve yakınları arasında herhangi bir sözleşme ilişkisinin var olup olmadığının da önemi yoktur. Bu açıdan değerlendirildiğinde müteveffa ve ilgililer arasındaki destek ilişkisinin fiili durumdan kaynaklanması sebebiyle hısımlık ve miras hukuku hükümleriyle ilgisi yoktur¹³. Hatta desteğin ilgililere karşı yapmış olduğu yardımların ne amaç için yapıldığının bile herhangi bir önemi bulunmamaktadır¹⁴.

Müteveffanın destek sayılabilmesi için yakınlarına ölüm anında yardımda bulunmasına gerek yoktur. Zira Türk hukuku'nda destek kavramına yer veren TBK m. 53/3'ün uygulanabilirliği bakımından destek ilişkisinin gelecek zamanda var olacağı ihtimalinin

¹¹ Mustafa Reşit Karahasan, *Sorumluluk Hukuku* (İstanbul: Beta Yayınevi, 2003), s. 80; Zekeriya Yılmaz, *Trafik Kazaları ve Taşımacılıktan Doğan Hukuki Sorumluluk Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2014), s. 367; Eren, *Borçlar Hukuku*, s. 778.

¹² Çelik, *Tazminat ve Sigorta*, s. 353-354.

¹³ Kemal Tahir Gürsoy "Destekten Yoksun Kalma Tazminatı" *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 29, sy. 1 (1972) s. 146-147; Uçakhan, s. 437; Selahattin Sulhi Tekinay, *Ölüm Sebebi ile Destekten Yoksun Kalma Tazminatı* (İstanbul: Fakülteler Matbası, 1963), s. 16; Sezer, s. 1233; Karahasan, *Borçlar Hukuku*, s. 1301-1302; Tekinay vd., s.833; Kemal Oğuzman ve M. Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, c. II (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2018), s. 565; Eren s. 721; Mustafa Reşit Karahasan, *Tazminat Hukuku* (İstanbul: Beta Yayınevi, 2001), s. 284; Gürbüz s. 50; Gökyayla, s. 99; Turgut Uygur, *Açıklamalı- İctihatlı Borçlar Kanunu* (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2003), s. 2062.

¹⁴ Seratlı, s.83.

kesin olması hali yeterlidir. Şöyle ki, destekten mahrum kalan kişilerin gereksinimlerinin bir kısmını veyahut bütünü yakın veya uzak bir tarihte yüklenecek olan destek, yakınlarının desteği olarak kabul edilir. Çelik'e göre destek, kanundan kaynaklı olmasa bile bir kişiye karşı yardımda bulunan kişiye denir. Destek sayılabilmek için ölen kişi ve yakınları arasında geçmişte yardım ve dayanışma ilişkisinin kurulmuş olması şartı aranmamaktadır¹⁵.

Yalnızca gerçek kişiler destek sayılmaktadır¹⁶. Bir başka ifadeyle tüzel kişiler destek olamaz. Doktrinde iki çeşit destek türü vardır. Bunlardan ilki gerçek destek; ikincisi ise varsayımsal destektir¹⁷.

B- Destek Türleri

1- Gerçek (Fiili) Destek

Gerçek destek, ölüm olgusunun gerçekleşeceği son zamana kadar yakınlarına bakıp gözetim ve onlara karşı yardımlarını fiilen sürekli ve düzenli şekilde sağlayan kişidir. Evlilerin birbirleri arasında yardım yükümlüğünün yasal olarak kabul edilmesi dikkate alındığında veya anne ve babanın, çocukları üzerinde kanundan kaynaklı bakım ve gözetim sorumluluğu bulunması sebebiyle bu kişiler arasında gerçek destek ilişkisinin var olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, destekten yardım alan kişilerin yaşamlarında birden fazla destekten yardım görmeleri mümkündür. Gerçek destek, öldüğü ana kadar başkalarına maddi ve manevi olarak yardım eden kişidir¹⁸.

¹⁵ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 49, Sami Narter, *Destekten Yoksun Kalma Tazminatı ve Davaları* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018), s.3; Eren s. 274; Nilgün Başalp, “Destekten Yoksun Kalma Tazminatına İlişkin Bazı Değerlendirmeler, Tazminat Şartları ve Zararın Hesabında Yetiştirme Giderleri”, Uğur Alacakaptan’a Armağan, C.2, 1. bs. *İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları* (2008) s. 116.

¹⁶ Ömer Ekmekçi, Başak Baysal, ve İrem Yayvak Namlı, *Uygulamalı Tazminat Hukuku* (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2022), s. 162.

¹⁷ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 49.

¹⁸ Ali Güneren, *İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2011), s. 945; Hasan Tahsin Gökcan, *Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2016), s. 670.

Gerçek desteklik hali, desteğin ölüm anına kadar desteğini yitiren kişilerle aralarındaki fiili ilişkinin varlığı dikkate alınarak her olaya göre ayrı ayrı değerlendirilir.

Kişilerin birbirlerine olan destekliğinde maddi kazançlarına ve mal varlıklarının aktif kısımlarına bakılmamalıdır. Çünkü, kişiler fiziki güçleriyle de birbirlerine hizmet ederek destek olmaktadır. Örneğin, ev hizmeti yapan ölen eşin kazancı bulunmasa bile desteğinden mahrum kalan ilgililerin destekten yoksun kalma tazminatı isteme hakkı olduğu kabul edilmelidir¹⁹. Örneğin, çocukların ev işlerinde ebeveynlerine yardımcı olabilecekleri, evin temizliği yapabilecekleri, erkek çocukların babalarına işlerinde yardım edebileceği, hatta yetişkin çocukların maddi açıdan ebeveynlerine yardımda bulunmasalar dahi hastalık geçirmeleri sırasında yardımda bulunmaları ve ziyaret etmeleri, ev kadınlarının kocalarına yardımcı olmaları veya kocaların alışveriş yapmalarıyla karılarının maddi desteği sayılırlar²⁰.

Destek görenlerin destekten yoksun kalmaları sebebiyle kadın, erkek, genç, yaşlı gibi cinsiyet ve yaş ayrımı yapılmaksızın minimum asgari ücret sınırında destekten yoksunluk tazminatı hesaplanmalıdır²¹.

Ayrıca destek zararının en muayyen özelliği olan yansıma zarar, kocanın ölümüyle sağ kalan eşin veya anne, babanın ölümü halinde çocuğun destekten yoksunluk zararı olarak ortaya çıkar²².

¹⁹ Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s. 165.

²⁰ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 49; Eren, Borçlar Hukuku, s. 755; Tekinay vd. s. 834; Gürsoy, s. 147; Karahasan, Tazminat Hukuku, s. 486; Uçakhan, s. 675; Kılıçoğlu, Tazminat Esasları, s. 111.

²¹ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 49; Eren, Borçlar Hukuku, s. 755; Tekinay vd. s. 834; Gürsoy, s. 147; Karahasan, Tazminat Hukuku, s. 486; Uçakhan, s. 675; Kılıçoğlu, Tazminat Esasları, s. 111.

²² Kocabaş, Gediz. “Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Unsurları”, C.20 sy.3 *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırma Dergisi* (2014): s. 290.

Desteğin amacı, yardım ettiği kişilerin ihtiyacını kısmen veya tamamen karşılayarak ilgilileri ihtiyaç halinden kurtarmaktır²³. Destekten yoksun kalma tazminatındaki amaç ise Yargıtay tarafından verilen bir kararda, müteveffanın ölümü sonrası desteğinden yoksun kalanların, ölüm olayından önceki hayatlarında elde ettikleri maddi ve sosyal durumlarının korunması şeklinde açıklanmıştır²⁴.

Destekten yoksun kalma tazminatı davasında müteveffa ile destek görenlerin arasındaki desteklik bakımından gerçek destek ilişkisinin bulunması; destek ile destek görenler arasındaki yardım ilişkisinin varlığının ispatını kolaylaştıracaktır²⁵.

Sonuç itibarıyla, gerçek destek ölüm anına kadar bakımını kısmen veya tamamen üstlendiği kişilere gelecek zaman içinde de eğer ölmeseydi, bu bakımı üstlenmeye devam edecek olan kişiye denilmektedir²⁶.

2- Varsayımsal (Farazi) Destek

Desteğin ölümü anında destek gören ile müteveffa arasında bakım ve yardım ilişkisinin varlığı şart değildir. Hayatın olağan akışı içerisinde desteğin ölüm olayı gerçekleşmeseydi de gelecek zamanda başkasına yardım (bakma) ihtimali kuvvetle muhtemel olan kişi farazi destek sayılmaktadır²⁷. Başka bir deyişle, müteveffanın ölüm anına kadar yakınlarına karşı hizmet ve yardım ilişkisi bulunmasına gerek yoktur. Müteveffanın gelecek zaman içerisinde fiili ve düzenli şekilde yakınlarına karşı yardım edeceğinin kuvvetle muhtemel olacağı anlaşılıyorsa farazi destek sayılacaktır. Örneğin, küçük yaşta

²³ Tandoğan, s. 30; Eren, s. 755; Gürbüz, s. 51; Çelik Ahmet Çelik, “Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Hukuksal Niteliği”, *Yargı Dünyası Dergisi* sy. 218 (2014): s. 52.

²⁴ Y. 4. HD. T. 10.11.2021, E. 2021/2112, K. 2021/8548 Sayılı kararında “...Buradaki amaç zarar görenin malvarlığını zenginleştirmek değil, desteğini yitiren kişiye ölümden önceki yaşam düzeyini sürdürebilme olanağı tanımaktır...” şeklinde karar verilmiştir.

²⁵ Gökyayla, s. 88; Y. 4. HD. T. 01.04.2003 E. 2002/13497 K. 2003/3904 sayılı kararında “... Bunun aksi davalı tarafından iddia ve ispat olunmadığına göre davacıların bu kalem isteğinin kabulü ile gerçekleşen zarara hükmolunması gerekirken ...” şeklinde karar verilmiştir.

²⁶ Narter, Davalar, s. 4.

²⁷ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 50; Tandoğan, s. 300.

olan çocuğun eğer ölmemiş olsaydı ana ve babasına gelecekte destek olabileceği kuvvetle muhtemel olması sebebiyle farazi destek kabul edilir²⁸. Hatta nişanlıların birbirleri arasındaki ilişki ve evlenme istemlerinin varlığı bakımından gelecek zamanda kuvvetle muhtemel şekilde birbirlerine dayanışma da bulunacak olmaları tipik bir varsayımsal desteklik örneği teşkil eder²⁹. Nişanlı kişiler birbirlerine ve çocuklar ise anne, babalarına cinsiyet farkı gözetilmeksizin müstakbel destektir. *Güneren'e* göre özellikle nişanlı erkeklerin farazi destek sayılabileceği ifade edilmektedir³⁰. Nişanlı kişiler birbirlerinin çocuklar ise anne ve babalarının müstakbel desteğidirler.

Türkiye’de aile yapısı araştırmalarıyla çocukların kırsal veya kent hayatında aileden bağımsız olmaksızın birtakım aile işlerinde çalıştığı görülmektedir. Kız çocuklarının annelerine ev işlerinde yardım ettikleri, erkek çocukların babalarıyla birlikte işe gidip babalarına yardım ettikleri, kırsal kesimde yaşayan çocukların tarım ve hayvancılık ile ilgilenerek çalıştıkları ve farklı üretim işlerine katıldıkları, kent yaşamında erkek çocukların sanayide küçük yaşlarda çalışmaya başlayarak aile geçimlerine katkıda bulundukları gerek uluslararası çalışmalar gerekse Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) çalışmalarıyla bilinmektedir³¹.

Çelik’e göre, 6-17 yaş aralığındaki çocuklar bakımından ebeveynlerine fiziksel varlıklarıyla yardım ve destek olma yaşları içerisinde olması sebebiyle bu yaşlar gerçek desteklik yaşları olarak kabul edilmelidir. Çocukların 6-8 yaş aralığı öncesi dönemi ise varsayımsal desteklik yaşları olarak kabul edilmelidir³².

Varsayımsal destek kavramında gerçek destek kavramından farklı olarak desteğin ölümü öncesi yakınlarına yardımda bulunmuş olması şartı aranmamakta olup, gelecek zaman

²⁸ Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s. 166.

²⁹ Tandoğan, s. 303.

³⁰ Güneren, s. 948.

³¹ TÜİK, E.T. 14.07.2023, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Child-Labour-Force-Survey>, Ayrıca bkz. ILO, E.T. 14.07.2023, <https://www.ilo.org/publications/major-publications/child-labour-global-estimates-2020-trends-and-road-forward>

³² Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 50.

içinde desteğin ölüm olgusu gerçekleşmeseydi, yakınlarına kuvvetle destek olabilme ihtimalinin var olması aranmaktadır. Hâkim önüne gelen somut uyuşmazlıklarda desteğin, yakınlarına gelecek zaman içerisinde bakma ihtimalinin ispatının zor olması sebebiyle destekten yoksun kalma tazminatı taleplerine ilişkin davaya bakarken şüphe içinde yaklaşmalı ve somut olayın şartlarına göre talep sahiplerinin taleplerinin kabul edilebilirliğini araştırılmalıdır³³.

Talep sahiplerinin ölenin desteğinden mahrum kaldıkları gerekçesiyle destekten yoksun kalma tazminatı talep etikleri durumlarda varsayımsal desteklik hususu karine oluşturur. Tazminat sorumlusu bu durumun karine oluşturmadığını iddia ederse, iddiasını ispatlamakla yükümlüdür³⁴.

C- Destek Olarak Kabul Edilen Kişiler

1- Genel Olarak

Türk hukukunda destek olarak kabul edilen kişiler arasında eş, anne, baba, çocuklar gibi aile bireyleri sayılmaktadır. Bunlar dışında kalan kişilerin de destek olarak kabul edilebilmesi ihtimali vardır. Örneğin, evlilik bağı bulunmasa bile birlikte yaşayan kişilerin birbirlerine destek sayılabileceği ve kardeşlerin özel hallerde birbirlerine destek sayılacağı kabul edilmektedir³⁵. Aynı konutta yaşayan kişilerin, desteklik durumlarının varlığı ispatlanmak şartıyla birbirlerine destek sayılabilecekleri kabul edilmelidir. Ölen kişi, ölüm anına kadar düzenli olarak yardım sağladığı kişilerin desteği kabul edilmektedir³⁶.

³³ Tekinay vd., s. 846.

³⁴ Gökcan, s. 671.

³⁵ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 89-90.

³⁶ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 56.

2- Destek Tipleri

a- Destek Olarak Eş

Aile kavramı, ahlaki ve manevi temeller üzerinde kurulmuştur. Bu temeller sayesinde aile, geleceğe yönelik uzun vadeli ve ömür boyu süreklilik temeline dayanan bir birlik kavramı olarak nitelendirilmektedir³⁷. Aile hukuku'nda bazı temel ilkeler vardır. Bunlardan birisi, birlik ilkesi olup TMK 185 ve 201. maddelerinde bu ilkeye yer verilmiştir³⁸. TMK m. 185 hükmü eşlerin birbirleriyle evlenmesi sonucunda evlilik birliğinin kurulduğunu ifade etmektedir. Zira TMK m. 185 hükmüyle evliliğin daha sağlıklı olması için her iki tarafa da maddi ve manevi sorumluluklar yüklenmiştir. Böylelikle kanun maddesiyle eşler arasında eşitlik korunmuştur. Evlilik birliği içerisindeki eşler yaşamı birlikte paylaşan ve her yönden birbirlerinin desteği olan kişilerdir. Evlilik birliği içinde eşlerden birinin veya karı kocanın birlikte çalışıyor olup eve katkıda bulunması desteklik için şart olmayıp maddi kazanç dışında eşlerin birbirlerine karşı hizmet ve yardım etmesi desteklik ilişkisinin varlığı açısından yeterlidir. Öte yandan sağ kalan diğer eşin ekonomik açıdan maddi gücünün iyi olması destekten yoksun kalma tazminatının belirlenmesi açısından etkin bir faktör değildir³⁹.

TMK'nın 186. maddesi hükmünde eşlerin güçleri oranında emek ve malvarlıklarıyla evlilik birliğine katılmakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. Kadının ölümü sebebiyle ortaya çıkacak olan destekten yoksunluğun giderilmesinde kadının maddi gelirinin olmaması, eşine destek olmadığı sonucunu doğurmayacaktır. Evlilik birliğinde kadının maddi geliri veya işi olmasa da ev işlerindeki yardımı dikkate alınarak tazminatın hesaplanması gerekmektedir⁴⁰. Bir başka deyişle eşlerden biri, evlilik birliğine ekonomik

³⁷ Aydın Zevkliler vd., *Medeni Hukuk Temel Bilgiler* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2018), s. 214.

³⁸ Turgut Akıntürk ve Derya Ateş, *Türk Medenî Hukuku İkinci Cilt Aile Hukuku* (İstanbul, Beta Yayınları, 2021), s. 10.

³⁹ Halis Yaşar, *Destekten Yoksun Kalma Tazminatı* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2016), s. 63; Çelik, *Destekten Yoksunluk*, s. 56.

⁴⁰ Çelik, *Destekten Yoksunluk*, s. 56.

yönden parasal katkı sağlamasa bile evlilik içinde yaptığı hizmet ve yardım ilişkisine dayalı katkılar maddi katkı olarak değerlendirilmektedir⁴¹.

Eşler birbirlerine ev işlerinde veya çocuklarının bakımında yardımcı olurlar. Böylece evlilik birliğini yardım ve dayanışma içinde sürdürmeleri destek ilişkisinin varlığını ortaya çıkarmaktadır⁴².

Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarına göre, ücret almaksızın başkasına yardım sağlayan ya da yaşı ne olursa olsun diğer eşin bakımını yapan kimse destek olarak ifade edilmektedir. Yargıtay'ın bir kararında *"...Trafik kazasında ölen 1932 doğumlu (69) yaşındaki eş ev hanımıdır. Yerleşmiş içtihatlar göre, bedelsiz olarak başkasının bakımını sağlayan ya da ona yardım eden kimse destek sayılmıştır. Bu yardım değişik şekillerde olabilir. Destek yalnız başkasına yaşamak için gerekli ihtiyaçları sağlayan ya da bunların temini için para veren kimse değildir. Bu hizmetleri görmek suretiyle çalışmasını doğrudan doğruya başkalarına tahsis eden kimse de destektir. O nedenle yalnızca ev işlerini gören bir kadın da kocasının desteği sayılabilir..."* şeklindeki görüşü bu yaklaşımı desteklemektedir⁴³.

Eşler yaşamları boyunca birbirlerinin desteği olarak desteklik ilişkisini evlilik birliği içinde yürütürler. Nitekim bu durum ev hanımı kadının ölmesi ve kocanın destekten yoksun kalma tazminatı talep etmesinde de aynıdır. Yargıtay'ın yerleşik kararlarında ev işi yapan kadının ölmesi halinde kocanın destekten yoksun kalma tazminatı isteyebileceğine ilişkin kararlar vardır⁴⁴. Müteveffa eş, ücretli bir işte çalışmamış olsa bile tazminat en son asgari ücret üzerinden hesaplanmalıdır⁴⁵.

⁴¹ Eren, s. 856; Karahasan, Sorumluluk Hukuku, s. 290.

⁴² Murat Demircioğlu ve Ali Güzel, *İşverenin Sosyal Sigorta Yükümlülükleri ve Sorumluluğu* (İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2001), s. 208; Tekinay, Tazminat, s. 26-27.

⁴³ Bu yönde bkz. Y. 11. HD. T. 13.09.1999, E. 1999/4689, K. 1999/6755 sayılı kararı.

⁴⁴ Y. 14. HD. T. 09.11.2020, E. 2020/900, K. 2020/6725 Sayılı kararında *"...bir işte çalışmadığı, ev hanımı olduğu ev işlerini yapması, manevi olarak destek olması v.s. sağ kalan aile bireylerine destek niteliğinde ..."* şeklinde karar verilmiştir.

⁴⁵ Y. 17. HD. T. 25.03.2019, E. 2016/9420, K. 2019/3455 sayılı kararında *"...Somut olayda destek ...'in kaza tarihinde herhangi bir işte çalışmadığı, ev hanımı olduğu dosya kapsamı ile sabittir. Mahkemece, hükme esas alınan aktüer raporunda desteğin ev hanımı olduğu ve asgari ücret düzeyinde gelir elde edeceği kabul edilerek hesaplama yapılması yerindedir..."* şeklinde karar verilmiştir.

Eşler, TMK m. 197 uyarınca; kişilikleri, ekonomik güvenlikleri ve aile iç huzurunun önemli derecede tehlikeye düşmesi nedenlerine dayanarak ayrı yaşama talepleri veya boşanma sürecinde ayrı yaşama istekleri söz konusu olabilmektedir. Böylece, hâkim TMK'nın 169. maddesi gereğince ayrılık veya boşanma davası süresince eşlerin mallarının yönetimi, çocukların bakım, gözetim ve korunmasına, eşlerin geçimine ilişkin geçici tedbirleri kendiliğinden alır. Ayrıca dava süresince tedbir nafakasına karar verebilir. Uygulamada görüleceği üzere ayrılık, boşanma davası sırasında veya evliliğin iptali dava süreci içerisinde eşlerin birbirlerine karşı yardım ve bakım yükümlülüğü devam ederken hâkim kararıyla eşlerden birinin diğer eşin geçimi veyahut çocukların bakım ve korunmasına yönelik yapmış olduğu maddi katkı tedbir nafakası olarak nitelendirilmektedir⁴⁶.

Tedbir nafakası dava süresi boyunca önlem niteliği olan bir nafaka türü olup, esasen tedbir nafakası diğer eş için yoksulluk nafakası niteliğinde olup çocuklar içinse iştirak nafakası niteliğini taşımaktadır. Ayrıca ekonomik açıdan zayıf olan eş koruyucu nitelik taşımaktadır⁴⁷.

Tedbir nafakası olması halinde konu farklılık arz edecek olup tedbir nafakası alan eş destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilecektir. Nafakayı ödeyen eş ödediği tutar oranında diğer eşe destek sayılmaktadır. Eşler, boşanma davası süresince fiilen ayrı yaşasalar bile birbirlerinin desteği sayılırlar. Eşlerden biri diğer eşin ölümü sonrasında destekten yoksun kaldığını iddia ederek tazminat talebinde bulunabilecektir⁴⁸.

⁴⁶ Bilge Öztan, *Aile Hukuku* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2015), s.747; Mustafa Dural, Tufan Oğuz ve Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku Cilt III, Aile Hukuku* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2019), s. 134.

⁴⁷ Ekrem Kurt, “Boşanma Davasında Hâkimin Alacağı Geçici Önlemler (MK m. 169)”, *Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (2013), s. 101-102.

⁴⁸ Y. 4. HD, T. 27.01.2022, E. 2021/8348, K. 2022/995 Sayılı kararında “...Davacı ... vefat eden ...'in eşi olup, eş yönünden evlilik birliği devam ettiği sürece ayrı yaşıyor olsalar dahi müteveffanın davacı ...'ya desteği olduğunun kabulü gerekir. Açıklanan bu hususlar gözetilmeden ölenin davacıya destek olmadığı kabul edilerek yazılı gerekçe ile davacı eş ...'nın destekten yoksun kalma tazminatına ilişkin talebinin reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, bu nedenle kararın bozulması gerekmiştir. ...” şeklinde karar vermiştir.

TBK m. 53/3'e göre desteklik, hukuki bir ilişkiye değil; fiili bir duruma dayanmaktadır. Bu nedenle, destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilmek için miras ilişkisinin varlığı veya nikâhlı eş olma koşulu aranmamaktadır. Boşanmış eşler, evlilik birliğinin sona ermesiyle artık birbirlerinin desteği sayılmamaktadır. Ancak, eşlerin boşanmalarına rağmen fiili olarak birlikte yaşamaları halinde ve sağ kalan eş, ölenin desteğinden yoksun kaldığını ispatlarsa destekten yoksun kalma tazminatına hak kazanabilecektir⁴⁹.

Doktrinde, boşanma davası sırasında veya sonrasında eşlerden birinin tazminat talep edip edemeyeceği konusunda bir ayrım yapılmıştır. Boşanmak isteyen eş, artık evlilik birliğini devam ettirmek istemediğini dava açarak ortaya koyması sebebiyle destekten yoksun kalma tazminatını talep edemeyeceği görüşü ileri sürülmüştür. Fakat dava edilen eşin ağır kusuru ve karşı boşanma talebi yoksa ayrıca dava devam ederken nafaka talebine ilişkin koşullarda haklı ise ölenin desteğinden yoksun sayıldığı savunulmuştur⁵⁰.

Diğer bir görüş ise, boşanma davası sonucunda hükmedilen nafaka alacağı sebebiyle destek ilişkisinin varlığının devam etmeyeceği, boşanma ile desteklik ilişkisinin sona erdiğini savunmuştur⁵¹.

b- Nikâhsız Fiili Birliktelik Yaşayanların Destekliği

Türk toplumunda, resmi nikâh olmaksızın imam nikâhına dayalı olarak birlikte yaşayan kişiler birbirlerini eş olarak saymakta ve toplum tarafından da bu husus kabul edilmektedir. Fiili olarak birlikte yaşayan kişiler arasında dini nikâh da bulunmayabilir.

⁴⁹ YHGK. T. 13.04.2011, E. 2011/17-3, K. 2011/142 Sayılı kararında "...Somut uyumsuzlukta, davacı, müteveffanın boşandığı eşi olduğunu ancak fiili olarak birlikte yaşamaya devam ettiklerini, bu nedenle müteveffanın desteğinden yoksun kaldığını ileri sürmektedir. Dosya kapsamından da, davacının müteveffa ile boşandığı ve yabancı uyrukla bir kadınla evli olduğu ve halen bu evliliğin devam ettiği anlaşılmaktadır. Ne var ki, destekten yoksun kalma tazminatı istemi için resmi bir evlilik bağı ile bağlı olunması gerekmediği gibi, mirasçı olunmasına da gerek yoktur. Önemli olan, düzenli ve eylemli bir birliktelik ve destek ihtiyacının kanıtlanmasıdır... Bu durumda mahkemece, davacı tarafın delilleri toplanarak, sosyal ve ekonomik durumu da araştırılmak sureti ile, davacının ölmeden önce müteveffa ile birlikte yaşayıp yaşamadığı, ortak bir hayatları olup olmadığı araştırılarak, sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken..." şeklinde karar vermiştir.

⁵⁰ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 59.

⁵¹ Karahasan, Sorumluluk Hukuku s. 289.

Bu kişiler herhangi bir resmi ve dini nikâh olmaksızın hayatlarını düzenli ve devamlı bir şekilde yaşama gayreti gösterebilirler. Anayasa Mahkemesi tarafından 2015 yılında verilen karar ile TCK'nın 230. maddesinde yer alan evlenme olmadan evliliğin dinsel törenini yaptırma ve yapma suçlarını düzenleyen 5. ve 6. fıkralarının iptaline karar verilmiş ve buna bağlı olarak 2169 sayılı Evlendirme Yönetmeliği de değiştirilmiştir. Türkiye'de sosyal gerçeklerden birisi de kişilerin resmi nikâh olmaksızın birlikte yaşamaları ve bu birliktelikler sonucunda evlilik dışı doğan çocuklarının baba tarafından tanınması veya babalık davası açılmasıdır.

Destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilirliği bakımından fiili birliktelik sağlayan ve ileriye yönelik evlilik amacı taşıyan ilişkiler ile ileriye yönelik hiçbir amaç taşımayan ve kısa vadeli olan evlilik dışı ilişkilerden farklılık arz etmektedir.

Gelip geçici kısa vadeli heves içeren ilişkiler, karı koca ilişkisine benzer görülmeyp destekten yoksun kalma tazminatını talep etme hakkı sağlamamaktadır. Ancak, taraflar arasındaki nikâhsız ilişki geleceğe yönelik de birlikte yaşama arzusu taşıması ve gelecekte desteklik ilişkisinin var olacağının kuvvetle muhtemel olması halinde evliliğe ilişkin hukuki ilişkinin varlığı aranmaksızın kişilerin birbirlerini karı koca gibi görmesi, yardım ve hizmet ilişkisinin aralarında var olma ihtimalinin kuvvetle muhtemel olması halinde, hâkimin karşılaştığı somut olaylarda kişilerin ilişki durumunu incelemesi ve birbirlerini karı koca gibi görmeleri gelecekte yaşamlarını birlikte sürdürecek olmalarına kanaat etmesi halinde destekten yoksun kalma tazminatına hükmedebilecektir⁵².

Yargıtay bir kararında, destekten yoksun kalma tazminatı için müteveffanın mirasçısı bulunma koşuluna ve müteveffanın talep sahiplerine karşı nafaka yükümlülüğünün bulunmasına gerek olmadığını belirtmiştir. Kararın devamında, eski BK'nın 45. maddesinin ikinci fıkrasına göre tazminatın amacının ölenin desteğinden yoksun kalanların zararının giderimi amaçlandığı ifade edilerek desteklik ilişkisinin müteveffanın yakınlarına yardım yapıyor olması veya gelecek zamanda yardım yapacak olması

⁵² Seratlı, s. 105; Gökyayla, s. 118.

farazisiyle kurulacağı hatta birlikte yaşayan kişilerin de tazminat talep edebileceği ifade edilmiştir⁵³. Yargıtay'ın aynı yönde kararları mevcuttur⁵⁴.

Resmi nikâhı olmayan kişilerin birbirleri ile yaşadığı süre göz önüne alınarak destekten yoksun kalma tazminatı talep hakları mevcuttur⁵⁵. *Narter'e* göre nikâhsız birlikte yaşayanlar birlikteliğini ispatlayarak tazminat talebinde bulunabilirler⁵⁶. Aksi bir görüşe göre ise, birlikte nikâhsız yaşayan kişilerin birlikte yaşama istekleri kararlılığının bulunmaması veya birlikte nikâhsız yaşayan taraflardan birinin bir başkasıyla evli olması halinde aralarında destek ilişkisi olmaması sebebiyle destekten yoksun kalma tazminatı talep etme hakkına sahip olmadığı belirtilmektedir⁵⁷.

Yargıtay ise bir kararında desteğin uzun süre boyunca kendi nikâhlı eşinden fiili olarak ayrı yaşayıp başka biriyle nikâhsız olarak evlilik dışı çocuklarıyla birlikte yaşaması halinde destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilecek kişilerin nikâhlı eş değil, nikâhsız eş ve evlilik dışı doğan çocuklar olduğu yönünde karar vermiştir⁵⁸.

Resmi nikâhlı eş ile birlikte imam nikâhlı ikinci eş durumu söz konusu olabilir. Kuma olayı olarak adlandırılan bu durumda evli erkekler, bir başka kadınla resmi olmayan şekilde evlenerek birliktelik yaşamaktadırlar⁵⁹. Bu durum ülkemizde eskiye oranla azalma gösterse de bazı bölgelerde hâlâ mevcuttur⁶⁰. TBMM bünyesinde yer alan Kadın Erkek Eşitliği Komisyonu tarafından evlilik ile ilgili 2013 yılında yapılan araştırmada

⁵³ Y. 13. HD. T. 11.06.2003, E. 2003/2559, K. 2003/7644 Sayılı kararında "...evlilik olmaksızın birlikte yaşayan kişilerin destekten yoksun kalma tazminatı talep etme hakları vardır..." şeklinde karar vermiştir.

⁵⁴ Y. 21. HD. T. 11.10.2001, E. 2001/6819, K. 2001/6640 Sayılı kararı. Y. 21. HD. T. 11.02.2009, E. 2008/8297, K. 2009/1773 Sayılı kararı

⁵⁵ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 54.

⁵⁶ Narter, Tazminat, s. 6.

⁵⁷ Haluk Nami Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (İstanbul: Beta Yayınevi, 2017), s. 245.

⁵⁸ Y. 4. HD. T. 16.09.1980, E. 1980/7095, K. 1980/9564 Sayılı kararı.

⁵⁹ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 61.

⁶⁰ Bkz. Türkiye'de Kuma Evliliklerinin Nedenleri Üzerine Sosyolojik Bir Analiz Hatay-Samandağ Örneği, *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, C. 3, sy. 2, (2020), s. 218.

372 bin kadının kuması olduğu saptanmıştır. Kuma olayında bir erkeğin eşleri olan iki kadın aynı evde birlikte yaşamaktadırlar. Öte yandan, TCK'nın 230. maddesi gereğince birden çok evlilik hapis cezasını gerektiren bir suç olsa da hayatın gerçekleri yönünden tazminat hukukunun içerisinde kumalarında tazminat talebinde bulunabileceği yer almaktadır.

Doktrin ve Yargıtay 4. Hukuk Dairesi arasında erkeğin haksız fiil neticesinde ölmesi nedeniyle hangi eşin tazminat talep hakkının mevcut olduğuna ilişkin farklı görüş bulunmaktadır. Yargıtay tarafından verilen bir kararda ölen desteğin birlikte yaşadığı kadının tazminat talebinin, desteğin resmi nikâhlı eşinin olması ve destek ile tazminat talebinde bulunan kadın ile yardım ve bakım ilişkisinin ne kadar süreceğinin belli olmaması nedenleriyle kabul edilemeyeceği ifade edilmiştir⁶¹. Doktrine göre ise destek kavramının hukuki ilişkiyi değil, fiili bir durumu amaçlaması sebebiyle desteğin ölmeden önce bakımını ve geçimini sağladığı kişilerin ayrı ayrı desteği kabul edileceği ve bundan dolayı bu kişilerin destekten yoksun kalma tazminatı talep etme hakkının bulunduğu kabul edilmiştir. Tüm bu nedenler içinde nikâhlı eş ve çocuklarının yanı sıra nikâhsız eş ve çocukları da tazminat talep etme hakkına sahiptir. Bu nedenlerle, Yargıtay'ın bu görüşü eleştirilerek, verilen kararın yaşam gerçekleriyle uyuşmadığı savunulmuştur⁶².

Destek ilişkisinin temelini hukuki bir ilişkiye dayalı olmadığı, fiili bir durum ile saptanması gerektiği doktrin ve Yargıtay tarafından kabul edildiğinden Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin kararına katılmıyoruz. Nitekim talep sahibi olabilme hakkının sınırı TBK'da çizilmemiş olup doktrinde destekten yoksun kalanların kavramı geniş tutulmuştur. Dolayısıyla ölenin desteğinden yoksun kalan kişiler arasında resmi evlilik bağı olmasa bile destek ilişkisi desteğin diğerlerine yardım etmesi veya gelecekte kuvvetle muhtemel yardım ve hizmet edecek olması halinde destek ilişkisinin varlığından söz edilir. Evlilik varmış gibi bir araya gelerek hayatlarını birleştiren kişilerin birlikte

⁶¹ Y. 4. HD. T. 09.11.2010, E. 2009/14285, K. 2010/11605 Sayılı kararında "... desteğin ailesi ve resmi nikahlı eşinde olması sebebiyle, evlilik dışı yaşadığı kadına ne kadar süreyle yardım yapabileceğinin bilinmeyeceği bu sebeple devamlılık ve düzenlilik olgusunun varlığından bahsedilemeyeceğinden resmi nikahı olmayan kadının tazminat talebinde bulunamayacağı..." şeklinde karar vermiştir.

⁶² Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 62.

yaşlanma amacı ile hayatlarını sürdürmeleri karşısında kişiler için düzenli olarak birbirlerinin geçimini sağlamaları ve birbirlerine yardım etmeleri destek ilişkisinin varlığı için yeterlidir. Gerçekten de desteklik ilişkisi hısımlığa ve kanunun nafaka hakkındaki hükümlerine bağlı değildir. Evlilik dışı ilişkilerde dahi yardım ve geçim sağlamanın varlığı sebebiyle destekten yoksun kalma tazminatını resmi nikâhı olmayan eş ve çocuklar da isteyebilir. Destek ile destek görenler arasında ilişki sürekli biçimde, karşılıklı dayanışma ve yardım ilişkisi içinde olmalıdır ki desteklikten bahsedilebilsin. Aksi halde kişilerin gelip geçici heves içinde dost ilişkilerinin var olması halinde desteklik durumu söz konusu değildir.

c- Destek Olarak Nişanlılar

Nişanlanma, TMK m. 118 hükmünde açıkça ifade edildiği üzere “*Nişanlanma, evlenme vaadiyle olur*” şeklinde düzenlemiştir. Ancak TMK’da nişanlılığın tanımına yer verilmemiştir. Nişanlanma, Türk hukukunda iki farklı cinsin bir araya gelerek gelecekte evlenme niyetlerinin olduğunu birbirlerine karşı beyan etmeleridir⁶³. Yani bir kadın ve erkeğin gelecekte evliliğe ilişkin beyanlarının özgür iradeleri ile uyuşması sonucunda nişanlanma kurulmuş olur⁶⁴.

Nişanlanma, kişilerin irade beyanları sonucunda oluşan ve taraflar açısından hukuki sonuçlar oluşturan sözleşmeyi ifade etmektedir⁶⁵. Türk hukuku’nda nişanlıların birbirlerine karşı bakım yükümlülüğü kural olarak bulunmamaktadır. Ancak tazminat hukuku açısından nişanlılık durumu aile hukukunun yarattığı sonuçlardan farklıdır. Nişanlanan tarafların gelecekte evlenmesi ihtimalinde birbirine varsayımsal olarak destekte bulunma ihtimalinin kuvvetle muhtemel olması sebebiyle tazminat hukuku açısından nişanlılık önemlidir.

⁶³ Akıntürk ve Ateş, s. 23; Zafer Ergün, *Boşanma Davaları* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2009), s. 1; Aynı yönde bkz. Y. 3. HD, T. 5.3.2018, E. 2016/12231, K. 2018/205 sayılı kararı.

⁶⁴ Ahmet Kılıçoğlu, *Aile Hukuku* (Ankara: Turhan Kitapevi, 2020), s. 10.

⁶⁵ Öztan, s. 20.

Nişanlı olan kişi eğer ölmeseydi gelecekte evlilik ile birlikte eşine destek olacaktır. Ancak, evlilik ile ortaya çıkacak destek ilişkisinden sağ kalan nişanlı, ölen nişanlının gelecekteki desteğinden mahrum kalacaktır. Bu nedenle sağ kalan nişanlı, ölen nişanlının müstakbel destekliğinden mahrum kalması nedeniyle zarara uğrayacaktır⁶⁶.

Nişanlılık halinin nişanlıların gelecekte evleneceğine ilişkin karine oluşturmaları sebebiyle nişanlılardan birinin vefatı durumunda sağ olan nişanlı destekten yoksun kalma tazminatı talep etme hakkına sahiptir⁶⁷.

Öte yandan Yargıtay tarafından verilen bir kararda birlikte yaşayan kişilerin birlikte yaşamalarının nişanlanmaya yönelik bir irade beyanı taşımadığı zira tarafların uzun süre birlikte vakit geçirip aynı ev içinde yaşamalarına rağmen tarafların evlenme amaçlarının bulunmaması sebebiyle bu birlikteliğin nişanlanma sayılmayacağına hükmetmiştir⁶⁸.

Nişanlılardan birinin ölümü halinde sağ kalan nişanlı ölen nişanlının desteğinden yoksun kalması sebebiyle tazminat hakkını ileri sürerken nişan ilişkisini ve bakım ihtiyacı olduğunu ispat etmesi gereklidir. Doktrinde hâkim görüşe göre, nişanın ispat edilebilmesi için nişan merasimine ve nişan merasimin aleni olmasına gerek olmadığı ve evliliğin yakın bir tarihte ve mutlak şekilde gerçekleşeceği ihtimali aranmaktadır⁶⁹.

Yukarıdaki görüşün aksine Yargıtay tarafından verilen bir kararda somut olayda nişanlıların birlikte düğün günü almış olmasının önemli olmadığını nişanın geçerli olabilmesi için aile içerisinde merasim olması gerektiği ayrıca nişanın ilan edilip aile

⁶⁶ Tekinay vd., s. 841.

⁶⁷ Gürsoy, s. 151; Tekinay, Tazminat, s. 35.

⁶⁸ Y. 3. HD. T. 27.09.2016, E. 2015/17061, K. 2016/11295 Sayılı kararında "...birlikteliğin evlenme amacı ile yapılmış olmadığı, harcanan giderlerinde nişan giderleri olmadığı, rızaya dayalı alışverişler olduğu, maddi, manevi tazminatın şartlarının oluşmadığı..." şeklinde karar vermiştir.

⁶⁹ Narter, Davalar, s. 5; Eren, s. 758; Güneren, s. 963

bireylerinin de şahitliği çerçevesinde nişanlılığın geçerli olacağı gerekçesiyle mevcut nişanlılığın geçerli olmadığına ilişkin karar vermiştir⁷⁰.

Kanaatimizce, nişan merasiminin aile içinde aleni şekilde yapılmış olması ve akrabaların merasime tanık olup olmamasının bir önemi yoktur. Çünkü nişanlanmanın evlenme vaadiyle kurulduğu yasamızın açık hükmü ile sabit olup nişanlılığın ispatı için tanık aranmamaktadır. Bununla birlikte nişanlanan tarafların evlenme vaatlerinin karşılıklı irade uyuşması ile kurulmuş sayılması yeterlidir. Öte yandan nişan merasiminin aile içinde yapılmış olması nişan ilişkisinin kurulduğuna ilişkin somut uyumsuzluklarda ispat kolaylığı sağlayacaktır.

Nişanlılık ilişkisinin, evlenme hali dışında sona ereceği açıkça anlaşılıyorsa nişanlılar arasında destek ilişkisinin varlığından söz edilemez⁷¹.

Nişanlı tarafından destekten yoksun kalma tazminatı talebinin ileri sürülmesi halinde davalı tarafından nişanlılar arasındaki desteklik ilişkisinin varlığı reddediliyorsa, davalı taraf evliliğin gerçekleşmeyeceği iddiasını ispatlamakla yükümlüdür. Davalı tarafından nişanlılar arasında evlenme engeli olduğu veya nişanlı tarafların evlilikten vazgeçeceğinin ispat edilmesi halinde dava reddedilecektir⁷².

Doktrinde bir görüşe göre, evlilik birliği kurulmadan önce haksız fiil sebebiyle nişanlının ölümü halinde diğer nişanlı evlilik hazırlığı içinde olduğunu ispat edebiliyorsa sağ kalan nişanlı bahse konu tazminatı talep edebilir. Ancak talep sahibi nişanlının yeniden evlenme ihtimalinin yüksek olması sebebiyle evli olan eşlere kıyasla daha az bir tazminat alabilecektir⁷³.

⁷⁰ Y. 3. HD. T. 05.03.2018, E. 2016/12231, K. 2018/2059 Sayılı kararında “...Somut olayda mahkeme, davacı ile davalı arasındaki ilişkiyi gayri resmi bir araya gelme olarak nitelendirilmiştir...” şeklinde karar vermiştir.

⁷¹ Eren, s. 758.

⁷² Seratlı, s. 106.

⁷³ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 62; Bu yönde bkz. Y. 11. HD. T. 06.12.2011, E. 2011/13091, K. 2011/16509 Sayılı kararında “...Nişanlı kişinin kural olarak nişanlısı ile evleneceği ve destek alacağı farazi olarak kabul edilmektedir. Hükme esas alınan bilirkişi raporunda da somut olayın özellikleri, tarafların

Yargıtay tarafından verilen güncel bazı kararlarda, destekten yoksun kalma tazminatının sürekli ve fiili olarak desteğin bakımından yoksun kalınması sebebiyle hükmedilebileceğine, nişanlılık sürecinin ise evlilik aşamasından önce ki bir süreç olması sebebiyle davacının ölüm tarihi itibarıyla kazanç kaybının bulunmadığı belirtilerek tazminat talebinin kabul edilemeyeceğine ilişkin farklı bir yaklaşım ortaya konmuştur⁷⁴. Yargıtay tarafından daha önceki tarihte verilen aksi görüşte bir kararda ise nişanlının destekten yoksun kalma tazminatı isteyebileceği belirtilmiştir⁷⁵.

d- Destek Olarak Anne ve Baba

TMK m. 327/1 uyarınca kural olarak ana ve baba, çocuklarının bakımı, gözetimi ile birlikte eğitim masrafları, bakım giderleri ve korunmaları için diğer giderleri karşılamakla yükümlüdür. Ebeveynlerin bakım borcunun çocuklarının reşit oluncaya kadar devam edeceği TMK m. 328’de açıkça düzenlenmiştir. Ayrıca, aynı maddenin devamında çocukların reşit olması halinde dahi ebeveynlerin maddi durum ve şartlarına göre kendilerinden beklenilebilecek şekilde çocuklarının eğitiminin sona ermesine kadar bakmakla mükellef oldukları kanunda açıkça yer almıştır.

Yargıtay kararlarında anne ve babalar, erkek çocuklarının 18 yaşlarına kadar ve kız çocuklarının şehirlerde 22 yaşlarına, kırsal kesimde ise 18 yaşlarına kadar desteği olabileceği görüşü temel ilkeler içerisinde ifade edilmektedir. Ortaöğretim gören erkek

konumları dikkate alınarak davacı nişanlının destek zararı tazminatı doğru olarak belirtilmiştir...” şeklinde ifade edilmiştir.

⁷⁴ Y. 4. HD. T. 10.06.2014, E. 2013/15109, K. 2014/9623 Sayılı kararında “...nişanlı, evlilik sonrası dönem için destekten yoksun kaldığını iddia etmiştir. Davacı nişanlının, desteğin ölüm tarihi itibarı ile destek tazminatını gerektiren bir kazanç kaybı yoktur...”. Benzer yönde başka bir karar da ise; Y. 4. HD. T. 14.02.2019, E. 2017/3853, K. 2019/1788 sayılı kararında “...Davacı nişanlının, desteğin ölüm tarihi itibarı ile destek tazminatını gerektiren ispat edilmiş bir kazanç kaybı yoktur. Açıklanan nedenlerle davacı ...’nın davasının reddine karar verilmesi usul ve yasaya uygun olmasına rağmen mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunda davacı nişanlı ... için de hesaplama yapıldığı ve davacı ...’ye de pay verildiği anlaşılmaktadır...”

⁷⁵ Y. 11. HD. T. 06.12.2011, E. 2011/13091, K. 2011/16509 Sayılı kararında “...Zira, nişanlı kişinin kural olarak nişanlısı ile evleneceği ve destek alacağı farazi olarak kabul edilmektedir. Hükme esas alınan bilirkişi raporunda da somut olayın özellikleri, tarafların konumları dikkate alınarak davacı nişanlının destek zararı doğru olarak belirlenmiştir...” şeklinde ifade edilmiştir.

çocukların 20 yaşına kadar yükseköğrenim gören erkek ve kız çocuklarının cinsiyet ayrımı yapılmaksızın çocukların 25 yaşına kadar anne ve babasının destek olarak kabul edilebileceği görüşü hâkimdir⁷⁶.

Anne ve babalar hayatları boyunca ileri derecede özürü olan çocuklarının desteği sayılmaktadırlar. Buradaki destek süresi, çocukların yaşam süresine göre değil, anne ve babaların yaşam süresine göre belirlenir⁷⁷.

(1)- İleri Seviyede Engelli Olan Çocuklar Bakımından

İleri seviyede sakat ve beyin özürü olan çocuklar açısından anne ve babanın desteğinden yoksun kalmaları ve bu çocukların yaşamlarını tek başlarına sürdürmelerinin mümkün olmadığı dikkate alındığında anne ve babaların bu çocuklar üzerinde destekliği söz konusudur⁷⁸.

(2)- Cenin Bakımından

Sağ doğan çocuk ana rahmine düşmekle birlikte hak ehliyetini kazanır. Türk hukukunda ceninin çıkarlarının geçmişe etkili biçimde korunması hedeflenmiştir. Medeni hukuk açısından ceninin bir hakkın süjesi olmasının çok önemli sonuçları vardır. Bu sonuçlardan bazıları baba ile soy bağının kurulması, mirasçılık sıfatından kaynaklı aynı haklar ve

⁷⁶ Y. 10. HD. T. 26.09.1995, E. 1995/7608, K. 1995/7400 Sayılı kararında “...Haksahibi kız çocukların destekten yararlanma süreleri, evlenmelerinin üstün olasılık içinde bulunduğu yaşa göre belirlenir ki, bu yaş kural olarak köylerde 18, kentlerde 22’dir...” şeklinde ifade edilmiştir. Yine benzer Yargıtay kararlarında “Hak sahibi erkek çocuğun destekten yararlanma süresinin fiili durum araştırılarak, orta öğrenimde bulunup bulunmamasına göre belirlenmesi gerekirken, eksik araştırma ile bu sürenin 18 yaşla sınırlı tutulması yerinde değildir...” Yargıtay benzer bir kararda ise Y. 10. HD. T. 26.09.1995 E. 1995/7608, K. 1995/7400 sayılı kararında “...Kız çocukları yönünden köyde oturmaları halinde 18 yaşına, kentte oturmaları durumunda 22 yaşına kadar destek görecekları, göz önünde tutulmalıdır...” şeklinde karar vermiştir.

⁷⁷ Narter, Davalar, s. 12; Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 62.

⁷⁸ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 64.

alacak hakları, haksız fiilden kaynaklı malvarlığına ilişkin tazminat talep hakkı vardır⁷⁹. Öte yandan desteğin ölmesi sonrasında doğacak çocukların da destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilmesi mümkündür⁸⁰.

Cenin, desteği olan anne ve babası öldüğü durumda henüz kişilik kazanmış olmayıp destek olan anne ve baba da henüz cenine bir yardımda da bulunmuş değildir. Başka bir ifadeyle cenine gelecekte destek olacak, onun bakımını ve geçimini sağlayacak kişi haksız fiil sonucunda yaşamını kaybetmiş olabilir. Bu bağlamda ceninin sağ doğması halinde, desteğini yitirmesi neticesinde destekten yoksun kalma tazminatı talep hakkı vardır⁸¹. Buna ek olarak tazminat davasını sağ doğan çocuk adına yasal temsilcisi açabilmektedir⁸².

TMK m. 28 hükmünde çocuğun hak ehliyeti, sağ doğmak şartı ile ana rahmine düştüğü andan itibaren kazandığı ifade edilmiştir⁸³. Yargıtay bir kararında destekten yoksun kalma tazminatı hakkının ileri sürüleceği en erken zamanı, ceninin sağ ve tam doğduğu gün tarihi olarak belirtmiştir⁸⁴. Bir başka ifadeyle cenin tazminat talep hakkını sağ ve tam doğumla birlikte en erken doğum anı itibarıyla kullanabilecektir. Çünkü ceninin doğumdan önce hak ehliyeti bulunmamaktadır. Hayatın olağan akışına göre ceninin desteği annesi ve babası olacaktır⁸⁵. Zira, sağ doğacak çocuğun anne ve babası çocuğun

⁷⁹ Ergun Özsunay, “Rights of Embryo and Foetus in Private Law”, Convergence of Legal Systems in the 21st Century, General Reports Delivered at the XVIth International Congress of Comparative Law, Brisbane, Australia, 14-21 July 2002, Extrait, Bruxelles (2006), s.1302 vd.

⁸⁰ Seratlı, s. 110.

⁸¹ Rona Serozan, “Doğum Öncesi (Prenatal) ve Ölüm Sonrası (Postmortal) Kişiliğin Korunması”, Prof. Dr. Tuğrul Ansay’a Armağan (Ankara, Turhan Kitabevi, 2006), s. 317.

⁸² Tekinay, Tazminat, s. 20; Özsunay, s. 1364.

⁸³ M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)* (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2015), s. 13.

⁸⁴ Oğuzman, Seliçi ve Özdemir, s. 18. Bu yönde bkz. Y. 4. HD. T. 23.10.1984, E. 1983/6447, K. 1984/2849 Sayılı kararda “...Olayımızda destek olan baba 7.9.1980 tarihinde ölmüş davacı Belgizar 25.12.1980 günü doğmuştur. Babanın ölüm gününde davacının kişiliği henüz gerçekleşmemiş, cenin halindedir... bu hakkı kullanma zamanının başlangıcının sağ ve tam doğumun gerçekleştiği 25.12.1980 gününü kabul etmek gerekir...” şeklinde karar vermiştir.

⁸⁵ Tülay Aydın, “Kişilik Haklarının Doğum Öncesi Korunması” (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2007), s. 40.

bakımı, korunması için diğer giderleri, eğitim masraflarını TMK m. 327/1'e göre karşılayacağından anne ve baba esasen çocuklarının desteği olduğu kabul edilmelidir.

Cenin açısından destekten yoksun kaldığının ispatı diğer farazi destek ilişkisinin bulunduğu hallere kıyasla zor olmayacaktır. Zira, kanun maddelerinin açıklığı ile çocuğun bakım, eğitim ve korunma masraflarının anne ve baba tarafından karşılanacağına yer verilmiştir. Hal böyleyken çocuk destekten yoksun kaldığını iddia edecek ve tazminat miktarı bakım, eğitim, korunma masrafları da dikkate alınarak belirlenecektir.

(3)- Evlatlık Bakımından

TMK'nın 305. maddesi ile 312. maddeleri arasında küçüklerin evlât edinilmesi düzenlenmiştir. Ergin ve kısıtlıların evlât edinilmesi, TMK'nın 313. maddesinde düzenlenmiştir. TMK m. 313'de madde dışında olan hususlar haricinde küçüklerin evlât edinilmesine ilişkin hükümlerin kıyasen kısıtlı ve ergin bireylerin evlat edinilmesinde de uygulanabileceği belirtilmiştir⁸⁶.

TMK'nın 282. maddesinin son fıkrasında “*Soybağı ayrıca evlat edinme yoluyla da kurulur*” düzenlemesi yer almıştır. Ayrıca Türk Medeni Kanunu'nun 500. maddesinde yer alan düzenlemeye göre evlatlığın evlat edinen ile hısımlığının kan hısımları gibi olduğu ve evlat edinenin mirasçı olabileceği düzenlenmiştir. Bu maddeden de anlaşılabileceği üzere evlatlık ile evlat edinen arasında hısımlık ilişkisinin kurulduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Eşlerin evlilik birliği içerisinde birlikte küçüğü evlat edinmeleri durumunda evlatlığın altsoy ilişkisi ve mirasçılığı öz çocuklardan farklı olmayacaktır. Aynı zamanda eşlerin yalnız birinin evlat edinmesi halinde durum yine fark yaratmayacaktır. Eşlerin evlilik birliği içerisinde kendi kanından olan evlatları ve diğer evlatlıkları ayrımı yapılmaksızın

⁸⁶ Akıntürk ve Ateş, s. 363.

tüm çocukların bakımını üstlenmişse, hem anne hem baba onların desteği kabul edilecektir⁸⁷.

Desteklik ilişkisi fiili bir durumu ifade etmektedir. Bu bağlamda fiili olarak çocukların bakımını, eğitimi ve yetişmesini sağlayan kişiler çocukların desteğidir. Bu kapsamda evlat edinen ile evlatlık arasında hısımlık ilişkisi sonucunda, evlat edinenin evlatlığa ve evlatlığın altsoyuna karşı yardım nafakası yükümlülüğü de bulunmaktadır⁸⁸.

Kanundan kaynaklı evlatlığın mirasçılık sıfatının da bulunduğu dikkate alındığında ölenin desteğinden evlatlığın yoksun kalacağı sonucu ortaya çıkmakta olup, evlat edinenin evlatlık üzerinde bakım ve gözetim yükümlülüğü dikkate alındığında evlatlıkta altsoy kan hısımları gibi destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilme hakkına sahiptir.

(4)- Evli ve Yetişkin Çocukların Destek Tazminatı Talep Edeceği Haller

Uygulamada, ilgililer tarafından destekten yoksun kalma tazminatına hak kazanılabilmesi için müteveffanın ilgililere hayattayken destek olduğunun veya destek olabileme ihtimalinin ispatlanmış olması şartları aranmıştır.

Destek ilişkisinin varlığı her somut olay için durum ve koşullara bakılarak ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Desteğin ölümünden önce sağlığında yakınlarına yapmış olduğu yardımın destek ölmeseydi de süreceği güncel hayatın olağan akışı içerisinde belirli olduğu durumlarda destekten yoksun kaldıklarını iddia eden talep sahiplerinin yaşlarına ve durumlarına bakılmaksızın tazminat talepleri kabul edilmelidir. Bir başka ifadeyle talep sahiplerinin evli, ergin, iş sahibi olan bir evlat olsa bile eğer anne ve babanın desteğini görüyorsa onların ölümü sonrasında zarara uğraması halinde bu zararın tazminini isteyebilir.

⁸⁷ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 64.

⁸⁸ M. Kemal Oğuzman ve Mustafa Dural, *Aile Hukuku* (İstanbul, Filiz Kitabevi 2001) s. 259-260; Akıntürk, Ateş, s.387; Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 258.

Yargıtay tarafından verilen bir kararda kişinin kendisinin bir işte çalışıyor olması sebebiyle evde olan çocuklarına kendi annesinin bakıyor olması ve annesinin hayatını kaybetmesi sonucunda annesinin desteğinden yoksun kaldığını iddia eden evli ve çocuklu kadının, çocuklar belirli bir yaşa gelene kadar destek tazminatı isteyebileceği belirtilmiştir⁸⁹.

Yargıtay kararlarında desteğin, destek görenlere yardımın parasal olması şart görülmemiştir. Bu nedenle Yargıtay tarafından verilen kararlarda fiili ve düzenli şekilde yapılan hizmetlerinde destek ilişkisinin kabul edilebilmesi için yeterli olduğu görüşü hâkimdir⁹⁰.

e- Destek Olarak Üvey Anne ve Üvey Baba

Kadının veya erkeğin önceki evliliğinden olan çocukları sonraki eş açısından üvey çocuk sayılır. Üvey annelerin veya üvey babaların eşleri ve üvey çocukları ile aynı çatı altında yaşamaları halinde, eşlerin ortak çocukları ile üvey çocukları arasında bir ayırım gözetmemelidir. TMK'nın 338. maddesi kapsamında eşlerin henüz ergin olmamış olan çocuklarına itina ve ilgi gösterme yükümlülüğü yükleyerek velayeti kullanan eşe diğer eşin yardımcı olacağı ve durumun gerektirdiği zorunlu hallerde ise üvey çocuğun ihtiyacını karşılayacağı şeklinde ifade edilerek üvey çocuklar üzerinde zorunlu durumlarda üvey anne veya üvey babanın yardım yükümlülüğün bulunduğu ifade edilmiştir.

⁸⁹ Y. 15. HD. T. 02.07.1975, E. 1975/2313, K. 1975/3366 Sayılı kararında "...Ölenin annenin, kızının çocuğuna (torununa)bakması yoluyla yaptığı hizmet edimleri destek sayılmasını gerektirir. ..Öyle ki, annenin, davacı kızının çocuğuna bakması yoluyla yaptığı hizmet edimleri, destek sayılmasını gerektirebilir. Ölümle, davacı Y. E., ölen annesinin bu hizmet edimlerinden yoksun kaldığına göre, uzman bilirkişi seçilip bunun karşılığı olan paranın saptanmasından sonra, iddia ile bağlı kalınarak varılacak uygun sonuç çevresinde karar verilmesi gerekir..." şeklinde karar vermiştir.

⁹⁰ Y. 4. HD. T. 20.03.1986, , E.1986/1585, K.1986/2553 Sayılı kararında "...Desteğin yardımının yalnız parasal nitelikte olmasında zorunluluk yoktur. Çünkü ölenin "hizmet edebilme" güç ve yeteneği de para ile ifadesi mümkün olan bir mali imkan teşkil eder..." Benzer yönde başka bir kararda Y. 4. HD. T. 02.12.1988, E. 1988/6744, K. 1988/10354 Sayılı kararında "...Davacıların öldürülen çocuğunun ev ve tarla işlerinde çalışarak düzenli ve devamlı bir şekilde davacılara yardım ettiği tanık beyanlarıyla sabit olmuştur. Yardımların, mutlaka para veya eşya vererek değil, hizmet etmek suretiyle gerçekleştirilebileceği gözetilmelidir ..." şeklinde ifade edilmiştir.

Desteklik, miras ilişkisi kapsamında değerlendirilemez. Üvey anne veya üvey babanın, üvey çocuklarına bakması ve fiilen onlarla birlikte yaşamaları durumunda desteklik ilişkisi söz konusu olacaktır. Bu nedenle hâkim somut olayın özelliklerine bakarak desteklik ilişkisinin varlığını tespit etmelidir. Desteklik ilişkisinin tespit edilmesi halinde üvey çocuklar, üvey annelerinin veya üvey babalarının haksız fiil neticesinde ölmesi nedeniyle bahse konu tazminata hak kazanacaklardır⁹¹.

f- Destek Olarak Çocuklar

Tazminatı talep eden tarafın yaşı, hayat düzeyi ve sosyal durumuna göre tazminat miktarının değiştiği kabul edilir. Çocuklar günlük yaşamda anne ve babalarının desteği olarak kabul edilirler. Yaşı gereği anne babasına haksız fiil tarihinde destek sağlamayan çocuğun, ileri zamanda hiç destek olmayacağı anlamını taşımamaktadır. Ancak yine de bu durumun aksi ispatlanabilir⁹².

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu tarafından verilen bir kararda nakdi olarak yardım sağlamamış olsalar bile maddi durumu iyi olan anne ve babasının bakımını hizmet şeklinde veya başka şekillerde sağlayan çocukların destek olacağı kabul edilmiştir⁹³.

Yargıtay tarafından verilen başka bir kararda ilk derece mahkemesinin destekten yoksun kalma tazminatını kabul etmesi kararı doğru bulunmamıştır. Şöyle ki kararda, dosyada

⁹¹ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 65.

⁹² Uçakhan, s. 663; Tekinay, Tazminat, s. 29.

⁹³ Y. 4. HD. T. 18.04.2002, E.2002/757, K.2002/5015 Sayılı kararında “...Anne-babanın destekten yoksun kalmış sayılabilmesi için zaruret durumuna düşmesi, en zaruri ihtiyaçları dahi karşılayamaz hâle gelmesi gerekli değildir. Annenin-babanın geliri bulunabilir, varlıklı olabilir, çocuğunun nakdi olarak bakımına ihtiyaç duymayabilir, ancak bu durum annenin-babanın, çocuğun ölümü nedeniyle çocuğun hizmet ifasından veya benzeri yardımlarından mahrum kalmadığı, sosyal seviyesine uygun olarak yaşamının güçleşmediği, diğer bir ifadeyle çocuğun desteğinden mahrum kalmadığı ya da kalmayacağı sonucunu doğurmayacaktır. Her annenin-babanın, çocuğun ölümü ile onun desteğinden yoksun kalacağı kabul edilmelidir. Sonuç itibarıyla çocuk az ya da çok sürekli ve düzenli olarak anne-babasının desteğindedir. Çocuğun ölümü üzerine anne-baba onun desteğinden mahrum kalacaktır. Hâl böyle olunca anne-babanın çocuğunun haksız fiil ve/veya akde aykırılık sonucu ölmesi nedeniyle açtığı destekten yoksun kalma tazminatı davalarında, çocukların anne-babaya destek olduklarının karine olarak kabulü gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır...” şeklinde karar vermiştir.

deliller toplandığında eğer müteveffanın evini devamlı şekilde terk ettiği sonucuna varılırsa davacıların destekten yoksun kaldıkları sonucunun açığa çıkmayacağı ve bu nedenle davanın reddedilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ancak müteveffanın evini terk etmesi aralıklarla yaşıyorsa davacılar bakımından dava kabul edilerek terk sebebiyle tazminatta indirim yapılması gerektiği belirtilmiştir⁹⁴.

Doktrinde çocukların anne ve babalarına destekliği küçük çocukların anne ve babalarına destekliği ve ergin çocukların anne babasına destekliği olmak üzere iki farklı şekilde ele alınmıştır⁹⁵.

(1)- Küçük Çocukların Anne ve Babalarına Destekliği

Türk hukukunda çocuk 18 yaşını doldurmamış, anne ve babasının gözetimi ve koruması altında olan yetişkinlik çağına girmemiş küçükleri ifade eder. Çocuk, 18 yaşın doldurulması ile erginlik kazanır ve çocukluktan çıkarak yetişkin bir birey olur. Öte yandan miras hükümlerini düzenleyen TMK'nın 495. maddesi uyarınca altsoy, miras bırakanın çocukları ve çocuklarının altsoyu ve bunlardan doğanları kapsamaktadır.

Küçük yaşlardan itibaren çocuklar anne ve babalarına hizmet ettiklerinden onların desteği sayılırlar. Erkek çocukları dışarıda babalarına yardım eder ve evin ihtiyaçları için alışverişe gönderilirken kız çocukları annelerine ev işlerine yardım ederken küçük kardeşlerinin bakım ihtiyaçlarında annelerine yardımcı olurlar. Öte yandan çocuklar evlense dahi anne ve babalarına karşı yardımları devam etmekte olup, anne babalarının

⁹⁴ YİBBGK, T. 22.06.2018, E. 2016/5, K. 2018/6 sayılı kararında "...dosya içeriğine göre de müteveffanın savunulduğu şekilde Lüleburgaz'daki müşterek haneyi terk ederek İstanbul'a geldiği ve yaşamını sokaklarda sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Bu durumda müteveffanın davacı eş ve çocuklarını terk keyfiyeti üzerinde durularak ve yaşam biçimi de göz önüne alınmak suretiyle bu terkin devamlı mı yoksa zaman zaman mı olduğu hususunda tarafların delilleri sorulup varsa toplanıp değerlendirilmek ve şayet terkin devamlı olduğu sonucuna varılır ise davacıların destekten yoksun kalmaları düşünülmeceğinden maddi tazminat isteminin reddine karar vermek, terkin zaman zaman olduğu sonucuna varılır ise bu defa destekteki bu inkıtaların ileride de gerçekleşeceği dikkate alınarak maddi tazminattan indirim yapılmak suretiyle hesabı bulunacak miktara hükmetmek gerekirken mahkemece yukarıda açıklanan hususlar dikkate alınmadan düzenlenen ve tam destekten yoksun kalma hesabını içeren bilirkişi raporuna göre hüküm kurulmuş olması doğru bulunmamıştır..." şeklinde karar vermiştir.

⁹⁵ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 67.

hasta olması durumunda, bayramlarda ve günlük ev ziyaretleri yaparak anne ve babalarının yanına giderler. Güncel hayat deneyimleri ve hayatın olağan akışında çocukların anne ve babasına destek olacağına ilişkin Yargıtay kararları vardır. Çocukların anne ve babalarına bayram ziyaretinde bulunmaları dahi destek sayılmaları için yeterli görülmektedir⁹⁶.

Çocukların ölmeden önce bir işte çalışmaması veya bir işte çalışırken gelir elde edip edememeleri, çocukların anne babasına gelecekte destek olamayacağı anlamına gelmemektedir⁹⁷. Aileyi oluşturan bireylerin karşılıklı olarak birbirlerine yardım ve hizmette bulunmaları hayatın gerçekliği içerisinde kendisine yer bulmakta olup bu nedenle de çocuklar anne ve babalarının desteği sayılırlar.

TMK'nın 322. maddesiyle aileyi oluşturan bireylere aile içindeki davranışlar açısından kanun koyucu bir takım yükümlülükler yüklemiştir. İlgili madde gereğince çocuk, anne ve babanın birbirlerine karşı aile yararlarının gerektirdiği yardımları yapmak ve aile içindeki bireylerin birbirlerine uyum sağlamak zorunda olduklarına değinilerek 743 sayılı Medeni Kanunu'nun 260. maddesinde "*karşılıklı vazifeler*" başlığıyla yer alan düzenlemeye, 4721 sayılı yeni Türk Medeni Kanunu 322. maddesinde "*karşılıklı yükümlülükler*" başlığıyla yer verilmiştir.

Hayatın olağan akışında bireylerin birbirine destekliliğinin yalnızca maddi nitelikli şekilde değerlendirilerek, destek şeklinin "*parasal*" olarak sınırlanması hatalı olacaktır. Türkiye'de çocukların anne ve babalarına destekliğinin ev işlerine katılım ile bedensel varlıklarının gücüyle katıldıkları, kız çocuklarının köylerde annelerine halı, kilim dokuma gibi işlerde ve küçük kardeşlerinin bakımını yapmakta yardımcı oldukları erkek çocuklarının ise şehirlerde çarşı ve pazar işlerinde, köylerde ise tarım işlerinde babalarına yardımcı olarak ailelerine destek oldukları görülecektir. Özetle, küçük çocuklar, beden

⁹⁶ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 69; Bu yönde bkz. Y. 19. HD. T. 06.10.1992, E. 1992/2629, 1992/4737 Sayılı kararında "...Nitekim destekten yoksun kalma, yalnız parasal yardım olarak düşünülemez. Evladın evde ailesine yardımcı olması, her türlü hastalık ve sıkıntılarında yardıma koşması maddi desteği kapsamında kabul edilmelidir..." şeklinde karar vermiştir.

⁹⁷ Gökyayla, s. 127.

güçleriyle anne ve babalarına yardım ve hizmet etmekte olup ailelerine maddi açıdan destek olurlar⁹⁸.

Türkiye İstatistik Kurumu tarafından Türkiye Çocuk Araştırması başlığı adı altında 2022 yılında yapılan güncel araştırmalar sonucunda, ev işlerinin türüne göre 5-17 yaş grubundaki çocukların bir hafta içinde ev işlerinde ailelerine yardım etme oranları araştırma konusu yapılmıştır. Raporda yer alan verilere göre 5-17 yaş grubundaki erkek çocuklarının %42,5'unun kız çocuklarının ise %36,4'ünün ev için alışveriş yapmaları dikkat çekmektedir. Yine raporda yer alan güncel verilere göre, bulaşık yıkama ve ev temizliği yapma oranlarında ise kız çocuklarının %36,2'si erkek çocuklarının ise %10,2'sinin ev işlerinde ailelerine yardımcı oldukları, yemek pişirmek konusunda ise kız çocuklarının %24,9 oranıyla erkek çocuklarının %10,2 düzeyinde olan oranını geçtikleri, aynı zamanda çamaşır yıkamada ise kız çocuklarının %15,5'inin erkek çocuklarının ise %3'ünün çamaşır yıkadıkları araştırmada yer almıştır⁹⁹.

TÜİK'in hazırladığı rapora göre kız çocuklarının ev temizliği yapmaları, bulaşık ve çamaşır yıkamalarında erkek çocuklarına oranla ailelerine daha fazla yardımcı oldukları; erkek çocuklarının ise çarşı, pazar işlerinde daha etkin olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Türkiye'de birçok çocuk ev işlerinin yanı sıra aile ekonomisine katkı sağlayacak, maddi açıdan haneye para getirisi sağlayacak işlerde çalışmaktadır. Çocuklar, basit işlerde veya ağır işlerde çalışmaktadırlar. Örneğin, bazı çocuklar kanunen çalışma yaşının altındaki işlerin yasak olmasına rağmen ağır sanayi işlerinde; bazı çocuklar ise hafif olarak değerlendirilebilen kuaför hizmetlerinde çırak olarak çalıştırılmaktadır. Ülkemizin kırsal kesimlerinde çocuklar tarım ve hayvancılık işlerinde çalışmaktadır. Örneğin, İç Anadolu Bölgesinde tahıl işlerinde çalışan çocukların yanı sıra Ege Bölgesinde ise zeytin ve üzüm işlerinde, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde pamuk tarlalarında, Doğu Anadolu Bölgesinde hayvan bakımı, süt sağımı işlerinde, Karadeniz Bölgesinde çay ve fındık

⁹⁸ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 72.

⁹⁹ Bkz. TÜİK, E.T. 10.02.2023, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Cocuk-Arastirmasi-2022-49744>

toplama işlerinde çalışmaktadırlar¹⁰⁰. Şehirlerde ise çocuklar kız, erkek ayrımı olmaksızın kafelerde, fast food zincir restoranlarında değişik işlerde çalışıp aile ekonomisine katkı sağlamaktadırlar.

TÜİK tarafından 2019 yılında hazırlanan “*Çalışan Çocuk İstatistikleri*” Temel Bulgular raporunda çocukların çalışma nedenleri incelendiğinde hane halkı gelirin katkıda bulunmak, hane halkının ekonomik faaliyetlerine yardımcı olmak, iş ve meslek sahibi olmak ve kendi ihtiyaçlarını karşılamak şeklinde olduğu gözlemlenmiştir. Raporda, cinsiyet ayrımı yapılmaksızın 5-17 yaş grubundaki çocukların %23,2’si hane halkının gelirin katkısı için, %36’sının ise hane halkının ekonomik faaliyetlerine yardımcı olmak için çalıştıkları gözlemlenmiştir. Raporun devamında yine çocukların %34,3’ünün iş ve meslek sahibi olmak için çalıştığı, çocukların % 6,4’ünün kendi ihtiyaçları için çalıştığı görülmektedir¹⁰¹.

Yukarıda açıkladığımız üzere çok küçük yaşlardan beri çocuklar anne ve babalarına destek olarak aile bütçesine mali açıdan katkı sağlamaktadır. Doktrin ve Yargıtay arasında ölen desteğin çocuk olması durumunda destek tazminatı hesaplamasının desteğin 18 yaşından itibaren mi yoksa ölüm tarihindeki yaşından itibaren mi hesaplanacağına ilişkin görüş ayrılıkları vardır.

Doktrinde bir görüşe göre destekten yoksun kalma tazminatı hesaplanırken ölen çocuğun ölüm anındaki yaşından itibaren hesaplama yapılmalıdır. Yargıtay tarafından hesaplamanın 18 yaşından başlatılması ve yetiştirme giderleri sebebiyle tazminatta indirim yapılması ve çıkan sonuçta da iskonto yapılmasına ilişkin yerleşik uygulama haksız ve adaletsiz sonuçlar doğurduğundan bahisle eleştirilmiştir. Çocuklar, çok küçük yaşlardan itibaren anne ve babalarına ev işlerinde destek olmaktadır. Yargıtay tarafından verilen kararlarda çocuğun anne ve babasını ziyaret etmesi, anne ve baba ile çocuk arasında destek ilişkisinin var olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle çocukların anne

¹⁰⁰ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 73.

¹⁰¹ Bkz. TÜİK, E.T. 10.02.2023, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Child-Labour-Force-Survey-2019-33807>

ve babalarına destek olabileceği yaş ölüm olayı anında bulundukları yaştır. Tazminat hesaplaması, destek sayılan çocuğun 18 yaşından itibaren değil, ölüm anındaki yaşı üzerinden yapılmalıdır¹⁰².

Küçük çocukların ana babalarına destekliğinin farazi desteklik olarak mı sayılacağı yoksa gerçek desteklik mi sayılacağına ilişkin doktrinde görüş ayrılıkları vardır. Doktrinde bir görüşe göre, çocukların çok küçük yaşlardan beri ev işlerinde çalışarak ailelerine yardımcı olmaları, diğer yandan birçok çocuğun farklı iş kollarında aile bütçelerine ekonomik katkıda bulunmak için çalışmaları sebebiyle çocukların anne ve babalarına destekliğinin varsayımsal destek temelli olması yerine gerçek temellerine dayanılarak nitelendirilmelidir. İnsanlar her yaşta bir değer üreterek birbirlerine külfet olmak yerine destek olurlar. Çocukların anne ve babalarına destekliği bedensel varlıklarıyla onlara yardım ve hizmet sağlamasıyla oluşur. Çocuğun ölmesi halinde destek yaşının 18 yaşından itibaren başlatılması yanlış bir uygulama olup destek yaşı çocuğun öldüğü yaş itibarıyla başlatılmalıdır¹⁰³.

Doktrinde diğer bir görüşe göre ise küçük yaşta ve bakım gücü bulunmayan çocuğun hayatını kaybetmesi durumunda ölen çocuğun varsayımsal destek olarak kabul edilmesidir. Şöyle ki, küçük yaşta olan çocuğun gelecek zamanda anne ve babasına destek olacağı olayın şartlarından anlaşılıyorsa, farazi destek olarak kabul edilmelidir¹⁰⁴.

¹⁰² Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 78; Bu yönde bkz. Y. 4. HD, T. 29.11.2007, E. 2007/13191, K. 2007/15103 Sayılı kararında “...Ölen, olay tarihinde 17 yaşındadır. Genel yaşam deneyimleri ve hayatın olağan akışı, yetişkin bir insanın anne ve babasına her halükarda ve belirli bir düzeyde destek olacağını gösterir... destek mutlaka para veya maddi katkı şeklinde olmayabilir. Bunun dışında çeşitli hizmet ve yardımlar ile de destek olunabilir. Anne ve babanın varlıklı olmaları çocukların desteğine ihtiyaç duymadıkları veya ileride duymayacakları sonucunu da doğurmaz. Tüm bu nedenlerle, davacı baba çalışıp gelir elde ediyor olsa bile destek tazminatı verilmesi gerekir...” şeklinde karar vermiştir.

¹⁰³ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 76.

¹⁰⁴ Karahasan, Tazminat Hukuku, s. 1314; Tekinay vd., s. 839.

Çocukların anne ve babalarına destek olma şekli, maddi veya manevi şekilde ortaya çıkmaktadır. Yargıtay tarafından verilen bir kararda yardımın yalnızca maddi değil manevi olarak hizmet etme ile de gerçekleşebileceği ifade edilmiştir¹⁰⁵.

(2)- Yetişkin Çocukların Anne ve Babalarına Destekliği

Aile bireylerinin yaşı ne olursa olsun güçleri yettiği kadar aile içi dayanışma içinde birbirlerine destektirler. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen bir kararda anne ve babanın maddi durumu iyi olsa bile hatta anne ve babanın gelecek hayatı Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından güvence sağlanmış olsa bile bir gün ebeveynlerin çocuklarına ihtiyacı olmayacağını bilinemeyeceği ifade edilmiştir¹⁰⁶.

Çocuklar evlenip aile evinden ayrıldıktan sonra dahi ailelerini ziyaret etmeye devam etmekte olup ailelerinin hastalık geçirmeleri sebebiyle zor günlerde ailelerinin yanında olabilmekte ve bakım ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir. Yargıtay tarafından verilen bir kararda fiili ve düzenli bir şekilde yapılan hizmetlerin de desteklik sayılacağı ifade edilmiş, özellikle kadınların evlendikten sonra dahi aile evine gidip annelerine yardım ettiğine dikkat çekilmiştir¹⁰⁷.

Yargıtay benzer yönde verdiği bir başka kararda ise, hayatın olağan akışındaki genel deneyimlerden de görüleceği üzere yetişkin bir kişinin ebeveynlerine belirli derecede destek olduğu ifade edilmiştir. Destekleyen kişinin, anne ve babasının her türlü sıkıntı ve

¹⁰⁵ Y. 4. HD. T. 01.02.2011, E. 2009/14007, K. 2011/932 Sayılı kararında “...Destek mutlaka para veya maddi katkı şeklinde olmayabilir. Bunun dışında çeşitli hizmet ve yardımlar ile de destek olunabilir...” şeklinde karar vermiştir.

¹⁰⁶ Çelik Ahmet Çelik, “Can Zararlarının Tazminata Dönüştürülmesinde Sorunlar Ve Yöntem Arayışları”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, s. 778-779; Aynı yönde bkz. YHGK. T. 17.10.1973, E. 1973/899, K. 1973/798 Sayılı kararında “ ...Ana babanın maddi durumları iyi olsa bile, ilerde çocuklarının maddi desteğine muhtaç olabileceklerinin kabulü, hayatın olağan akışına uygun olur. Gelecekleri, Sosyal Güvenlik Kurumlarınca güvence altına alınmış bile olsa, bir gün zarurete düşüp düşmeyecekleri, çocuklarına muhtaç olmayacakları önceden kestirilemez...” şeklinde karar vermiştir.

¹⁰⁷ Y. 4. HD. T. 18.04.2002, E. 2002/757, K. 2002/5015 Sayılı kararında “...Kız evladı olan desteğin, anne ve baba olan davacılar muhtemel yaşamları boyunca hizmet şeklinde destek olacağının kabulü ile hesaplamanın buna göre yapılması gerekir...” şeklinde karar vermiştir.

hastalıklarında yardımına gitmesi, ziyarette aileyle birlikte bir arada bulunması, bayramlarda anne ve babasının yanına gitmesinin destek sayılması için yeterlidir¹⁰⁸.

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu tarafından verilen bir kararda, anne ve babanın, çocuklarının sözleşmeye aykırılık veya haksız fiil neticesinde ölmesi sebebiyle destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilmeleri için kendilerine Sosyal Güvenlik Kurumundan gelir bağlanması şartı aranmayacağı belirtilmiştir. Kararın devamında ise tazminat talebinin kabul edilebilmesi için anne ve babanın zaruret hali içinde bulunmasının öneminin de olmadığı, zaruret halinde olmasalar dahi tazminata hak kazanabilecekleri vurgulanmıştır. Çocuklarının kendilerine maddi desteği olmaksızın anne ve babanın maddi durumu iyi olabilir. Ancak anne ve baba parasal ihtiyacı bulunmamasına rağmen çocuğun sağlamış olduğu hizmet vb. ifalardan mahrum kalabilmektedir. Dolayısıyla çocuğunun ölmesi halinde her anne ve babanın destekten yoksun kalacağına karar verilmiştir¹⁰⁹.

Gerçekten de Türkiye’de aile bireyleri arasındaki ilişki, maddi çıkarlardan ziyade manevi duygular içinde aile bütünlüğünün korunmasına ilişkin dayanışma ve hizmet ilişkisidir. Yargıtay tarafından verilen istikrarlı kararlarda ailenin manevi birlik ve beraberliğine dikkat çekilerek çocukların evlenseler dahi aileleriyle bağlarının kopmadığı ailelerine zaman zaman ziyaretler gerçekleştirilerek aile bağlarına sahip çıktıkları ifade edilmiştir. Öte yandan ana ve babanın gerçekten de ölen çocuğun destekliğine ihtiyacı olmasa bile destek tazminatı isteyebileceği kabul edilebilir. Başka bir ifadeyle çocuğun anne ve babasına hayatın olağan akışı içinde yardım etmesi doğal ve ahlaki bir görevdir. Yardımın niteliği açısından çocuğun, anne ve babasının geçimin sağlaması gerekmemektedir. Bu durumda tazminat belirlenirken, anne ve babanın yaşam standardına göre değil, çocuğun

¹⁰⁸ Y. 11. HD. T. 11.10.2005, E. 2004/10735, K. 2005/9566 sayılı kararı.

¹⁰⁹ YİBBGK. T. 22.06.2018, E. 2016/5, K. 2018/6 sayılı kararında “...Her annenin-babanın, çocuğun ölümü ile onun desteğinden yoksun kalacağı kabul edilmelidir. Sonuç itibarıyla çocuk az ya da çok sürekli ve düzenli olarak anne-babasının desteğidir. Çocuğun ölümü üzerine anne-baba onun desteğinden mahrum kalacaktır...” şeklinde karar vermiştir.

kazancının artması ve ödeme miktarının fazlalaşmasının dikkate alınmasının gerektiği Yargıtay tarafından önemsenmiştir¹¹⁰.

Sonuç itibariyle, doktrin ve Yargıtay'ın baskın görüşüne göre çocukların sürekli ve düzenli olarak azlık veya çokluk derecesi fark etmeksizin anne ve babasının desteği sayılırlar. Çocuğun ölümü üzerine anne ve baba onun desteğinden mahrum kalacaktır. Öte yandan YİBBGK tarafından verilen 2016/5 esas sayılı ve 2018/6 sayılı kararda sigortalı işçinin ölmesi durumunda anne ve babasının destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilmesi için Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından gelir bağlanma şartı aranmayacağı kabul edilmiştir¹¹¹.

(3)- Çocukların Üvey Anne ve Babalarına Destekliği

Üvey anne veya üvey babanın, evlilikleri dışı önceki evliliğinden olan çocuğun ölümü halinde destekten yoksun kalma tazminatı taleplerinin somut olayda ayrıntılı şekilde incelenmesi gerekmektedir. Yargıtay bir kararında üvey evlat olan desteğin davacı üvey anneye fiili ve düzenli bir şekilde baktığının kanıtlanması gerektiğini, desteğin üvey evlat olmasının fiili destek durumunu ortadan kaldırmadığını ve üvey anne ve üvey babanın, fiili destek olan çocuğun haksız fiil neticesinde ölmesi durumunda tazminat talep haklarının mevcut olduğunu belirtmiştir¹¹².

Haksız fiil neticesinde ölen çocuğun üvey anne veya babasının destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilmesi fiili bakım ilişkisinin varlığının araştırılmasına ve destek olan

¹¹⁰ Y. 11. HD. T. 18.05.1974, E. 1974/1820, K. 1974/1686 Sayılı kararda "...Ana ve babanın ihtiyaçları olmasa dahi, evladın onlara yardım etmesi, yaşamın alışılmış gereklerine göre doğal ve ahlaki bir ödevdir. Bu yardımın mutlaka geçimlerini sağlamaya yönelik olması da gerekmez. Yoksun kalan yardım miktarının belirlenmesinde, davacıların yalnız hayat standardına göre değil, yardım yapacak olan kişinin kazancının artması ve ödeme olanağının fazlalaşması unsurları da dikkate alınmalıdır..." şeklinde karar verilmiştir.

¹¹¹ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 88.

¹¹² Y. 17. HD. T. 05.03.2013, E. 2013/10966, K. 2014/19080 Sayılı kararında "...Davacı üvey anne yönünden ölen destek (üvey evlat) tarafından eylemli ve düzenli olarak bakıldığına kanıtlanması yeterli olup, desteğin üvey evlat olması durumunun fiili destek durumunu ortadan kaldırmadığı anlaşılmıştır..." şeklinde karar vermiştir.

çocuk ile üvey anne veya üvey babanın aynı konutta ikamet edip etmemesine göre değişecektir. Çocuğun, öz anne ve babasıyla kurduğu ilişki ile üvey anne ve babasıyla kurmuş olduğu destek ilişkisi arasında bir fark bulunmamaktadır. Bu bağlamda destek ilişkisi, yakınlığa göre değil fiili duruma göre tespit edilmektedir¹¹³.

g- Destek Olarak Kardeş

TMK'ya göre kural olarak kardeşlerin birbirine bakım yükümlülüğü bulunmamaktadır. Ancak aynı Kanun'un 364. maddesinde yardım edilmediği halde yoksulluğa düşecek olan altsoy ve üstsoyunun yanı sıra kardeşe de nafaka verilebileceği belirtilmiştir ve nafaka verecek olan kardeşin de refah içinde olması şartı aranmıştır.

Kardeşin hayatın olağan akışı içinde refah içinde olması ve diğer kardeşin ise zaruret durumunda olması halinde refah içinde olan kardeşin diğer kardeş üzerinde bakım yükümlülüğü ortaya çıkmaktadır¹¹⁴. Sağ olan kişi, kardeşinin ölümüyle birlikte, destek olan kardeşinden düzenli ve fiili destek gördüğünü ve kendisinin yardıma muhtaç halde olduğunu ispat edebilirse, destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilir¹¹⁵.

Ölen kardeşin diğer kardeşlere destekliğinin yaş küçüklüğü veya başka yerde yaşıyor olması sebebiyle zor olduğu durumlarda, tazminat talebinde bulunan kardeşin bazı durumların varlığını ispat etmesi gerekmektedir. İspat edilecek hususlar içinde tazminat talep eden kişi, ölen kardeşinin ölümü sebebiyle destekten yoksun kaldığını veya gelecekte destekten yoksun kalacaklarının yanı sıra ölen kardeşin ekonomik açıdan refah içinde olduğunu veya gelecekte refah içinde olacağını ispat etmiş olması aranmaktadır¹¹⁶.

¹¹³ Narter, Tazminat, s. 12; Gökyayla, s. 122.

¹¹⁴ Y. 17. HD. T. 21.01.2016, E. 2016/359, K. 2016/759 Sayılı kararında "...Kardeşlerin birbirine destek olduğunu kabul edebilmek için desteğin refah içinde olması ve destek talep edenin ise zaruret içinde bulunması gerekir. Somut olayda, desteğin ücret ve kazançlarına ilişkin belge olmadığından asgari ücret esas alınarak hesaplama yapılmıştır. Desteğin hayattayken refah içinde olmadığı anlaşıldığından, davacı kardeş Gülşah'ın destekten yoksun kalma tazminatı şartları bulunmadığından bu yöne ilişkin talebin reddi gerekirken..." şeklinde karar vermiştir.

¹¹⁵ Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s. 184; Uçakhan, s. 592; Eren, s. 757.

¹¹⁶ Tekinay, Tazminat, s. 33.

Talep sahiplerinin bazı şartları kanıtlaması halinde kardeşler arasında destek ilişkisinin var olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Eğer kardeşin hayattayken diğer kardeşine destek olduğu biliniyorsa, destek görenin zaruret içinde olması ve ölen kardeşinde refah içinde olduğunun ispatlanması şartları aranmaz¹¹⁷.

Kardeşlerin destekten yoksun kalma tazminatı talep etmesi halinde, sağ kalan kardeş diğer kardeşin kendisine destek olduğunu ispat etmelidir. Öte yandan ölen kardeşin küçük kardeşe destek olduğunun ispatı, tanık ifadesiyle de mümkündür¹¹⁸.

Türkiye’de anne ve babası ölmüş olan küçük kardeşlerin bakımını ve gözetimini büyük kardeşlerin yaptıkları toplumsal bir gerçektir. Böylelikle, ergenliğe kadar olan süre içinde küçük çocukların bakımını büyük kardeşler üstlenmekte olup anne babasını kaybetmiş küçük kardeşlerin büyük kardeşler tarafından bakılıp gözetilmesi esastır. İspat açısından ise bu durumun ispatına gerek olmayıp genel kurallar çerçevesinde iddia eden aksini ispat etmeye çalışacaktır¹¹⁹.

Yargıtay bu görüşün aksine, kardeşinin iş kazası sonucunda ölümü sebebiyle destekten yoksun kalma tazminatı talep eden kardeşin, ölen kardeşiyle arasındaki fiili ve düzenli bakım ilişkisini ispatlaması gerektiğini bu ispatın tazminat açısından önemli bir kıstas olduğunu ifade etmiştir¹²⁰.

Yardımda bulunmayan ancak gelecekte kardeşlerine yardımda bulunma ihtimali yüksek olan kardeş, farazi destek niteliğindedir. Destekten yoksun kalan kardeşin, diğer kardeş öldüğü an itibarıyla hayatta veya en azından cenin niteliğinde olması gerekir¹²¹.

¹¹⁷ Gökyayla s. 111-112; İlhan Ulusan, *Özellikle Borçlar Hukuku Ve İş Hukuku Açısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu Bundan Doğan Hukuki Sorumluluğu* (İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 1990), s. 165; Güleç Uçakhan, s. 450.

¹¹⁸ Gökcan, s. 719; Y. 11. HD. T. 12.05.2005, E. 2005/8290, K. 2005/5023 Sayılı kararında “...tanık anlatımlarından ölenin anılan davacılara destek olduğu açıkça anlaşılmaktadır ...” şeklinde karar vermiştir.

¹¹⁹ Güneren, s. 947.

¹²⁰ Ekmekçi, Baysal ve Namlı s. 185; Bu yönde bkz. Y. 17. HD. T. 17.01.2019, E. 2018/5534, K. 2019/341 Sayılı kararı.

¹²¹ Gürsoy, s. 150.

Yargıtay bir kararında, kardeşlerin birbirine destek olduğunun kabulü için, ölen kardeşin gelirinin olması gerektiğini ve bu gelirin de ölen kardeşin refahı için yeterli olduğunun davacılar tarafından kanıtlanması gerektiğini belirtmiştir¹²². Yargıtay, ölenin desteğinden yoksun kaldıkları iddiası ile tazminat talebinde bulunan iki kadından birinin 25 yaşında olması, diğer kadının ise 21 yaşında olması nedeniyle destek tazminatı taleplerinin reddedilmiş olmasının doğru olmadığı gerekçesiyle yerel mahkemenin kararını bozmuştur¹²³.

Kardeşlerin birbirine destekliğinin söz konusu olacağı durumlar içinde üzerinde durulmasını gerektiren önemli başka bir husus da genellikle küçük kardeşin desteğinin büyük kardeş sayılacağıdır. Doktrinde bir görüşe göre, büyük kardeş engelli olduğu haller haricinde, küçük kardeşin büyük kardeşine yardım edemeyeceği ifade edilmiştir¹²⁴.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen eski tarihli bir kararda, küçük kardeş için erginlik çağından itibaren destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilebilmesi için, büyük kardeşin ekonomik refah içinde olmasının yanı sıra Medeni Kanun'un ilgili nafaka maddeleri uyarınca da kardeşine bakmakla mükellef olduğunun ispatının gerekli olduğu belirtilmiştir. Yargıtay bu görüşünü günümüzde devam ettirmektedir¹²⁵.

¹²² Ekmekçi, Baysal ve Namlı s. 186; Bu yönde bkz. Y. 21. HD. T. 02.11.2015, E. 2015/8859, K. 2015/19323 Sayılı kararında "...kardeşlerin birbirlerine destekliğinden bahsedebilmek için ölenin maddi anlamda refah içinde olduğunun ispatlanması gerekir..." şeklinde karar vermiştir.

¹²³ Y. 4. HD. T. 09.02.2010, E. 2009/7444, K. 2010/1042 Sayılı kararında "...olay gününde 25 yaşında olan davacılar ile 21 yaşında olan diğer davacı ...'in, yaşları gözetilerek, ölen kardeşin desteğinden yoksun kalmadıkları sonucuna varılıp adı geçen davacıların destekten yoksun kalma tazminatı isteklerinin reddedilmemiş olması doğru olmadığından..." şeklinde karar vermiştir.

¹²⁴ Gürbüz, s. 58.

¹²⁵ Karahasan, Tazminat Hukuku, s. 897; Bu yönde bkz. YHGK. T. 26.10.1960, E. 1960/256, K. 1960/257 Sayılı kararında "...ağabeyin küçük kardeşine kadar bakması esas olduğundan küçük kardeş lehine erginlik çağından sonrası için tazminata hükmedebilmesi için ancak büyük kardeşin refah halinde olması itibarıyla küçük kardeşine bakacak olduğunun ve nafaka hükümlerince bakmakla mükellef bulunacak olduğunun ispat edilmesine bağlıdır..." Benzer yönde güncel tarihli Y. 17. HD. T. 18.01.2018, E. 2015/6467, K. 2018/214 Sayılı kararında "...Somut olayda, desteğin ve kardeşinin babalarının destekten önce vefat ettiği, kardeşin 15 yaşında olup öğrenci olduğu, destek ve kardeşinin birlikte yaşadığı, desteğin bekar olup, kardeşin geçiminin destek tarafından sağlandığı hususları ispat edilmiş olduğundan, kardeşin destekten yoksun kalma talebinin makul olduğundan kardeş hakkında da belirli bir süre tazminat isteyebileceği destekten yoksun kalma tazminatı konusunda bilirkişi incelemesi yapılp sonucuna göre karar vermek gerekirken..." şeklinde karar vermiştir.

Görüleceği üzere Yargıtay TMK'nın 364. maddesinin ikinci fıkrası gereğince, kardeşin refahına ilişkin nafaka hükümlerini kıyas yoluyla destekten yoksun kalma tazminatı taleplerine uygulayarak destek olan kardeşin refah içinde olması şartını aramıştır. Toplumumuzda engelli çocuklara, ana ve babaların desteği yaşamları boyunca sürmektedir. Bazı engelli çocuklar içinde bulundukları durum sebebiyle kendi başlarına yaşamlarını devam ettiremezler ve sürekli bakım ihtiyacı duyarlar. Anne ve babanın hayatta olmaması veya destek olamayacak kadar kendilerinin de bakıma ihtiyaçları olması sebebiyle zaman zaman engelli kardeşlere, kardeşleri tarafından kanuni bir zorunluluk olmaksızın veya mahkeme kararı nedeniyle bakıldığı ve yardım edildiği bilinen bir gerçektir. Ancak ileri seviyede engelli kardeşin bakımı sürekli olacak nitelikteyse ve kardeşlerin engelli kardeşe bakmak istememesi nedeniyle TMK'nın 364. maddesi sebebiyle mahkeme kararıyla kardeşlerden biri veya bir kaç nafaka yükümlüsü olabilir. Bu nedenle engelli kardeşine bakan kardeşin ölmesi sonrasında engelli kardeşin ölen kardeşin desteğinden mahrum kaldığı yadsınamaz bir gerçektir. Hal böyleyken kardeşler birbirine hayat boyu destek olarak kabul edilirler¹²⁶.

Kardeşlerin birbirine destekliği için evli veya bekâr olmalarının bir önemi yoktur. Kardeş, diğer kardeşine zaman ve yer fark etmeksizin maddi ve manevi açıdan destek olabilir. Örneğin, aynı evi paylaşan iki kardeşin birlikte yaşamlarını sürdürmeleri, daha önce evlenmemiş olmaları veya dul olmalarının bir önemi bulunmamakla birlikte eğer bir kardeş günlük ev işlerini yapması ve diğer kardeşin çalışarak maddi açıdan ev ihtiyaçlarını karşılaması sebebiyle birbirinin desteği sayılmaktadırlar¹²⁷.

¹²⁶ Y. 17. HD, T. 15.02.2010, E. 2009/8112, K. 2010/1159 Sayılı kararında "...Özellikle somut olayda iddianın doğruluğu halinde zihinsel özürlü kardeşe, anne ve babanın ölümünden sonra diğer kardeşin destek olması tabidir. Kaldı ki, bu hususta mahkemece alınan son raporlarda desteğin varlığı kabul edildiği halde, çelişki giderilmeksizin önceki rapora göre hüküm kurulması da isabetli değildir..." şeklinde karar vermiştir.

¹²⁷ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 91.

II- Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Hukuki Niteliği ve Özellikleri

İş kazası, meslek hastalığı, trafik kazası gibi hukuka aykırı fiiller sebebiyle desteğin ölümü halinde hak sahipleri tarafından açılan davalara destekten yoksun kalma tazminatı davaları denilmektedir. Hatırlatmak gerekir ki, destekten yoksun kalma tazminatı davasına sebep olan hukuka aykırı fiiller sınırlandırılmaz. Örneğin, bahse konu dava hekimin hastaya yanlış müdahalesi sonucunda hastanın ölmesi sonucunda hak sahipleri tarafından sorumlulara karşı açılabilmesi gibi idarenin hizmet kusuru veya kusursuz sorumlu olduğu hallerden kaynaklı da idare aleyhine açılabilir, çalışma konumuz kapsamında bu son iki duruma değinilmeyecektir. Bu davalar esasen Türk hukukunda maddi tazminat biçimindeki davalardır¹²⁸.

Bahse konu tazminat esasen 6098 sayılı TBK m. 53/3’de düzenlenen maddi tazminat türüdür. Bu nedenle sadece iş ve sosyal güvenlik hukukunu ilgilendiren bir tazminat alanı olmayıp farklı olaylar sonucunda açılabilen bir tazminat davası türüdür. Örneğin trafik kazası sonucu ölüm olayının meydana gelmesi sonucunda müteveffanın eşi ve çocukları tarafından açılan bu dava TBK’nın m. 53 düzenlemesindeki ölüm ve bedensel zararlar başlığına dayalı açılmaktadır¹²⁹.

İş kazası ve meslek hastalığı yönünden destekten yoksun kalma tazminatının dayanağı işverenin işçisini gözetme ve koruma borcu yükümlülüğünü ihlal etmesidir. İşçinin iş kazasına veya meslek hastalığına uğraması sonucunda ölmesi halinde hak sahipleri yani işçinin desteğinden yoksun kalanlar tazminat talebinde bulunma hakkına sahiptirler¹³⁰.

¹²⁸ Mustafa Kılıçoğlu, *4857 Sayılı İş Kanunu Yorumu ve Yargıtay Uygulaması*, (Ankara: Ayhan Yayıncılık, 2005), s. 59

¹²⁹ Ölüm ve bedensel zarar

Madde 53- Ölüm hâlinde uğranılan zararlar özellikle şunlardır:

...

3. Ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğradıkları kayıplar.

¹³⁰ Sarper Süzek, *İş Hukuku* (İstanbul: Beta Yayınevi, 2016), s. 481.

Yargıtay tarafından verilen bir kararda, işçinin iş kazası veya meslek hastalığına maruz kalması nedeniyle hayatını kaybetmesi durumunda nikâhsız eşin bahse konu tazminat davasını açabileceği ifade edilmiştir¹³¹.

TBK m. 53 hükmü desteğin ölümü halinde meydana gelecek zararın kapsamına ilişkin düzenlemedir. Kişinin vücut bütünlüğüne yapılan haksız fiil sonucunda yaralanma veya ölüm meydana gelebilir. Türk hukukunda yansıma zarar gören kişilerin tazminat talep edebilmesi için açık kanun hükmü aranmaktadır. Bu sebeple desteğin ölümü nedeniyle yansıma yoluyla zarara uğrayan destek görenler TBK m.53/I b.3'e göre uğramış oldukları zararın tazmin edilmesini talep edebileceklerdir¹³².

Destekten yoksun kalma zararı birçok haksız fiil türünden kaynaklı doğabilir. Örneğin; iş kazası ve meslek hastalığı, trafik Kazası, tıbbi hata, idari eylem, kasten veya taksirli fiil sonucu ölümün meydana gelmesi gibi farklı olaylar sonucunda destekten yoksun kalma zararı ortaya çıkar. Örneğin, işçinin iş faaliyeti sonucunda iş kazası geçirerek ölmesi, bir kişinin trafik kazası sebebiyle ölmesi, doktorun yanlış müdahalesi sonucu hastanın hayatını kaybetmesi veya belediyenin gerekli önlemleri almaması sonucu kişinin dereye düşerek ölmesi nedeniyle geride kalan ilgililer zarara uğrayacaklardır. Ancak tez konusu kapsamında iş kazası, meslek hastalığı ve trafik kazası sonucu meydana gelen ölümler sebebiyle destekten yoksun kalma tazminatı incelenecektir. Destek, haksız fiil sonucu ölmemiş olsaydı yaşam süresi boyunca çalışarak elde edeceği gelirleri destekten yoksun kalanlara sağlayacaktır. Destekten yoksun kalma tazminatı, yoksun kalınan gelirlerin çeşitli indirimler yapılarak ilgililerine peşin veya irat şekline ödenmesidir. Destekten

¹³¹ Y. 21. HD. T. 25.09.2014, E. 2014/8509 K. 2014/18671 Sayılı kararında "...Medeni Yasa uyarınca evlilik bağı kurulmasa bile karı-koca olarak bir araya gelerek bu amaç ve duygu ile yaşamın sürdürülmesi karşısında, kadınlar için fiilen ve düzenli olarak onun geçimini kısmen veya tamamen sağlayacak biçimde yardım eden ve olayların normal akışına göre, eğer ölüm gerçekleşmeseydi gelecekte de bu yardımı sağlayacak bakım yükümlülüğünü yerine getiren erkeğin destek sayılması gerekir. Bu nedenle nikahsız eşin iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölümü nedeniyle destekten yoksun kalmaya dayalı olarak maddi tazminat davası açma hakkı vardır..." şeklinde karar vermiştir.

¹³² Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s. 90-91.

yoksun kalma tazminatı sadece maddi zararın karşılanmasına yönelik olup manevi zararlar bu kapsamda değerlendirilmez¹³³.

A- Tazminatın Bağımsız Nitelikte Olması

Yaşamını sürdüren desteğin ölümünün gerçekleşmesiyle maddi ve manevi zarara uğrayacak kişiler olacaktır. Hayatın olağan akışı içinde desteğin yakınlarına, destek tarafından yapılan veya yapılması beklenen her türlü maddi ve manevi yardımların desteğin ölümüyle artık olamayacak olması sebebiyle bu kişilerin destekten mahrum kalacakları açıktır. Desteğin ölümüne bağlı ortaya çıkan zarar doğrudan destekten yoksun kalanın şahsına bağlı bir zarar olarak ortaya çıkar. Destekten yoksun kalacak olan kişiler, bu zarar sebebiyle sorumlulara karşı asli ve bağımsız hak niteliğinde olan tazminatlarını talep edebilirler¹³⁴. Benzer şekilde diğer yazarlara göre, destekten yoksun kalma tazminatı, hayatta kalan ilgililere öleden geçmiş bir hak olmayıp; doğrudan ilgililerin şahsından doğan bir haktır. Çünkü, destek ölüm olayının gerçekleşmesi sebebiyle bu hakkı dava yoluyla kullanamayacaktır. Böyle olunca da desteğin geride bırakmış olduğu malvarlığı ile bahse konu tazminat arasında bir ilişki kurulamayacaktır. Bu tazminat talep etme hakkı bağımsız hak niteliğini haizdir¹³⁵.

Destekten yoksun kalma tazminatı talebi, miras hükümlerinden bağımsız değerlendirilmelidir. Talep sahibinin miras hakkı olup olmadığının bir değeri yoktur¹³⁶. Diğer yandan miras hakkından feragat eden veya mirası reddeden diğer ilgililerin de bahse konu tazminatı talep etme hakkı vardır¹³⁷.

¹³³ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 523.

¹³⁴ Karahasan, Tazminat Hukuku, s. 282-283; Çakırca, Seda İrem. *Türk Sorumluluk Hukukunda Yansıma Zararı* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012), s. 176; Gökyayla, s. 45.

¹³⁵ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 26; Tekinay, Tazminat, s. 66. Bu yönde bkz. YHGK. T.25.05.1984, E. 1982/9-301, K. 1984/619 sayılı kararı

¹³⁶ Çakırca, s. 176; Gürbüz, s. 141.

¹³⁷ Kocabaş, s. 281; Çelik, s. 27.

Destegın terekesinin borca batık olmasının bir önemi yoktur. Yargıtay tarafından verilen bir kararda terekenin borca batık olması sebebiyle davacılar tarafından miras reddedilmiş olsa dahi bu durumun davacıların tazminat talep hakkının olmayacağı anlamına gelmediğı ifade edilmiştir¹³⁸. Doktrinde bir g r     göre, destegın mirasçıları terekenin borca batık olması sebebiyle mirası kayıtsız ve şartsız olarak reddederek miras hakkından feragat etmeleri sebebiyle destekten yoksun kalma tazminatı talepleri kabul edilmemelidir¹³⁹.

Kanaatimizce, destekten mahrum kalanlar, mirasçılık sıfatı olup olmadığına bakılmaksızın destek ile yardım ve dayanışma ilişkilerinin bulunması sebebiyle destekten yoksun kalma tazminatı talep edebileceklerdir. Bu nedenle tazminat talep hakkı açısından destek ile destek görenler arasında miras ilişkisinin olup olmamasının veya mirastan feragat etmenin bir önemi yoktur. Destegın borca batık olduğı zamanlarda dahi ailesi ve yakınlarıyla destek ilişkisi varlığını sürdürmesi mümkün olup gelecek zaman içerisinde hizmet ve yardım ilişkisinin tekrar kurulma ihtimali mümkündür. Tüm bu nedenlerle bahse konu tazminatı talep eden kişilerin, terekenin borca batık olması sebebiyle miras hakkından vazgeçmeleri destekten yoksun kalma tazminatını talep edemeyecekleri anlamına gelmemelidir.

Destekten yoksun kalan kişilerin destek ile ilişkileri birbirinden farklıdır. Bu nedenle her bir talep sahibinin tazminat talepleri diğ r kişilerin tazminat taleplerinden farklılık oluşturur. Talepler arasında bağımsızlık oluşması sebebiyle hâkim tarafından tazminat taleplerinin değ rlendirilmesi ayrı ayrı ve birbirlerinden bağımsız şekilde yapılacaktır¹⁴⁰.

¹³⁸ Y. 4. HD, T. 21.05.1992, E. 1992/3944, K. 1992/6778 Sayılı kararında “...Davacılar ölenin e i ve çocuklarıdır. Ölenin mirasının reddetmiş olmaları destekten yoksun kalma ve manev  tazminat davasının incelenip esas hakkında karar verilmesine engel değildir...” şeklinde karar vermiştir.

¹³⁹ Kılıçoğlu, Tazminat Esasları, s. 171.

¹⁴⁰ Turgut Uygur, *Türk Borçlar Kanunu  erhi* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013), s. 2133; YHGK. T. 21.05.1997, E. 1997/21–135, K. 1997/442 Sayılı kararında “...İ  kazası sonucu ölüm nedeniyle hak sahiplerinin maddi zarar hesapları her bir hak sahibi için ayrı ve bağımsız olarak hesaplanır. Bir hak sahibi için bulunan maddi zarar miktarı diğ r bir hak sahibine yansıtılamaz ve onun hesabından dikkate alınamaz. Dava konusu maddi olayda çocuklar için bulunan maddi zarar miktarları e  için hesaplanan maddi zarar miktarından d   lmez. Mahkemenin aksine işlemi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir...” şeklinde karar vermiştir.

Destekten yoksun kalma tazminatının bağımsız nitelikte olması sebebiyle desteğin sağlığında haksız fiili işleyen kişiyle yasal haklarından vazgeçtiğine dair sözleşme yaptığı varsayımında dahi destek görenlerin tazminat talep etmesine engel olunamaz¹⁴¹. Ölen desteğin zarar görmüş olduğu haksız fiilin başlangıcından itibaren ölüm anına kadar geçen süre boyunca uğramış olduğu beden gücü kaybı sebebiyle almış olduğu tazminat, destekten yoksun kalma tazminatı hesaplamasında indirim nedeni sayılmaz¹⁴².

Tazminatın bağımsız nitelikte olmasının diğer sonuçları ise, desteğin alacaklıları destekten yoksun kalma tazminatına İcra ve İflas Kanunu m. 82/11 gereğince haciz koyamaz. İİK'nın 211. maddesi nedeniyle desteğin iflas etmesi halinde destek tazminatı iflas masasına kaydedilemez. 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu m. 2/d uyarınca destekten yoksun kalma tazminatından veraset ve intikal vergisi alınamaz¹⁴³.

Destekten yoksun kalma tazminatının bağımsız nitelikte olmasının bir başka sonucu ise tazminat açısından miras hukuku ile ilgisinin olmamasıdır. Destekten yoksunluk tazminatı talebinde bulunabilmek için mirasçılık sıfatı ve nafaka hükümlerinden yararlanmak zorunlu değildir. Bahse konu tazminat destekten yoksun kalan kişilerin kendi kişiliklerinden kaynaklı bağımsız nitelikte bir tazminat türüdür¹⁴⁴. Bir başka deyişle, destekten yoksun kalan kişi mirasçılık sıfatına haiz olmaksızın tazminat talebinde bulunabilir. Şöyle ki, destekten yoksun kalan kişi bu tazminat hakkına miras yoluyla değil, asli şekilde erişmektedir¹⁴⁵.

Ölenin desteğinden yoksun kalan kişi, desteğin yasal veya atanmış mirasçısı sıfatına haiz olduğunda, ancak daha sonra mirasçılık sıfatını reddetmesi halinde dahi bu tazminatı talep etme hakkına sahiptir. Zira, tazminat niteliği itibarıyla değerlendirildiğinde desteğin ölmesi sonucunda destekten yoksun kalma tazminatı talep edilmesi, gerçekten ölenin

¹⁴¹ Kocabaş, s. 281.

¹⁴² Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 30.

¹⁴³ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 28-29.

¹⁴⁴ Narter, Trafik, s. 398; Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 27.

¹⁴⁵ Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 342; Narter, Trafik Kazalarında Hukuki ve Cezai Sorumluluk, s. 411.

gelirinden ve bakımından yoksun kalma veya farazi destek sayılma olgusundan kaynaklanmaktadır¹⁴⁶. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen kararda da destekten yoksun kalma tazminatına karar verilirken tazminatın mirasçılık sıfatından bağımsız olarak değerlendirilmesi gerektiği hususu ifade edilmiştir¹⁴⁷.

Uygur'a göre, 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun m. 45 düzenlemesinden; desteğin yardımından yoksun kalan diğer kimseler tabirinden desteğin eşi, çocukları, kardeşi, anası, babası, nişanlısı hatta sevgilisi olduğu anlaşılmalıdır. Destekten yoksun kalma tazminatının miras hukuku ile ilişkisinin olmaması sebebiyle de desteğin nafaka borçlusu olması zorunlu değildir¹⁴⁸.

818 sayılı Borçlar Kanununda yer alan diğer kimseler tabiri yerine 6098 sayılı TBK'da ölenin desteğinden yoksun kalanlar tabiri kullanılarak mirasçılık sıfatı olmaksızın başkaca kişilerinde destekten yoksun kalma sebebiyle uğradıkları zararın giderilmesini talep hakkı korunmuştur.

Sonuç olarak, destekten yoksun kalma tazminatı bağımsız bir tazminat olduğundan bu tazminatı talep eden ile ölen desteğin arasında herhangi bir hısımlık ya da mirasçılık ilişkisi bulunmasa dahi bu kişilerin tazminat talep etmesine yasal bir engel bulunmamaktadır. Hal böyle olunca mirası reddeden kişilerin dahi tazminat talep hakkı mevcuttur¹⁴⁹.

¹⁴⁶ YHGK. T. 21.4.1982, E. 1979/4-1528, K. 1982/412 Sayılı kararında “destek sayılabilmek için bakımın (yardımın) eylemli olması ve ölümden sonra da düzenli bir biçimde devam edeceğinin anlaşılması yeterlidir...” şeklinde karar vermiştir.

¹⁴⁷ YHGK. T. 25.05.1984 , E. 1982/9-301, K. 1984/619 Sayılı kararda “...Destekten yoksun kalma tazminatı niteliği itibarıyla; üçüncü kişilere, desteğin gelir ve yardımından yoksun kalmaları nedeniyle tanınmış bağımsız bir hak olup, mirasçılık sıfatı ve miras hukuku ile ilgisi yoktur...” şeklinde karar vermiştir.

¹⁴⁸ Uygur, s. 2062.

¹⁴⁹ YHGK. T. 18.04.2007, E. 2007/4-222, K. 2007/222 Sayılı kararında “...Somut olayda; davacı İlgen, trafik kazasında ölen Hüseyin'in eşi. Baştan beri yapılan açıklamalar ve değinilen ilkeler itibarıyla, ölenin yakını olan davacının, ölen eşin mirasını reddetmiş olması, eş söyleyişle mirasçı sıfatını taşıması destekten yoksunluk talebinde bulunmasına engel değildir...” şeklinde karar vermiştir.

B- Maddi Nitelikte Tazminat Talebi Olması

Destekten yoksun kalma tazminatı maddi nitelikte bir tazminat türüdür. Ölenin desteğinden yoksun kalma sebebiyle ortaya çıkan zarar, destek görenlerin malvarlığında azalma veya malvarlıklarının artışlarında azalma şeklinde ortaya çıkar. Bu nedenle ilgililerin malvarlıklarında oluşan kayıplar bu tazminat ile giderilir¹⁵⁰. Başka bir ifadeyle ilgililerin destekten yoksun kalma tazminatı taleplerinin kabul edilebilmesi için desteklikten mahrum kalınması sonucunda zararın ortaya çıkması veya gelecek zaman içerisinde ilgililerin malvarlıklarının kayba uğrayacak olması gerekmektedir. Destekten yoksun kalma tazminatında amaç, desteğin ölümü nedeniyle vücut bütünlüğünde oluşan zararın giderilmesi olmayıp doğrudan destek görenlerin uğramış veya uğrayacak olduğu zararların giderilmesidir¹⁵¹.

Destekten yoksun kalma tazminatı talep sahibi, belirli bir süre içerisinde belirli zaman çizelgesi dâhilinde oluşacak zararının tazminat yoluyla giderilmesini talep etmektedir. Destekten yoksun kalma zararının müstakbel zarar oluşu bakımından geçmişte gerçekleşmiş zarar değil gelecekte gerçekleşecek zararın karşılanması için tazminat talep edilir¹⁵².

Bu zararın müstakbel bir zarar niteliğinde olması nedeniyle, farazi etkenler içerisinde destekten yoksun kalma zararının hesaplanması oldukça güçleşmektedir. Ayrıca destekten yoksun kalma tazminatı maddi nitelikte olup desteğin destekliğinden mahrum kalanların manevi zararları bu kapsamda değerlendirilmez. Ayrıca, destekten yoksun kalanlar, manevi tazminat taleplerini TBK m. 56'ya dayanarak talep edebilirler¹⁵³.

Destekten yoksun kalma tazminatı, yoksun kalınan kâr niteliğine haizdir. *Gökyayla* 'ya göre farazi nitelikte ortaya çıkan destekten yoksun kalma zararı fark teorisine göre

¹⁵⁰ Gökyayla, s. 40.

¹⁵¹ Güleç Uçakhan, s. 659; Güneren, s. 956.

¹⁵² Seratlı, s. 64.

¹⁵³ Gökyayla, s. 55.

hesaplanmalıdır¹⁵⁴. Fark teorisinde zarar, zarar verici olay gerçekleşmemiş olsaydı, malvarlığının alacağı değer ile zararın gerçekleşmesi sonrası malvarlığının o anlık durumu arasındaki fark olarak ortaya çıkmaktadır¹⁵⁵. Buna göre destek görenlerin desteğin ölümünden önceki malvarlığı ile desteğin ölümünden sonraki malvarlığı arasındaki farazi değişim durumu dikkate alınarak aradaki farkın bulunmasıyla destekten yoksun kalma zararı hesaplanmaktadır. Kural olarak destekten yoksun kalma tazminatı hesaplaması yapılırken ölüme sebep olan haksız fiilin gerçekleştiği an hesaplamada dikkate alınmalıdır. Buna ek olarak, haksız fiil sonucunda desteğin ölümü hemen gerçekleşmediyse haksız fiilin gerçekleştirildiği gün de tespit edilmelidir.

Destekten yoksun kalma zararının maddi nitelikte olmasının diğer bir sonucu tazminat hakkının başkasına devredilebilir olmasıdır. Tazminatın devri, alacağın temlik hüükümlerine göre yapılır¹⁵⁶.

C- Tazminatın Hacedilememesi

Bahse konu tazminatın bağımsız bir hak olması sebebiyle destekten yoksun kalanların elde etmiş oldukları tazminat alacaklılar tarafından hacedilemez¹⁵⁷. Öte yandan Türk hukukunda özel bir düzenlemeyle destekten yoksun kalma tazminatının hacedilemezliği konusuna tereddütte yer vermeyecek şekilde açıklık getirilmiştir. İcra ve İflas Kanunu m. 82/11’de belirtilen kanuni düzenlemeye göre, haksız fiil sonucu gerçekleşen ölüm neticesinde ölenin desteğinden mahrum kalan kişilere mahkemece ödenmesine karar verilen destekten yoksun kalma tazminatının hacedilemeyeceği belirtilmiştir¹⁵⁸.

¹⁵⁴ Gökyayla, s. 42-43.

¹⁵⁵ Haluk Nami Nomer, *Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddi Tazminatın Belirlenmesi*, (İstanbul: Beta Yayınevi, 1996), s. 8; Tandoğan, s. 64.

¹⁵⁶ Narter, Tazminat, s. 488; Tekinay, Destek, s. 75.

¹⁵⁷ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 28.

¹⁵⁸ Hacı caiz olmayan mallar ve haklar

Madde- 82/f. 11 –Vücut veya sağlık üzerine verilen zararlar için tazminat olarak zarar görenin kendisine veya ailesine toptan ya da irat şeklinde verilen veya verilmesi gereken paralar hacedilemez.

Kanun'da açıkça ailesi şeklinde ifade edilse de tazminatın destek ile destekten yardım gören kişilerin aralarında akrabalık bağı olmasa bile destek ile birlikte hayatını sürdüren kişilerin veya destek tarafından bakılan kişilerin tazminata hak kazanabileceğini daha öncede yukarıda belirtmiştik. Kanaatimizce, kanun hükmü geniş anlamda değerlendirilerek ölen destek ile aralarında akrabalık ilişkisi bulunmayan kişiler, destekle daha önce birlikte yaşıyorlarsa veya destek tarafından bakılıyorlarsa İİK m. 82/11 dikkate alınarak aile kapsamı içerisinde değerlendirilmelidir.

Öte yandan destekten yoksun kalma tazminatının bağımsız nitelikte olması sebebiyle İcra İflas Kanunu İİK m. 211 uyarınca iflas masasına dâhil edilmez¹⁵⁹. Tazminat alacağı, sadece deftere kayıt yapılarak müfliste bırakılır ve başkaca bir işlem yapılmaz¹⁶⁰.

D- Yansıma Yoluyla Uğranılan Zarar Olması

Doğrudan zarar, haksız fiile maruz kalanın uğramış olduğu zarardır. Doktrinde doğrudan zarar kavramının yanı sıra yansıma zarar kavramı da ileri sürülmüştür. Yansıma zarar, haksız fiilden doğrudan etkilenmeyen üçüncü kişilerin uğramış olduğu zarardır. Örneğin, A kişinin iş kazası sonucu ölmesi halinde sağ kalan eşi ve çocuklarının uğramış olduğu zarar yansıma zarardır¹⁶¹.

Yansıma zarar, haksız fiil veya sözleşmeden doğan sorumluluktan kaynaklanabilir. Türk sorumluluk hukukunda yansıma zarar tek bir madde de düzenlenmiştir. Buna göre destek görenler, desteğin ölümü halinde TBK m. 53/3 gereği yansıma yoluyla uğramış oldukları zararı, sorumlulardan tazminat yoluyla talep hakları vardır¹⁶². Yargıtay tarafından üçüncü kişilerin uğramış oldukları zararın, yansıma zarar olduğu belirtilmiştir¹⁶³.

¹⁵⁹ Gürsoy, s. 146; İİK m. 211'de "Daire 82 nci maddede sayılan malları deftere kaydetmekle beraber müflisin elinde bırakır." şeklinde belirtilmiştir.

¹⁶⁰ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 29.

¹⁶¹ Narter, Tazminat, s. 38. Eren, s. 753; Güneren, s. 956.

¹⁶² Güneren, s. 956.

¹⁶³ Tekinay'a göre; "...BK. m. 45/f. 2' de yer alan destekten yoksun kalma tazminatı ile yansıma zarar kavramının varlığı ortaya konulmuş olsada, Yargıtay kararlarında da yansıma zarar kavramı

Kural olarak haksız fiile maruz kalan kişinin zararının doğrudan doğruya tazminat yoluyla giderilmesini talep hakkı vardır. Doğrudan zarar, yansıma zarar ve dolaylı zarar kavramı birbirleriyle karıştırılan kavramlardır. Bu kavramların ayrımını iyi yapmak gerekmektedir.

Doğrudan zarar, hukuka aykırı fiile maruz kalan kimsenin meydana gelen fiil yüzünden araya bir sebep girmeksizin uğramış olduğu zarardır¹⁶⁴. Örneğin, trafik kazası sonrası mağdurun hastanede tedavi görmesi sonucunda hastane masrafları, bakım masrafları, mağdurun çalışmadığı günler sebebiyle uğramış olduğu ekonomik kayıptan dolayı kazanç kayıpları ve mağdurun sürekli iş gücü kayıpları doğrudan zarardır. Dolaylı zarar ise haksız fiile maruz kalan kişinin uğramış olduğu doğrudan zarara bağlantılı şekilde ortaya çıkan zarardır. Örneğin, haksız eylem sonucu yaralanan kişinin, haksız eylemin meydana geldiği gün imza etmek zorunda olduğu bir sözleşmeyi yaralanmadan ötürü imza edememesinden ötürü ekonomik zarara uğraması kişinin uğramış olduğu dolaylı bir zarardır. Yansıma zarar ise hukuka aykırı fiile maruz kalan kişiden başka üçüncü şahıslarında uğramış oldukları zarar olarak nitelendirilir. Bir başka ifadeyle, ortaya çıkan zararın üçüncü kişilerinde zararı olduğu kabul edilerek bu zararın karşılanması gerektiğidir. Örneğin, trafik kazası sonucu desteğin ölmesi halinde destek görenlerin uğradıkları zararın yansıma zarar olduğu kabul edilmektedir. Tazminat sorumlusunun haksız fiilden kaynaklı yansıma zarardan sorumlu tutulabilmesi için hem zarar ile fiil arasında illiyet bağının kurulmuş olması hem de hukuka aykırılık unsurunun birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir¹⁶⁵. Doktrinde üçüncü kişilerin uğramış olduğu zararın yansıma zarar mı dolaylı zarar mı olduğuna ilişkin tartışmalar mevcut olup çalışmanın devamında bu tartışmalara değinilecektir.

vurgulanmaktadır...” Tekinay vd., s. 564; YHGK. T. 38.06.1974, E.1973/4-131, K.1973/795 Sayılı kararında “...çocuğu yaralanan bir babanın çocuğun tedavisi için yaptığı masrafları tazmin edilebilir yansıma zararı olarak nitelendirmiştir. Yargıtay, babanın çocuğun yaralanması sebebiyle dava açmak ve açılan davayı takip etmek için birçok kez şehre gelmesi sonucunda, kendi işlerini görememesinden kaynaklanan kazanç kaybının tazmin edilmesini kabul etmiştir...” şeklinde karar vermiştir.

¹⁶⁴ Oğuzman ve Öz, s. 516-517.

¹⁶⁵ Oğuzman ve Öz, s. 517; Tandoğan, Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini, s. 1-2. ;Y. 17. HD T. 23.12.2010 E. 2010/6800, K. 2010/11515 sayılı kararında “...Bu yasal düzenlemelere göre destek zararı; ölenin değil üçüncü kişilerin üzerinde doğan dolaylı ve yansıma yolu ile meydana gelen zarardır...” şeklinde karar verilmiştir.

Doktrinde dolaylı ve yansıma zarar ayrımının yapılması isabetli olup dolaylı zararın doğrudan zarara bağlı olarak gerçekleşmesi sebebiyle haksız fiilin zarar görenin hem doğrudan hem dolaylı zararının karşılanmasını istemesi ayrıca yansıma zararın ise fiilin doğrudan muhatabı olmayan üçüncü kişiler tarafından istenmesi tazminat talep edebilecek kişiler açısından önemlidir. Yansıma zararı talep edebilecek kişiler kanunun çizdiği çerçevede sınırlanırken, dolaylı zararda illiyet bağıını ispatlayan kişiler tazminat talebinde bulunabilme haklarına sahiptir¹⁶⁶.

Yansıma zararın ortaya çıkması halinde talep sahibi üçüncü kişinin vücut bütünlüğünde bir zararın meydana gelmesi veya bir eşyasının zarara uğramış olması gerekmemektedir. Haksız fiil sonrası doğrudan mağdurun maruz kaldığı zarar sebebiyle, üçüncü kişinin malvarlığında meydana gelen eksilmeye bağlı zarar olarak ortaya çıkması yansıma zararın oluştuğunu göstermektedir.

Doktrinde desteğin ölümü sebebiyle destek görenlerin uğramış oldukları zararın yansıma zarar olup olmadığına ilişkin tartışmalar vardır. Doktrinde bazı yazarlara göre üçüncü kişilerin uğramış oldukları zararlar yansıma zarardır. Destekten yoksun kalma zararı maddi nitelikte bir zarardır ve sadece malvarlığına yönelik zararlar karşılanmaktadır. Bu nedenden ötürü manevi tazminat talepleri yansıma zarar kavramı içerisinde değerlendirilmemelidir¹⁶⁷.

Çelik'e göre ise destekten yoksun kalanların uğramış oldukları zarar yansıma zarar değildir. Çünkü, ölen kişi ölüm sebebiyle zarara uğramamıştır. Dolayısıyla uğramadığı zararın da yansımasının olmadığı savunulmuştur¹⁶⁸.

Destekten yoksun kalma tazminatında önemli bir husus da desteğin zararının değil, üçüncü kişinin zararının karşılanmasıdır. Her ne kadar haksız fiile uğramış olan destek

¹⁶⁶ Gökyayla, s. 44-45; Tekinay vd., s. 565; O. Gökhan Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümleri* c. II (İstanbul: Seçkin, 2015), s. 98; Yılmaz Kılıçoğlu, s. 16-17.

¹⁶⁷ Çakırca, s. 179-180; Antalya, s. 98; Yılmaz Kılıçoğlu s. 16-17.

¹⁶⁸ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 38.

olsa da Borçlar Kanunu gereği desteğin ölümü halinde yansıma zarara uğrayan kişinin destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunabileceğine cevaz verilmiştir. Tazminatın hükmedilmesindeki amaç desteğin ölümü sonrası desteğini kaybeden üçüncü kişilerin, desteğin ölümüyle ortaya çıkan veya çıkacak olan maddi olumsuzluklardan etkilenmemesidir¹⁶⁹.

Öte yandan yansıma yoluyla zarar sadece haksız fiilden kaynaklanmamakta olup sözleşmeye aykırılık dolayısıyla ortaya çıkacak olan maddi nitelikte yansıma zararlar da söz konusudur. Bu durumda TBK m. 144/II uyarınca, haksız fiil sorumluluğuna ilişkin maddenin kıyaslama yapılarak sözleşmeye aykırılık dolayısıyla oluşan yansıma zararlara ilişkin durumlarda da uygulanması gerekmektedir. İşçinin çalıştığı işyerinde iş sağlığı ve güvenliği tedbirleri alınmaksızın çalışması sonrasında vuku bulan iş kazasının iş sözleşmesine aykırı olması sebebiyle ölen işçinin desteğinden mahrum kalan kişilerin uğramış olduğu zarar TBK m. 53/3 uyarınca yansıma yoluyla maruz kalınan bir zarar olup zararın işveren tarafından tazmin edilmesini destekten mahrum kalan kişiler talep edebilmektedir¹⁷⁰.

İş kazası sonrası işçinin ölümünden kaynaklı işçinin ailesinin talebi üzerine kurum tarafından ödenen dul aylığı, yetim aylığı gibi sigorta yardımlarını, SGK işçinin ölümüne sebep olan üçüncü kişiye rücu etme hakkına sahiptir. Ancak üçüncü kişiye yapılacak olan rücu, SGK'nın yansıma yoluyla zarar gördüğü anlamına gelmemektedir. Bu halde haksız fiil sonucunda işçinin ölmesi sebebiyle işçinin yakınları yansıma yoluyla zarara uğrayan kişiler olacaktır. SGK, 5510 sayılı Kanun gereğince desteğin yakınlarına yaptığı ödemeler neticesinde bu kişilerin haklarına halef olacaktır. SGK yapmış olduğu bu ödemeler sebebiyle desteğe zarar veren üçüncü kişilere rücu etme hakkını kullanabilecektir¹⁷¹.

¹⁶⁹ Gökyayla, s. 63 vd.

¹⁷⁰ Yılmaz Kılıçoğlu, s. 37.

¹⁷¹ Yılmaz Kılıçoğlu, s. 37.

E- Nafaka Hükümleri ile İlgisinin Olmaması

Destekten yoksun kalma tazminatı talep eden kişiler açısından tazminatta hak sahibi olmaları için destek ile aralarında nafaka ilişkisinin veya hısımlık ilişkisinin bulunmasına gerek yoktur¹⁷². Bununla birlikte destekten yoksun kalma tazminatı niteliği itibarıyla bağımsız olmasına bağlanan sonuçlardan birisi de tazminatın nafaka alacağı olamayacağına ilişkindir¹⁷³. Nitekim Yargıtay tarafından verilen bir kararda destek kavramının, fiili durumu ifade etmekte olduğu, hukuki ilişkinin sonucunda olmadığı ve tazminat talebinin ilgili kanunun nafaka hakkındaki maddelerine veya hısımlık ile ilgili kısımlarına dayanamayacağı hatta nikâhsız eşin dahi meslek hastalığı veya iş kazası geçirmesi sonucunda ölmesi sebebiyle nikâhsız olan diğer eşe maddi tazminat davası açma hakkı olduğu gerekçeleriyle nafaka hükümlerinin destekten yoksun kalma tazminatıyla ilgisi bulunmadığı belirtilmiştir¹⁷⁴.

Desteğin haksız fiil sonucu ölmesi sonrasında ortaya çıkan zarar nafaka borcu olmayıp tazminat borcu şekliyle ortaya çıkmaktadır. Zira bu tazminat herkes tarafından talep edilebilecek bir tazminat türü olmakla birlikte şartların varlığı halinde tazminata hükmedilebilir. Bu sebeple aile hukuku hükümlerinden kaynaklanmayan bir alacak türüdür¹⁷⁵.

Nafaka alacaklarına ilişkin taleplerde nafaka alacaklısının yoksulluk ve muhtaçlık durumu gözetilir¹⁷⁶. Nafaka alacağından farklı olan destekten yoksun kalma tazminatının kapsamının belirlenmesinde sadece nafaka hükümlerinin maddi yönlerinin ele alınmasının doğru olmayacağı kabul edilmelidir. Bir başka ifadeyle desteğin, yakınlarına destek olma hali mutlaka maddi bir yardımdan ibaret olmayıp manevi ödevlerini yerine

¹⁷² Çakırca, s. 166.

¹⁷³ Narter, Davalar, s. 30; Kılıçoğlu, Tazminat Esasları, s. 135.

¹⁷⁴ Y. 21. HD. T. 11.02.2009, E. 2009/8297, K. 2009/1773 sayılı kararı.

¹⁷⁵ Narter, Tazminat, s. 50; Eren, s. 776; Ahmet İSTEK, *Tam Yargı Davalarında Maddi Tazminat* (Ankara: Yetkin, 2017), s. 202-203.

¹⁷⁶ Bülent Köprülü ve Selim Kaneti, *Aile Hukuku*. (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1989), s. 294.

getiriyor olması, yakınlarına hizmet ediyor olması destek olarak kabul edilebileceğine dayanak sağlamaktadır. Zira, Yargıtay tarafından verilen bir kararda ifade edildiği üzere her bayramda veya haftalık yapılan aile ziyaretlerinde dahi hal hatır sormak destek ilişkisinin var olduğu kabulü sonucunu doğurmaktadır¹⁷⁷.

İştirak nafakası veya yardım nafakasına ilişkin nafaka alacaklarında gelişen ekonomik koşullar, tarafların değişen sosyal ve ekonomik durumları sebebiyle nafaka miktarının arttırılıp azaltılmasını öngören uyarılama davaları gibi davalar, destekten yoksun kalma tazminatı uyuşmazlıklarında bulunmamaktadır. Bu sebeple davacı tarafından uyarılama talepli destekten yoksun kalma tazminatı davası ileri sürülemez. Ayrıca bilindiği üzere yoksulluk nafakasının süresiz olması, destekten yoksun kalma tazminatının ise süresiz istenemeyecek olması bu tazminat davası ile nafaka alacaklarına ilişkin davaları birbirinden ayırmaktadır¹⁷⁸.

Ayrıca belirtmek gerekir ki, destekten yoksun kalma tazminatının nafaka alacağı olmaması sebebiyle destekten yoksun kalan kişi herhangi bir sebep ileri sürerek ek bir tazminat talebinde bulunamayacaktır¹⁷⁹.

Destekten yoksun kalma tazminatı davası sonucunda tazminat hak sahibine irat veya peşin şekilde ödenebilir. Ancak hak sahibi, ödemenin tamamını almış olması halinde parayı kötü şekilde kullanırsa veya kendisinin ekonomik açıdan zora düşmesi durumu söz konusu olursa ek bir tazminat talebinde bulunamayacaktır. Nafaka alacağında ise durum farklı olup değişen ekonomik koşullara göre alacak güncel hale uyarlanabilme imkânına sahiptir. Eğer destekten yoksun kalma tazminatı nafaka alacağı ile ilişkilendirilmiş

¹⁷⁷ Y. 11. HD. T. 11.10.2005, E. 2004/10735, K. 2005/9566 Sayılı kararında “ ... Evladın bayram günlerinde anne ve babaya ziyareti ve evde ailesine yardımcı olması, her türlü hastalık ve sair sıkıntılarında yardıma koşma görevi maddi desteğin kapsamında değerlendirilmelidir...” şeklinde karar vermiştir.

¹⁷⁸ Nazif Kaçak, *Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat İle Yoksulluk Nafakası* (Ankara: Seçkin, 2019), s.155.

¹⁷⁹ Narter, Tazminat, s. 30; Eren, s. 720; Gökyayla, s. 61-62.

olsaydı talep sahibinin ek bir tazminat talebinde bulunabilme imkânının var olduğunun kabul edilmesi gerekirdi¹⁸⁰.

F- Ahlaki Bir Borç İfa Etmemesi

Desteklik ilişkisinin ahlaki borcun ifası ile ilgisi yoktur. Destek ile destek görenler arasındaki desteklik ilişkisi karşılıksızdır. Bu ilişkinin ailevi olmasına gerek olmayıp kişiler arasındaki özel bir ilişki de olabilir¹⁸¹.

¹⁸⁰ Eren, s. 779.

¹⁸¹ Çakırca, s. 166.

İKİNCİ BÖLÜM

İŞ VE SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATI VE İŞVERENİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

I-Destekten Yoksun Kalma Tazminatının İş ve Sosyal Güvenlik Hukukunda Genel Görünümü

Destekten yoksun kalma tazminatı, çalışmanın ilk bölümünde ayrıntılı şekilde ele alınmıştı. Bu nedenle tekrara düşmemek açısından burada destekten yoksun kalma tazminatının iş ve sosyal güvenlik hukukunda görünümünü ele alınacaktır.

İşverenin iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini kasten veya ihmalen ihlal etmesiyle oluşan iş kazası ve meslek hastalığı sonucunda işçinin hayatını kaybetmesine bağlı desteğinden yoksun kalanların talep edecekleri destek tazminatı işveren aleyhine olan hukuki yaptırımlardan birisidir. Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanmayan zararın işverence karşılanması gerektiği gerek doktrin gerekse Yargıtay tarafından benimsenmiştir.

İş kazası ve meslek hastalığı sonucunda hayatını yitiren destek ile destekten yoksun kaldığını belirten kişi arasında desteklik ilişkisinin bulunması gerekir. Hayatını yitiren işçinin destekliği fiili desteklik olabileceği gibi varsayımsal desteklikte olabilir¹⁸².

Çelik, Yargıtay'ın kararlarında iş kazası sonucu destekten yoksun kalma durumunda SGK tarafından bağlanan gelirlerin zararı tam karşılayamaması sebebiyle üçüncü şahıstan veya işverenden istenilecek destekten yoksun kalma tazminatı şeklinde belirtilmesini hatalı görmüştür. Aynı yazar, destekten yoksunluğun ölçüsünün kurum tarafından bağlanan gelir olmadığı, tazminatın başlıca yasal dayanağının TBK m. 53 olduğu ve tazminatın

¹⁸² Narter, Tazminat, s. 525.

hesaplanmasında ise aynı kanunun 55. maddesinde yer alan ilkelerin dikkate alınması gerektiğini savunmuştur¹⁸³.

Gerek iş kazası gerek meslek hastalığı sonucunda eğer sigortalı ölmeseydi yaşamı süresi içinde çalışarak elde edeceği kazancından ölen sigortalının yakınlarının kazanç elde etme imkânı olacaktır. Ölüm olayının gerçekleşmesi sonucunda ölen işçinin yakınları tarafından talep edilen destekten yoksun kalma tazminatında zararın belirlenmesi bakımından desteğin elde ettiği gelir tazminat hesabının esaslı unsurlarından birisidir¹⁸⁴. Zararın tespiti bakımından temel alınması gereken gelir, zararlandırıcı olayın gerçekleşmiş olduğu zamandaki gelirdir. Öte yandan bu gelirin içine gelecek yıllardaki maaş artışları ve işçinin işinde yükselmesine bağlı artışlarda eklenmelidir¹⁸⁵.

Bahse konu bu tazminat ölen işçinin parasal, bedensel ve düşünsel etkinliğinden yoksun kalan yakınlarının hayatlarının kolaylaştırıcılığının sekteye uğramış olması nedeniyle zararlarının giderilmesi amacı taşır¹⁸⁶.

A- İş Kazası

1- Bireysel İş Hukuku Kapsamında İş Kazası

İş kazaları yaralanmalara ve hatta ölümlere sebep olabilmektedir. İş kazasına veya meslek hastalığına yakalanan kişiler çalışma güçlerinin bir kısmını veya tamamını kaybedebilmektedir. İş kazaları sonucunda işçi maaşının bir kısmını veya tamamını kaybedebilir. Bu nedenle başkaca bir işi olmayan işçinin bu kayıpları hem kendisi hem bakmakla yükümlü olduğu kişiler bakımından zor bir hale gelebilmektedir.¹⁸⁷

¹⁸³ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 495-496.

¹⁸⁴ Mustafa Çenberci, *İş Kanunu Şerhi* (Ankara: Seçkin Kitabevi, 1986), s. 1039.

¹⁸⁵ Eren, s. 748-749; Narter, Tazminat, s. 530.

¹⁸⁶ Çelik, Tazminat ve Sigorta, s. 345-347.

¹⁸⁷ İbrahim Subaşı, *Türk Hukukunda İş Sağlığı ve Güvenliği* (İstanbul: Beta Yayınevi, 2018), s. 19- 20.

Türk hukukunda iş kazası kavramı, bireysel iş hukuku ve sosyal güvenlik hukuku kapsamında olmak üzere ikiye ayrılır. Bireysel iş hukukunda iş kazasının tanımı TBK ve İK'da yapılmamıştır. Bireysel iş hukukunda iş kazası tanımı, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda düzenlenmiştir. Doktrinde bireysel iş hukuku kapsamında iş kazası, işverenin otoritesi altında bulunan işçinin işi gördüğü anda veya göreceği iş gereği, dışarıdan ve ani şekilde bir etkenle gelen bedenen ve ruhen zarara uğratan olay şeklinde tanımlanmıştır¹⁸⁸.

Sosyal güvenlik hukuku kapsamında iş kazası, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu m. 13'de düzenlenmiştir. Her iki kanunda iş kazası kavramı farklı şekilde tanımlanmıştır. Bireysel iş hukukunda iş kazası kaynağını TBK m. 417 ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nu üçüncü maddesinin ikinci fıkrasından almaktadır.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun iş kazası tanımına göre "*İş kazası işyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engelli hale getiren olay*" şeklinde belirtilmiştir.

Bireysel iş hukuku bağlamında iş kazası sonrası işverenin sorumluluğuna gidilebilmesi için bazı koşulların bir arada gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bu koşullar; bireysel iş hukuku kapsamında iş kazası olması, işverenin kusurlu olması, işçinin vücut bütünlüğünün ihlal edilmiş olması ve kaza ile ortaya çıkan zarar arasında illiyet bağının kurulmuş olması gereklidir¹⁸⁹. Bireysel iş hukuku kapsamında işverenin sorumlu tutulabilmesi için iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini kasten veya ihmalen ihlal etmesi gereklidir¹⁹⁰. Doktrinde, iş kazası sonrasında doğan zararların ödenmesi doğrudan

¹⁸⁸ İlknur Kılık, *İş sağlığı ve Güvenliği* (Bursa: Dora Basım,2016), 10; M. Fatih Uşan ve Canan Erdoğan, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2022), s. 384; Güneren, s. 396.

¹⁸⁹ Huriye Karataş, *(İş Kazası ve Meslek Hastalığında İşverenin Hukuki Sorumluluğu, Ankara: Seçkin Yayınları, 2019)*, s. 64; Ali Güzel, Ali Rıza Okur ve Nurşen Caniklioğlu, *Sosyal Güvenlik Hukuku* (İstanbul: Beta Yayınları, 2016), s. 320.

¹⁹⁰ YHGK, T. 05.10.2021, E. 2017/3072, K. 2021/1164 sayılı kararında "...işveren özen yükümlülüğü kapsamında alması gereken önlemleri almamış ve bu nedenle de zararlandırıcı bir olay meydana gelmiş işe akti yükümlülüğünü yerine getirmeyen işverenin bu zarardan sorumlu tutulacağı tartışmasızdır. Fakat işverenin almadığı ya da eksik aldığı bu önlemler ile zararlandırıcı olay arasında nedensellik olması esastır.

maliyetler olarak nitelendirilir. Doğrudan maliyetlere; ilaç ve tedavi masrafları, sürekli ve geçici iş göremezlik ödenekleri, ölüm nedeniyle ilgililere ödenecek olan tazminatlar, cezai ödemeler, mahkeme masrafları örnek verilebilir¹⁹¹. Bu halde işverenin ölüm nedeniyle ilgililere karşı sorumluluğu doğacaktır.

Sosyal güvenlik hukukunda ise kazanın iş kazası sayılabilmesi için bazı unsurlar aranmaktadır. Aksi halde işçi sosyal güvenlik hukuku kapsamında iş kazasının hükümlerinden yararlanamayacaktır¹⁹². Çalışmanın devamında bu unsurlar sırası geldiğinde anlatılacaktır.

Bireysel iş hukuku kapsamında iş kazasını ve sosyal güvenlik hukuku kapsamında iş kazasının ayrıştığı önemli noktalardan birisi de illiyet bağıdır. Kazanın iş kazası olarak değerlendirilebilmesi için kaza ile zarar arasında uygun illiyet bağının kurulmuş olması gereklidir. Kazanın yapılan işle ilgisi olması ve iş sebebiyle gerçekleşmesi gerekmektedir¹⁹³.

Kazanın iş kazası olarak değerlendirilebilmesi için bazı kriterlerden yararlanılır. Kazanın, işveren tarafından görevlendirilen iş nedeniyle olması, işverenin gerekli tedbirleri almaması sonucu olması, iş süresi içinde yapılan işle ilgili meydana gelmiş olması karine teşkil eder. Öte yandan işçinin yapmış olduğu görev nedeniyle işyeri dışında kaza meydana gelmiş ise bu durumda iş kazasına karine teşkil edip işverenin ilgililere karşı hukuki sorumluluğuna sebep olmaktadır¹⁹⁴.

Diğer bir ifade ile eğer zararlı netice ile işverence hiç alınmayan ya da eksik alınan önlemler arasında doğrudan bir bağ kurulamıyor ise bu zararlı neticeden işverenin sorumlu tutulması doğru olmayacaktır. Aksinin kabulü işverenin oldukça geniş sınırlar içeren akti sorumluluğunun sınırlarının daha da genişletilmesi olur ki bu kabul edilebilir bir hal değildir. Yine kaza ile işverence alınmayan önlemler arasında uygun illiyet bağının bulunması da işverenin sorumluluğu için..." şeklinde ifade edilmiştir.

¹⁹¹ Subaşı, s. 21.

¹⁹² Aytaç Çetinkaya, "İş Kazası Sonucu Meydana Gelen Ölüm Ve Yaralanmalarda İşverenin Hukuki Sorumluluğu İle Jandarma Genel Komutanlığı'nda Meydana Gelen Ölüm Ve Yaralanmalarda Birlik Komutanının Hukuki Sorumluluğunun Mukayesesi" (Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2023), s. 35.

¹⁹³ Uluhan, s. 20; Akın, s. 46 - 48.

¹⁹⁴ Akın, s. 48.

Bireysel iş hukuku kapsamında işçinin çalıştığı sırada yaptığı iş ile zarar arasında illiyet bağının kurulup, kurulmadığının tespiti ile işverenin hukuki sorumluluğu değerlendirilecektir.

Bireysel iş hukuku kapsamında iş kazası işçinin, işyerinde çalıştığı sırada meydana gelen hadiselerden kaynaklı ruhen veya bedenen sakatlığa uğratan her olay iş kazası niteliği taşımaktadır. İş kazası sayılabilmesi için bir olayın işyeri şartları veya işverenin gerekli önlemleri almamasından kaynaklı iş kazasının ortaya çıkmış olması gerekli değildir. İşçinin işverenin otoritesi altında çalışıyor olması iş kazasının ortaya çıkmış olması için yeterlidir. İşyerinde üçüncü bir kişinin kasıtlı veya taksirli eylemiyle işçide meydana getirdiği zarar da iş kazası niteliği taşımaktadır¹⁹⁵.

İş kazalarının önlenmesinde işverene, işveren vekillere ve işçilere bir görev düşmektedir. Bu görev, onların bilinçli ve şuurlu davranmalarıdır. İşçilerin yapılan iş ile ilgili eğitilmesi iş sağlığı ve güvenliği kültürünün oluşmasına katkı sağlayıp, iş kazalarına yol açan olayların önlenmesine sebep olacaktır¹⁹⁶.

Bireysel iş hukuku anlamında ve sosyal güvenlik hukuku anlamında iş kazası farklı tanım ve unsurlara sahiptir. Bu nedenle destekten yoksun kalma tazminatı açısından bireysel iş hukuku anlamında iş kazası kavramı tercihimizdir. Nitekim sosyal güvenlik hukuku kapsamında ise her kaza bireysel iş hukuku kapsamında iş kazası değildir. Konunun anlaşılır kılınması için çalışma da sosyal güvenlik hukuku kapsamında iş kazası kavramı da incelenecektir.

2- 5510 sayılı Kanun Kapsamında İş Kazası

5510 sayılı Kanun, meydana gelen kazanın iş kazası şeklinde değerlendirilmesi için bir takım unsurlar öngörmüştür. Bu unsurlar sebebiyle iş kazası kavramı bireysel iş hukuku

¹⁹⁵ Mesut Balcı. “İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle İşverenin Sorumluluğu” *Sicil İş Hukuku Dergisi*, 4.sy. (2006), s. 153.

¹⁹⁶ Subaşı, s. 11.

kapsamından daha geniş tutulmuştur. Ayrıca sosyal güvenlik hukuku kapsamında işçinin kastı bile olmuş olsa meydana gelen zarar verici olay iş kazası sayılmaktadır.

Eski 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunları arasında ise iş kazası kavramı arasında fark vardır. Eski 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu iş kazası kavramını “arıza” olarak nitelendirmekteydi. Ancak daha sonra yürürlüğe giren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu 13. maddesinde ise “*bedenen ya da ruhen engelli hâle getiren olay*” ifadesi kullanılmış eski ve yeni kanun arasında anlam bakımından fark oluşmamıştır.

Her iki kanunda tanım olarak benzerlik bulunmakla birlikte, sigortalının iş yerinde bulunduğu zamanda vuku bulan ve sigortalı işçiyi fiziken ve ruhen engele uğratan olay iş kazası olarak nitelendirilmektedir. Uluslararası kuruluşlar tarafından da çeşitli şekilde iş kazası tanımlamaları daha genel bir şekilde yapılmıştır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından iş kazası, “*belirli bir zarar veya yaralanmaya yol açan önceden planlanmamış beklenmedik bir olay*” şeklinde ifade edilirken Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından ise iş kazası, “*önceden planlanmamış, çoğu zaman yaralanmalara, makine ve teçhizatın zarara uğramasını veya üretimin bir süre durmasına yol açan olay*” şeklinde tanımlanmıştır. Avrupa Birliği İstatistik Ofisi ise iş kazasını, “*işin gerçekleşmesi sırasında fiziksel ve ruhsal zarara yol açan olay*” şeklinde tanımlamıştır¹⁹⁷.

İş kazası, 5510 sayılı Kanun’un 13. maddesi düzenlemesine göre sigortalının işyerindeyken geçirdiği kazalar, işveren tarafından işyeri dışına gönderilmesinden sonra asıl işini yapmadığı zamanlarda meydana gelen kazalar veya işverenin tarafından yürütülen iş sebebiyle sigortalının kendi nam ve hesabına gerçekleştirmiş olduğu iş faaliyeti sırasında ortaya çıkan kazalardır. İş Kanunu’nun 2. maddesi ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu 11. maddesinde, işyeri kavramı açık şekilde ifade edilmiştir. İş Kanunu’nun 2. maddesinden hareketle işyeri, işverenin hizmet

¹⁹⁷ Kılış, s. 81.

ve mal üretmek amacıyla maddi unsurlar ve maddi olmayan unsurlar ile işçilerin bir arada örgütlendiği birim olarak ifade edilmektedir¹⁹⁸.

SSGSSK'nın 1. maddesi'ne göre işyerinde verilen hizmet veya üretilen mallara nitelik yönünden bağlı olan ve aynı yönetim çatısı altında bulunan dinlenme alanları, uyku alanları, yemekhaneler, muayene ve bakım yerleri, çocuk emzirme odaları, mesleki ve fiziki eğitim yerleri, avlu ve ofis gibi diğer eklenti ve araçlarda işyeri niteliği taşımaktadır¹⁹⁹.

Bu düzenlemeye dayalı olarak Yargıtay tarafından verilen kararlarda işyeri sınırları içerisinde meydana gelen her türlü zarar verici olay iş kazası olarak değerlendirmekte olup vuku bulan zararlı olayın kaza olup olmaması yönünde değerlendirmesi bulunmamakta işyeri ve eklentileri içerisinde zarar verici olayın meydana gelmesini iş kazası için yeterli saymaktadır²⁰⁰.

Örneğin, iş saati içerisinde iş yerinin tuvaletinde işçilerin bulunması sırasında meydana gelen kaza iş kazasıdır. Başka bir örnek ise büro çalışanının iş yerine bağlı eklenti niteliğindeki kazan dairesinde yaralanması iş kazası olarak nitelendirilirken işçinin derede yıkanmak için işyerinin 375 metre uzaklığında bir yerde işyerinin emniyet sahası dışında olan dereye boğulması olayı iş kazası değildir. Ancak sigortalının sırf işyerinin malını kurtarmak için canını tehlikeye atarak denize atlaması sonucu ölmesi olayı iş kazasıdır²⁰¹.

¹⁹⁸ Madde 2- İşveren tarafından mal veya hizmet üretmek amacıyla maddi olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birime işyeri denir.

¹⁹⁹ İşyeri, işyerinin bildirilmesi, devri, intikali ve nakli

Madde 11- İşyeri, sigortalı sayılanların maddi olan ve olmayan unsurlar ile birlikte işlerini yaptıkları yerlerdir. İşyerinde üretilen mal veya verilen hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen işyerine bağlı yerler, dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden veya meslek eğitimi yerleri, avlu ve büro gibi diğer eklentiler ile araçlar da işyerinden sayılır.

²⁰⁰ Nurşen Caniklioğlu, "Kısa Vadeli Sigortalar Bağlamında 5510 Sayılı Yasa Uygulaması ve Çıkacak Sorunlar", *Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunları ve Gerçekler Sempozyumu* (İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 2007), s. 70.

²⁰¹ Ali Nazım Sözer, *Türk Sosyal Sigortalar Hukukunda İş Kazası Kavramı ve Unsurları*, Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan, c. 2 (İstanbul: Beta Yayınları, 2001), s. 1899.

Hem Yargıtay kararlarında hem doktrinde iş kazası kavramı içerisinde işyerinde intihar etme, işçinin alkollü işe gelip iş saatleri içerisinde çalışma gibi işçinin şahsından kaynaklı bozukluk halleri nedeniyle oluşan zarar verici sayılan olaylara da bu tanımda yer verilmiştir²⁰².

Yargıtay sigortalının kendinden kaynaklı sebeplerle geçirmiş olduğu kazalar bakımından sosyal güvenlik hukukuna göre iş kazasının varlığına dikkat çekse de iş kazası karinesi varlığını da aramaktadır. Yargıtay bu konuda emsal teşkil edecek bir kararında, davacının işverene ait araçla Amasya'dan Çorum'a geldikleri ve gece eğlence sonrası alkollü vaziyette işverenin oğlunun sürücüsü olduğu aracın başka bir kamyonu arkadan çarpması sonucu oluşan kaza her ne kadar davacı tarafından işyerince görevlendirildiği ifade edilmişse de dosya içeriğinden ve sigorta müfettişine verilen ifadelerden de anlaşılabileceği üzere kazanın özel saik güden, eğlence ve seyahat sonucu meydana gelmiş olması bu tür eğlenceler sonrası oluşan olayın iş kazası niteliğinde olamayacağı bu nedenle iş kazası niteliğinde değerlendirilmesi mümkün olmayacağı ifade edilmiştir²⁰³. Aşağıda 5510 sayılı Kanun'un 13. maddesinde sayılan iş kazası unsurlarına değinilecektir.

a- İş Kazasının Unsurları

5510 sayılı SSGSSK'nın 13. maddesi kapsamında meydana gelen kazanın hangi hal ve şartlar altında gerçekleşmesi sonucunda iş kazası olarak sayılabileceği maddeler halinde açık ve sınırlı şekilde sayılmıştır. Bu maddeler dışında gerçekleşen olayların iş kazası olarak nitelendirilebilmesi söz konusu değildir. Bu sebeple olayın iş kazası sayılabilmesi

²⁰² Ali Nazım Sözer, *İşçi Bağımsız Çalışan ve Kamu Görevlileri Bakımından Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*, (İstanbul, Beta Yayınları, 2017), s. 187; Bu yönde bkz. Y. 10. HD. T. 29.03.1973, E. 1973/8413, K. 1973/2759 Sayılı kararı.

²⁰³ Y. 21. HD. T. 29.04.2002, E. 2002/2036, K. 2002/3525 sayılı kararında "...Dava konusu olayın; gece saat 22:00 sıralarında cereyan ettiği, işyerinin Amasya'da bulunduğu, her ne kadar olayda işverence görevlendirilmeden bahsedilmişse de, sigorta müfettişine verilen ifadelerde belirtildiği ve dosya içeriğinden anlaşıldığı üzere; davacının içerisinde bulunduğu ve mülkiyeti şirkete ait araçla işverenin oğlunun sevk ve idaresinde iken, kimi kişilerle birlikte tamamen eğlenmek ve gezmek amacıyla Çorum'a geldikleri, gece eğlence sonucu ve aşırı alkollü vaziyette bu kere Samsun istikametine doğru gidilirken, önde bulunan kamyonu arkadan çarpmak suretiyle kaza yaptıkları anlaşılmıştır. Bu tür özel amaçlı eğlence ve seyahatler sonucu meydana gelen olayların iş kazası olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Mahkemenin, aksine inandırıcı ve yeterli kanıt gösterilmeden, üstelik hayatın olağan akışına ters biçimde olayı iş kazası olarak değerlendirmesi usul ve yasaya aykırı olup..." şeklinde karar vermiştir.

için birlikte gerçekleşmesi gereken unsurlar vardır. Kanunda öngörülen kaza sonrası ilgililerin maddi yardımlardan yararlanabilmek için olayın iş kazası niteliğinde olması gerekmektedir. İş kazasının unsurlarından öncelik arz edeni kazaya uğrayan işçinin sigortalı olmasıdır²⁰⁴.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen emsal niteliği taşıyan bir kararda iş kazasının unsurları açık şekilde belirtilerek bu karardan hareketle kaza anında sigortalı olma, kanunda sayılan hal ve durumlarla birlikte işçinin bedeninde veya işçinin ruhen zarar görmesi ve bu zarar verici olay ile meydana gelen zarar arasında uygun bir illiyet bağının kurulmuş olması gerektiği ifade edilmiştir²⁰⁵.

(1)- Kazaya Uğrayan İşçinin Sigortalı Olması

İş kazası unsurları arasında ilk değerlendirilecek husus iş kazası geçiren kazazedenin sigortalı olması koşuludur. Kimlerin sigortalı sayılacağı 5510 sayılı Kanun'un 4 ve 5. maddelerinde açıkça sayılmıştır²⁰⁶.

İşveren tarafından işletmesinde çalışan işçinin SGK'ya bildirim yükümlülüğünün ihlal edilmesi kaynaklı işçinin işyerinde çalıştığı sırada sigortasız olarak geçirmiş olduğu kazaların iş kazası sayılabileceği hususu doktrinde ifade edilmiştir. Doktrinde ki bir görüşe göre, işe başlayan ancak işverence sigortasının başlangıcı Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilmeyen işçinin geçirmiş olduğu kaza iş kazasıdır. Aksi halde işveren

²⁰⁴ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 491.

²⁰⁵ YHGK. T. 14.10.2009 E. 2009/21-400, K. 2009/432 sayılı kararı.

²⁰⁶ 5510 sayılı kanunun 4. Maddesinde sigortalı sayılanları belirlemektedir. 5510 sayılı kanunun 5. maddesi istisnai bir hüküm olarak bazı sigorta kollarının uygulanacağı sigortalıları belirlemektedir. 5510 sayılı Kanunun m. 4/1-a ve 4/1-b kapsamına giren sigortalılar iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolu kapsamındadır. Ayrıca bu kapsama 5510 sayılı Kanunun 5. maddesindeki iş kazası ve meslek hastalığı sigortasının kapsamında olduğu belirtilen kişilerde dâhildir.

Ek madde- 5/4, "Tarım veya orman işlerinde hizmet akdiyle süresiz olarak çalışanlar, 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında sigortalı sayılırlar. Bunlar hakkında bu Kanunun kısa vadeli sigorta kolları bakımından yalnızca iş kazası ve meslek hastalığı sigortası, uzun vadeli sigorta kolları yönünden malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası ile genel sağlık sigortası hükümleri uygulanır." Şeklindedir. Yani ek maddeden anlaşılabileceği üzere, tarım ve orman işlerinde süresiz olarak çalışanlar da iş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamındadır."

tarafından sigortasız işçi çalıştırma ve bildirimde bulunma yükümlülüğünün ihlal edilmesi sebebiyle iş kazası olmadığı kabul edilirse iş kazası geçiren işçi mağdur olacaktır²⁰⁷.

Yargıtay yukarıda ki görüşe benzer nitelikte vermiş olduğu bir kararında işçinin çalışmaya başlamasıyla sigortalılık niteliğini kendiliğinden kazanacağını belirtmiştir. Söz konusu kararın devamında işveren tarafından çalıştırılan işçinin işe başlatma bildiriminin süresi içinde yapılmamasının iş kazası veya meslek hastalığı sigorta kolunun olayda uygulanmayacağı anlamını taşımadığını belirtilmiştir²⁰⁸. Bir başka ifadeyle işveren tarafından sigortasının başlangıcı bildirilmeksizin bir işçi işverene ait işyerinde çalışıyor olsa da işçinin kazaya maruz kalması nedeniyle fiziken veya ruhen özür meydana gelmesi halinde bu halde oluşan zararlandırıcı olay iş kazası olarak değerlendirilecektir.

5510 sayılı Kanun'da iş kazası kavramı içine sadece hizmet akdi ile işveren tarafından çalıştırılan işçilerin iş kazası veya meslek hastalığına uğraması alınmamıştır. Meslek Eğitim Kanuna göre aday çırak, meslek yüksekokulu öğrencileri, çıraklar, üniversitelerde part-time çalışanlar, öğrenciler ve İŞKUR tarafından sağlanan iş edindirme programında yer alan kursiyerler de iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından yararlanabilmekte ve uğramış olduğu kazalar da iş kazası olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca iş sözleşmesine tabi olmaksızın cezaevinde hükümlülerin ıslahı ve ekonomik kazanç yaratmak için

²⁰⁷ Süzek, İş Hukuku, s. 408.

²⁰⁸ Y. 10. HD. T. 24.12.2015, E. 2014/20754, K. 2015/23037 Sayılı kararında "...5510 sayılı Kanunun "Süresinde Bildirilmeyen Sigortalılıktan Doğan Sorumluluk" başlıklı 23'üncü maddesinin 1 ve 2'nci fıkralarındaki düzenlemeye göre; işverenin rücu alacağından sorumluluğu için, çalıştırılan sigortalının işe giriş bildirgesinin süresi içinde Kuruma verilmemiş olması ve zararlandırıcı sigorta olayının da işe giriş bildirgesinin Kuruma verilmesinden veya sigortalı çalıştırıldığı Kurumca tespit edildiği tarihten sonra meydana gelmemiş olması gerekir. Başka bir deyişle; sigortalının bildirimi kanunda belirtilen sürelerden sonra yapılsa bile, zararlandırıcı sigorta olayı işe giriş bildirgesinin verildiği veya çalışmanın Kurumca tespit edildiği tarihten sonra meydana gelmiş ise; işverenin anılan düzenleme kapsamında sorumluluğu yoluna gidilemez. Sözü edilen madde ile; işverenin kaçak işçi çalıştırmasının önlemesi amaçlanmış olup, maddenin düzenleniş şeklinden de açıkça anlaşılacağı üzere, 23'üncü maddeye göre işverenin sorumluluğu kusursuz sorumluluk ilkesine dayanır. Zararlandırıcı sigorta olayında işverenin hiç kusuru olmasa bile, Şayet sigortalının işe girişi süresinde Kuruma bildirilmemiş ise, Kurumca yapılan sosyal sigorta yardımlarının tamamından sorumlu tutulması gerekir..." şeklinde karar vermiştir.

kurulan atölyelerde çalıştırılan hükümlüler de bu sigortadan yararlanma hakkına sahiptir²⁰⁹.

Yargıtay tarafından verilen bir kararda meslek lisesi öğrencisinin stajyer olarak çalıştığı işverene ait işyerinde geçirdiği kaza neticesinde açtığı davada, geçirdiği kazanının iş kazası olduğunu iddia ederek maddi ve manevi zararının karşılanmasını talep etmiştir. Ancak ilk derece mahkemesi kamu düzenini ilgilendirmesi sebebiyle iş mahkemesinde bu davanın açılmayacağını belirterek görev yönünden davayı reddetmiştir. İş Kanunu'nun 1. maddesinde işçi sayılanlar ile işverenler arasındaki her türlü uyuşmazlıklar da görevli mahkemenin iş mahkemesi olduğu belirtilmiştir. Davacı taraf, 3308 sa. K. m. 3/h'ye göre mesleki eğitim görmektedir. Yine aynı Kanun'un m. 25/2'ye göre aday çırak ve öğrencinin eğitimi sırasında meydana gelecek iş kazalarından işverenin sorumlu tutulacağı ifade edilmiştir. Somut olayda işverenin işletmesinde çalışan ve mesleki eğitim gören davacının maddi ve manevi tazminat taleplerinin dayanağı İş Kanunu'nda yer alan hükümler olup İş Mahkemesinde görülmesi gereken davanın görev yönünden reddedilmesinin usul ve kanuna aykırı olduğu belirtilmiştir²¹⁰.

Öte yandan 5510 sayılı Kanun'da sigortalı sayılmayanlar açıkça belirtilmiştir. Sigortalı sayılmayan bu kişiler, çalışmaları anında uğramış olduğu kazalar iş kazası kapsamında değerlendirilmeyecek olup 5510 sayılı Kanun'un sağlamış olduğu iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından yararlanamayacaklardır. Yine bu Kanunun 6. maddesinde konut içinde yapılan işlerde çalışanlar, ücretle ve sürekli olarak çalışanlar hariç olmak üzere ev hizmetlerinde çalışanlar, herhangi bir ücret almaksızın işverenin işyerinde çalışan eşi, kanuni askerlik ödevini yerine getiren er ve erbaşılar ile yedek subay öğrencileri, kendi

²⁰⁹ Can Tuncay ve Ömer Ekmekçi, *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2017), s.336; bu yönde bkz. Y. 10. HD. T. 20.09.1993 E. 1992/1888, K. 1993/9625 Sayılı kararında, "... Aday çırak, çırak ve işletmelerde meslek eğitimi gören öğrencilere sözleşmenin akdedilmesiyle 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun iş kazaları ve meslek hastalıkları ile hastalık sigortaları hükümleri uygulanır... demek suretiyle endüstri meslek lisesi öğrencisinin uğradığı kaza iş kazası olarak kabul edilmiştir..." şeklinde karar vermiştir.

²¹⁰ Y. 21. HD. T. 07.04.2016, E. 2016/6326, K. 2016/6279 Sayılı kararında "...Somut olayda, davacının işletmede mesleki eğitim görmekte iken geçirdiği iş kazasına dayalı maddi ve manevi tazminat isteminin hukuki dayanağı İş Kanununda yer alan iş sağlığı ve iş güvenliği hükümleri olup eldeki uyuşmazlığın İş Mahkemesinde görülmesi gerektiğinden mahkemece işin esasına girilerek toplanacak deliller çerçevesinde bir karar verilmesi gerekirken..." şeklinde karar vermiştir.

lkelerinde sigortalı olan yabancılar, aynı kanunun 4'nc maddesinin birinci fıkrasının (b) ve (c) bentleri gereği sigortalı sayılması gerekenlerden 18 yaşını doldurmamış küçükler aynı kanunun 4 ve 5. maddesine göre sigortalı sayılmamaktadırlar. Özetle, kanunda sigortalı sayılmayan kişilerin geçirmiş olduğu kazalar iş kazası olarak nitelendirilemeyecektir.

(2)- Sigortalının Kazaya Uğraması

(a)- Kaza Tanımı

Kaza kavramı, Türk hukukunda dar ve geniş anlamda yorumlanmıştır. Dar anlamda kaza insanın bir olay sonrası vücut bütünlüğünün zarar görmesi veya bu zarar sonucunda ölüm olayının meydana gelmesidir. Geniş anlamda kaza ise ani bir olayın istenmeyen bir şekilde gerçekleşmesi sonucunda zararın ortaya çıkmasına sebep olan karmaşık olaya denir²¹¹. Sosyal sigortalar alanında uygulamada kaza kavramı ile Türk Borçlar Hukuku'nda yer alan kaza kavramı arasında bazı farklılıklar vardır. Bu nedenle iş kazası kavramında anlam farklılığı olması nedeniyle dar anlamda kaza kavramı dikkate alınmalıdır. Çünkü iş kazası mesleki faaliyetten kaynaklı ortaya çıkan olgulardan kaynaklı olup işçinin özel hayatı alanından kaynaklanmamaktadır²¹².

İş kazası tanımına İş Kanunu'nda yer verilmemiştir. Ancak İş Kanunu'nda dolaylı yönden iş kazasına yönelik işveren tarafından mesleki risklere karşı gerekli olan güvenlik ve sağlık tedbirlerinin işverence sağlanması yükümlülüğü düzenlenmiştir. Bununla birlikte 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 4. maddesine göre işverenin işletmesinde çalışan işçilerin yapılan işle ilgili sağlık ve güvenlik tedbirlerinin işverence sağlanmasını ve mesleki risklerin önlenmesi amacıyla gerekli her türlü bilgi ve tedbirin işverence alınması yönelik düzenleme yapılmıştır. Yine risk değerlendirmesi ve çalışanların iş

²¹¹ Cevdet İlhan Günay, *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Yeni İş ve Sosyal Güvenlik Yasaları* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2010), s. 433; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Hukuki Sorumluluğu* (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Yayınları, 1974), s. 6.

²¹² Tuncay ve Ekmekçi, s. 286.

sağlığı ve güvenliği önlemlerine riayet edip etmedikleri işverence denetlenir²¹³. İş kazasını diğer kazalardan ayıran özelliklerden birisi de işçinin işverenin emri ve talimatı altındayken kazanın vuku bulmasıdır²¹⁴.

Kaza olayı sonrası ölüm, ruhen veya bedenen zarar görme söz konusu olabilir. Genel olarak kaza sonrası vücutta oluşan kırık, çatlak, çıkık, ezilme, kaslarda yırtılma, görme duyma, koklama, işitme gibi duyu kayıpları veya estetik olarak güzellik kaybı şeklinde işçinin uzuvlarında olan kayıplar vücut bütünlüğünün ihlalidir.

İş sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun 3.maddesi g bendine göre iş kazası; *"işyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engelli hâle getiren olay"* biçiminde düzenlenmiştir. Bu tanım, 5510 sayılı Kanun'un 13. maddesinde yer alan iş kazası tanımı ile tam olarak uyuşmamaktadır. İfade etmek gerekir ki, iş sağlığı ve güvenliği tanımına göre kazanın iş kazası sayılabilmesi için görülen işle ilgisi olması gerekmektedir²¹⁵.

Doktrinde hâkim olan görüşe göre iş kazası, işçiyi gördüğü iş veya işin gereği ani ve dıştan gelen bir etkenle bedenen veya ruhen zarara uğratan olaydır.²¹⁶ Doktrinde “otorite” kavramı işverenin işçiye vermiş olduğu emir ve talimatlar olarak anlaşılmaktadır²¹⁷. İşverenin otoritesinin ne zaman kurulduğu veya ne süre de biteceği belli olmayacağı için bu görüşün zayıf noktası mevcuttur.

²¹³ Madde 4- (1) İşveren, çalışanların işle ilgili sağlık ve güvenliğini sağlamakla yükümlü olup bu çerçevede; a) Mesleki risklerin önlenmesi, eğitim ve bilgi verilmesi dâhil her türlü tedbirin alınması, organizasyonun yapılması, gerekli araç ve gereçlerin sağlanması, sağlık ve güvenlik tedbirlerinin değişen şartlara uygun hale getirilmesi ve mevcut durumun iyileştirilmesi için çalışmalar yapar. b) İşyerinde alınan iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine uyulup uyulmadığını izler, denetler ve uygunsuzlukların giderilmesini sağlar. c) Risk değerlendirmesi yapar veya yaptırır.

²¹⁴ Can Tuncay ve Ömer Ekmekçi, *Yeni Mevzuat Açısından Sosyal Güvenlik Hukukunun Esasları*, (İstanbul, Legal Yayıncılık, 2009), s. 265.

²¹⁵ Kılış, s. 11; Şeyma Zehiroğlu, “Türk Ve Alman Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası Kavramı ” (Yüksek Lisans Tezi, Türk- Alman Üniversitesi, 2023), s. 6.

²¹⁶ Güzel, Okur ve Caniklioğlu, s. 333; Ulusan s. 71; Eren, s. 6; Akın, s. 23

²¹⁷ Reşat Atabek, *İş Kazası ve Sigortası* (İstanbul, Erdini Basım ve Yayınevi, 1978), s. 49-50.

Bu durumda, işveren tarafından işçinin görevlendirilmesi halinde işçinin boşta geçireceği sürelerde, örneğin, işçinin ara zamanında yemek yerken veya sigortalı çalışan kadının çocuğuna süt verdiği anda bir kaza geçirmesi sonrası ölmesi sırasında işverenin otoritesinin devam edip etmediği veya talimatının olup olmadığı sorgulanabilir hale gelecektir²¹⁸.

Bu nedenle otorite kavramını mutlak bir noktaya koymamak gereklidir. İşçi işverenin çıkarlarını görülmekte olan iş nedeniyle koruyor ve hizmet ediyorsa sigortalı işçinin işverenin otoritesi altında olduğu anlamını taşır²¹⁹.

İş kazasını tanımlayan bir başka görüş ise, işin gereği risklerinin neden olduğu tüm kazaların iş kazası olarak şeklidir²²⁰. Kanaatimce iş kazası tanımını en iyi ifade eden son görüştür.

(b)- Ruhsal veya Bedensel Zarara Uğrama

Bir olayın iş kazası olarak tanımlanabilmesi için işçinin ölüm olayının kazaya sebep olan olay sonrası gerçekleşmesi gerekmekte veya işçinin zararlandırıcı eylem sonrası vücut bütünlüğünün ağır bir şekilde zarar görmesi veya gözle görülemeyecek şekilde zarar görmesi iş kazasının gerçekleştiğine karinedir. Vücut bütünlüğünün zarar görmesi halinde bu zarar hemen ortaya çıkmamış bir zarar olabileceği gibi işçinin vücudunda gizlide olabilir. Ayrıca bu zararlandırıcı eylemin zararları olayın gerçekleştiği an doğrudan ortaya çıkabileceği gibi ilerleyen dönemlerde bu zararlandırıcı eyleme maruz kalan kişide zararlar açığa çıkabilir²²¹.

²¹⁸ Güzel, Okur ve Caniklioğlu, s. 345-346.

²¹⁹ Tuncay ve Ekmekçi, s. 240.

²²⁰ Savaş Taşkent, “İş Kazası Kavramı, Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan” (İstanbul: Beta, 2001), s. 1952.

²²¹ Eren, s. 9.

Sigortalının iş kazası sonrası ruhen veya bedenen uğramış olduğu zararları dışındaki mal kayıpları iş kazası sayılmaz²²². Ancak sigortalıya kazadan önce takılmış olan ve organ görevini yerine getiren protezlerin kazada zarar görmesi halinde bu durumun iş kazası olup olmayacağı tartışması doktrinde yer almaktadır. Eren'e göre bu tür zararlar iş kazası sayılmamaktadır²²³. Ancak doktrinde başka yazarlara göre de bu tür hallerde yapay organın vücut bütünlüğünü oluşturduğunun geniş yorumlanmasıyla kazanın iş kazası olduğunun kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir. *Tandoğan'a* göre vücut bütünlüğünü morfolojik ve amaçsal olarak tamamlayan protez, diş ve takma bacak gibi şeylerde meydana gelen bozukluklar vücut bütünlüğünü ihlal edecek olup bu zararlar iş kazası sayılmalıdır²²⁴.

Kanaatimizce, her ne kadar protezler eşya olarak nitelendirilse de sonuçta kişinin vücut bütünlüğünü amaçsal ve işlevsel açıdan tamamlayarak artık vücudun bir parçası olduğu da göz önüne alındığında protezlerde meydana gelen hasarlar iş kazası olarak değerlendirilmelidir.

Vücut bütünlüğü ihlali veya ölüm olayının iş kazası sayılabilmesi için sigortalının işveren tarafından iş görevlendirilmesinin yapılmış olması aranmaktadır. Ayrıca işin yapıldığı sırada veya işin niteliği gereği yapılması gereken bir iş olması gerekmektedir. Örneğin, marangozda çalışan sigortalı bir işçinin ayağına montaj yaptığı sırada mutfak dolabının düşmesi sonucunda ayağının zarar görmesi, kasapta çalışan sigortalının ürünleri almak için dışarı çıktığı esnada aracın çarpması iş kazasıdır²²⁵.

İş kazasının gerçekleşmesiyle birlikte zarar ani olarak ortaya çıkabileceği gibi zaman içerisinde de ortaya çıkabilmektedir. İş kazası sonrası ortaya çıkan zararlar sadece vücut bütünlüğünün zarar görmesi niteliğinde olmayıp ruhen zarar olarak da gerçekleşebilir.

²²² Güzel, Okur ve Caniklioğlu, s. 346.

²²³ Eren, İş Kazası ve Meslek Hastalığı, s. 6.

²²⁴ Tuncay ve Ekmekçi, s.384; Güzel, Okur ve Caniklioğlu, s. 346. Tandoğan, s. 283.

²²⁵ Bkz. SGK T. 29.08.2016 ve 2016/21 Sayılı Genelgesi, s. 6.

Örneğin, kalıcı sinir bozuklukları, akıl hastalığı, iş yerinde patlama nedeniyle sigortalıda ortaya çıkmış olan bilinç kaybı iş kazası sayılmaktadır²²⁶.

(c)- İş Kazası Kabul Edilen Hallerde Kazanın Olması

İş yeri kavramı, 5510 sayılı Kanunun 11. maddesinde düzenlenmiştir. İlgili maddeye göre işyeri, işverenin sigortalı sayılan işçileri ile maddi ve maddi olmayan unsurları bir araya getirilerek işi gerçekleştirdikleri yerdir. İş yerleri sadece işin gerçekleştiği makinelerin bulunduğu alan olmayıp üretilen mal veya hizmete bağlı olup aynı yönetim içerisinde örgütlenmiş olan işyerine bağlı alanlar, yemekhane, uyku alanları bedeni ve mesleki, eğitim yerleri, avlu, çocuk emzirme odası, bakım ve muayene alanı, dinlenme alanları iş yerinden sayılmaktadır.

Yukarıda belirtilen maddeyle birlikte işyerine ekonomik ve hukuki yönden bağlı olan alanlar ve ismi açıkça geçmese dahi eklenti sayılan yerler ya da işyerinin araçları iş yeri olarak kabul edilmektedir. Bu alanlarda kaza olayının gerçekleşmesi, kazanın iş kazası olarak değerlendirilmesine sebep olmaktadır²²⁷.

İşverenin sigortalısını asıl işi haricinde başka bir işte görevlendirmesi sonucu sigortalının işverenin talimatlarına uygun hareket ederek işi gerçekleştirdiği sırada meydana gelen kazanın gerek eski 506 sayılı Kanun ve gerek yeni 5510 sayılı Kanun döneminde iş kazası olarak kabul edildiği görülmektedir. İşverenin emir ve talimatı altında olan sigortalının talimatı gerçekleştirmek için iş yerinden ayrıldığı zamandan itibaren işini gerçekleştirip döneceği zamandan ya da işyerine döndüğü ana kadar geçen süre de sigortalının uğramış olduğu tüm kazalar iş kazası olarak kabul edilmektedir²²⁸.

²²⁶ Sıddık Topaloğlu ve Faruk Çınk, *İş Kazası ve Meslek Hastalığı, Haklar, Yardımlar, Yükümlülükler, Tazminat ve Ceza Sorumlulukları* (Ankara: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, 2014), s. 116.

²²⁷ Yusuf Alper, *Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Sosyal Sigortalar Hukuku* (Bursa, Dora Yayıncılık, 2013), s. 193.

²²⁸ İsa Karakaş, *İş Kazası Meslek Hastalığı Uygulaması & İhtilafları İle Çözüm Yolları*, (İstanbul, Aristo Yayınları, 2017), s. 94-95.

Sigortalının işverenin emir ve talimatı altında işyerinden başka yere gönderildiği an ile döndüğü an arasındaki geçen zamanda işverenin talimatı dışında başka bir fiilde bulunması halinde zarar görmesi iş kazası sayılmaz. Örneğin işçinin işverenin otoritesi altından çıkarak denize gitmesi, arkadaşlarıyla kafede eğlenmesi sırasında gerçekleşen kazalar iş kazası sayılmayacaktır. Bu nedenle işverenin işin yapılması için görevlendirdiği sırada işçinin görevle ilgisi olmayan başka bir eylemde bulunması sonucu meydana gelen olay iş kazası sayılmaz. Yargıtay tarafından verilen bir kararda işveren tarafından işin yapılması için görevlendirilen işçinin eğlence için gece kulübüne gitmesi sonucu herhangi bir nedenden dolayı kazanın meydana gelmesi akabinde iş kazası olarak nitelendirilmesinin mümkün olmayacağı ifade edilmiştir²²⁹.

Yargıtay başka bir kararında işçinin aşırı alkollü bir şekilde eğlence ve gezme amacıyla işverene ait aracı kullanırken trafik kazasının meydana gelmesini iş kazası olarak değerlendirmemiştir²³⁰.

Sözer'e göre Yargıtay'ın yukarıdaki görüşünün aksine işçinin eğlenmesinin hayat şartları içinde olduğu bu nedenle işçinin işyerine geri dönüncüye kadar bu süresinde sosyal güvence içerisinde değerlendirilmesi gerektiği savunulmuştur²³¹.

Yargıtay bir başka kararında ise sigortalı çalışanın işe gitmek için işveren tarafından belirlenmiş olan durakta iş servisinin gelmesini beklerken üçüncü kişinin aracısıyla durakta beklemekte olan sigortalı işçiye çarpması sonucu zarar verici olayın iş kazası olarak kabulüne karar vermiştir. Bu karar doktrinde, iş kazası hallerinin neler olabileceğinin kanunda sayılması, kanun maddesinin yoruma açık olmaması veya gerçek kanun boşluğunun olmaması gerekçe gösterilerek yüksek mahkemenin kanun maddesini, amaçsal yoruma tabi tutamayacağı ve hukuk yaratmasının mümkün olmadığı, söz konusu

²²⁹ Y.10. HD. T. 12.07.2011, E. 2011/8104, K. 2011/11089 sayılı kararı.

²³⁰ Güneren s. 399; Y. 21. HD. T. 29.04.2002, E. 2002/2036, K.2002/3525 Sayılı kararında "...davacının içerisinde bulunduğu ve mülkiyeti şirkete ait araçla işverenin oğlunun sevk ve idaresinde iken, kimi kişilerle birlikte tamamen eğlenmek ve gezmek amacıyla... eğlence ve seyahatler sonucu meydana gelen olayların iş kazası olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. ..." şeklinde karar vermiştir.

²³¹ Ali Nazım Sözer, *Türkiye'de Sosyal Hukuk* (Ankara: Barış Yayıncılık 1994), s. 304.

karar kabul edilebilir niteliği bir an düşünülse dahi meydana gelen zararlandırıcı olay olan kaza olayı ile iş arasında uygun illiyet bağının bulunmamış olması nedeniyle eleştirilmiştir²³².

Yargıtay'ın görüşünü destekleyen *Güneren*'e göre, işverenin talimatları altında olan sigortalı işçilerin işe giderken işverence belirlenmiş olan duraklarda servis beklerken durakta toplanmalarını ve “sırasında” ifadesi ise, işçilerin toplu işe gidiş ve dönüş hareketlerini kapsadığı hazırlık hareketlerini içeren zaman olarak değerlendirilmelidir. Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin “sırasında” kelimesinin servis aracına bindikten sonra değil binmeden önceki süreyi de kapsayan şekilde yorumlaması sosyal güvenlik hukukuna uygundur. Bu nedenle Yargıtay'ın görüşünü yerindedir²³³. *Narter*'e göre, işçilerin işe gidiş gelişleri için bekledikleri yerler taşımanın hazırlık hareketinin başlangıç yerleridir²³⁴.

Yargıtay vermiş olduğu bir kararında kazanın iş kazası sayılabilmesi için kazanın hizmet sözleşmesine dayalı gerçekleşmesi gerektiğini ifade etmiştir. Olayda binanın dış

²³² Halûk Hâdi Sümer, “Sigortalının Servis Aracı Beklerken Uğradığı Kaza İş Kazası mıdır?” *Çimento İşveren Dergisi*, C.11. sy. 4 (Temmuz 1997): s. 12-13. Sümer'e göre, “Yargıtay'ın bu görüşüne katılmıyoruz. Öncelikle belirtmek gerekir ki, SSK. Md. 11/A” da sayılan haller sınırlı olarak sayılmıştır. Bu nedenle herhangi bir olayın SSK. Md. 11/A'da gösterilen hallerden birisinde meydana gelip gelmediğinin titiz bir şekilde belirlenmesi ve kanunda öngörülmemiş bir halde meydana gelen bir kazanın iş kazası olarak kabul edilmemesi gerekir. SSK. Md. 11/A, (e)” de açıkça “götürülüp getirilmeleri sırasında” ifadesi yer almıştır. Bu nedenle hükmün uygulanabilmesi için kazanın sigortalıların topluca taşınmaları, bir diğer ifade ile işçilerin işyerine topluca götürülmeleri veya getirilmeleri sırasında meydana gelmiş olması gerekir. Henüz taşıma başlamadan önce veya taşıma işi bittikten sonra, başka bir deyişle sigortalıların söz konusu taşıta binmeden önce ve bindikten sonra meydana gelen kazalara SSK. Md. 11/A (e) hükmü uygulama alanı bulmaz. Hükmün açık ifadesi karşısında aksi yorum, SSK. Md. 11/A” ya aykırıdır. Yargıtay, SSK Md. 11/A (e) hükmünü yorumlamak suretiyle henüz taşıma başlamadan önce meydana gelen olayları da iş kazası olarak kabul etmiştir. Yargıtay'ın yorum yolu ile hükmün açık ifadesine aykırı sonuca ulaşması yerinde değildir. Yargıtay inceleme konusu olan kararda işçinin servis aracına binmek üzere durakta beklediği dönemi, hazırlık dönemi olarak kabul etmiştir. Eğer servis aracına binmeden önceki dönemi hazırlık dönemi olarak nitelemek ve böylece hükmün kapsamına dâhil etmek mümkün olsa idi, işçinin evden çıktığı andan itibaren servis aracına bindiği ana kadar uğradığı her türlü kazayı iş kazası olarak kabul etmek gerekirdi. Zira servis aracına bininceye kadar, sigortalın yaptığı her eylem, servis aracına bineceği durağa ulaşma, servis aracına binme ve işyerine gitme amacına yöneliktir. Örneğin; evden çıkıp servis durağına kadar olan mesafeyi yürüyen işçiye bir aracın çarpması halinde, bunu da iş kazası saymak gerekirdi ki SSK. Md. 11/A, (e)'nin açık hükmü karşısında mümkün olmadığı düşüncesindeyiz...” şeklinde görüş ileri sürülmüştür.

²³³ Güneren, s. 404.

²³⁴ Sami Narter, *İş Kazası ve Meslek Hastalığında Hukuki ve Cezai Sorumluluk* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2015), s. 22.

cephesinin boyanması işi hizmet sözleşmesine değil eser sözleşmesine dayalı olarak yapılması sonrası gerçekleşen kazanın iş kazası sayılmayacağını ifade edilmiştir²³⁵.

Sigortalıların işyerine gidip gelmeleri amacıyla işveren tarafından sağlanan servis aracının tahsis edilmesi sonrası gerçekleşen kazaların iş kazası olarak nitelendirileceği eski 506 sayılı Kanunda ve yeni 5510 sayılı Kanunumuzun 13/1-e fıkrasında yer almaktadır. Ancak eski 506 sayılı Kanunda işveren tarafından tahsis edilen araçlarda işçilerin topluca bir yere gidip gelmesi lafzı yer almaktayken yeni 5510 sayılı Kanun topluca olması şartını aramamaktadır. Buna ek olarak işveren tarafından işçi taşıması için tahsis edilen araç işverenin mülkiyetinde olabileceği gibi işverence kiralanmış bir araç olabilir. Her iki halde de yaşanan kaza diğer şartların varlığı halinde iş kazası niteliğindedir. Örneğin sigortalının işveren tarafından sağlanan araçtan inerken ayağını burkması olayı iş kazası olarak kabul görülmesine yeterli olmaktadır. Burada işçinin aracın içinde olması şartı veya trafik kazası geçirme şartı aranmamaktadır²³⁶.

Yine hem 506 sayılı eski Kanun hem 5510 sayılı yeni Kanun'da emziren kadın sigortalının iş mevzuatı uyarınca çocuğunu emzirme amacıyla ayrılan sürelerde iş yerinde ve işyeri dışındaki alanlarda geçirdiği kazaların iş kazası sayılacağı maddesine yer verilmiştir. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 74. maddesinin altıncı fıkrası uyarınca kadın işçilere küçük çocuklarını emzirmelerini sağlamak için belirli zaman süt izni verilir. Verilen sürenin ne zamanlar ve hangi aralıklarla kullanılacağını sigortalı anne belirlemektedir. Süt izinleri günlük çalışma süresinden sayılmaktadır. Bu zaman içerisinde emziren kadın işçinin hemen veya sonradan ruhen ya da bedenlen zarara uğraması halinde 5510 sayılı Kanun'un 13/1-d maddesi uyarınca iş kazasına uğramış sayılacaktır.

Süt izni kullanan işçinin kaza anında nerede olduğunun bir önemi yoktur. Kazanın iş kazası olarak kabul edilebilmesi için ilgili madde gereği belirtilen zaman içerisinde süt

²³⁵ Y. 10. HD, T. 27.05.2008, E. 2008/2626, K. 2006/7283 sayılı kararı.

²³⁶ Alper, s. 192.

izninin kullanılması yeterlidir²³⁷. Bu konu da Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, mesai saatleri içerisinde süt izni kullanan annenin bu zaman içerisinde iş yerine gelmek için yoldan karşı karşıya geçtiği esnada uğramış olduğu kazayı, iş kazası olarak değerlendirmiştir²³⁸.

(3)- İlliyet Bağı

Genel anlamda illiyet, bir kişinin gerçekleştirmiş olduğu hukuka aykırı hareket ile vuku bulan zarar arasında neden sonuç ilişkisinin kurulmasıdır. Hukuka aykırı hareket eden kişinin fiilinden sorumlu tutulabilmesi için illiyet bağının olması gereklidir²³⁹.

Başka bir anlatımla, illiyet bağının kurulmuş olması için kazanın meydana gelmesi yeterli değildir; kaza olayı ile sigortalının uğramış olduğu bedensel veya ruhsal zarar arasında ilişki bulunması gerekli olup bu ilişkinin neden ile sonuç bağı ile kurulması gereklidir²⁴⁰.

5510 sayılı Kanun'un 13. maddesi'ne göre meydana gelen kaza ile sigortalı işçinin uğramış olduğu zarar arasındaki illiyet bağının kurulması iş kazasının unsurlarından birisidir. Bir başka ifadeyle hayatın olağan akışı içerisinde meydana gelen iş kazası sebebiyle sigortalının uğramış olduğu fiziksel ve ruhsal zararlar arasında uygun illiyet bağı olması gerekir. Burada uğranılan zararın sigortalının maruz kaldığı kaza sonrası gerçekleşmesi gerekir²⁴¹.

²³⁷ Akın, s. 34.

²³⁸ Memduh Yelekçi, *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi* (Ankara, Gaye Matbaacılık, 2001), s. 245; Bu yönde bkz. YHGK. T. 10.06.1983, 328/652 Sayılı kararında "...sigorta olayı iş kazası niteliğindedir. Çünkü, sigortalı emzikli bir kadındır. Toplu sözleşmenin 64. maddesi uygulanarak kendisine saat 7-9 arasında kullanılmak üzere, işveren tarafından 2 saat emzirme (süt izni) verilmiş bulunan sigortalı, bu izin süresi içerisinde saat 08.30 sırasında işyerine gelmek üzere yolda karşıdan karşıya geçerken davalının kullandığı motorlu taşıtın çarpması sonucu vefat etmiştir... iş kazalarından illiyet bağı kuramı çerçevesinde sorumlu tutulmayabilmesinin bu olayda söz konusu olmadığı ve sonucu etkilemediği de belirgindir..." şeklinde karar vermiştir.

²³⁹ YHGK. T. 29.11.2017, E. 2017/439, K. 2017/1463 Sayılı kararında "...Hukukta, gerçekleşen zararlar sorumluluğun bağlandığı olay veya davranış arasındaki sebep- sonuç ilişkisine, genel anlamda illiyet bağı denir (Eren, Fikret. Borçlar Hukuku Genel Hükümler, s.558)..." şeklinde karar vermiştir.

²⁴⁰ Güzel, Okur, ve Caniklioğlu, s. 346.

²⁴¹ Güzel, Okur, ve Caniklioğlu, s. 347.

İlliyet bağının kaza ile zarar arasında kurulup kurulmadığına her olay açısından ayrı ayrı bakılmalıdır. Her fiil uygun illiyet bağının kurulmuş olması için yeterli değildir. İşverenin otoritesi yani işverenin işyerinde emir ve talimatı altında iken sigortalının geçirmiş olduğu kazalar sonucu zararın ortaya çıktığı takdirde uygun illiyet bağının kurulduğu kabul edilmektedir. Bu durumda gerçekleşen kaza iş kazası niteliğindedir²⁴².

Yargıtay tarafından verilen bir kararda, iş kazalarında nedensellik bağının tespitinin önemli olduğu vurgulanmıştır. Söz konusu kararda, 1991 yılında metal çapağı sebebiyle gözünde hasar oluşan sigortalının gözünün tedavi sonucunda iyileşmesi ve bu olaydan yedi yıl sonra başka bir iş faaliyeti nedeniyle kurumuş boyanın sigortalının gözünde tekrar hasar meydana getirdiği iddiasıyla sigortalının açmış olduğu davanın yerel mahkemece kabul edilmesinin olay ile meydana gelen hasar arasında illiyet bağının kurulamamış olması gerekçesiyle yerel mahkemenin kararı bozulmuştur²⁴³.

Yargıtay tarafından verilen başka bir kararda, işveren tarafından malzeme alması için gönderilen işçinin toptancıdan malzemeleri aldıktan sonra güzergâhında olan babasının sahibi olduğu işyerinde çay içtiği esnada silahlı saldırı sonrası hayatını kaybetmesini iş kazası olarak nitelendirmiştir²⁴⁴.

²⁴² Halûk Hâdi Sümer, *İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), s. 98; Güzel, Okur ve Caniklioğlu, s. 347.

²⁴³ Y. 21. HD. T. 28.5.2002, E. 2002/3005, K. 2002/ 5017 sayılı kararı.

²⁴⁴ YHGK. T. 5.6.1996, E. 1996/10-228, K. 1996/454 Sayılı kararında "...Sigortalının, işveren davalı oğlu yanında çalıştığı ve olay günü dükkânda kullanılabilecek malzemeleri almak üzere görevlendirildiği ve gerekli alış-verişini yapmasını müteakip uğradığı yol üzerinde bulunan babasına ait başka dükkânda silahlı tecavüze uğrayarak öldüğü anlaşılmaktadır. Olayın açıklanan oluş biçimine göre davanın yasal dayanağı, 506 sayılı Kanunun 11.maddesinin A/c bedidir. Belirtilen bentte 11.maddenin A bendi ile bağlantılı olarak "Sigortalının, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonra bedence veya ruhça arızaya uğratan bir olayın iş kazası" olarak kabulü gerektiği hükme bağlanmış bulunmaktadır. Ancak, hemen belirtmek gerekir ki, işverence görevlendirilen sigortalı işçinin asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda maruz kaldığı olayın iş kazası sayılabilmesi için zararlandırıcı olayın, sigortalıdan yapılması istenilen işin tamamlanabilmesi bakımından normal yaşantı çerçevesinde ve hoşgörüsü ile karşılanabilecek bir zaman süreci içerisinde meydana gelmesi gerekir. Somut olayda da sigortalının ölümüne neden olan olay, sigortalı işçiden yapılması istenilen işin kapsamı itibarıyla tamamlanması için geçmesi gerekecek normal sürenin dışında, ancak hoşgörü sınırları içerisinde kabul edilebilecek bir zaman kesiti içinde vukuu bulmuştur. Bu durumda yerel mahkemenin mevcut delilleri değerlendirmek suretiyle sigortalı işçinin maruz kaldığı ölüm olayının iş kazası olarak kabul edilmesi doğrudur..." şeklinde karar vermiştir.

Öte yandan kaza sonrası meydana gelen zarar ile kaza arasında bazen uygun illiyet bağı kurulamaz. Bu halde nedensellik bağından söz etmek mümkün değildir. Yargıtay tarafından nedensellik bağının kurulamadığı gerekçesiyle iş yerinde gerçekleşen fiillerin iş kazası olamayacağına ilişkin kararlar mevcuttur. Yargıtay tarafından verilen söz konusu bir kararda sigortalının önceden başlayan bel rahatsızlığı olduğu bu nedenle hastanede sigortalının daha öncesinde tedavisinin yapıldığı, iş kazası olarak belirtilmiş olan lastik değiştirme işi ile meydana gelen rahatsızlık arasında illiyetin kurulamadığı, bu nedenle lastik değiştirme olayının iş kazası olamayacağı belirtilmiştir²⁴⁵.

3- İş Kazasının Tespiti ve Bildirimi

Sigortalının uğramış olduğu iş kazası Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilmişse; SGK'nın iş kazasının tespitine yönelik denetleme ve kontrol ile yetkili kıldığı memurları veya Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından görevlendirilmiş olan iş müfettişleri aracılığıyla meydana gelen kaza üzerinde soruşturma yaparak kazanın iş kazası olup olmadığını araştırılmaktadır²⁴⁶.

Kurum tarafından sigortalının uğramış olduğu kaza iş kazası olarak değerlendirilmemişse hak sahibi veya yakınları tarafından meydana gelen kazanın iş kazası olduğu gerekçesiyle kuruma ihbar edilebileceği gibi, hak sahibi veya yakınları tarafından işveren aleyhine “*iş kazasının tespiti*” davası açılabilir. Hatta Yargıtay bir uyuşmazlıkta iş kazası tespiti davası açmaları için hak sahiplerine süre verilmesi gerektiği yönünde karar vermiştir²⁴⁷.

²⁴⁵ Y. 21. HD. T. 29.06.2000, E. 2000/5131, K. 2000/5185 Sayılı kararı.

²⁴⁶ Y. 21. HD. T. 30.03.2015, E. 2014/10913, K. 2015/6672 Sayılı kararında “...Somut olayda; davalı işyerine ait dönem bordrolarının ve vardiya çizelgesinin getirilmediği, müfettiş incelemesi sırasında çalışan olarak ifade veren...’ın gerçekten davalı işyerinde çalışıp çalışmadığının araştırılmadığı ve ifadesinin alınmadığı, bordroda ismi geçen ve kazanın olduğu gün aynı vardiyada çalışan kişilerden resen tanık araştırılarak ifadelerinin alınmadığı...” şeklinde karar vermiştir.

²⁴⁷ Y. 21. HD. T. 11.06.2015, E. 2015/9822, K. 2015/13509 Sayılı kararında “...davacılar iş kazasını ... Kurumuna ihbarda bulunmak ve kendilerine gelir bağlanması için talepte bulunmak için önel vermek, olayın kurumca iş kazası olarak kabul edilmemesi veya gelir bağlanmasına yönelik taleplerinin reddi halinde, duruma göre Kurum ve hak alanını etkileyeceğinden işveren aleyhine meydana gelen olayın iş kazası olduğunun tespitine dair veya davalı kurum aleyhine kendilerine gelir bağlanması gerektiğinin tespitine dair tespit davası açmak üzere yine önel vermek, tespit davasını bu dava için bekletici sorun...” şeklinde karar vermiştir.

İş kazası tespiti davasının amacı, sigortalıya ya da sigortalının iş kazasının sonrası ölümü halinde hak sahiplerine iş kazası kolundan gelir bağlanmasıdır. Sigortalı iş kazasına uğraması nedeniyle bedensel kayıpların yanı sıra maddi kayıplarla karşılaşabilecektir²⁴⁸. İş kazası veya meslek hastalığı sonrası işçinin maluliyet yaşaması veya hayatını kaybetmesi işçi ve ilgililer için ağır sonuçlardır²⁴⁹.

İş kazasının meydana gelmesiyle birlikte kuruma gecikmeksizin bildirimde bulunulması gerekir. 5510 sayılı Kanunun 13. maddesi ve ilgili devamı fıkralarında iş kazasının kuruma bildirilme usulleri düzenlenmiştir. Böylece iş kazası ve meslek hastalığı bildiriminin doğrudan veya taahhütlü posta ile yapılması zorunludur. Bununla birlikte kaza haberini alan kurumun denetleme ve kontrol ile yetkilendirilmiş memurları veya bakanlık iş müfettişleri tarafından gerekli tahkikatlar işyerinde yapılır. Bu yapılacak olan tahkikat işlemlerinde bilgi ve belgelerin doğruluğu denetlenebileceği gibi vuku bulan olayın iş kazası olup olmadığı da denetlenir.

Kurum veya bakanlık tarafından yürütülen soruşturma sonrası meydana gelen kazanın iş kazası olmadığı anlaşılırsa kurum tarafından yapılan ödemeler 5510 sayılı Kanunun 96'ncı maddesi uyarınca kanuni faiziyle birlikte ilgililerden geri tahsil edilir. Bakanlık müfettişleri veya Kurum tarafından yetkilendirilmiş memurlar kazanın iş kazası olmadığını tespit etmişlerse, iş kazası geçiren işçi bizzat dava açabileceği gibi işçinin ölmesi halinde hak sahipleri tarafından, yaşanan olayın iş kazası olduğu iddiasıyla yetkili iş mahkemesinde “İş Kazasının Tespiti” davası açılabilmektedir²⁵⁰.

Bahse konu tespit davası açılmadan önce SGK'ya başvuru yapılması zorunludur. İlgili tarafından Kurum'a yapılan başvurularda diğer kanunlarda belirtilmiş olan süreler saklı kalmak kaydıyla 30 günlük süre içinde ilgiliye cevap verilmediği takdirde zımnen kurum tarafından başvuru reddedilmiş sayılır. Kuruma karşı dava açılması için kurumun

²⁴⁸ Güzel, Okur ve Caniklioğlu, s. 402-403.

²⁴⁹ Oğuz Özgür, İş Kazası ve Meslek Hastalığında Sigortalıya Sağlanan Yardımlar, *Hak İş Uluslararası Emek Ve Toplum Dergisi*, C.7, sy.18 (Ağustos, 2018), s. 320 E.T. 01.02.2024 <https://doi.org/10.31199/hakisderg.416837>

²⁵⁰ Bkz. İş Kazasının Tespiti ve Bildirimi başlığı altında yapılan açıklamalar.

başvuruyu reddetmesi veya başvurunun reddedilmiş sayılması gereklidir. Kuruma başvuru yapılmasıyla birlikte geçen sürelerde zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerin hesaplanmasında bu sürenin dikkate alınması gerektiğine ilişkin düzenleme İş Mahkemeleri Kanunu’nun 7. maddesine eklenmiştir²⁵¹.

İlgili tarafından iş kazasının tespiti davası açılmadan önce kuruma başvuru yapılmaksızın maddi ve manevi tazminat davası açılması halinde davanın usulden ret sebebi sayılıp sayılmayacağı sorusunun cevabı, Yargıtay tarafından verilmiştir. Söz konusu kararda, davacı tarafından açılmış olan davada ilk derece mahkemesi tarafından davacı tarafın kuruma başvuru yapmaksızın doğrudan dava açması sebebiyle dava usulden reddedilmiş olup davacı tarafından temyiz edilen dosya kapsamında davacının kuruma başvuru yapması için mahkeme tarafından davacıya önel verilmesi gerektiği kararda vurgulanarak kurum tarafından müracaata konu işlem açısından eylem de bulunabileceği söz konusu eksikliğin tamamlanabilecekle eksiklik olması sebebiyle davanın usulden reddedilmemesi gerektiği, dava şartı eksikliğinin tamamlanması için davacıya kuruma başvuru için mahkemece süre verilmesi gerektiği belirtilmiştir²⁵².

Davacıların meydana gelen kazayı SGK’ya iş kazası olarak bildirmemiş olması halinde kanaatimce meydana gelen kaza iş kazası niteliğini koruyabilmesine devam etmelidir. Davacı tarafın iş kazası sonucu oluşan kayıplara bağlı hakları zarar görmemelidir. Nitekim henüz kuruma işe giriş bildiriminde bulunulmayan işçilerin hakları dahi korunmakta iken davanın usulden reddedilmesi hakkaniyete uygun düşmeyecektir. Bu halde sigortaya bildirimde bulunulmamış olması meydana gelen kazanın iş kazası

²⁵¹ 6552 İş Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun, T. 11.09.2014 , 29116 sayılı Resmi Gazete, E.T. 01.02.2024, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/09/20140911M1-1.htm>

²⁵² Y. 10. HD. T. 22.12.2016, E. 2015/8813, K. 2016/15300 Sayılı kararında “...HMK.’nın 115/2. maddesindeki “Mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir. Ancak, dava şartı noksanlığının giderilmesi mümkün ise bunun tamamlanması için kesin süre verir. ... somut olayda, davacı tarafından davaya konu istem hakkında Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaat ve Kurum tarafından bu müracaata konu istemin reddine ilişkin bir işlem veya eylem bulunmadığı görülmekle, davacının davalı Kuruma başvuruda bulunması gerekliliğine ilişkin dava Şartı noksanlığının giderilmesinin, yargılama aşamasında mümkün olduğu dikkate alınarak, davacı tarafa, Sosyal Güvenlik Kurumuna müracaat etmesi ve bu müracaat hakkında anılan yasal düzenleme uyarınca Kurumun red iradesini gösterir işlem veya eyleminin olduğunun belgelenmesi için kesin, ihtaratlı önel verilmeli; bu süre içerisinde dava şartı eksikliğinin tamamlanmaması...” şeklinde karar vermiştir.

olmadığı anlamına gelmemelidir. Öte yandan kanun koyucu iş kazasını bildirme yükümlülüğünü işverenin üzerinde bırakmaktadır.

B- Meslek Hastalığı

1- Tanımı

Sigortalı, mesleki faaliyetlerini ifa ederken veya sürekli olarak bir işte çalışırken bu faaliyetlerden dolayı bağlantılı hastalıklar meydana gelebilir. Meslek hastalıkları da iş kazalarında olduğu gibi sosyal güvenlik sisteminde, sosyal risk olarak kabul edilmektedir²⁵³.

İş hukuku ve sosyal güvenlik hukuku açısından meslek hastalığı kavramı farklı tanımlanmaktadır. Sosyal güvenlik hukuku açısından meslek hastalığı, sigortalının çalıştığı iş sebebiyle işin işleyişinden doğan veya iş ortamında bulunan şartlar sebebiyle meydana gelen fiziksel ve ruhsal özürlülükler ya da akut veya kronik zararlar olarak açıklanmaktadır²⁵⁴. İş hukuku açısından ise hastalık sigortalı tarafından işin yapılmasını engelleyen rahatsızlıklar olarak ifade edilmektedir²⁵⁵.

Meslek hastalığı kavramı, 5510 sayılı Kanunun 14. maddesinin birinci fıkrası uyarınca, sigortalının işte çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden kaynaklı tekerrür eden sebeple veya işin yürütüm koşullarından dolayı uğradığı geçici veya sürekli hastalık, fiziksel veya ruhsal engellilik halleri olarak tanımlanmaktadır. Aynı kavram İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununu 3/1-l maddesinde “*Mesleki risklere maruziyet sonucu ortaya çıkan hastalığı*” şeklinde tanımlanmıştır.

²⁵³ Güzel, Okur ve Caniklioğlu, s. 352.

²⁵⁴ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi, Meslek Hastalıkları, s.7. Bkz. E.T. 03.02.2024 <https://www.csgb.gov.tr/media/1340/meslekhastaliklari.pdf>

²⁵⁵ Gizem Sarıbay Öztürk, *İş Sağlığı ve Güvenliği Yükümlülüklerinin Yerine Getirilmemesinin Hukuki, İdari ve Cezai Sonuçları* (İstanbul: Beta Yayınları 2015), s. 309.

Meslek hastalığı işin niteliği gereği faaliyetle birlikte iş ortamı şartlarında yavaş yavaş çıkarken iş kazası ise ani bir durumla ortaya çıkmaktadır. Örneğin, sigortalı kişi işyerinde çalışmaya başladığı ilk gün meslek hastalığına yakalanmaz ama ani bir olay ile iş kazası meydana gelebilmektedir. Yani meslek hastalıkları tekrarlanan sebeplerden ötürü işin niteliği ve ilgili işin yürütülmesi şartlarının sonucundan kaynaklı oluşmaktadır²⁵⁶.

Meslek hastalığı, iş kazasından farklı olarak mesleki özellikler taşır. Başka bir ifadeyle iş kazası sigortalının yaptığı işle ilgisi olmasa bile ortaya çıkabilirken meslek hastalığı sigortalının yapmış olduğu işle ilgili olmalıdır²⁵⁷.

İş kazası kavramında olduğu gibi hukukta “*meslek hastalığı*” olarak hastalığın kabul edilebilmesi için belirli unsurların oluşmuş olması gerekmektedir. Bu unsurlar, sigortalı olma, meslekle ilgili hastalığın ortaya çıkması, hastalığın yönetmelikte yer alması, bedensel veya ruhsal zarara uğrama, zaman ve nedensellik bağıdır.

2- Meslek Hastalığının Unsurları

İşçinin iş faaliyetiyle birlikte iş ortamı şartları altında geçirmiş olduğu hastalığın iş kazası olarak tasvip edilebilmesi için bir takım şartların varlığının hem 5510 sayılı Kanun’da hem doktrinde arandığını yukarıda ifade etmiştik. Bu şartlar içerisinde işçinin sürekli ya da geçici bir şekilde ruhsal veya bedensel bir arızanın meydana gelmesi ve 5510 sayılı Kanun uyarınca sigortalı olması gerekmektedir²⁵⁸.

Yukarıda iş kazası kavramını açıklarken kimlerin sigortalı sayılacağı ele alınmıştı. Bu nedenle tekrara düşmemek için bu başlıkta sigortalı sayılanlara yer verilmeyecektir. Bu bilgiler meslek hastalığı içinde kabul edilmektedir. Sigortalının iş faaliyetinin sonucunda hastalık veya sakatlık halinin ortaya çıkması yürütülen iş faaliyetinin zararlı bir sonucu

²⁵⁶ Dilek Baybora, *İş Sağlığı ve Güvenliğine Genel Bakış, İş Sağlığı ve Güvenliği* (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını, 2012), s. 15.

²⁵⁷ Güzel, Okur ve Caniklioğlu, s. 354.

²⁵⁸ Baybora, s. 15.

olarak gerçekleşmektedir. Bu konuda meydana gelen meslek hastalığının Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği'nde belirtilmiş olan meslek hastalıkları arasında bulunması ve bu meslek hastalığının zamanla ortaya çıkması gerekmektedir²⁵⁹.

Bu yönetmeliğin önemli bir tarafı ise haksız fiillerde beden gücü kaybında uygulanması gereken bir yönetmelik olmasıdır. Ayrıca meslek hastalığının yapılan iş faaliyeti sonucu ortaya çıktığının hekim raporu ile tespiti gerekmektedir²⁶⁰.

Gerçekten de mesleğin ifası sırasında sigortalının geçirmiş olduğu tüm rahatsızlıkların meslek hastalığı olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Yukarıda da değindiğimiz üzere meslek hastalığının hukuken oluşması için bir takım şartların birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir. Başka bir anlatımla, iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolu kapsamında sağlanan yardımlardan ölen işçinin yakınlarının hak sahibi olabilmesi sigortalının hastalığa yakalanmış olma şartı tek başına yeterli olmamakla birlikte 5510 sayılı Kanun ve mevzuatımızda yer alan diğer hükümler uyarınca belirtilen unsurların birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sigortalı bazı işlerde faaliyet gösterirken veya çalışma süresinde bir takım hastalıklara maruz kalabilir. Bu durumda iş kazasının sosyal risk olarak kabul edildiği gibi, sosyal güvenlik hukukunda meslek hastalığı da sosyal risk olarak değerlendirilmektedir²⁶¹. Meslek hastalığının sosyal risk olarak kabul edildiğine ilişkin doktrinde görüş birliği olduğu gibi Yargıtay meslek hastalığını sosyal risk olarak ifade etmiştir²⁶².

²⁵⁹ Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği, md. 2/(I), Bkz. R.G. T.11.10.2008, Sayı: 27021.

²⁶⁰ Ramazan Elma, *Güncel Yönetmelik ve Tebliğler Doğrultusunda Örnekler ve Uygulamalarla Sosyal Güvenlik Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayınevi,2016), s. 210 vd.

²⁶¹ Ayşe Ledün Akdeniz, *Meslek Hastalığı Kavramı Üzerine* (İstanbul: Beta, 2015), s. 25; Murat Demircioğlu ve Hasan Ali Kaplan, *Sorularla İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku* (İstanbul, Beta, 2016), s. 221.

²⁶² Y. 10. HD. E. 2016/13024, K. 2019/5523 Sayılı kararında "...Sigortalının mesleğini icrası sırasında sürekli tekrarladığı faaliyetlerden dolayı ya da icra edilen işin niteliği veya işin şartları nedeniyle mesleği ile bağlantılı olarak meydana gelen hastalıklar da sosyal güvenlik sistemi içerisinde bir sosyal risk olarak kabul edilmekte ve bu hastalıklar meslek hastalığı olarak nitelendirilmektedir ..." şeklinde karar vermiştir.

Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından yapılmış olan bir araştırmada her yıl dünya üzerinde ortalama olarak 2-3 milyon insanın iş kazasından veya meslek hastalığından yaşamını kaybettiği, ayrıca dünyada ortalama 317 milyon iş kazasının meydana geldiği düşünüldüğünde, mesleki tüm risklerin esasen sosyal risk sınıfında değerlendirilmesinin önemi anlaşılmaktadır²⁶³.

a- Sigortalı Olma

5510 sayılı Kanunun 14. maddesi gereğince sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliği sebebiyle tekrar eden bir nedenle veya işin yürütüm koşulları sebebiyle sigortalının geçirmiş olduğu bedensel veya ruhsal rahatsızlıkları meslek hastalığı sayılmıştır. Bu durumda geçirilen bedensel veya ruhsal engellilik hallerinin meslek hastalığı sayılabilmesi için öteki koşullar gerçekleşmiş olsa dahi işçi sigortalı sıfatını taşıması gerekmektedir. Bu bakımdan hastalığın meslek hastalığı sayılabilmesi için sigortalılık bir ön koşul olarak önem arz etmektedir.

Meslek hastalığı sigortalılık kavramını işçinin iş kazasında olduğu gibi mesleki faaliyetini yerine getirirken hastalığının tespit edilmesi üzerine tespit tarihinde sigortalı olmasını aramamaktadır. Bu nedenle kural olarak işçi meslek hastalığına işyerinde sigortalı şekilde çalıştığı dönem itibariyle işini ifa ederken bu sırada hastalığa yakalanması yeterlidir²⁶⁴.

Daha öncede açıkladığımız üzere sigortalının iş kazasında olduğu gibi meslek hastalığında da işverence SGK'ya işe giriş bildiriminde bulunulup bulunulmadığının önemi olmaması sebebiyle işçi sigortasız sayılmamaktadır. Buna göre işçi çalıştığı süre de hastalığına maruz kalabilir ve bu hastalık hali meslek hastalığı olarak

²⁶³ Mustafa Şen, Salih Dursun ve Murat Güven, “Türkiye’de iş kazaları: Avrupa birliği ülkeleri bağlamında bir değerlendirme”. OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, sy. 9(16), (Aralık, 2018): s. 1169. E.T. 02.01.2024, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/opus/issue/39179/463211>

²⁶⁴ Ataman Yılmaz, *Tahsis Mevzuatı ve işlemleri* (Ankara: SSK SSK Yayınları, 2004), s. 230.

değerlendirilecektir. Ayrıca meslek hastalığına yakalanan işçinin işverence belirli bir süre priminin ödenmiş olması şartı bulunmamaktadır²⁶⁵.

b- Hastalık Halinin İşin Niteliği ya da İşin Yürütüm Koşulları Sonucu Meydana Gelmesi

İş kazası ve meslek hastalığı birbirinden farklılık arz etmektedir. Meslek hastalığı işin yürütümü sırasında işçinin zamanla ve iş bakımından uzunca tekrarlanan olumsuz etkenlere maruz kalması sonucunda normal hastalıktan farklı olarak mesleğin yapılmasına bağlı olarak ortaya çıkarken iş kazası ise ani bir olay sonucu gelişmektedir²⁶⁶. Başka bir ifadeyle meslek hastalığı işçinin bünyesine yavaş yavaş tesir ederek zaman içerisinde hastalığa, fiziksel veya ruhsal bozukluğa hatta ölüme yol açarken iş kazası ani şekilde gerçekleşir²⁶⁷.

Hastalığın meslek hastalığı olarak değerlendirilmesi için sigortalının fiziksel veya ruhsal olarak zarara uğramış olması aranılan bir koşuldur. Tekrar eden sebebe dayalı ihlallerin varlığı halinde sigortalının vücut bütünlüğünün zarara uğraması veya sigortalının ruhsal açıdan yaşadığı olumsuzluklar meslek hastalığının diğer unsurlarıdır.

Sigortalının mevcut hastalığının meslek hastalığı olup olmadığının saptanması kolay değildir. Bu sebeple Türk hukuku'nda meslek hastalıkları liste yöntemi ile gösterilmiştir. Böylelikle meslek hastalığının tespiti için, 5510 sayılı Kanunun 107. maddesinden²⁶⁸ hareketle “*Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranları Tespit İşlemleri Yönetmeliği*” hangi hastalıkların meslek hastalığı olarak sayılacağını, 18.maddesi'nde²⁶⁹,

²⁶⁵ Tuncay ve Ekmekçi, s. 281.

²⁶⁶ Müjdat Şakar, *Sosyal Sigortalar Uygulaması* (İstanbul: Beta Yayınevi, 2011), s. 217.

²⁶⁷ Güzel, Okur ve Caniklioğlu, s. 355.

²⁶⁸ Yönetmelikler

Madde 107- Bu Kanunda bahsi geçen yönetmelikler bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren bir yıl içerisinde çıkarılır. Kurum, bu Kanunun diğer maddelerinin uygulanmasına ilişkin usûl ve esasları yönetmelik ile düzenleme yetkisine sahiptir.

²⁶⁹ Meslek hastalıkları listesi

beş kategoride olmak üzere hangi işyeri şartlarında meydana gelebileceğini ortaya koymuştur. Bu listeyle başlıca meslek hastalıkları; kimyasala maruz kalma sonucu ortaya çıkan hastalıklar, cilt hastalıkları, solunum sistemi hastalıkları, fiziki hastalıklar ve bulaşıcı hastalıklar olmak üzere beş kategoriye ayrılmıştır. Yine yönetmeliğin 18. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, “*Bu listenin sol sütununda zararlı ajanın meydana getirdiği başlıca hastalıklar ve belirtileri, orta sütununda yükümlülük süreleri, sağ sütununda hastalık tehlikesi olan başlıca işler yer almıştır.*” şeklinde ifade edilmiştir²⁷⁰.

Bir hastalığın meslek hastalığı olarak değerlendirilmesi için hastalığın ani değil, zamana yayılarak maruziyet olarak isimlendirilen zaman kavramı içerisinde olması gereklidir. Maruziyet süresi meslek hastalığın ortaya çıkması için geçmesi gereken en kısa süreyi ifade etmektedir. Örneğin, tozlu ortamlarda akciğer hastalığının meslek hastalığı oluşturması için maruziyet süresi en kısa 3 yıldır²⁷¹. Bu durumda her hastalığın maruziyet süresinin farklı olduğunu belirten ve bu nedenle sigortalının başka iş yerlerinde çalışma sürelerinin dikkate alınması ve sigortalının sicil dosyasının yerel mahkemece celp edilmesini isteyen Yargıtay, maruziyet süresinin de dikkate alınmasını bu şekilde meslek hastalığının tespiti için 1972 tarihli Sosyal Sigortalar Sağlık İşlemleri İçtüzüğü’ne²⁷² göre meslek hastalığının gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespitinin yapılması gerektiği gerekçesiyle yerel mahkemenin kararını bozmuştur²⁷³.

Madde 18 – (1) Meslek hastalıkları, Meslek Hastalıkları Listesinde (Ek-2);

- a) A Grubu: Kimyasal maddelerle olan meslek hastalıkları,
- b) B Grubu: Meslekî cilt hastalıkları,
- c) C Grubu: Pnömonyozlar ve diğer meslekî solunum sistemi hastalıkları,
- ç) D Grubu: Meslek bulaşıcı hastalıklar,
- d) E Grubu: Fizik etkenlerle olan meslek hastalıkları, olmak üzere beş grupta toplanmıştır.

²⁷⁰ RG. T. 11.10.2008, Sayı: 27021

²⁷¹ Bkz. E.T.07.02.2024 <https://www.csgb.gov.tr/media/1340/meslekhastaliklari.pdf>

²⁷² R.G. T. 26.05.1972, Sayı: 14223

²⁷³ Y. 10. HD. T. 20.03.2012, E. 2012/3907 K. 2012/5265 Sayılı kararında; “... Somut olayda sigortalının, SSK sicil dosyası getirilmediğinden daha önceki çalışma yerleri ve sürelerinin belirlenmediği görülmektedir. Mahkemece, sicil dosyası da celp edilerek öncelikle; sigortalının yüksek ısı, buhar, toz ve dumanla krom tozlarına maruz kalacak biçimde başka iş yeri çalışma süreleri ve bu çalışmalar sebebiyle Sosyal Sigortalar Sağlık İşlemleri Tüzüğü’ne göre meslek hastalığı halinin gerçekleşip gerçekleşmediği yönteminde araştırılmalı...” şeklinde karar vermiştir.

c- Bedensel veya Ruhsal Zarara Uğrama

Meslek hastalığının kabulü için sigortalı, bedensel ve ruhsal olarak bir zarara uğramış olması gereklidir. Sigortalının vücut bütünlüğünün zarar görmesi veya ruhsal bozukluk hallerinin tekrar eden bir sebeple ortaya çıkmış olması gerekliliği meslek hastalığının diğer unsuru olarak kabul edilmektedir²⁷⁴.

Meslek hastalığında zaman ve illiyet kavramının meslek hastalığı açısından aranan unsurlardan olduğunu ifade etmiştik. Tekrara düşmemek için zaman kavramını tekrardan ifade etmeyeceğiz.

d- Zarar ile Hastalık Arasında İlliyet Bağı Olması

İşçide ortaya çıkan hastalığın meslek hastalığı olarak nitelendirilebilmesi için gerekli unsurlardan birisi de meslek hastalığı ile görülen iş arasında illiyetin kurulmuş bulunmasıdır²⁷⁵. İşçi, yürütmekte olduğu işin niteliği ve yürütüm şartlarında tekrarlanan bir neden sonucunda meslek hastalığına yakalanmışsa yapılan iş ile hastalık arasında illiyet bağı kurulmuştur²⁷⁶.

Bu konuda meslek hastalığı ile yapılan iş arasındaki illiyet bağının kurulması hâkimin takdir yetkisinde değildir. Nitekim pozitif hukukta yer alan meslek hastalıkları listesi, Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği'nin 18. maddesinde düzenlenmektedir. Hastalıklar burada beş kategoride toplanmıştır. Kural olarak sigortalının yaptığı iş ile meslek hastalığı arasındaki nedensellik bağı tüzüğe uygunluk ile kurulmuş olacaktır. Diğer bir anlatımla tüzükteki hastalıklardan biri işçide teşhis edildiğinde meslek hastalığının iş ve işin yürütüm şartlarından kaynaklanmış

²⁷⁴ Mesut Balcı, *İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları Uygulaması* (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2011), s. 125.

²⁷⁵ Güzel, Okur ve Caniklioğlu, s. 354.

²⁷⁶ Güzel, Okur ve Caniklioğlu, s. 354-355.

olduğu saptanacaktır. Bu halde işçinin, hastalığının meslek hastalığı olduğunu ve illiyet bağını ispatlamasına gerek duymayacaktır²⁷⁷.

e- Meslek Hastalığının Tespiti

Türk hukuku'nda meslek hastalığının saptanmasında karma sistem benimsenmiştir. Karma sistem, meslek hastalıkları listesi ve meslek hastalıkları listesinde yer alamayan hastalıkların bazı şartlar sağlanarak meslek hastalığı olarak kabul edilmesine dayanır²⁷⁸.

Türk hukukunda, meslek hastalığının saptanmasında iki farklı yöntem vardır. Yöntemlerden birincisinde işçinin hiçbir ispata gerek duymaksızın meslek hastalığı listesinde yer alan hastalıklardan birine yakalanmış olması yeterlidir.

İkinci yöntem ise sigortalı işçi hastalığının meslek hastalığı olduğunu uygun rapor alarak ispatlamak zorundadır. Bu halde çalışma şeklinin ispatlanması ve hastalığın çalışma şekliyle uygun illiyet bağının varlığının Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu raporuyla onaylanması gerekmektedir²⁷⁹.

Sağlık Kurulu raporuyla sigortalının meslek hastalığı sonucunda öldüğüne ilişkin nedensellik bağı kurul raporuyla karara bağlanacaktır. Ancak, kurulun bu raporu kesinlik arz etmemekle birlikte ilgilisi tarafından kurum raporuna itiraz edilebilir. Eğer, sigortalı aleyhine karar verilmişse yani sigortalının meslek hastalığı sonucunda ölmediğine ilişkin kurul tarafından rapor tanzim edilmişse bu karara karşı hak sahipleri tarafından Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kuruluna başvurma imkânı yanı sıra iş mahkemesinde SGK ve işveren aleyhine dava açarak ölen sigortalının meslek hastalığı listesinde yer alan mesleki

²⁷⁷ Mehmet Emin Zararsız, “İşverenin İş Kazası Ve Meslek Hastalığından Doğan Manevi Tazminat Ödeme Sorumluluğu”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3, sy. 3 (Ekim, 1985): s. 300.

²⁷⁸ Güzel, Okur ve Caniklioğlu, s. 355.

²⁷⁹ Tuncay ve Ekmekçi, s. 76.

hastalık sonucunda öldüğünün tespitini ilgili taraf mahkemeden talep edebilir. Burada öncelikle kuruma başvurulması zorunlu değildir²⁸⁰.

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu bir kararında, Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu kararlarının Anayasada yer alan hak arama hürriyetini engelleyici nitelikte olamayacağını bu nedenle anayasal güvence altında bulunan hakka dayalı ilgililerin kurul raporlarına karşı itiraz amacıyla mahkemeye gidebileceği ve mahkemelerde yeniden bilirkişi incelemesinin yaptırılmasının mümkün olacağına bu nedenle Sağlık Kurulu kararlarına karşı iş mahkemelerinde dava açılabilirliğine dikkat çekmiştir²⁸¹.

II- İşverenin Hukuki Sorumluluğu

A- Genel Olarak

İş sağlığı ve güvenliği açısından işverenlerin ilk karşılaştıkları sorumluluk, hukuki sorumluluk türüdür. İşveren, gözetme borcunu ihlal etmesinden kaynaklı zarar gören işçi veya hak sahiplerine karşı tazminat ödemek durumundadır²⁸². Bu nedenle iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin alınmaması sonucunda oluşan zararların karşılığında işçi, iş sözleşmesini feshedebileceği gibi zararların karşılanmasını talep edebilmektedir. Ancak konumuz gereği esas itibarıyla, işverenlerin muhatap olacakları davalar tazminat davalarıdır.

²⁸⁰ Güzel, Okur ve Caniklioğlu, s. 356-357.

²⁸¹ YİBGK. T. 28.06.1976, E. 1976/6, K. 1976/4 Sayılı kararında "... T.C. Anayasasının 31/1 maddesinin "Herkes meşru bütün vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahiptir" hükmü ile Anayasal güvence altında bulunan hakka dayanarak mahkemeye başvurabilir. Bu takdirde mahkeme yeni bir bilirkişi incelemesi yaptırabilir; zira bağımsız yargı organının 506 sayılı Yasanın 109. maddesinde sözü edilen Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu kararı ile bağlı olacağı düşünülemez. Yargı organını bu kararla bağlı tutmak, uyuşmazlığın gerçekte yargı organı dışındaki bir kurul tarafından çözümlenmesi sonucunu doğurur ki bu da doğrudan doğruya Anayasanın "Yargı yetkisi Türk Milleti adına bağımsız Mahkemelerce kullanılır" ilkesini öngören 7 ve "Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, Kanuna Hukuka ve vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler" biçiminde düzenlemede bulunan 132/1 maddelerine açıkça aykırı düşer..." şeklinde karar vermiştir.

²⁸² Narter, Tazminat, s. 31.

İş güvenliği tedbirlerinin alınmaması sonucunda oluşan zararlar sebebiyle işveren aleyhine açılan davaların temeli işverenin işçisine karşı gözetim borcunu ihlal etmesine dayanmaktadır. Gerçekten de işverence gözetim borcu ihlali, iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınmamasından kaynaklıdır. İşçilerin hayat, sağlık ve vücut bütünlüğünün korunması yani işverenin gözetme borcunun kapsamı iş sözleşmesi ve kanundan kaynaklanmaktadır²⁸³. Başka bir deyişle işverenin işinde çalıştırmış olduğu işçisini gözetme borcu, iş sözleşmelerinden ve Borçlar Kanunu 417. maddesinden doğmaktadır²⁸⁴.

İş kazası ve meslek hastalığı tazminat davalarında sözleşmeye aykırılıktan kaynaklı sorumluluk ve haksız fiil sorumluluğu yarışır. İşçi her iki durumdan da yararlanabilir. Ancak hem kusurun ispatının işçiye yükleniyor olması hem zamanaşımının daha kısa olması dezavantajları açısından işçinin haksız fiilden kaynaklı sorumluluk yönünden değil de sözleşmeye aykırılık dolayısıyla sorumluluğa gitmesi daha avantajlı olabilir²⁸⁵.

İşçinin iş kazası veya meslek hastalığı sonucunda ölmesi durumunda işçinin desteğinden yoksun kalanlar TBK ilgili maddeleri uyarınca destekten yoksun kalma tazminatı ve manevi tazminat talep edebilirler²⁸⁶.

²⁸³ Kenan Tunçomağ ve Tankut Centel, *İş Hukukunun Esasları* (İstanbul: Beta Yayınları, 2005), s. 126.

²⁸⁴ İşçinin kişiliğinin korunması

Madde 417/2- İşveren, işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmak; işçiler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda alınan her türlü önleme uymakla yükümlüdür.

Madde 417/3- İşverenin yukarıdaki hükümler dâhil, kanuna ve sözleşmeye aykırı davranışı nedeniyle işçinin ölümü, vücut bütünlüğünün zedelenmesi veya kişilik haklarının ihlaline bağlı zararların tazmini, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine tabidir.

²⁸⁵ Levent Akın, “İşveren ve Vekillerinin Hukuki, İdari ve Cezai Sorumlulukları” *Çimento Sektöründe İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyum Tebliğleri Kitabı* (2008), s. 53.

²⁸⁶ Özel durumlar

1. Ölüm ve bedensel zarar

a. Ölüm

MADDE 53- Ölüm hâlinde uğranılan zararlar özellikle şunlardır:

...

3. Ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğradıkları kayıplar

d. Manevi tazminat

MADDE 56/2-

B- Kusur Sorumluluğu

İş kazası ve meslek hastalığı sonucunda işverenin sorumluluğu doktrinde kabul edilmektedir. Ancak bu sorumluluğun hukuki niteliği tartışmalıdır. Bazı yazarlar²⁸⁷ işverenin sorumluluğunu kusursuz sorumluluk olarak ifade ederken bazı yazarlar ise kusur sorumluluğu olarak ifade etmektedir. Kusursuz sorumluluk halinin kabul edilmesi halinde olayda failin kusuru aranmamaktadır. Bu sebeple zararın tazmin edilmesi için olay ile zarar arasında uygun illiyet bağının kurulmuş olması yeterlidir²⁸⁸.

Kanaatimizce, işverenin sorumluluğu kusur sorumluluğuna dayanmaktadır. Türk Borçlar Kanunu'nda esas olarak sorumluluk kusur sorumluluğuna dayanmaktadır. Bu durumun bertaraf edilmesi için Kanun'da kusursuz sorumluluk halinin de düzenlenmiş olması gerekir. Ancak İş Kanunu'nun 77. maddesinde kusursuz sorumluluk halinin mevcut olmaması sebebiyle işverenin sorumluluğunun kusursuz sorumluluk şeklinde ifade edilecek olması pozitif hukuka zıtlık teşkil edecektir²⁸⁹.

Bu durumda işverenin işçisine karşı gerekli dikkat ve özeni göstermemesi sebebiyle iş kazasının meydana gelebileceğini veya meslek hastalığını geçirebileceğini bilebilecek durumda olması halini diğer bir ifadeyle işverenin işçiyi gözetme borcunu ihlal etmesi sonucunda iş kazası veya meslek hastalığının ortaya çıkması biçiminde kusur sorumluluğu ortaya çıkar. Bu durumda kusur sorumluluğu halinde işveren gerekli dikkat

Ağır bedensel zarar veya ölüm hâlinde, zarar görenin veya ölenin yakınlarına da manevi tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesine karar verilebilir

²⁸⁷ Kenan Tunçomağ, *İş Hukukunun Genel Esasları* (İstanbul: Beta Yayınları 1989), s. 126; Çenberci, s. 962; Eren, s. 86; Kemal Tahir Gürsoy, "İşverenin Sorumluluğu", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1 sy.4, (1974): s. 195. İlhan Ulsan, *Özellikle Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu Bundan Doğan Hukuki Sorumluluğu* (İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 1990), s. 124-125.

²⁸⁸ Akın, *İşveren Hukuki Sorumluluk*, s. 51.

²⁸⁹ M. Kemal Oğuzman, "İş Kazası ve Meslek Hastalıklarından Doğan Zararlardan İşverenin Sorumluluğu", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* C.34, sy. 1-4, (1968) s. 34; Öner Eyrenci, Savaş Taşkent ve Devrim Ulucan, *Bireysel İş Hukuku* (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2014), s. 181-182.

ve özeni gösterdiği yani işçisini gözetme borcunu yerine getirdiği halde işverenin kusurunun bulunmaması sebebiyle oluşan zarardan sorumlu tutulmayacaktır²⁹⁰.

Kusur sorumluluğu kabul edildiğinde işverenin kasten veya ihmali olarak kusurlu sayıldığı hallerde yani işverenin hizmet sözleşmesine ya da kanunların kendisine yüklediği borçları yerine getirmemesi sonucunda kurumca karşılanmayan zararların işverence karşılanması gerektirir. İşverenin hareketinin kusur yönünden değerlendirilmesinde işverenin içinde olduğu özel durum dikkate alınmaksızın, objektif ölçütlere göre kusur durumu belirlenecektir. Yani bu objektif ölçü kriteri, işverenin işin yapılmasındaki bilgi ve birikimi değil, aynı işin başkaları tarafından yapılması halindeki o kişilerin makul, dikkatli ve sorumluluk taşıyan hareketleri ile mukayese edilecektir.

Bu durumda işverenden beklenen aynı işin başkaları tarafından yapılması halinde başkalarının işyerlerinde dikkat ve özeni göstermesi ile objektif durum belirlenecek ve aynı kategori içinde işverenden özen beklenecektir. Bu halde işveren mali durumunu ileri sürerek tedbirleri almaktan ve sorumluluğu üstlenmekten kaçamayacaktır²⁹¹.

Türk hukuku'nda işyerinde meydana gelen iş kazaları nedeniyle Yargıtay tarafından benimsendiği üzere işverenin hukuki sorumluluğunun mahiyeti kusur sorumluluğu olarak ortaya çıkmaktadır. Türk Hukuk sisteminde ve İsviçre Hukuk sisteminde sorumluluğa ilişkin özel düzenlemelerin kanunlarda bulunmaması sebebiyle asıl olan kusur sorumluluğudur. İşverenin kusurlu hareketi ile zarar arasında illiyet bağı bulunmadıkça işveren zarardan sorumlu değildir²⁹².

Doktrinde bazı yazarlar, kusursuz sorumluluğun İş Kanunu'nda ve İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda yer almaması sebebiyle yani kusursuz sorumluluk halinin

²⁹⁰ Sarper Süzek, *İş Güvenliği Hukuku* (Ankara: Savaş Yayınları, 1985), s. 210.

²⁹¹ Tandoğan, s. 50 vd.

²⁹² Ali Güzel ve Deniz Ugan Çatalkaya, "İşverenin İş Kazasından Doğan Sorumluluğunun Niteliği ve Sınırları (Karar İncelemesi) *Çalışma ve Toplum Dergisi*, sy.34 (2012), s.158; E.T.01.03.2024 <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423873930.pdf>

kanunlarda açıkça düzenlenmediği bu nedenle işverenin ortaya çıkan zarardan sorumlu tutulamayacağı görüşünü savunmaktadır²⁹³.

C- Kusursuz Sorumluluk

Kusursuz sorumluluk halinde failinin kusuru aranmamakta belirli bir olay ve durum sonrası failin sorumluluğu doğmaktadır. Burada temel amaç fiil ve zararlı durum arasında illiyet bağının kurulmasıyla zararın karşılanmasıdır. Kusursuz sorumluluğun kabulü halinde zararın mağdur üzerinde bırakılması önlenecektir²⁹⁴.

Günümüzde makine ve enerji kaynaklarının kullanımı, teknolojinin gelişiminden kaynaklı bir takım teknik yenilikler sonucunda açığa çıkan zararlar günden güne

²⁹³ Süzek s. 435-436; Süzek'e göre, "İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 4 vd. maddeleri kamu hukuku karakterli genel koruma normları niteliğinde olup, bir sorumluluk sistemi getirmiş değildir. Bu maddelerde, söz konusu normlara uyulmaması halinde uygulanacak kamu hukuku yaptırımları, idari (para cezası) yaptırımları (İSGK 26) düzenlenmekte, buna karşılık kazanın meydana gelmesinden sonra işverenin hukuki sorumluluğu ve zararın nasıl tazmin edileceği konusunda bir hüküm öngörülmemektedir. ... Ancak zararın hangi hukuki esaslarına göre, nasıl tazmin edileceği konusunda bu maddelerde özel bir düzenleme ve yaptırım getirilmediğinden bu konuda Borçlar Kanununun 112 vd. maddelerine başvurma zorunluluğu ortaya çıkar. Bu hükümler ise kural olarak kusur sorumluluğu esasına dayalıdır. ... İşverenin işçiyi gözetme borcundan doğan sorumluluğunun, öğretinin bir bölümüne karşın kural olarak kusur esasına dayalı olduğunu kabul etmek yürürlükteki hukuk sistemimize daha uygun düşmektedir."; Ali Güzel ve Deniz Ugan ÇAtalkaya, "İşverenin İş Kazasından Doğan Sorumluluğunun Niteliği ve Sınırları", *Çalışma ve Toplum*, 3. sy 3,(2012), s. 181 Güzel ve Ugan ÇAtalkaya ya göre, "İşverenin iş kazasından sorumluluğu, işçiyi gözetme borcuna aykırılıktan kaynaklanan bir kusur sorumluluğu olarak adlandırılabilir; işçiyi gözetme borcunun kapsamı belirlenirken, bunun sınırlarının belirsiz oluşu, hatta söz konusu olanın insan yaşamı olmasından dolayı, bu borcun hiçbir sınırlamaya tabi kılınmayışı sonucunda; işverenin bu borca en ufak aykırılığı, sorumlu olması sonucunu doğuracaktır. Ayrıca işverenin bilincinde olması beklenen olası tehlikeleri öngörememiş olması dahi tek başına, bu borcun ihlali anlamına geleceğinden, işveren bundan kaynaklanan her türlü zarardan yine sorumlu tutulabilecektir." Utkan Araslı, "Yeni Borçlar Yasası'nın İş Kazası ve Meslek Hastalıklarından Doğan Maddi Tazminat Davalarında Getirdiği Sistem ve Hakkaniyet İndirimi, Sicil İş Hukuku Dergisi", sy. 24,(Aralık, 2011), s. 143-144. E.T 09.03.2024, <https://sicil.mess.org.tr/Media/Uploads/sicil24-143-155.pdf> Araslı'ya göre, "...Sigortalının iş kazası veya meslek hastalığı sonucu; işveren aleyhine açacağı maddi tazminat davalarının hukuksal dayanağı ve sorumluluk esasları ister iş akdinden, ister haksız fiilden kaynaklanan davalar olarak kabul edilsin, işverenin sorumluluğu kusura dayalı olarak ortaya çıkar. Gerçekten, iş ilişkisi, işvereni çalıştırdığı sigortalısına karşı kimi yükümlülükler altına sokar. Sigortalının çalışması nedeniyle bedensel veya ruhsal zarara uğraması, öncelikle sözleşmeye aykırılık oluşturur. Öte yandan İş Kanunu'nun eski 73. ve yeni 77. maddesiyle, işverenin işçilerinin sağlık ve güvenliklerini sağlama yönünden alması gereken tedbirleri gösterilmiş bu alanda işverene sorumluluk yüklenmiştir. Uygulama baştan beri işverenin hukuksal sorumluluğunu, özel yasa niteliğinde olan İş Kanunu'nun öngördüğü ve işçi sağlığı ve iş güvenliği yönünden mevzuatta belirlenmiş açık düzenlemeler açısından belirlemii, giderek, mevzuatta yer alması dahi; işin gereği alınması gereken önlemleri almama sonucu, işverenin sorumluluğunu kabul etmiştir..."

²⁹⁴ Sarper Süzek, *İş Güvenliği Hukuku* (Ankara: Savaş Yayınları, 1985), s. 214.

artmaktadır. Bu nedenle tehlike oluşturan tesislerin faaliyetlerinden onlardan yararlananların sorumlu tutulmaları gerekli görülmekte ve tehlike sorumluluğu kavramını bu gereklilik açığa çıkarmaktadır. Bu nedenle her türlü faaliyetlerden yararlananlar gerekli özeni gösterebilirler hatta ortaya çıkan zararlarda kusurları bulunmasalar dahi zararlardan sorumlu tutulmaları, kusursuz sorumluluk görüşünün ana temelini oluşturmaktadır²⁹⁵.

İş kazası ve meslek hastalığı sonucunda oluşan zararın işverence karşılanmasının kusursuz sorumluluk ilkesine dayalı olduğu doktrinde bazı yazarlar tarafından ifade edilmiştir²⁹⁶. Ancak kusursuz sorumluluğun dayanak noktasının ne olduğuna ilişkin öğretide görüş birliği yoktur. Doktrinde bazı yazarlar kusursuz sorumluluğun dayanak noktasının kanun boşluğunun doldurulması yöntemiyle giderildiğini, bazı yazarların ise hakkaniyet esasına dayandığı, bazılarının ise tehlike yaratma ilkesine dayandığı görülmektedir²⁹⁷.

²⁹⁵ Levent Akın, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2001), s. 86.

²⁹⁶ Mollamahmutoğlu, Hamdi, Muhittin Astarlı ve Ulaş Baysal, *İş Hukuku* (Ankara: Turhan Kitabevi, 2014) s. 1413

²⁹⁷ Eren, *İş Kazası ve Meslek Hastalığı*, s. 86; Centel'e göre "...İşveren işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli olan her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmamak(la) ... yükümlüdür." anlatımını taşıyan BK m.417/II hükmündeki "gerekli her türlü" ve devamındaki "noksansız" sözcükleri karşısında; buradaki sorumluluğun hukuki niteliğinin "kusura dayanmayan (kusursuz sorumluluk) olduğu söylenmelidir. BK'nın konuya ilişkin açık düzenleme içermemesine karşılık, TBK m.55/1 tümce 2; destekten yoksun kalma zararları ile bedeni zararların hesaplanması hakkında, "Kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile ifa amacını taşımayan ödemeler, bu tür zararların belirlenmesinde gözetilemez; zarar veya tazminattan indirilemez." hükmünü getirmektedir. Söz konusu hükmü, TBK m.417'yle öngörülen kusursuz sorumluluk esasının pekiştirilmesi olarak değerlendirmek doğru olur... Gerçekten, iş kazasına uğrayan veya meslek hastalığına tutulan işçinin veya işçi yaşamını yitirdiğinde yakınlarının maddi tazminat talepleri Kurum tarafından karşılanmamış zararların giderilmesine yönelecektir. Bu bağlamda, "kusur" ötesi dikkate alınarak, birlikte (müterafik) kusur nedeniyle tazminat miktarında indirime gitmek veya nedensellik bağının kesilmesi yüzünden tazminat isteminin tümüne hükmetmemek gerekirken; artık, TBK m. 55/I tümce 2 hükmü karşısında, böyle bir indirim mümkün olmayacaktır. Çünkü, her iki durum da, "işverene kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri" içinde yer almaktadır. Nitekim, 5510 sayılı Yasa m. 21/I hükmü; işverenin kusurunun varlığını dikkate alarak, Kuruma ancak işverenin "kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu" ortaya çıkacak iş kazası ile meslek hastalıklarında rücu etme olanağını tanımaktadır. Buna göre, Kurum, işverene ancak kusuru bulunduğu takdirde, yaptığı harcamaları rücu edebilecektir. Tankut CENTEL, "Türk Borçlar Kanunu'nda Genel Olarak İşçinin Kişiliğinin Korunması", *Sicil İş Hukuku Dergisi*, sy. 24 (Aralık 2011), s. 17.

Centel, bu konuda kanun boşluğu olması nedeniyle hâkimin, TMK'nın 1. maddesi uyarınca kanun koyucu gibi hareket ederek kanundaki bu boşluğu kendisinin tamamlaması ve böylece yeni bir sorumluluk nedeni yaratmasıyla veya mevcut olan sorumluluk türünü başka bir türe dönüştürmesine yetkili olduğu ve yargı kararlarında işverenin sorumluluğunun hâkimin takdir yetkisiyle kusursuz sorumluluk olabileceği, esasen işverenin sorumluluğunun kusur sorumluluğu olması halinde İş Kanunu'nun işçiyi koruma maddeleriyle bağdaşmayacağı bu nedenle kusursuz sorumluluğun dikkate alınması gerektiği savunmuştur²⁹⁸.

Tuncay ve Hatemi'ye göre kusursuz sorumluluk, TBK. m. 322 uyarınca maddede anılan hakkaniyet ölçütüne göre değerlendirilmelidir. Bu maddeye göre hakkaniyet kriteri, işverence alınması gereken tedbirlerin önemi ile ilgisinin bulunmaması esasen işverenin sorumluluğunun hakkaniyet sorumluluğu olarak değerlendirilmesidir. Bu yazarlar tarafından kusursuz sorumluluğun dayanağı kanun boşluğu olarak görülmemesi esasen işverenin sorumluluğunun TBK'nın 332. maddesi uyarınca hakkaniyet ölçüsüne göre ifade edilmiştir²⁹⁹.

Kusursuz sorumlulukta önemli olan bir ilke olan kaçınılmazlık ilkesi doktrinde bazı yazarlar ve Yargıtay kararlarında benimsenmiştir. Bu ilke esasen tehlike sorumluluğuna dayanmaktadır. Kaçınılmazlık, kelime anlamıyla da bir şeyin önlenmesinin imkânsız olması, işverenin işyerinde gerekli her türlü önlemi almasına rağmen zarar verici olayın sonuçlarının yaşanacağını ifade eder³⁰⁰.

²⁹⁸ Centel, s. 17.

²⁹⁹ Tuncay'a göre, "...Sorumluluk Hukukumuz açısından işverenin iş kazasından doğan sorumluluğunu Borçlar Kanununun 332'nci maddesi düzenlenmektedir. Ancak BK. 332'nin alelade bir kusur sorumluluğu getirdiğinin kabulü de, işin niteliğine, hayatın gerçeklerine ve sosyal düşüncelere uymaz. Bu nedenle BK. 332'de yer alan hakkaniyet ölçüsünün, işverenin hakkaniyet sorumluluğu olarak yorumlanması ve dolayısıyla işverenin kusursuz sorumluluğu uygun olacaktır..." şeklinde ifade etmiştir. A. Can Tuncay, İş Kazasının Unsurları ve İşverenin İş Kazasından Doğan Sorumluluğu, İHU, 1982/1, SSK.11 No.2; benzer bir görüş için bkz. Hüseyin Hatemi, "İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat Miktarının Tayini", İHU, 1976, İş K. M. 73 No:2, s.5.

³⁰⁰ Güneren, s. 942.

Zarar verici olay, sorumlu kişinin veya hak sahibinin iradesi haricinde gerçekleşmektedir. Bu bağlamda kaçınılmazlık, alınmış olan tüm tedbirlere rağmen olayın gerçekleşmesidir. Örnek vermek gerekirse, işverenin işyerinde gözetme borcunu eksiksiz yerine getirmiş olsa bile, işçisinin kazaya uğramasından dolayı zarardan TBK'nın 51. maddesi gereği hakkaniyet ölçüsünde sorumlu tutulmasıdır. Bu durum Yargıtay kararlarıyla da benimsenmiş olup işverene yarından fazla kusur verilmektedir³⁰¹.

İş hukukunda, iş kazası sebebiyle işverenin kusura dayalı sorumluluğu her zaman işçinin zararını karşılayamaması sebebiyle kusursuz sorumluluğun ortaya çıkmasına neden olmuştur. İşverene tüm gerekli önlemleri almasına rağmen zararlı olayın sonucunu önleyemeyebilir. Ancak, işveren o işyerini kurmakla birlikte artık tüm riskleri kendi üzerine aldığı kabul edilir. Bu nedenle işyerinde meydana gelecek zararlar dolayısıyla işveren bu zararları karşılaması işverenden beklenir. Bunlar birlikte değerlendirildiğinde bu sebeplere bağlı kusursuz sorumluluk ortaya çıkmıştır³⁰².

³⁰¹ Narter, Tazminat, s. 42-43.

³⁰² Kadir Arıcı, *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Dersleri* (Ankara: Sargın Ofset, 1999), s. 107.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ BELİRLENMESİ VE TAZMİNAT DAVASINDA USUL HÜKÜMLERİ

I- Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Belirlenmesi

A- Genel Olarak

İş kazaları, meslek hastalıkları, trafik kazaları veya diğer haksız fiiller sonucu meydana gelen zarar verici olayların hak sahipleri tarafından destekten yoksun kalma tazminatı davasına konu edilmesi halinde bu maddi tazminatın nasıl hesaplanacağı konusunda kanunlarımızda özel bir madde düzenlenmemiştir. Ancak tazminatın miktarının belirlenmesi ve hesaplanmasına ilişkin esaslar büyük ölçüde Yargıtay kararlarıyla ortaya konmuştur.

Uygulamada hâkim, tazminat ve zarar için tüm verileri belirlemek zorundadır. İşçinin yaşam düzeyi, kazancı, kusur oranı, destek süreleri ve payları, eşin evlenme ihtimali, SGK tarafından yapılan yardımları belirleyip hesap için dosya bilirkişiye teslim edilmelidir³⁰³.

Destekten yoksun kalma tazminatı hesabında geleceğe yönelik tespitlerin yapılacak olması nedeniyle işin doğası gereği olasılıklar ve bilinmeyenler üzerinden yola çıkılması kaçınılmaz bir durumdur. Bu nedenle, Yargıtay kararlarında esas alınan hesaplamalar hukuki kaynak değerindedir. Her ne kadar Yargıtay tarafından verilen kararlar ve hesaplama yöntemleri doktrinde eleştirilse de tüm veriler, uygulama ve Yargıtay kararlarıyla sınırlıdır³⁰⁴.

Yargıtay tarafından verilen bir kararda tazminat hesaplamasında, tazminata etkili olan başlıkları, işçinin geliri, iş görebileceği dönemleri, iş göremezlik ile kusur oranları,

³⁰³ Kılıçoğlu, Tazminat Esasları, s. 197.

³⁰⁴ Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s. 121.

destekten yoksun kalacak olanların alacakları pay oranları, eşin evlenme ihtimali, Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından bağlanan gelirlerin öncelikle belirlenmesi gerektiği, işçinin hukuka aykırı olay tarihindeki bakiye ömrünün aktif ve pasif dönem olarak değerlendirilip, desteğin kazancının toplamda ne kadar olacağının saptanması gerektiğine dikkat çekmiştir³⁰⁵.

B- Desteğin Kazancının Belirlenmesi

Destekten yoksun kalma tazminatının belirlenmesi yukarıda saydığımız unsurlar da dâhil olmak üzere Yargıtay tarafından verilen kararlarda birçok unsurun bir araya getirilmesi ile değerlendirilir. Bu unsurlar sırasıyla, ölüm anında desteğin gelirinin belirlenmesi, destek görececek olanların destek payları, desteğin kalan ömrünün saptanması, zarardan indirilmesi gereken unsurlardır. İndirim unsurlarına bir kaç örnek vermek gerekirse; destek görenin yeniden evlenebilme ihtimali dolayısıyla indirim, SGK'nın sağladığı yardımlar dolayısıyla tazminattan yapılacak indirim şeklindedir³⁰⁶.

³⁰⁵ Y. 10. HD. T. 18.02.2019, E. 2016/15842, K. 2019/1268 Sayılı kararında “...Aktif devre 60 yaşı(a) kadar, pasif devre 60 yaşından bakiye ömür sonuna kadar olan devredir. Aktif dönemden amaçlanan “iş görebilirlik çağı”dır. Yani; sigortalının, olağan olarak işinde çalışabilme gücünün devam süresidir ki; bu da Yargıtay’ca benimsenen görüşe göre, kural olarak “60” yaşa kadar sürer. Sosyal Güvenlik Yasalarında, sosyal amaç ya da istihdam politikaları gözetilerek değişik yaşlar ile tanınan emeklilik yaşının, aktif dönem sonu olarak ele alınması uygun değildir...” şeklinde karar vermiştir. Benzer yönde bkz. Y. 4. HD. T. 29.06.2000, E. 2000/4379, K. 2000/6392 Sayılı kararı

³⁰⁶ Y. 21. HD. T. 09.12.2019, E. 2019/897, K. 2019/7566 Sayılı kararında “...Ayrıca maddi tazminatın saptanmasında; zarar ve tazminata doğrudan etkili olan işçinin net geliri, bakiye ömrü, iş görebilirlik çağı, iş görmezlik ve karşılık kusur oranları, destek görenlerin gelirden alacakları pay oranları, eşin evlenme olasılığı, Sosyal Sigortalar tarafından bağlanan peşin sermaye değeri gibi tüm verilerin hiçbir kuşku ve duraksamaya yer vermeyecek şekilde öncelikle belirlenmesi gerektiği tartışmasıdır. Öte yandan tazminat miktarının; işçinin olay tarihindeki bakiye ömrü esas alınarak aktif ve pasif dönemde elde edeceği kazançlar toplamından oluştuğu yönü ise söz götürmez. Başka bir anlatımla, işçinin günlük net geliri tespit edilerek bilinen dönemdeki kazancı mevcut veriler nazara alınarak iskontolama ve artırma işlemi yapılmadan hesaplanacağı, bilinmeyen dönemdeki kazancının ise; yıllık olarak %10 arttırılıp %10 iskontoya tabi tutulacağı, 60 yaşına kadar (aktif) dönemde, 60 yaşından sonrada bakiye ömrüne kadar (pasif) dönemde elde edeceği kazançların ortalama yöntemine başvurulmadan ve asgari ücretle her yıl için ayrı ayrı hesaplanacağı Yargıtay’ın oturmuş ve yerleşmiş görüşlerindendir...” şeklinde karar vermiştir.

Destegın gelirinın saptanmasında, işçinin iş kazası veya meslek hastalığı sonucunda ölmemiş olsaydı, çalışacağı dönem boyunca ne kadar ücret veya ücret dışı kazanç elde edeceği ile emekli olduktan sonra yaşlılık aylığının ne kadar olacağı dikkate alınır³⁰⁷.

Yargıtay tarafından verilen bir kararda, destekten yoksun kalma tazminatının belirlenmesi için destegın gelirinın net olarak sağlığındaki kazanımlar üzerinden tespit edilebilmesinin önemli olduğu vurgulanmıştır³⁰⁸. Yargıtay tarafından verilen başka bir kararda ise destegın gelirinın sürekli ve düzenli olması gerektiği vurgulanmıştır³⁰⁹.

İşçinin iş kazası veya meslek hastalığından kaynaklı ölümü halinde destekten yoksun kalma tazminatının belirlenebilmesi için işçinin net kazancının tespiti gereklidir. Bu halde işçinin çalıştığı dönemde kazancı olan ücret ile çalışmadığı dönem yani SGK tarafından işçinin emekliliğinde bağlanacak olay yaşlılık aylığının belirlenebilmesi önemlidir³¹⁰.

Doktrinde ve Yargıtay kararında destegın gelirinın yıllık toplam gelirleri üzerinden hesaplanması gerektiği ifade edilmiştir³¹¹. Destekten yoksun kalma tazminatı

³⁰⁷ Narter, Tazminat, s. 532.

³⁰⁸ Y. 17. HD. T. 23.12.2019, E. 2018/910, K. 2019/12325 Sayılı kararında “...Yoksun kalınan gerçek destek miktarının tespit edilebilmesi için öncelikle destegın sağlığında elde ettiği net gelirin doğru saptanması icap eder. Destekten yoksunluk zararının hesabında müteveffanın gelirinın belirlenmesi tazminatın doğru tespitinde önemli bir yer tutmaktadır...” şeklinde karar vermiştir.

³⁰⁹ Y. 4. HD. T. 21.11.2019, E. 2018/1282, K.2019/5472 Sayılı kararında “...Hükme esas alınan 08/02/2015 havale tarihli bilirkişi raporunun incelenmesinde; müteveffanın olay tarihinde yüksekokul son sınıf öğrencisi olduğu, gelir elde etmeye başlamasıyla beraber ilk 2 yıl için asgari ücret, sonrası için Bodrum Esnaf ve Sanatkarlar Odası'nın 29/04/2013 tarihli yazısına göre aylık 1.700,00 TL net gelir elde edeceği kabul edilerek, bu miktarın asgari ücrete oranlanması sonucunda aylık gelirinın 2013 yılındaki asgari ücretin 2,1 katı olduğu belirlenerek hesaplama yapıldığı anlaşılmaktadır.Dosya kapsamından; destegın olay tarihinde üniversite son sınıf öğrencisi olduğu, yaz aylarında oto yıkama işinde çalıştığı sabittir. Şu durumda davacıların murisinin destek tazminatının unsurlarından olan düzenli ve sürekli bir geliri olduğundan söz edilemez...” şeklinde karar vermiştir.

³¹⁰ Narter, Davalar, s. 149 vd; Narter, İş Kazası s. 280-281; Bakırcı, s. 31.

³¹¹ Antalya, C. I, s. 481; bu yönde bkz. Y. 17. HD. T. 05.02.2019, E. 2016/2305, K. 2019/919 Sayılı kararında “...inşaat sektöründeki fiili çalışma sürelerinin(inşaat sezonu) ne olduğu belirlenmeden ve müteveffanın hafta tatili, bayram tatili ve resmi günlerden faydalanma durumları gözetilmeksizin ... hesaplama yapılmıştır. Bu durumda, inşaat sektöründeki fiili çalışma sezonu ve ayrıca müteveffanın hafta tatili, bayram ve resmi tatillerden faydalanacağı gibi hususlar bir arada değerlendirilerek müteveffanın ortalama yıllık gelirinın hakkaniyete ve hayatın gerçeklerine uygun olarak belirlenmesi gerekirken...” şeklinde karar vermiştir.

hesaplaması yapılırken işçinin iş kazası anındaki gerçek gelirinin tespiti gereklidir. Başka bir ifadeyle tazminat hesabı yapılırken temel alınacak ücret işçinin ölüm anındaki son aldığı ücrettir³¹².

Destekten yoksun kalma tazminatında desteğin geliri belirlenirken elde ettiği kazançlar ve sahip olduğu diğer mal varlıkları üzerinden desteğin gelir miktarının belirleneceği kabul edilmektedir. Ancak, kural olarak hukuka aykırı kazançlar gelir miktarı açısından hesaplamaya dâhil edilmemelidir. İstisnai olarak ise kanunen yapılması aykırı bazı işlerden elde edilen kazanımlarda gelire eklenmelidir. Örneğin devlet memurunun başka bir işte çalışması yasak olduğu halde başka bir iş daha yaparak elde etmiş olduğu kazançlar, gelir hesabına eklenmelidir³¹³.

Destekten yoksun kalma tazminatı belirlemesi yapılırken desteğin kazancının hukuka ve ahlâka aykırı eylemler sonucunda elde edilmesi sebebiyle bu kazanımların hesaplamaya katılamayacağı görüşü öne sürülmüştür. Bu durumda müteveffa şayet kaçakçılık, dolandırıcılık, tefecilik, hırsızlık, uyuşturucu ve kadın ticari gibi konusu suç teşkil eden hukuka aykırı fiiller sonucu elde ettiği kazanımlarla çocuklarının, eşinin, kendisi veya başka yakınlarının kısacası hayattayken destek olduğu kişilerin bakımını yapması halinde müteveffanın desteğinden yoksun kalanlar bu durumda destek tazminatı isteyemeyeceği sonucuna varılmamalı bu halde yasal asgari ücret tarifesi üzerinden tazminat hesabı yapılmalıdır.

Kayıt dışı kazançlar bakımından ise örneğin, evlere temizliğe giden ve çocuk bakıcılığı yapan kadınlar, işportacılar, gezgin pazarlamacılık yapanlar, hamallar ve benzeri durumda olanların vergi kaydı olmaması, odalara kayıtlarının olmamasının bu durumunda kamu düzenini ilgilendiren bir durum olması sebebiyle tazminat hesabı yapılırken gerçek kazancın araştırılmasının mümkün olması bir başka deyişle tanık ifadelerinden veya meslek odalarından kazanca dair görüş alınabilmesi mümkündür. Bu

³¹² Levent Akın, *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat* (Ankara: Yetkin Yayınları 2001), s. 124-125; Demircioğlu ve Güzel, s. 199.

³¹³ Gökyayla, s. 138-139.

nedenle kayıt dışı çalışma tazminat davalarına engel değildir³¹⁴. Destekten yoksun kalma tazminatı hesaplaması yapılırken, desteğin gelir belgelerine bakılarak araştırılma yapılması ve asıl ücreti haricinde ek gelir elde edip etmediğinin tespit edilmesi gerekmektedir³¹⁵.

Destekten yoksun kalma tazminatında zararın ölçüsü olarak araştırılması gereken, desteğin kazancıdır. Uygulamada destek görenlerin kazancı da araştırılmaktadır. Ancak destek görenlerin kazancının araştırılması gereksiz yere yargılamanın uzamasına sebep olmaktadır. Bu konuda Yargıtay bir kararında davacıların gelirlerinin iyi olması ve desteğin yardımına ihtiyaç duymayacak olmalarının, davacıların tazminat talep edemeyeceği anlamına gelmeyeceğini ifade etmiştir. Desteğin kazancı tam ve kesin olarak belli olmayabilir. Bu nedenle ölen desteğin kazancının hak sahiplerince de ispat edilememesi halinde mahkeme ilgili meslek ve kamu kuruluşlarından bilgi talep edecek ve gerekli olması halinde tanık dinleyecektir³¹⁶.

Desteğin geliri belirlenirken ölenin desteğinden yoksun kalan hak sahiplerinin mahkemeye desteğin gerçek esas kazancını gösteren bilgi ve belgeleri sunması gereklidir. Hak sahipleri tarafından desteğin uzmanlık belgeleri, ticaret sicili, öğrenci belgeleri, diploma, ruhsatname, meslek odaları belgeleri sunulabilir. Bunların yanı sıra varsa ücret bordroları, hesap defterleri, yasal defterler, iş sözleşmeleri, sigorta prim bordroları sunularak gerçek kazancının tespitine yarayan bu belgeler ile desteğin gerçek kazancı kanıtlanabilir³¹⁷.

³¹⁴ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 204-205.

³¹⁵ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 213.

³¹⁶ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 205; Bu yönde bkz. Y. 19. HD. T. 06.10.1992, E.1992/2629, K.1992/4737 sayılı kararı "...Davacıların maddi durumlarının ve gelirlerinin pek fazla ve yeterli derecede bulunması ve ölenin gelir ve yardımına muhtaç olmamaları davacıların destekten yoksun kalma tazminatı talep etmelerine engel değildir. Nitekim destekten yoksun kalma yalnız parasal yardım olarak düşünülemez. Evladın bayram günlerinde anne ve babaya ziyareti ve evde ailesine yardımcı olması, her türlü hastalık ve sair sıkıntılarında yardıma koşma görevi maddi desteğin kapsamında kabul edilmelidir..." şeklinde karar vermiştir.

³¹⁷ Akın, s. 125; Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 211.

Ayrıca desteğin kazancı konusunda tanık dinletilebilir. Kamu kurum ve kuruluşları, meslek kuruluşları, ticaret ve sanayi odalarından belge talep edilerek gerçek kazançta esas değerler ortaya konulabilir. Mahkemeler en doğru şekilde ilgili kurum ve kuruluşlardan bu belgeleri talep ederek bu belgelerin değerlendirmesini bilirkişilere bırakmalıdır³¹⁸.

Destekten yoksun kalma tazminatı hesabında temel alınacak esas ücret işçinin son aldığı ücrettir³¹⁹. Ancak, Türkiye’de düşük sigorta primi ödemek isteyen ve vergilerden kaçınmak isteyen bazı işverenlerce işçinin geliri düşük gösterilmektedir. Bu nedenle Yargıtay tarafından verilen bir kararda desteğin gelirinin gerçek olmayan değerler üzerinden tazminat hesabında esas alınmaması gerektiğine değinilmiştir³²⁰. Yargıtay tarafından verilen başka bir kararda tazminat hesabı yapılırken maaş bordrosunda yer alan ücretin itiraza uğramamış olmasının gerekli olduğu belirtilmiştir³²¹.

Bu konuda Yargıtay tarafından verilen bir kararda işçi tarafından imzalanmış bordroların gerçeği yansıtmadığı gerekçesiyle ilk derece mahkemesinin kararı doğru bulunmamış,

³¹⁸ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 211

³¹⁹ Akın, s. 124-125; Demircioğlu ve Güzel, s. 199.

³²⁰ Y. 21. HD. T. 07.11.2019, E. 2019/1518, K. 2019/6657 sayılı kararında “...Çalışma yaşamında daha az vergi ya da sigorta primi ödenmesi amacıyla zaman zaman iş sözleşmesi veya ücret bordrolarında gösterilen ücretlerin gerçeği yansıtmadığı görülmektedir... Somut olayda, hakkaniyete uygun maddi tazminatın tespiti açısından, sigortalının yaptığı iş, yaşı ve kıdemi belirtilmek suretiyle emsal ücret araştırması yapıldığı,...Şoförler ve Otomobilciler Esnaf Odası tarafından olay tarihi olan 15.09.2009 tarihi için net 793 TL aylık gelir bildirildiği, bu bağlamda müteveffanın tır şoförü olarak çalıştığı, vasıflı çalışan olması hasebi ile asgari ücret üzerinde geliri olmasının olağan olduğu gözetilmeksizin asgari ücret üzerinden yapılan hesaba itibarla destekten yoksun kalma tazminatlarına hükmedilmesi hatalı olmuştur...” şeklinde karar vermiştir.

³²¹ Y. 21. HD. T. 05.11.2019 E. 2019/2310 K. 2019/6538 sayılı kararında “...Sigortalının ya da iş kazasında ölüm halinde hak sahiplerinin açtıkları maddi tazminat davalarında maddi zarar kazalının gerçek net ücreti üzerinden yapılacak hesaplama ile belirlenmelidir. Sigortalının maddi tazminatının saptanmasında ilke olarak öncelikle tazminat hesabını doğrudan etkileyecek olan sigortalının gerçek ücretinin açıkça saptanması gerekmektedir. Gerçek ücretin ise işçinin imzasının bulunduğu ücret tediye bordrolarından saptanacağı, işçinin imzasının bulunmadığı iş yeri ve sigorta kayıtlarının nazara alınamayacağı, işçinin imzasının bulunduğu ücret tediye bordrolarının bulunmaması durumunda ..., emsal işi yapan işçilerin aldığı ücret göz önünde tutularak belirlenmesi gerektiği... iş kazası sonucu vefat eden sigortalının inşaat işinde kalıpcı ustası olduğu dosya içerisindeki bilgi ve belgelerden belli olmaktadır. Mahkemece emsal işi yapan işçilerin aldığı ücret araştırılmış, bu amaçla; Konya İnşaat Demircileri Kalıpcılar ve Duvarcılar Derneği’nden kazalının kaza tarihinde alabileceği ücretler sorulmuş ve davacı beyanı ile bu dernek tarafından bildirilen ücretler kabul edilerek hatalı sonuca varılmıştır...” şeklinde karar vermiştir.

işyerinde yapılan işin niteliği gereği, inşaat ustasının çalışma süresine ve yapılan işin tanık beyanlarıyla da değerlendirilmesiyle bordrodaki ücretten kuşku duyulmuştur³²².

Türkiye’de işverenler tarafından yapılan işin maliyetleri düşünülmekte ve SGK primlerini düşük ödemek amacıyla sigortalı çalıştırdıkları işçilerinin maaş bordrolarındaki yer alan maaşları düşük olarak gösterilmektedir. Bu nedenle gerçek ücret ile bordroda yer alan ücret arasında fark oluşmaktadır. Bu durumda zararın ölçüsü olan desteğin kazancı, gerçek kazanç ve kayıt dışı kazanç arasında usulsüzlük olması nedeniyle destekten yoksun kalma tazminatının belirlenmesinde fark oluşturmaktadır.

Yargıtay tarafından verilen bazı kararlarda tazminat davalarında desteğin gelirin belirlenmesinde tanık anlatımlarıyla yetinilmemesi hatta çelişkilerin olması durumunda ilgili meslek kuruluşlarından işçinin yapılan işle ne kadar ücret alacağını sorulması gerektiği ifade edilmiştir. Tanıkların anlatımlarında çelişkilerin olması durumunda ilgili meslek kuruluşlarına ücret konusunda soru sorulması gerektiği, ayrıca somut ve ayrıntılı açıklamalarda bulunan tanık olan işçilerin ifadelerine önem verilmesi gerektiği görüşü bildirilmiştir³²³.

Bir başka durumda, mevsimlik işçilerin ölümü halinde tazminat hesaplamalarının nasıl olacağına ilişkindir. Mevsimlik iş kavramı tanımına mevzuatımızda yer verilmemiştir. Doktrinde ise mevsimlik iş kavramı, işçinin yılın belirli dönem zaman dilimlerinde çalışmasını veya tüm yıl çalışan işçinin belirli dönemlerde daha fazla çalıştığı işler olarak

³²² Çelik, s. 220; bu yönde bkz. Y. 9. HD. T. 27.10.2004, E. 2004/8503, K. 2004/24277 sayılı kararında “...İmzalı bordrolar gerçeği yansıtmıyorsa, meslek kuruluşlarından gerçek ücret araştırılmalıdır. Davacı tarafından imzalanan ve imzası inkâr edilmeyen bordrolarda davacının ücreti asgari ücret olarak gösterilmiş, mahkemece buna değer verilerek hüküm kurulmuştur. İşyerinde inşaat ustası olarak çalışan davacının çalışma süresi, yaptığı iş tanık beyanları ile birlikte değerlendirildiğinde bordroların gerçeği yansıtmadığı kuşku doğmaktadır. Bu nedenle davacının çalışma süresi, yaptığı iş, çalışma tarihleri, açıklanarak meslek kuruluşundan alabileceği ücret sorulmalı, alınan cevap tüm delillerle birlikte değerlendirilerek ücret belirlenmeli, gerekirse bilirkişiden yeniden rapor alınmalı ...” şeklinde karar vermiştir.

³²³ Y. 9.HD. T. 09.12.1997, E. 1997/ 14629 K. 1997/20585 sayılı kararı “...İşçinin iş ve ünvanına göre meslek kuruluşundan ne kadar ücret alabileceği sorulmalıdır. Bordrolarda asgari ücretli olarak çalışmış görünmesine rağmen, tanıklar aksini açıklamışlarsa, öncelikle nitelikli veya niteliksiz işçi grubundan hangisine girdiği, yaptığı iş ile ünvanı itibarıyla asgari ücretle çalışıp çalışmayacağı değerlendirilmeli, gerekirse meslek kuruluşundan kıdemi, iş ve ünvanına göre ne kadar ücret alabileceği sorularak sonucuna göre karar verilmelidir...” şeklinde karar vermiştir.

ifade edilmektedir³²⁴. Başka bir ifadeyle işçiler, mevsimlik işlerin yapıldığı bir işyerinde çalışmıyor olsa bile iş faaliyeti yılın belirli bir döneminde artıyorsa hem yapılan iş mevsimlik iş niteliğinde olup hem işçi mevsimlik işçi niteliğini haiz olur³²⁵.

Mevsimlik işlerde çalışanların ölümü halinde bu işçilerin desteğinden yoksun kalanların talep edeceği tazminat hesabında işçinin hangi döneme ait ücretinin hesaplamaya esas alınacağına ilişkin doktrinde görüş birliği yoktur.

Mevsimlik işlerde çalışan işçilerin ölümü halinde tazminatın hangi ücret üzerinden hesaplanacağına ilişkin belirsizlik oluşmaktadır. Yargıtay tarafından verilen bir kararda desteğin tam yıl olarak çalıştığının ve mahkemece tazminat hesabının tam yıla göre yapılmasının hatalı olduğu bu nedenle davalı tarafından ileri sürülen desteğin mevsimlik işte çalışıp çalışmadığının kuruma sorulması gerektiği gerekçesiyle ilk derece mahkemesinin kararı bozulmuştur³²⁶.

C- Tazminat Hesabında Yaşam Sürelerinin Belirlemesi

1- Yaşam Tabloları

Desteğin muhtemel yaşam süresinin belirlenmesi, tazminatın hesaplanması ve zarar açısından önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye’de tazminat hesaplamasında ilk zamanlardan günümüze kadar aralıklarla PMF-1931 Fransız yaşam tablosu kullanılmaktadır. Ancak, bu yaşam tablosundan sonra SGK tarafından özel olarak çeşitli

³²⁴ Haluk Hadi Sümer, *İş Hukuku Uygulamaları*,(Ankara: Seçkin yayıncılık, 2019), s.377-378; Savaş Taşkent, *Mevsimlik Bir İşte Yapılan Belirli Süreli İş Sözleşmesi*, Prof. Dr. Ali Güzel’e Armağan, (İstanbul: Beta Yayınları, 2010), s. 751.

³²⁵ Y. 9. HD. T. 13.11.2002, E. 2002/23829 K. 2002/ 21243 sayılı kararında “...İşyerinde bütün bir yıl çalışılıyor ancak mevsime bağlı olarak faaliyet yılın belli bir döneminde artıyorsa, işyeri mevsimlik bir işyeri olmasa da, mevsime bağlı olarak yapılan iş, mevsimlik iştir ve işçi de mevsimlik işçi niteliği taşır...” şeklinde karar vermiştir.

³²⁶ Y. 4. HD., T. 27.04.1999, 9447/3735 sayılı kararında “...Davalı yan savunmasında olayda ölen desteğin mevsimlik işçi olduğunu belirtmiştir. Bu savunmanın doğruluğu halinde desteğin tam yıl çalıştığının kabulü ile zarar hesabı yapılması mümkün olmadığından mahkemece savunulan hususun doğruluğu desteğin çalıştığı kurumdan sorulup araştırılarak şayet mevsimlik işçi ise yeniden zarar kapsamının belirlenmesi gerektiğinin gözetilmemesi bozmayı gerektirmiştir...” şeklinde karar vermiştir.

kurumlara hazırlattırılan TRH-2010 yaşam tablosu da sıklıkla kullanılmaya başlanmış olup Yargıtay'ın farklı daireleri tarafından verilen kararlarda bu iki farklı tablonun da tazminat hesaplamalarında kullanıldığı görülmektedir³²⁷. Yargıtay'ın bu konuda yerleşmiş bir içtihatı bulunmamaktadır. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, TRH-2010 tablosunu kullanırken³²⁸, Yargıtay 3. Hukuk dairesi PMF-1931 Fransız yaşam tablosunu kullanmaktadır³²⁹. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından PMF-1931 tablosunun kadın, erkek cinsiyet ayrımı gözetilmeksizin hazırlanmış olduğu gerekçesiyle, TRH-2010 tablosunda kadın-erkek ayrımı gözetilmesinin çok daha yerinde olduğu, TRH-2010 tablosunun kullanılmasının özü itibarıyla ülkemize daha uygun olduğu ve bakiye ömür sürelerinin ülkemizle daha çok uyduğu gerekçeleriyle, TRH-2010 tablosunun ilk derece mahkemesinin kararında esas almasının yerinde olduğu belirtilmiştir³³⁰.

Çelik'e göre 5510 sayılı Kanun'un, mülga 506 sayılı Kanun'da yer alan 22. maddesi gibi bir düzenleme olmadığı bu nedenle kurumlar arası ortak uygulama sağlanıncaya kadar ve TÜİK tarafından ülkemiz koşullarına uygun, nüfus yapısı ve hayat sürelerine bakılarak

³²⁷ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 629.

³²⁸ Y. 4. HD. T.21.04.2022, E. 2021/8471, K. 2022/7679 Sayılı kararında "...Hak sahiplerinin bakiye ömür süreleri daha önceki yıllarda Fransa'dan alınan 1931 tarihli "PMF 1931" cetvellerine göre saptanmakta ise de... Gerçek zarar hesabı, özü itibarıyla varsayımlara dayalı bir hesap olup, gerçeğe en yakın verilerin kullanılması esastır. Bu durumda; Yargıtay Daireleri arasında tazminat hesabında birliğin sağlanması açısından ve yine bu tablonun ülkemize özgü ve güncel verileri içerdiği göz önüne alındığında, Dairemizce de tazminat hesaplamalarında TRH 2010 Tablosu'na göre bakiye ömür sürelerinin belirlenmesinin, güncel verilere ve ülkemiz gerçeklerine daha uygun olacağına karar verilmiştir..." şeklinde karar vermiştir.

³²⁹ Y. 3. HD. T. 01.07.2021, E. 2021/4346, K. 2021/7777 Sayılı kararında "...Hükme esas alınan bilirkişi raporunda; TRH 2010 yaşam tablosuna göre zarar miktarı hesaplanmış, mahkemece işbu zarar miktarı esas alınmak suretiyle hüküm kurulmuştur. Oysa, Dairemizin yerleşik içtihatları gereği, Population Masculine Et-Feminine (PMF 1931) tablosu esas alınarak davacının muhtemel yaşam süresinin belirlenmesi ve tazminat hesabı yapılması gerekmektedir.Buna göre; mahkemece yapılacak iş; bilirkişi tarafından, davacının muhtemel bakiye yaşam süresinin PMF 1931 yaşam tablosu esas alınarak belirlenmiş olan tazminat miktarına karar vermek olmalıdır..." Benzer yönde başka bir kararda ise Yargıtay 3. Hukuk Dairesi PMF-1931 tablosunu kullanmaya devam ettiği görülmektedir. Y. 3. HD. T. 17.02.2022, E. 2021/8821, K. 2022/1227 Sayılı kararında "...ahkemece; bilirkişi tarafından, davacının muhtemel bakiye yaşam süresinin PMF 1931 yaşam tablosu esas alınarak belirlenmiş olan tazminat miktarına göre karar verilmesi gerekirken, bilirkişi tarafından TRH 2010 yaşam tablosu esas alınarak belirlenen tazminata karar verilmiş olması doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir..." şeklinde karar vermiştir.

³³⁰ YHGK. T. 02.12.2021, E. 2017/1179 K. 2021/1563 Sayılı kararında "...gerçek zarar hesabının özü itibarıyla varsayımlara dayalı bir hesaplama olması nedeniyle gerçeğe en yakın verilerin kullanılması gerekliliği karşısında bakiye ömür süresinin belirlenmesinde ülkemize özgü ve güncel verileri içeren TRH 2010 yaşam tablosunun esas alınması yerindedir..." şeklinde karar vermiştir.

yeni bir tablo oluşturuluncaya kadar PMF-1931 tablosunun kullanılması gerektiği savunulmuştur³³¹.

2- Yaşam Süresinin Belirlenme Anı

Destekten yoksun kalma tazminatı hesabı yapılırken yaşam sürelerinin haksız fiilin gerçekleştiği tarihe göre belirlenmesi uygulama bakımından doğru olacaktır. Zira zarar olay tarihinde artık gerçekleşmiştir. Böylece tazminat hesabının başlangıcı zararlandırıcı olayın gerçekleştiği tarih olmalıdır. Zarar görenlerin bakiye zarar süreleri olay anındaki koşullarda dikkate alınarak o tarihteki yaşlarına göre belirlenmelidir. Zarar hesabının en ayrıık kısmı tazminat hesabında parasal değerlendirmelerin yapılmasıyla ortaya çıkacaktır. Çünkü desteğin hüküm tarihine esas alınacak raporda belirtilen gelir ve kazançları olacaktır³³².

D- Tazminat Hesabında Dikkate Alınacak Dönemler

Destekten yoksun kalma tazminatı hesaplamasında, haksız fiilin işlendiği andan itibaren desteğin muhtemel geri kalan yaşam süresi arası iki döneme ayrılmak üzere tazminat hesaplaması yapılır³³³. Bu iki dönemden ilki aktif dönem, iş görebilme çağının sonuna kadar ki dönem olup, ikinci olan pasif dönem ise iş görebilme çağının sonundan desteğin kalan yaşam süresinin sonuna kadar olan dönemdir³³⁴. Aşağıda ayrıntılı biçimde bu iki dönem anlatılacaktır.

1- Aktif Dönem

Desteğin, çevresindeki insanlara destekliğini aktif olarak itibari hayat süresinin sonuna kadar devam ettirmesi mümkün olamaz. Bu nedenle destek, iş görebilir olduğu süre

³³¹ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 136.

³³² Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 139.

³³³ Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s. 122.

³³⁴ Durmuş Özcan, *Uygulamalı İş Davaları* (Adalet Yayınevi, Ankara, 2016), s. 1099.

boyunca destekliğini devam ettirebilir. Bu bağlamda destek süresinin başlangıcı ve bitiminin ilkeler doğrultusunda tespit edilmesi gerekir. Aktif dönem hükme esas alınan son rapor tarihi ile iş görebilirlik çağının sonu olan desteğin 60 yaşı doldurmasına kadar geçen süre aralığıdır³³⁵. Bir başka ifadeyle aktif dönem en basit tanımla kişinin çalışıp emekliliğine kadar olan dönemde gelir elde edeceği dönemdir³³⁶. Yargıtay tarafından verilen kararlarda bu dönem “iş görebilirlik çağı” olarak ifade edilmiştir³³⁷.

İş görebilirlik çağı kadınlarda 55 yaş, erkeklerde ise 60 yaş olarak esas alınmaktadır. Başka bir önemli nokta ise kanunlarda emeklilik yaşı ile buradaki iş görebilirlik döneminin sürelerinin farklı olmasıdır. Zira emeklilik yaşı kanunlarla sık sık değişebilmekte olup, emeklinin yaşının tazminat hesabında iş görebilirlik çağı olarak esas alınması doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Desteğin, 55 - 60 yaş sınırını geçmesi ve bu süreler sonrasında çalışıyor olması halinde ise bir süre daha çalışacağı varsayımıyla hesaplama yapılmalıdır³³⁸.

Bilinen verilerin tamamına uygun olarak hesaplamanın yapılmasının aktif dönemde mümkün olmaması sebebiyle aktif dönem kendi içerisinde, işlemiş (bilinen) aktif dönem ve işleyecek (bilinmeyen) aktif dönem olarak ikiye ayrılır³³⁹.

³³⁵ Narter, Tazminat, s. 533.

³³⁶ Zübeyde Başboğa Şahbaz, “İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Hukuki Sorumluluğu ile Maddi Zararın Hesabına İlişkin Esaslar”, (Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, 2008), s. 105.

³³⁷ Y. 10. HD. T. 18.02.2019, E. 2016/15842, K. 2019/1268 sayılı kararında “... Aktif devre 60 yaşı(a) kadar, pasif devre 60 yaşından bakiye ömür sonuna kadar olan devredir. Aktif dönemden amaçlanan “iş görebilirlik çağı”dır. Yani; sigortalının, olağan olarak işinde çalışabilme gücünün devam süresidir ki, bu da Yargıtay’ca benimsenen görüşe göre kural olarak “60” yaşa kadar sürer...” şeklinde karar vermiştir. Aynı yönde bkz. Y. 4. HD. T. 29.06.2000, E. 2000/4379, K. 2000/6392 Sayılı kararında “...Davacıların ölen destekleri nedeniyle yoksun kaldıkları tazminatın kapsamı ile ilgili olarak hazırlanan ve mahkemece hükme dayanak yapılan bilirkişi raporunda bilinmiyen döneme ait ücret artışı ve indirimi yıl yıl yapılmamış olduğundan gerçek zarar tam olarak belirlenemez. O halde bilinmiyen döneme ait gerçek zararın ve hüküm altına alınacak tazminat miktarının belirlenmesi için, raporun düzenlendiği tarihte bilinen son gelir miktarı esas alınmalı ve her yılın toplam geliri %10 oranında arttırılmalı ve yine %10 oranında indirilmek suretiyle hesaplama yapılmalıdır. Açıklanan bu yöntem uygun düşmeyen bilirkişi raporu esas alınarak hüküm kurulması, tazminatın belirlenmesi ilkelerine uygun olmadığından kararın bozulması gerekmektedir...” şeklinde karar vermiştir.

³³⁸ Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s. 122.

³³⁹ Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s. 126.

Maddi tazminat hesaplamasında, Yargıtay tarafından verilen kararlarda en son rapor tarihinde olan verilere göre hesaplama yapılmaktadır. Başka bir ifadeyle hüküm tarihine en yakın veriler üzerinden tazminat hesaplanmalıdır³⁴⁰. Doktrinde ve Yargıtay tarafından verilen yerleşik kararlarda hesaplama yönteminde işlemiş (bilinen) dönem ve işleyecek (bilinmeyen dönem) ayrımı yapılmıştır³⁴¹.

a- İşlemiş (Bilinen) Aktif Dönem

Bilinen aktif dönem, ölüm olayının gerçekleştiği tarih ile hükmün verildiği tarihleri arasındaki dönemdir. Bu dönemde hesaplamalar bilinen veriler üzerinden yapılmakta olup varsayımlar kullanılmamaktadır³⁴².

Bilinen dönem kazançları, destekten yoksun kalmaya yol açan olay ile mahkemenin vermiş olduğu hüküm tarihi arasında desteğin belirlenebilen kazançlarıdır. Bilinen dönem kazançları için artırım veya indirim yapılamamaktadır. Bilinen dönem kazancına örnek olarak, desteğin eğer ölüm olayı yaşanmasaydı işinde ilerlemesi ve bu ilerlemeye bağlı maaşında yükselme olacak olması sebebiyle ölüm anından hüküm tarihine kadar kazancının saptanmasıdır³⁴³.

İşçinin giydirilmiş ücreti üzerinden yıllık kazancı hesaplandıktan sonra gerekli indirimler yapılarak net ücret bulunur ve net ücretlerin toplamı bilinen dönem zararını göstermektedir³⁴⁴.

³⁴⁰ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 228; bu yönde bkz. Y. 21. HD. T. 14.05.2002, 2446-4368 sayılı kararında "...Destek tazminatında gerçek gelir, yani zarar, hüküm gününe en yakın günde olması gereken değere göre saptanır..." şeklinde karar vermiştir.

³⁴¹ Yaşar, s. 122.

³⁴² Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s. 126.

³⁴³ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 228; bu yönde bkz. Y. 21. H.D. T. 04.03.2019 E. 2017/4478, K. 2019/1520 sayılı kararı "...tazminat miktarı; işçinin olay tarihindeki bakiye ömrü esas alınarak aktif ve pasif dönemde elde edeceği kazançlar toplamından oluştuğu yönü ise söz götürmez. Başka bir anlatımla, işçinin günlük net geliri tespit edilerek bilinen dönemdeki kazancı mevcut veriler nazara alınarak iskonto ve artırım işlemi yapılmadan hesaplanacağı..." şeklinde karar vermiştir.

³⁴⁴ Seratlı, s. 160; Akın, s. 247-248.

b- İşleyecek (Bilinmeyen) Aktif Dönem

Bilinmeyen aktif dönem, hükmün verildiği tarih ile eğer destek ölmeseydi muhtemel çalışma süresi sonu olan 60 yaşını doldurduğu dönemi kapsamaktadır³⁴⁵.

Bilinmeyen dönem kazançları, mahkemenin hüküm sonrası dönem de bilinen en son “kazanç” dikkate alınarak, ileriye yönelik artırım ve iskontoların yapılması suretiyle gelecekteki zararın önceden peşin olarak belirlenebilmesine denir.

Bilinmeyen dönem kazançları, geleceğe yönelik ülkenin ekonomik durumu, üretim tüketim durumlarındaki değişikliklere, ulusal gelir artışları gibi etmenlerle diğer yandan ise ölen desteğin mesleğindeki gelişimi, yaşı, mesleğinde ilerleme ihtimali değerlendirilerek varsayıma dayalı tüm koşulların birlikte değerlendirilmesiyle saptanan kazançta artırım ve iskonto yapılarak ortaya çıkarılmaya çalışılır.

Yargıtay’ın yerleşmiş içtihatlarına göre geleceğe yönelik hesaplamalarda, kazanç artırımı oranı ve iskonto oranı %10 üzerinden yapılmaktadır³⁴⁶. Yüksek mahkeme tarafından kabul görmüş ve uygulamada da kullanılan tekniğin adı progresif rant tekniğidir³⁴⁷. Somut olayda desteğin gelirinin artacağına belirlenmesi üzerine artış oranı uygulanmalıdır³⁴⁸.

³⁴⁵ Narter, Tazminatlar, s. 533.

³⁴⁶ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 230; Y. 9. HD. T. 12.06.1990, 5321-7204 sayılı kararı “...İşçinin günlük net geliri tespit edilerek bilinen dönemdeki kazancı mevcut veriler nazara alınarak artırma ve iskonto işlemi yapılmadan hesaplanacağı; bilinmeyen dönemdeki kazancının ise her yıl için ayrı ayrı %10 artırılıp %10 iskontoya tabi tutulacağı Yargıtay’ın oturmuş ve yerleşmiş görüşlerindendir. Benzer yönde başka bir kararda ise; Y. 21. HD. T. 28.03.1995, E. 1995/905, K. 1995/1093 Sayılı kararında “...Maddi zarar hesaplarının rapor tarihine kadar bilinen ücretlere göre, rapor tarihinden itibaren bilinmeyen dönemler için ise, bilinen ücretin yıllık %10 artırımını suretiyle yapılması gerekir...” şeklinde karar vermiştir.

³⁴⁷ Seratlı, s.167.

³⁴⁸ Mustafa Hayri Tacın. “Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Tespitinde Göz Önünde Bulundurulacak Hususlar”, *Adalet Dergisi*, sy. 61, (2018), s. 129.

2- Pasif Dönem

Pasif dönem, maddi tazminat hesabında, desteğin muhtemel çalışma dönemi sonundan yaşam tablosuna göre ölüm anına kadar geçecek olan dönemdir. Bu döneme emeklilik dönemi veya diğer adıyla işleyecek pasif dönem de denmektedir. Burada destek artık çalışma süresinin sonuna gelmiş bulunmakta muhtemelen emeklilik aylığı ile geçineceği kabul edilmektedir. Yargıtay tarafından verilen bir kararda tazminat hesabında pasif dönem için asgari geçim, indirimsiz net asgari ücretin hesaplamalarda temel alınacağı kabul edilmiştir³⁴⁹.

E- Tazminat Hesabında Destek Payları

1- Genel Olarak

Destekten yoksun kalma tazminatında önemli hususlardan biriside destek paylarıdır. Yargıtay tarafından verilen kararlar da her bir destek gören için belirli destek payları belirlenerek tüm tazminatın tek bir destek görene verilmesinin kabulü mümkün bulunmamıştır. Bu paylar belirlenirken desteğin medeni hali, cinsiyeti, altsoyunun olup olmaması gibi unsurlar dikkate alınmaktadır. Ayrıca destekten yoksun kalma tazminatı davası açmayan taraflarda hesaba katılarak paylaşım oranları belirlenmektedir³⁵⁰.

³⁴⁹ Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s.126-127; Bu yönde bkz. Y. 17. HD. T. 26.03.2019, E. 2016/9731, K. 2019/3579 sayılı kararı “...Destek zararının hesabında, davacının gelirin doğru biçimde belirlenmesi... asgari geçim indirimsiz asgari ücret düzeyinde bir zarar olacağının kabulünün gerektiği dairemizin yerleşmiş içtihatlarındandır. Aktif devre zararının hesaplanmasında esas alınan ücret, asgari geçim indirimi dahil edilerek, pasif devre zararının hesaplanması sırasında esas alınan ücrette ise bir çalışmanın karşılığı değil, ekonomik bir değer taşıyan yaşamsal faaliyetlerin sürdürülmesinin karşılığıdır. Hal böyle olunca da ücretli fiilen çalışanlara uygulanmak için getirilen asgari geçim indiriminin, ücretli bir çalışmanın söz konusu olmadığı pasif dönem (devre) zararının hesaplamasında dikkate alınamayacağı açıktır... şeklinde karar vermiştir. Yargıtay’ın başka bir kararında ise; Y. 17. HD. T. 26.03.2018, E. 2015/8563, K.2018/3277 sayılı kararında “ ... Çalışma hayatının aktif çalışma dönemi ve emeklilik dönemi olan pasif devre olarak ayrılması ve özel yasalarında çalışma süreleri ayrı olarak belirtilmemiş (asker, polis vb. gibi) kişiler yönünden aktif çalışma devresini, bakiye yaşam süresi varsa da bu sürenin de pasif çalışma dönemini oluşturduğu, tazminatın hesabında pasif devre de zararın oluşacağı ve bu zararın asgari ücret düzeyinde bir zarar olacağının kabulü gerekir...” şeklinde karar vermiştir. Benzer yönde bir karar bkz. Y. 17. HD. T. 19.09.2019 E. 2016/17558 K. 2019/8272 sayılı kararı.

³⁵⁰ Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s. 126-127.

Doktrinde, desteğin gelirinin tümünün destek görenlere paylaştırılmaması ve desteğin gelirinin bir kısmını kendisine de kullanacağı göz önüne alınarak tazminatın bu esaslar dâhilinde desteğin kendisine ayrılacak payın çıkarılarak hak sahiplerine dağıtılması gerektiğine ilişkin “*geliri yutmama ilkesi*” denilen görüş hâkimdir³⁵¹. Bu görüş Yargıtay tarafından da benimsenmiştir. Yargıtay tarafından verilen kararda ölenin gelirinin bir kısmının kendisine ayrılmak suretiyle destekten yoksun kalan hak sahiplerine geliri yutmama ilkesi dikkate alınarak paylaştırılması gerektiği ifade edilmiştir³⁵².

Ölüm halinde destekten yoksunluk sebebiyle, desteğin mirasçısı bulunanların miras payları ile destek payları aynı ölçüde değildir. Örneğin eş ve altsoyun mirasçı bulunmasıyla yasal olarak eşin miras payı 1/4 iken çocukların payı 3/4 oranındadır. Ancak desteğin ölümü halinde sağ kalan eşin payı, bir çocuk varsa ölen desteğe 2 pay, sağ kalan eşe 2 pay ve tek çocuğa 1 pay dağıtımı yapılmalıdır³⁵³. Ayrıca çalışmamızın ilk bölümünde yer alan destek ilişkisinin, miras hukuku ile bağlantısının olmadığına ilişkin kısımda da belirtildiği üzere mirasçı olmayan kişilerde tazminat talep edebilmektedir³⁵⁴.

Tazminatın, SGK tarafından bağlanan gelirlerle ilgisi yoktur. Başka bir ifadeyle desteğin destek görenlerle arasındaki yardım ve bakım ilişkisini, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından %70 gelir bağlama oranıyla hesaplamak yanlıştır. Bazı bilirkişiler bu oran üzerinden hesaplama yapmaya devam etmektedirler. Bu nedenle doktrinde bu yöntem eleştirilmiştir. Doktrinde bir görüşe göre, Sosyal Sigortalar Kanunu’nda yer alan bu

³⁵¹ Narter, Davalar, s. 91; Narter, İş Kazası s. 283; Güleç, s. 707.

³⁵² Y. 17. HD. T. 29.05.2019, E. 2016/15271 K. 2019/7042 sayılı kararında “...Buna göre öncelikle gelirin tamamının, yardım görenlere tahsis olunmuş varsayılamayacağı, ölenin gelirinden bir bölümünü kendisine ayıracağı, bu tahsisten vazgeçilemeyeceği ve bu suretle yardımın (payların) geliri yutmaması ilkesi dikkate alınmalıdır. Ayrıca ölenin gelirinin kendi geçim masraflarından artan miktarın tamamının (hiçbir tasarruf düşüncesine yer bırakmadan) destek görenlere dağıtıldığı da kabul edilemez. Öte yandan, destek görece kimselere ayrılacak miktar da, bunların ihtiyaçlarının toplamı kadar olmalıdır. Bunun dışında destekten yoksun kalanlardan bir kısmının davacı olup diğer kısmının davacı olmadığı durumda talepte bulunmayan destek görenlerin paylarının da hesaplamada göz önünde tutulması gerekmektedir...” şeklinde karar vermiştir.

³⁵³ Narter, Davalar, s. 93.

³⁵⁴ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 163.

oranın destekten yoksun kalma tazminatı hesaplanması bakımından uygulanması yanlıştır. Çünkü bu oran yalnızca SGK tarafından bağlanan gelirler için belirlenmiştir³⁵⁵.

Doktrinde diğer bir görüşe göre, bu ilk görüş desteklenerek ölenin kazançları açısından kazancının %100'ü tazminat hesabında baz alınması gerektiği, %70 kazanç baz alınarak yapılan tazminat hesaplamalarının hatalı olduğu savunulmuştur³⁵⁶.

Paylarının belirlenmesi sırasında ölenin desteğinden mahrum kalan destek görenlerin hayatta olmaması halinde ise destek payları sağ kalanlar arasında bölüştürülecektir³⁵⁷.

2- Eş ve Çocukların Destek Payları

Destekten yoksun kalma tazminatı hesabında paylaşımda en büyük pay sağ kalan eşe aittir. Burada eşlerin birbirine ömür boyu destek olacağı kabul edilir. Ayrıca destek gören eşin çocuğunun bulunması halinde paylaşım oranları farklılaşacaktır. Böylelikle destek paylaşımında çocukların destek payları da hesaplanacaktır³⁵⁸.

Destekten yoksun kalan eşin çocuğu yoksa eşin 2/3 destek payı olduğu, eğer 1 çocuk varsa sağ kalan eşin destek payı 2/4, çocuk için 1/4 destek payı olduğu, eğer sağ kalan eş

³⁵⁵ Gökyayla, s. 162.

³⁵⁶ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 164-165.

³⁵⁷ Y. 17. HD. T. 06.11.2014 E. 2013/12107, K. 2014/15261 sayılı kararında "...destek almaktan vefat, evlilik ya da destek alma ihtiyacının sona ermesi gibi nedenlerle çıkan kişinin payı diğer destek alanlara aktararak hesaplama yapılması gerekmektedir. Somut olayda, davacı aynı kazada vefat etmiş olan anne ve babası yönünden ayrı ayrı destekten yoksun kalma tazminatı talep etmiş, mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunda aynı kazada vefat eden davacının anne ve babası bakımından destek tazminatı hesaplamasında her bir müteveffanın sağlayacağı yardımın miktarı kazada vefat eden eşe de pay ayrılmak suretiyle davacıya 1/5 oranında desteklik payı ayrılmış ise de, anne ya da babanın destek tazminatı hesabı yapılırken aynı kazada vefat etmiş eş için de pay ayrılması yukarıda yapılan açıklamalar dikkate alındığında doğru bir hesap tarzı olmayıp desteklik tazminatı hesabında vefat etmiş kişi destek alacak kişiler arasından çıkartılarak (somut olayda vefat eden diğer eş gibi) bu kişiye ayrılması gereken desteklik payı destek tazminatı alabilecek diğer kişiler arasında dağıtılarak hesaplama yapılması gerekirken..." şeklinde karar verilmiştir.

³⁵⁸ Narter, Davalar, s. 92; Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s. 206.

2 çocuk sahibi ise eş için 1/4, her bir çocuk için eşit olarak 1/4 destek payı kabul edilir. Bu noktada belirtilmelidir ki, destek payları artan çocuk sayısına göre belirlenir³⁵⁹.

Doktrin ve Yargıtay uygulamalarında destekten yoksun kalma pay oranları açısından görüş birliği yoktur. Yargıtay, 10.Hukuk Dairesi ve 17.Hukuk Dairesi kararlarında pay oranları farklı olarak verilmiştir.

Yargıtay 10. Hukuk Dairesi tarafından verilen bir kararda, desteğin gelirin Sosyal Sigortalar Kanunu'na göre %70'i esas alınarak bu miktarın ise %75'i çocuğun bulunmadığı halde eşe verilmesi³⁶⁰ gerektiği vurgulanırken tam aksine Yargıtay 17. Hukuk Dairesi tarafından verilmiş olan bir kararda ölen desteğin eşinin çocuğu bulunmaması halinde kazançtan desteğin %50, sağ kalan diğer eşin ise %50 olmak üzere eşit pay gözetilerek paylaşım yapılması gerektiği vurgulanmıştır³⁶¹.

Bu noktada belirtilmelidir ki, Yargıtay'ın iki dairesi arasındaki görüşlerdeki temel fark, 17. Hukuk Dairesinin ölen desteğe 2 pay vermesi karşısında, 10. Hukuk Dairesi ölen desteğe hiç pay vermemektedir. Zira 10. Hukuk Dairesi Sosyal Sigortalar Kanunu'na göre ölen desteğin gelirin %30 u desteğe ait olduğu geri kalan %70 üzerinden destek paylarının dağıtılması gerekçesiyle ölen desteğe ayrıca pay vermemektedir.

3- Anne ve Babanın Destek Payları

Desteğin genç yaşta ölmesi durumunda anne ve babasının hak sahibi olması halinde destek eğer ölmeseydi gelecekte evlenme ihtimali, eş ve çocuk sahibi olma ihtimali ve

³⁵⁹ Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s. 206-207,

³⁶⁰ Y. 10. HD T. 20.11.2018, E. 2018/2392, K. 2018/9588 K. sayılı kararı.

³⁶¹ Y. 17. HD. T. 17.12.2019, E. 2018/1847, K. 2019/12104 sayılı kararında "...Sağ olan anne ve babasına destek payı ayrılmamıştır. Dairemizce kabul görmüş pay esasına göre; çocuksuz durumda destek, desteğin gelirini eşi ile ortak paylaşacağı varsayımına dayalı olarak, gelirden desteğin %50 ve eşin %50 pay alacağı kabul edilmektedir. Çocukların eş ile birlikte destek payı alacağı durumda ise destek gelirden eşi ile birlikte 2'şer pay alırken çocuklara birer pay verileceği, yine eş, çocuklar ile ana babanın pay alacağı durumlarda desteğe 2 pay, eşe 2 pay, çocukların her birine 1'er pay, ana ve babaya 1'er pay ayrılarak böylece gelirin tamamının dağıtılacağı esasına dayalıdır. Çocukların sayısı arttıkça hem desteğe ayrılan pay, hem de eş ve çocuklar ile ana ve babaya ayrılacak paylar düşecektir..." şeklinde karar vermiştir.

yaşına göre değerlendirilme yapılması unsurlarıyla destek hesabını daha karmaşık bir hale getirmektedir. Başka bir ifadeyle desteğin bekârken anne ve babasına desteklik durumu daha fazlayken desteğin ileride evlenip eş ve çocuk sahibi olması halinde anne ve babasına desteğinin azalacağı göz önünde tutularak yerleşik tazminat hesaplarında bazı ilkeler mevcuttur³⁶².

Yargıtay 17. Hukuk Dairesi tarafından yakın zamanlarda verilen kararlarda, anne ve babanın destek payları eşit olarak 1/8'er oran üzerinden kabul edilerek paylaşırma yapılmıştır³⁶³. Yargıtay tarafından verilen bir başka kararda, destek gören anne veya babanın ölmesi durumunda ölenin payı diğerinin payına eklenmek suretiyle hesaplama yapılması kabul edilmiştir³⁶⁴.

4- Kardeş ve Diğerlerinin Destek Payları

Destekten yoksun kalma tazminatına hak kazanabilecek olan kardeşlerin ve diğer hak sahiplerinin kimler olabileceğini çalışmamızın ilk bölümünde ele almıştık. Desteğin eşi,

³⁶² Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s. 209; Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 172-173.

³⁶³ Y. 17. HD. T. 06.12.2018, E. 2016/2458, K. 2018/11842 sayılı kararında "...Müteveffa bekar vefat etmiştir. Mahkemece hükme esas alınan aktüer raporunda davacı anne ve babaya ayrılan pay oranları dairesimiz uygulamalarına uygun değildir. Dairemiz uygulamalarına göre, desteğin evleninceye kadar gelirin yarısını kendi ihtiyaçları yarısını da anne ve babası için ayıracağı varsayılarak bu dönemde desteğe iki anne ve babaya birer pay vermek suretiyle desteğin tüm gelirine oranlandığında evlenmeden önceki dönem içinde anne ve babanın her birine %25 pay verilmesi gerektiği, desteğin ileride evlenmesi ile birlikte desteğe iki eşe iki anne ve babaya birer pay verilerek, yine desteğin tüm gelirin oranlanarak anne ve babaya %16 şar pay ayrılması, desteğin bir çocuğunun olması durumunda iki pay desteğe, iki pay eşe bir pay çocuğa ve birer pay anne ve babaya ayrılmak suretiyle desteğin tüm gelirine oranlandığında anne ve baba için %14'er pay verilmesi daha sonra ikinci çocuğun doğacağı varsayılarak bu kez desteğe iki, eşe iki, çocukların her birine birer ve anne ve babaya birer pay verilerek desteğin tüm gelirine oranlanarak anne ve babaya 12,5'er pay verilmesinin uygun olacağı belirlenmiş olup destek tazminatlarının varsayımsal hesabının yapılması gerekmektedir..." şeklinde karar vermiştir. Benzer yönde başka bir kararda ise Y. 17. HD. T.29.04.2019, E. 2016/11973, K. 2019/5188 sayılı kararında "... Destek konumunda olan çocuğun gelir elde etmesi ile birlikte, evleninceye kadar gelirin yarısını kendisine ayıracağı ve yarısını da ana ve babası ile paylaşacağının varsayılması hayatın olağan akışına uygun düşecektir. Desteğin evlenmesi ile birlikte pay esasına göre 2 pay desteğe ayrılacak, 2 pay eşine, birer pay ana ve babaya verilecektir. Desteğin çocuklarının olacağı süreler için de desteğe 2 pay, eşe 2 pay, çocuklara birer pay ayrılacak ve ana ve babaya da birer pay verilecektir. Bu durumda ana ve babanın payları 1/8 olacaktır..." şeklinde karar vermiştir.

³⁶⁴ Y. 17. HD. T. 07.03.2019, E. 2016/6708, K. 2019/2614 Sayılı kararında "... anne ve babadan yaşam tablosuna göre hangisi destekten çıkacaksa kalan kişiye diğerinin payının ilave edilerek destek tazminatlarının varsayımsal hesabının yapılması gerekeceği, Dairemizin yerleşik uygulaması gereğidir..." şeklinde karar vermiştir.

çocukları, anne ve babası gibi hak sahiplerinin yanında somut olayın özelliklerine göre kardeş ve nişanlı gibi diğer kişilerde tazminata hak kazanabilir. Ancak bunların paylarının ne olacağına ilişkin Yargıtay tarafından verilen kararlarda yerleşmiş bir içtihat bulunmamaktadır³⁶⁵.

Bu konuda müteveffanın desteğinden yoksun kaldığı iddiasında bulunan kardeşler ve nikâhsız birlikte yaşayanlar ölenin desteğinden mahrum kaldığını ispat etmek koşuluyla somut olayın özelliklerine göre pay ayrılarak tazminat belirlenecektir.

Ayrıca doktrinde tartışma konusu olan önemli bir konu da destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunmayan kişilere pay ayrılıp ayrılamayacağına ilişkindir. İlk görüşe göre, eş ve çocuklar asıl hak sahipleridir. Eş ve çocuklar dışında kalan diğer kişiler ölenin desteğinden yoksun kalmaları sebebiyle tazminat talep etmeleriyle isteğe bağlı hak sahibi konumundadırlar. Eğer isteğe bağlı hak sahipleri tazminat talebinde bulunmamışsa bu kişilere tazminat hesabında destek payı belirlenmemelidir. Aksi halde bu kişilerin tazminat talep etmemiş olmalarına rağmen pay belirlenmesi, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun temel ilkelerinden biri olan taleple bağlılık ilkesine aykırılık taşır³⁶⁶.

İkinci görüşe göre ise dava açsın veya açmasınlar bu kişilere destekten yoksun kalma tazminatında pay ayrılması gerektiği savunulan görüştür. Öte yandan ilk davada paylarının saklı tutulmaması sebebiyle tazminat sorumlusunun fazla ödeme yapacak

³⁶⁵ Y. 17. HD. T. 16.04.2015, E. 2013/15362, K. 2015/5997 sayılı kararında "... Somut olayda hükme esas alınan bilirkişi raporunda desteğin bekar olduğu dönemde annesine gelirinin 2/6'sı, kardeşlerine ise ayrı ayrı 1/6'sı oranında destek olacağı kabul edilmiştir. Yine desteğin evli olduğu dönemde annesine ve kardeşine ayrı ayrı 2/8, çocuklu dönemde annesine ve kardeşine ilk yıl ayrı ayrı 1/8, sonraki 8 yıl annesine 2/8, sonraki 7 yıl ise 2/6 oranında destek olacağı kabul edilerek zarar hesaplanmıştır. Yine desteğin muhtemelen tek bir çocuğu olacağı kabul edilmiş ve çocuk için sadece 9 yıl destek payı ayrılmış olup sonraki yıllarda herhangi bir pay ayrılmamıştır. Bu haliyle anne ve kardeşler için ayrılan destek pay oranları çok yüksek olup gerek somut olaya, gerek genel hayat tecrübelerine gerekse de Dairemizin yerleşik uygulamalarına uygun değildir..." şeklinde karar verilmiştir.

³⁶⁶ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 176-177.

olması bu kişilerin haklarını tehlikeye düşürerek kişilerin haklarını alamamasına yol açacaktır³⁶⁷.

Kanaatimizce destekten yoksun kalan asıl hak sahipleri dışında diğer kişiler henüz tazminat talebinde bulunmamışlarsa bu kişilerin payları taleple bağlılık ilkesi gereğince saklı tutulmamalıdır. Nitekim nikâhsız fiili birliktelik yaşayanlar ve diğer kişilerin tazminat talep edebilmesi için müteveffa ile arasındaki destek ilişkisini ispat etmesi gerektiği zorunluluğu karşısında, bu kişilere ilk davada destek payı belirlenmiş olması diğer asıl hak sahiplerinin destek payları hakkına zarar verecek olup diğer asıl hak sahipleri dışındaki kişilerin ilk davada talepte bulunmaması halinde bu kişilere destek payı belirlenmemelidir.

F- Destek Süreleri

1- Genel Olarak

Destekten yoksunluk süresinin tespiti yaşam tabloları vasıtasıyla desteğin bakiye yaşam süresi belirlenerek tespit edilir. Desteğin ölüm anı, destek süresinin başlangıcıdır. Bu nedenle yaşam tablosunda belirlenen bakiye yaşam süresi üzerinden hesaplama yapılacaktır. Ancak somut olayın özelliklerine göre de genel kurala istisnalar oluşturacak durumlar vardır³⁶⁸.

Destek görenlerin desteğin yaşından büyük olması halinde tazminat hesaplaması yapılırken genel kuralın istisnası olarak desteğin yaşı esas alınmayıp destek görenlerin yaşı destek süresi hesaplamasında dikkate alınacaktır. Bu nedenle üst sınır destek görenin bakiye yaşam süresi olacaktır. Ayrıca aynı gerekçeyle destekten yoksun kalma tazminatı davası devam ederken destek görenin ölmesi halinde ise hesaplama destek görenin

³⁶⁷ Seratlı, s. 146; Güneren, s. 969; Burak Pıtırılı ve Ayşe Nur Aladağlı, “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 12, (2017): s. 135. E.T. 14.03.2024 <https://www.jurix.com.tr/article/8099?u=0&c=0#>

³⁶⁸ Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s. 189; Gürsoy, s. 161.

yaşadığı son tarihe kadar hesaplanacaktır. Bu halde eş, çocuklar, anne, baba, kardeş ve diğer destekler fark etmeksizin bu istisna herkese uygulanacaktır³⁶⁹.

2- Eşin Destekten Yoksun Kaldığı Sürenin Hesabı

Kural olarak eşin destekten yoksun kaldığı sürenin hesabı yapılırken destek, eğer yaşasaydı muhtemel bakiye yaşam süresinin hesaplanması dikkate alınacaktır. Ancak bu sürenin üst limiti desteğin bakiye yaşam süresi kadardır. Bir başka ifadeyle destek gören eşin destekten yaşça büyük olması halinde, destek görenin kendi bakiye yaşam süresi hesaplamada dikkate alınacaktır³⁷⁰.

Yargıtay tarafından verilen bir kararda davacı destekten yoksun kalan eşin sigortalı ölen destekten daha büyük olması nedeniyle destek süresinin davacının kendi yaşam süresine göre hesaplanması gerektiği gerekçesiyle ilk derece mahkemesinin kararı hatalı bulunmuştur³⁷¹.

Sağ kalan eşin, desteğin ölümü halinde hayatı boyunca destekten yoksun kaldığı kabul edilir. İhtiyaç süresini etkileyen unsurlar yaş, çalışma durumu, çocuklar ve sağ kalan eşin yeniden evlenebilme ihtimalidir. Destek gören eşin dava sırasında yeniden evlenme durumunda tazminat hesabı yapılırken desteğin ölüm tarihi ile ikinci evliliğin başlama tarihi arasındaki zaman destek süresi olarak hesaplanır³⁷². Ayrıca dul kalan eşin yeniden evlenmesi durumunda ikinci evliliğin resmi nikâh yoluyla yapılması gereklidir. Aksi halde desteğin ölümünden itibaren yeni evliliğin başlangıç tarihine kadar tazminat

³⁶⁹ Ekmekçi, Baysal, Namlı, s. 189.

³⁷⁰ Ekmekçi, Baysal, Namlı, s. 190.

³⁷¹ Y. 21. HD. T. 26.05.2015, E.2014/22416, K. 2015/12011 Sayılı kararında “...ölen sigortalının bakiye yaşam süresinin sonuna kadar eşine destek olacağının kabulü ile davacı eş bakımından destek kaybının hesaplandığı görülmektedir. Oysa ölen sigortalının 1972 davacı eşin ise 1969 doğumlu oldukları dosya içerisindeki bilgi ve belgelerden anlaşılmaktadır. Yaşça büyük olan eşin bakiye yaşam süresinin sigortalıdan daha kısa olacağı ortadadır. Bu duruma göre de davacı eşin kendi yaşam süresinden daha uzun bir süre destekten yararlanacağının kabulü ile maddi tazminatının hesaplanmasının hatılı olduğu ortadadır...” şeklinde karar vermiştir.

³⁷² Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 139; Ergun Orhunöz, *Tazminat Davalarında Uygulama Sorunları*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2000), s. 29.

hesaplaması yapılamaz³⁷³.Yargıtay bir kararında ise resmi olmayan evliliğin dul eş açısından güvence oluşturmadığı gerekçesiyle yapılan hesaplamayı doğru bulmamıştır³⁷⁴. Yargıtay, ölen eşinin desteğinden yoksun kalan ve destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunan sağ kalan eşin dava süreci içerisinde bir başkasıyla evlenmesi nedeniyle, ilk derece mahkemesi bilirkişi raporunda tazminat hesaplamasının desteğin bakiye ömrüne göre yapılmasını doğru bulmayarak tazminat hesabının yeniden evlenme tarihine kadar hesaplanması gerektiğini vurgulamıştır³⁷⁵.

3- Çocukların Destekten Yoksun Kaldığı Sürenin Hesabı

Kural olarak çocukların destekten yoksun kaldığı süre hesaplanırken sağ kalan eş gibi hayatı boyunca destek göreceği kabul edilmemektedir. Çocukların destekten yoksun kaldığı sürenin hesabı Yargıtay tarafından verilen kararlardaki ilkeler ile hesaplanmaktadır. Çocuğunun desteğe ihtiyaç süresinin hayatı boyunca devam etmeyeceği kabul edilir. Çünkü, çocuk kendi gereksinimleri karşılayabileceği yaşa ulaşması durumunda destek görmesini gerektirecek bir durum bulunmayacaktır³⁷⁶.

Bu kuralın istisnası, özel gereksinim ihtiyacı olan bir başka deyişle ileri derece beyin özürlü ve engelli çocukların destekten yoksunluk süreleri anne ve babalarının bakiye kalan yaşam süresi boyunca sürmektedir³⁷⁷.

³⁷³ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 139.

³⁷⁴ Y. 21. HD. T.28.10.2010, E. 2009/8056, K. 2010/10541 Sayılı kararında “...davacı kadının nikahsız olarak bir arada yaşadığı erkeğin bir kadınla resmi nikahla evli olması ve iki çocuğunun bulunması karşısında davacı kadının böyle bir kişi ile beraber yaşamasının bakım ihtiyacının sona erdiğinin kabulünü gerektirmez. Dairemizin giderek Yargıtay’ın oturmuş görüşleri de bu yöndedir...” şeklinde karar vermiştir.

³⁷⁵ Y.3. HD. T. 14.12.2021, E. 2021/5045, K. 2021/12939 Sayılı kararında “...eşi olan desteğin ölümü nedeniyle destekten yoksun kalma tazminatı talep eden davacı eş ...'in yargılama devam ederken 16/12/2013 tarihinde evlenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda eşi öldükten sonra yeniden evlenen davacı ...'in destek gereksinimi evlendiği tarihte sona ereceğinden, destekten yoksun kalma tazminatının yeniden evlendiği tarihe kadar hesaplanması gerekmektedir...” şeklinde karar vermiştir.

³⁷⁶Antalya, C. II, s. 135-136; Çetin Aşçıoğlu, *Trafik Kazalarından Doğan Hukuk ve Ceza Sorumlulukları*, (Ankara:Legal Yayıncılık,2012), s. 187; Kılıçoğlu, Tazminat Esasları, s. 117.

³⁷⁷ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 142.

Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarında destek süreleri, erkek çocuklar için 18 yaşına kadar kız çocuklar için ise şehirde ve köyde olması halinde destek görecekleri en son yaş değişmektedir. Kız çocuklarının şehirde 22 yaşına kadar köyde ise 18 yaşına kadar anne ve babalarının desteği altında bulundukları ifade edilmektedir. Ayrıca çocukların eğitim görmesi halinde genel kuralın istisnası olarak ortaöğretimde bulunan erkek çocuklar için destek süresinin 20 yaşına kadar olduğu, kız ve erkek çocuk ayrımı yapılmaksızın yükseköğretim gören çocuklar açısından ise destek süresinin 25 yaşına kadar sürdüğü belirtilmektedir³⁷⁸.

Doktrinde bir görüşe göre erkek çocuklarının ihtiyaç süresinin tespitinde askerliğini yapıp yapmadığının tespit edilmesi gerektiği ve eğer çocuk askerliğini yapmışsa ihtiyaç süresinin bittiği savunulmuştur³⁷⁹.

4- Anne ve Babanın Destekten Yoksun Kaldığı Sürenin Hesabı

Anne ve baba için destekten yoksunluk süreleri kendi bakiye yaşam süreleriyle sınırlı olacaktır. Çünkü genel olarak anne ve babaların yaşam süresi çocuklarının yaşam süresinden daha kısadır³⁸⁰.

Uygulamada küçük çocukların anne ve babalarına destek olma yaşı 18 yaşından itibaren başlatılmaktadır. Doktrinde, yaşamını yitiren çocukların 18 yaşından küçük olması yani

³⁷⁸ Y. 17. HD. T. 04.03.2019, E. 2016/6984, K. 2019/2341 sayılı kararında "...Mahkemece hükme esas alınan 28.11.2015 tarihli hesap bilirkişisi raporunda desteğin, davacı çocuklardan üniversite eğitimi sürdüren ...'ye 25 yaşına kadar destek olacağı doğru biçimde kabul edilmiş olmasına rağmen; sosyal ekonomik durum araştırma tutanağında ortaokul öğrencisi olduğu tespit edilen ve kaza tarihi itibarıyla 11 yaşında olan davacı çocuk... için 18 yaşı itibarıyla destek ihtiyacının son bulacağı kabul edilerek bu yaşa kadar tazminat hesabı yapılmıştır. Dairemizin yerleşik ve kabul gören uygulamasına göre, yükseköğrenim görme durumu bulunmayan halde, kız çocuklarının 22 yaşına kadar, erkek çocuklarının 18 yaşına kadar; yükseköğrenim gören ya da görme ihtimali bulunan çocukların ise 25 yaşına kadar destek alacağı dikkate alınarak destek tazminatı hesaplanması gerekmektedir..." şeklinde karar vermiştir. Benzer yönde başka bir kararda ise Y. 17. HD. T. 16.02.2016, E. 2016/339, K. 2016/1765 sayılı kararında "...Yerleşik ve kabul gören uygulamaya göre kız çocuklarının 22 yaşına kadar destek alacağı dikkate alınarak destek tazminatı hesaplanmasının gerekmesi ..." başka bir kararda ise_ Y. 17.HD. T. 16.06.2020, E. 2018/3562, K. 2020/3541 sayılı kararda "...yerleşik ve kabul gören uygulamaya göre, erkek çocukları için 18 yaşın, kız çocukları için 22 yaşın desteğin sona ereceği yaş olarak kabulü gerekmektedir..." şeklinde karar vermiştir.

³⁷⁹ Antalya, C. II, s. 135.

³⁸⁰ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 143.

farazi destek olarak kabul edileceği hallerde anne ve babanın yaşı da dikkate alınarak tazminatın hesaplanması gerektiği belirtilmiştir. Örneğin 4 yaşında ölen çocuğun haksız fiil tarihinde annesi 30 yaşında, babası 32 yaşındaysa hesaplama bu yaşlar üzerinden yapılmayacak olup, çocuğun 18 yaşına basacağı tarih yani haksız fiilden 14 yıl sonraya gidilerek yapılmalıdır. Başka bir ifadeyle, anne ve babanın haksız fiil tarihindeki yaşlarına 14 yıl eklenmek suretiyle geriye kalan bakiye yaşam süreleri üzerinden tazminat hesaplaması yapılacaktır. Ayrıca anne ve babanın dava sırasında ölmesi halinde bakiye yaşam süresi üzerinden değil, ölüm tarihine kadar hesaplama yapılmalıdır³⁸¹.

5- Kardeşin Destekten Yoksun Kaldığı Sürenin Hesabı

İlk bölümde belirttiğimiz üzere kardeşlerin birbirine destekliği özel koşulların olması durumunda söz konusu olmaktadır. Eğer baba ölmüş veya çalışmıyorsa evin geçimi abi veya abla tarafından üstlenilmişse, erkek kardeşler 18 yaşına kadar kız kardeşler köyde yaşıyorsa 18 yaşına, eğer şehirde yaşıyorlarsa 22 yaşına kadar destek görecektir. Ayrıca yükseköğrenim kurumlarında eğitim görüyorlarsa 25 yaşına kadar destek görebileceklerdir³⁸².

G- Destekten Yoksun Kalma Tazminatında İndirimler

1- Evlenme İhtimali İndirimi

Müteveffanın desteğinden mahrum kalan eşin yeniden evlenmesi halinde artık bakım ihtiyacının kalmadığı kabul edilmektedir. Bir başka deyişle evlenmeyle birlikte sağ kalan eşin, ölen eşinin bakımına ihtiyacı kalmadığı anlamını taşımaktadır. Bununla birlikte, sağ kalan eş dava sırasında yeniden evlenmemiş olsa bile yeniden evlenebileceği ihtimali göz önünde bulundurularak aktif dönem ve pasif dönem hesaplaması yapılmaktadır. Aktif

³⁸¹ Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s. 194.

³⁸² Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 145.

dönem hesabı yapılırken evlenip evlenmediği tespit edilebileceği için indirim uygulanmayacaktır³⁸³.

Sağ kalan eşin dava sonrası evlenmesi durumunda ise dava sırasında yeniden evlenebilme imkânı indirimi yapıldığı varsayılarak yargılanmanın yenilenmesi yoluna gidilemeyecektir³⁸⁴.

Yeniden evlenebilme ihtimali bulunan eş için tazminat hesaplamasında evlenme indirimine ilişkin çeşitli hesaplama tabloları bulunmaktadır. Bunlar; İsviçreli Hans Moser Tablosu, Stauffer Tablosu ve Türk hukukunda Yargıtay tarafından da kullanılan, Asgari Yüksek İdare Mahkemesi'nin (AYİM) kullandığı hesaplama tablosudur. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından AYİM'in kullandığı yaşam tablosunun ülkemiz şartlarına daha uygun görülmüştür. Ayrıca söz konusu kararda yeniden evlenme ihtimali açısından dul eşin haksız fiil tarihindeki yaşı değil hesaplama yapıldığı tarihteki yaşa göre hesaplama yapılması gerektiği belirtilmiştir³⁸⁵.

Türkiye'de uygulama da kullanılan bu tabloda çocuksuz evlenmemiş bir erkek veya kadının yaşları dikkate alınarak, yaşlarına göre evlenme ihtimali oranı gösterilmektedir. Bu tabloda dul kadın veya erkeğin 18 yaşından küçük her bir çocuğu için %5 indirim yapılmaktadır³⁸⁶.

³⁸³ Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s. 211.

³⁸⁴ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 377-378.

³⁸⁵ YHGK. T. 01.10.2019, E. 2017/2038, K. 2019/979 Sayılı kararında "...dul eşin yeniden evlenme olasılığı saptanırken, olay tarihindeki yaşına göre değil, rapor tarihindeki ve hüküm tarihine en yakın tarihteki yaşına göre evlenme şansını belirlemek gerekmektedir..." şeklinde karar verilmiştir.

³⁸⁶ Y. 17. HD. T. 07.02.2019, E. 2016/2262, K. 2019/1087 Sayılı kararda "...Somut olayda davacı eş kaza tarihinde 43 yaşında olup, 18 yaşından küçük bir çocuğu bulunmaktadır. AYİM tarafından hazırlanan tablolara göre davacı eşin kaza tarihindeki yaşına göre evlenme ihtimali %2 olmakla, AYİM uygulamasında 18 yaşından küçük her çocuk için %5 indirim yapıldığı gözetildiğinde, davacının evlenme ihtimali bulunmamaktadır. Buna göre davacı eşin %2 evlenme ihtimali bulunduğu kabul edilerek bu doğrultuda yapılan hesaplamaların hükme esas alınması doğru olmayıp bozmayı gerektirmiştir..." şeklinde karar vermiştir.

Doktrinde bir yazara göre, dul eşin yeniden evlenme ihtimali, olay tarihine göre değil, rapor tarihindeki ve hüküm tarihine en yakın tarihe göre hesaplanmalıdır. Çünkü gerçekler belli iken varsayımlara dayalı değerlendirilme yapılmamalıdır. Doktrinde ölüm gününün tazminat hesabında dikkate alınmayıp hüküm gününün dikkate alınmasına ilişkin baskın görüş hâkimdir³⁸⁷.

Yukarıdaki görüşü destekleyen diğer bir yazara göre ise, ülkemizde davaların uzun sürmesi sebebiyle hüküm tarihi ile ölüm tarihi arasında çok fazla zaman geçmekte olup evlenme ihtimalleri arasındaki rakamlarda fark oluşmaktadır. Bu nedenle zararın hesaplanması hüküm tarihine göre yapılmalı, ölüm tarihine göre hesaplama yapılmamalıdır³⁸⁸.

Örneğin, olay tarihinde 30 yaşında dul olan bir kadın davanın devam etmesi ve dava açılışının üzerinden 6 yıl geçmesi rağmen halen evlenmediği durumda 36 yaşındaki bir kadına göre 30 yaşındaki kadının evlenme ihtimali daha yüksektir. Dolayısıyla davacı kadının olay tarihinde 30 yaşında olduğu varsayımıyla yapılan hesaplama 36 yaşına göre yapılacak hesaplama göre zarar miktarının daha az tespit edilmesine sebep olacaktır. Doktrinde aksi görüşe göre ise zararın olay tarihinde doğduğu ve bütün tazminat hesaplamasının olay tarihine göre endekslendiği gerekçeleriyle yeniden evlenme ihtimali indiriminin olay tarihine göre hesaplanması gerektiği savunulmuştur³⁸⁹.

Kanaatimce, ilk görüş doğru olmakla birlikte eğer yeniden evlenme ihtimali indirimi haksız fiil tarihine göre hesaplanırsa, hak sahiplerinin menfaati ihlal edilecektir. Nitekim ülkemizde davalar çok uzun sürmektedir. Dava sonuçlanıncaya kadar kişinin hem yaşı artmakta hem yeniden evlenme ihtimali indirim oranı yaşa göre hesaplanması sebebiyle düşmektedir. Bu nedenlerle hüküm tarihine en yakın dönemdeki yaş esas alınmalıdır.

³⁸⁷ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 381.

³⁸⁸ Narter, Davalar, s.97.

³⁸⁹ Güleç Uçakhan, s. 754.

Yargıtay 17. Hukuk Dairesi tarafından verilen önceki kararlarda dul kalan eşin haksız fiil tarihindeki yaşına göre evlenme şansının belirlenmesi doktrinde haksız ve adaletsiz olması gerekçesiyle eleştirilmiştir³⁹⁰.

Türkiye’de destekten yoksun kalma tazminatı hesabı yapılırken, dul kalan erkeklerin yeniden evlenme ihtimali, aynı yaştaki dul kadınlardan yüksek olduğu unsuru dikkate alınmaktadır. Bununla birlikte, dul erkeğin çocuğunun bulunması durumunda, sırf çocuğun bakım ihtiyacı için erkeğin evlenme ihtimali dul kadına göre daha yüksektir³⁹¹. Son olarak ifade etmek gerekir ki; tazminat davası devam ederken dul kalan eşin evlenmesi durumunda tazminat hesabı evlenme tarihine kadar yapılacağı için tazminatta evlenme ihtimali indirimin yapılması doğru olmayacaktır³⁹².

2- Yetiştirme Gideri ve Yapılmayan Masrafların İndirimi

Yetiştirme gideri, anne ve babanın çocuklarının belli bir yaşa ulaşp kazanç elde edinceye kadar yaptıkları eğitim, sağlık, barınma, koruma, giyim, yeme, içme gibi masrafları olarak doktrinde ve yargı kararlarında tanımlanmaktadır. Destekten yoksun kalma tazminatının belirlenmesi açısından yetiştirme giderlerinin tazminattan indirilmesi istenmekte ve uygulamada da indirim söz konusu olmaktadır. Bu indirimin sebebi ise anne ve baba, çocuğunun ölümü halinde bu giderlerden kurtulmuş veya tasarruf edecekleri gerekçesiyle, indirimin uygulanmaması durumunda malvarlıklarında haksız artış olacaktır. Bu görüş ve yüksek yargı kararları doktrinde aile kurumunun ekonomik olarak görülmemesi ve evlat sevgisinin parayla ölçülemeyecek olması gerekçeleriyle eleştirilmiştir³⁹³.

³⁹⁰ Çelik, Destekten Yoksun Kalma, s. 382.

³⁹¹ Gökyayla, s. 239; Gürbüz, s. 135.

³⁹² Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s. 214.

³⁹³ Çelik, Destekten Yoksun Kalma, s. 409.

Yaşar, yetiştirme gideri indiriminin, uygulama ve doktrinde maddi açıdan değerlendirilmesine bağlı olarak anne ve babanın çocuğun masraflarından kurtulması gözüyle bakıldığı gerekçesiyle bu indirimin yapılmasını eleştirmiştir³⁹⁴.

Yetiştirme gideri indirimi çocuğun genel olarak 18 yaşına gelinceye kadar yapılan indirimdir. Bu gider hesaplanırken anne ve babanın sosyal ekonomik durumu dikkate alınarak beraberinde bakım, eğitim barınma, sağlık ve diğer kalemler hesaplamaya dâhil edilmektedir³⁹⁵. Yargıtay tarafından, tüm bu sayılan kalemler üzerinden %5 indirim yapılmakta olup üzeri yapılan indirimler ise dairenin ilkelerine aykırılık nedeniyle bozulmaktadır³⁹⁶.

Yetiştirme gideri indirimi yapılması sırasında anne ve babanın her ikisinin çalışıyor olması durumunda her ikisinden de %5 yetiştirme gideri indirimi yapılacaktır. Ancak ebeveynlerden birinin çalışması halinde sadece bir kez %5 yetiştirme gideri indirimi yapılacaktır. Yargıtay tarafından verilen kararlarda bu durum benimsenmektedir. Yargıtay tarafından verilen bir kararda hem anneden hem babadan yetiştirme giderinin tazminattan düşülmemesi gerektiği gerekçesiyle mahkemenin hükme esas aldığı raporun hükme esas alınması doğru bulunmamış ek rapor alınması gerektiği ifade edilmiştir³⁹⁷.

Tazminatta yapılmayan masrafların indiriminin eşler bakımından, meydana gelecek haksız fiilden dolayı sağ kalan eş, destek olan eşinin ölümüyle bazı masraflardan kurtulur. Örneğin, trafik kazası sonucunda eşin ölmesi halinde sağ kalan eş yakıt masraflarından

³⁹⁴ *Yaşar*, s. 290.

³⁹⁵ Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s. 221.

³⁹⁶ Y. 17. HD. T. 27.05.2019, E. 2016/16873, K. 2019/6766 Sayılı kararında "...Somut olayda, baba lehine hesaplanan destekten yoksun kalma tazminatından %7 oranında yetiştirme gideri düşülmüştür. Daire ilkelerine göre; %5 yetiştirme gideri düşülmesi gerekmektedir..." şeklinde karar vermiştir. Benzer bir kararda; Y. 17.HD. T. 20.09.2021, E. 2021/17904, K. 2021/5002 sayılı kararında "...Kaza tarihinde 13 yaşında olan desteğin ölümü sebebi ile hem anne hem de baba yönünden hesaplanacak tazminattan, asgari ücretin %5'i oranında yetiştirme giderinin indirilmesi gereklidir..." şeklinde karar vermiştir.

³⁹⁷ Y. 17. HD. T. 12.12.2018, E. 2016/2647, K. 2018/12098 Sayılı kararında "...hem anneden hem babadan yetiştirme gideri düşülerek bulunan hesap şekli hükme esas alınması doğru değildir. O halde mahkemece sadece davacı baba yönünden desteğin 18 yaşına kadar %5 oranında yetiştirme gideri düşülmesi yönünde bilirkişiden ek rapor alınarak sonucuna göre karar verilmesi gerekir. Eksik inceleme ile hüküm verilemez bozmayı gerektirmiştir..." şeklinde karar vermiştir.

ve otopark masraflarında tasarruf sağlayacaktır. Bir başka örnek ise, ölen eşin hasta olması halinde yapılacak olan tedavi masrafları, ölüm halinde artık yapılmayacağı için bu masraflar da tazminatta denkleştirilmelidir.

3- Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Bağlanan Gelirlerin İndirimi

SGK tarafından sigortalı işçinin iş kazası sonrası ölümünde, eşine ve çocuklarına sınırlı şartlar içerisinde ise anne ve babasına gelir bağlanır. Gelir haricinde, ölen işçinin ölüm tarihine kadar yeterli primi ödemişse eş ve çocuklarına aylık bağlanır. Eğer şartları varsa sınırlı şartlarda bu aylık anne ve babasına da bağlanır. 5510 sayılı Kanun'un 3. maddesinde³⁹⁸ gelir ve aylığın tanımına yer verilmiştir.

Destekten yoksun kalma tazminatında, SGK tarafından sağlanan kaza sigortası dalından bağlanan gelirler tazminatta indirilirken, ölüm sigortası dalından bağlanan aylıkların tazminattan indirilemeyeceğine ilişkin Yargıtay tarafından karar verilmiştir. Kararda gerekçe olarak, ölüm aylığının pirim ödeme sonucu bağlandığı dikkate alınarak haksız fiili işleyenlerin bu durumdan yararlanmaması ve tazminatta indirim yapılmaması gerektiği belirtilmiştir³⁹⁹. SGK tarafından bağlanan gelirler, kurum tarafından belirli şartlar ve sınırlar içerisinde iş kazasında sorumluluğu bulunan 3. kişilere ve işverenlere rücu edilebilir. Bu rücu edilen miktarlar destekten yoksun kalma tazminatından indirilecektir.

Önemle belirtmek gerekir ki, SGK tarafından bağlanan gelirin temeli iş kazası ve meslek hastalığı sonucu sigortalı işçinin ölmesidir. Aksi halde iş ile ilgisi olmayacak şekilde

³⁹⁸ Tanımlar

Madde 3

...

16) Gelir: İş kazası veya meslek hastalığı halinde sigortalıya veya sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine, yapılan sürekli ödemeyi,

17) (Değişik: 17/4/2008-5754/1 md.) Aylık: Malûllük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile vazife malûllüğü halinde yapılan sürekli ödemeyi.

³⁹⁹ Y. 4. HD. T. 28.11.2016, E. 2015/10574, K. 2016/11649 Sayılı kararında "...Dairemizin ve Yargıtayın yerleşik uygulamasına göre ölüm aylığı, rücuya tabi değildir. Şöyle ki; ölüm sigortasından bağlanan aylıklar, belirli bir sigortalı olmanın ve prim ödemiş olmanın sonucu olup, haksız fiil failinin bundan yararlanması ve destekten yoksun kalma tazminatından düşürülmesi söz konusu olamaz. Bu nedenle, hesaplanan destek zararından, ölüm aylığının düşürülmesi doğru görülmemiştir..." şeklinde karar vermiştir.

trafik kazası sonrası işçinin ölümü halinde hak sahiplerine gelir bağlanamayacağı için tazminatta indirimde olmayacaktır⁴⁰⁰.

Destekten yoksun kalma tazminatında, kurum tarafından yapılan ödemelerin indirim kapsamına rücu edilebilecek miktarla alınması, işçinin veya hak sahiplerinin hem işverene hem kuruma giderek alacağı ödemelerin mükerrer olmaması amacını taşımaktadır. Aksi halde hak sahibi hem kuruma hem işverene giderek mükerrer ödeme alabilir.

Destekten yoksun kalma zararını içeren 6098 sayılı TBK m. 55 gereğince, kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemelerinin destekten yoksun kalma tazminatında indirilemeyeceği ifade edilmiştir⁴⁰¹. Bu madde iki amaç taşımaktadır. Birincisi, destek görenin aynı olay için hem kurumdan hem işverenden tazminat almasının önü kapatılarak sebepsiz zenginleşmesinin önüne geçilmesidir. İkincisi, SGK tarafından rücu edilebilecek bir ödeme yapıldıysa davalı tarafın hem kurum tarafından açılacak rücu davası hem hak sahiplerince açılacak destekten yoksun kalma tazminatı davasında iki defa ödeme yapılmasının engellenmesi amacı taşır⁴⁰².

5510 sayılı Kanun'un 21. maddesi birinci fıkrası uyarınca iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının, kurum tarafından hak sahiplerine bu kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemelerin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarla sınırlı olmak üzere, kurumca işverene ödettirilir⁴⁰³. Bu nedenle söz konusu düzenlemeyle şartların varlığı halinde

⁴⁰⁰ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 431-432.

⁴⁰¹ Belirlenmesi

Madde 55/1- Destekten yoksun kalma zararları ile bedensel zararlar, bu Kanun hükümlerine ve sorumluluk hukuku ilkelerine göre hesaplanır. Kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile ifa amacını taşımayan ödemeler, bu tür zararların belirlenmesinde gözetilemez; zarar veya tazminattan indirilemez. Hesaplanan tazminat, miktar esas alınarak hakkaniyet düşüncesi ile artırılmaz veya azaltılamaz.

⁴⁰² Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s. 216.

⁴⁰³ İş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık bakımından işverenin ve üçüncü kişilerin sorumluluğu

Madde 21- İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu

kurum tarafından ölüm gelirin ilk peşin sermaye değeri, işverene rücu edilebileceğinden, bu gelir tazminattan indirilir⁴⁰⁴.

Aynı kanun'un 21. maddesinin dördüncü fıkrası⁴⁰⁵ uyarınca da üçüncü kişinin kusurunun bulunması halinde kurumca bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, zarara sebep olan üçüncü kişiye veya bunların çalışanlarına rücu edilebilecek ve bu durumda tazminattan indirim sağlanacaktır. Bir uyuşmazlıkta mahkemece Anayasa'ya aykırılık gerekçesiyle 21. maddenin dördüncü fıkrasının iptali istenmiş, ancak Anayasa Mahkemesi tarafından istem reddedilmiştir⁴⁰⁶.

İş kazası veya meslek hastalığı sonucunda ölüm sebebiyle kurum tarafından hak sahiplerine ölüm gelirin bağlanması halinde 5510 sayılı Kanun'un 21. maddesi beşinci fıkrasında⁴⁰⁷ ölüm gelirin rücu edilemeyeceği ve destekten yoksun kalma tazminatında da indirim sağlanmayacağına ilişkin yasal düzenleme mevcuttur.

Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, Kurumca işverene ödettirilir. İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır.

⁴⁰⁴ Ekmekçi, Baysal ve Namlı, s. 218.

⁴⁰⁵ İş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık bakımından işverenin ve üçüncü kişilerin sorumluluğu

Madde 21/4- İş kazası, meslek hastalığı ve hastalık, üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmişse, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edilir.

⁴⁰⁶ Bkz. AYM. T. 26.06.2012, E. 2011/128, K. 2012/40 sayılı karar E.T. 19.04.2024
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120626-23.htm>

⁴⁰⁷ İş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık bakımından işverenin ve üçüncü kişilerin sorumluluğu

Madde 21/5- İş kazası, meslek hastalığı ve hastalık; kamu görevlileri, er ve erbaşlar ile kamu idareleri tarafından görevlendirilen diğer kişilerin vazifelerinin gereği olarak yaptıkları fiiller sonucu meydana gelmiş ise, bu fiillerden dolayı haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar hariç olmak üzere, sigortalı veya hak sahiplerine yapılan ödemeler veya bağlanan gelirler için kurumuna veya ilgililere rücu edilmez. Ayrıca, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölümlerde, bu Kanun uyarınca hak sahiplerine bağlanacak gelir ve verilecek ödenekler için, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde kusuru bulunan hak sahiplerine veya iş kazası sonucu ölen kusurlu sigortalının hak sahiplerine, Kurumca rücu edilmez.

4- Hatır Taşınması Nedeniyle İndirim

Hatır taşınması doğrudan kanunlarımızda tanımlanmamış olup, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nda kanuni düzenlemeye konu olmuştur. Hatır taşınması, aynı Kanun'un 87. maddesinde⁴⁰⁸ genel hükümlere atıf yapılarak TBK'nın 51. maddesi uyarınca destekten yoksun kalma tazminatında hâkimin takdir yetkisine dayalı indirim hali olarak düzenlenmiştir⁴⁰⁹.

Zarar veren tarafından, herhangi bir menfaat elde etmeksizin zarar görenin yararı için yapmış olduğu yardım sonucunda zarar meydana gelirse hâkim bu durumu değerlendirerek tazminatta indirim sağlayabilir. Hiçbir menfaat elde edilmemesi veya çok az bir karşılık alınması, örneğin hasta bir kişinin paketlerinin taşınması sebebiyle zarar meydana gelirse tazminatta indirim sağlanabilir⁴¹⁰.

KTK'nın 87. maddesi motorlu araçlarda yapılan hatır taşınmasından bahsetmektedir. Motorlu araç motor gücü ile hareket edebilen her türlü araçtır⁴¹¹. Taşınanın hatır taşınması sayılabilmesi için doktrinde bir takım unsurlar öngörülmüştür. Bunlar, taşınanın rızası olması, taşıyanın taşınandan bir çıkarının bulunmaması, taşıma faaliyetinin ücretsiz yapılması ve aile bireylerinin taşınması gibi özel bir amaç olmamasıdır. Aile bireylerinin taşınması, taşıyanın aileye karşı ödevlerine yerine getireceği için taşınanın değil taşıyanın yararınadır⁴¹².

⁴⁰⁸ Genel hükümlerin uygulanması:

Madde 87 – (Değişik: 17/10/1996-4199/30 md.)Yaralanan veya ölen kişi, hatır için karşılıksız taşınmakta ise veya motorlu araç, yaralanan veya ölen kişiye hatır için karşılıksız verilmiş bulunuyorsa, işletenin veya araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahibinin sorumluluğu ve motorlu aracın maliki ile işleteni arasındaki ilişkide araca gelen zararlardan dolayı sorumluluk, genel hükümlere tabidir.

⁴⁰⁹ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 461.

⁴¹⁰ Eren, Borçlar Hukuku, s. 796.

⁴¹¹ Haluk N. Nomer "2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Hukuki Sorumluluğu," *İstanbul Barosu Dergisi* c.66 (1992), s. 42; Eren, s. 676.

⁴¹² Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 462.

Bununla birlikte, motorlu araç sahipleri herhangi bir fayda beklemeksizin başka kimseleri ücretsiz olarak kendi araçlarıyla taşıyabilmektedir. Örneğin, komşusunu nezaket gereği hastaneye götüren kişi bu işi hatır için yapmış sayılır. Aynı şekilde, otostop yapan kişiyi araca almak da bir hatır taşımasıdır. Dolayısıyla bu tür hatır taşımalarında hakkaniyet gereği tazminatta indirim yapılması gereklidir. Ayrıca KTK gereği yolcuların ücretli taşınması hatır taşıması sayılmamaktadır⁴¹³.

Yargıtay tarafından verilen bir kararda dayısının kullandığı motosikletin arkasında oturan müteveffanın kaza sonrası ölümü halinde dayı, yeğen ilişkisi sebebiyle hatır taşıması indirimi yapılamayacağına karar verilmiştir⁴¹⁴. Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına göre tazminatta uygulanacak indirim oranı hatır taşımasının olduğu durumlarda %20 olarak belirlenmiştir⁴¹⁵.

Yargıtay tarafından verilen bir kararda, hâkimin takdir yetkisini kullandığı durumlarda, hatır taşımasında indirim yapmamasının gerekçe olarak açıklanması gerektiği ve eğer indirim yapacaksa da indirimin dairenin uygulamalarına göre %20 olması sebebiyle bu oran üzerinden hatır taşıması indirimi yapılması gerektiği belirtilmiştir⁴¹⁶.

⁴¹³ Güleç Uçakhan, s. 863-864; Yaşar, s. 225.

⁴¹⁴ Y. 17. HD. T. 02.05.2017, E. 2014/24482, K. 2017/4892 Sayılı kararında "...Davalı tarafça hatır taşıması savunmasında bulunulmuş, mahkemece olayda hatır taşımasının olduğu kabul edilerek tazminattan %20 oranında indirim yapılmıştır. Somut olayda;ceza soruşturması aşamasındaki ifadelerden destek ...'in, yolcu olarak bulunduğu motorsikletin sürücüsü ...'ün dayısı olduğu anlaşılmıştır. Bu durumda, sürücü ile ölen arasında dayı-yeğen ilişkisi bulunması ve taşımanın hatır taşıması olarak değerlendirilemeyeceği gözetilmeksizin..." şeklinde karar vermiştir.

⁴¹⁵ Y. 17. HD, T. 16.02.2017, E. 2014/1781, K. 2017/1540 Sayılı kararında ; "...hesaplanan tazminattan %30 oranında hatır taşıması indirimi yapılmış ise de takdir edilen indirim oranı somut olaya uygun olmadığı gibi yüksek oranda indirim yapılmasının gerekçesi de izah edilmemiştir. Bu itibarla somut olayın özelliğine ve Dairemizin yerleşik uygulamasına göre %20 oranında hatır taşıması indirimi yapılması gerekirken yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir..." benzer yönde başka bir kararda Y. 17. HD. T. 12.12.2019 E. 2018/335, K. 2019/11926 "...Dairemizin yerleşik uygulamaları gereği, uygulanacak indirim oranının %20 olduğu gözetilmeden belirlenen tazminattan fazla indirim yapılması isabetli olmamıştır..." şeklinde karar vermiştir.

⁴¹⁶ Y. 4. HD. T. 14.03.2022, E. 2021/11334, K. 2022/4672 Sayılı kararında "...Ayrıca hâkim tazminattan mutlaka indirim yapmak zorunda değilse de, bunun dahi gerekçesini kararında tartışması ve nedenlerini göstermesi, indirim yapacak ise de Dairemizin uygulamalarına göre %20 oranında hatır taşıması indirimi yapılması gerekmektedir..." şeklinde karar vermiştir.

Son olarak hatır taşımalarında menfaat karşılığında taşımanın yapılması halinde destekten yoksun kalma tazminatında indirim yapılmayacaktır⁴¹⁷.

II- Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Davasında Yargılama Usulü

A- Davanın Tarafları

1- Davacı

Çalışmamızın ilk bölümünde destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilecek kişileri belirtmiştik. Bu kişiler açılacak destekten yoksun kalma tazminat davasında hak sahipleri olarak davacı taraf sıfatını kazanır. Davacılar, gerçek veya farazi desteğin ölümünden dolayı destekten yoksun kaldığını iddia eden kişilerdir⁴¹⁸. Davacı taraf olarak taraf sıfatına haiz olabilecekler, desteğin sağ kalan eşi, çocukları, anne ve babası, nişanlısı, birlikte yaşadığı kişiler, desteğinden mahrum kalan diğer kişiler ve kardeşleridir⁴¹⁹. Bir başka ifadeyle ölenin desteğinden yoksun kalan desteğin yakınları davacı konumundadır.

Tazminat davasında yukarıda sayılanlar hariç, yaşanan zararlandırıcı olay sonrasında 3. kişiler de TBK 62. maddenin ikinci fıkrası⁴²⁰ uyarınca rücu davası açma hakkına sahiplerdir⁴²¹. Bir başka ifadeyle ölüm olayından dolayı birden çok kişinin müteselsilen sorumlu olduğu olaylarda bir kişinin zararın tamamını ödemesi sebebiyle rücu davası açılmaktadır. Ayrıca 5510 sayılı Kanun gereği, iş kazasının gerçekleşmesi sebebiyle

⁴¹⁷ Y. 17. HD. T. 03.07.2018 2015/13510, K. 2018/6674 Sayılı kararında "...aynı şirkette çalışan davacıyı şirketin işi için havaalanına bırakmaya gittiği, bu durumda taşımada sürücünün de çıkarı/yararı bulunduğu, dolayısıyla olayda hatır taşınması bulunmadığı gözetilmeksizin, yanılıklı değerlendirmeye yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmayıp..." şeklinde karar vermiştir.

⁴¹⁸ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 364; Gürsoy, s. 152.

⁴¹⁹ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 364.

⁴²⁰ İç ilişkide

Madde 62/2- Tazminatın kendi payına düşeninden fazlasını ödeyen kişi, bu fazla ödemesi için, diğer müteselsil sorumlulara karşı rücu hakkına sahip ve zarar görenin haklarına halef olur.

⁴²¹ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 368.

yaşanan ölüm olayından dolayı aynı Kanun'un 20 ve 21. maddeleri uyarınca üçüncü kişilere rücu edilebilmektedir⁴²².

Türk Ticaret Kanunu'na göre sigortacı ödediği tazminat dolayısıyla, zarara uğrayanın yerine geçerek onun haklarına halef olmaktadır⁴²³. Halefiyet kanundan doğan sınırlı hallerde mevcuttur. Diğer bir ifadeyle halefiyet hallerinin sınırlı olması numerus clausus ilkesiyle ilişkilendirilir. Kanunda sayılmamış ise halefiyet ilişkisi kurulamaz⁴²⁴.

5510 sayılı Kanun'da iş kazası ve meslek hastalığı bakımından işveren ve üçüncü kişinin sorumluluğu düzenlenmiş olup, rücu hakkının halefiyete dayandığı görülmektedir⁴²⁵.

2- Davalı

Destekten yoksun kalma tazminatında davalı konumunda bulunanlar ilk olarak ölen desteğin ölümünde kusuru bulunanlardır. Bu kişiler gerçek veya tüzel kişiler olabilir⁴²⁶.

Kural olarak, iş kazası sonrası desteğin ölümü halinde ilk sorumlu olan işverendir. İşverenin tüzel kişiliğinin olması halinde davalı tüzel kişiliktir. Tüzel kişi, iflas halindeyse davalı iflas masası; tasfiye halinde olması durumunda ise davalı tasfiye memurluğu olacaktır⁴²⁷.

⁴²² Aşçıoğlu, s. 434.

⁴²³ Kemal Tahir Gürsoy. "Haksız Eylemden Doğan Talep Hakkı ve Bu Hakkın Diğer Talep Hakkıyla Yarışması", *AÜHFD*, C. 31, S. 1-4, (1974): s.182; Y. 17. HD. T. 14.07.2020, E. 2019/2277, K. 2020/4806 sayılı kararında "...destekten yoksun kalma davasında, destekten yoksun kalan kişilerin hukuki durumları ile desteğin trafik sigortacısının açtığı rücu davasında, destekten yoksun kalan kişilerin hukuki durumları tamamen farklıdır. Destekten yoksun kalma tazminat davalarında zarar görenler, mirasçılık sıfatından bağımsız olarak zarara uğramış kişilerdir. Buna karşın desteğin trafik sigortacısının açtığı rücu davasında destekten yoksun kalanlar, aynı zamanda desteğin mirasçısı ise rücu koşulları oluştuğu takdirde desteğin sorumluluğu mirasçılara geçer..." şeklinde karar vermiştir.

⁴²⁴ Narter, Davalar, s. 188.

⁴²⁵ Narter, Davalar, s. 188-189.

⁴²⁶ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 271.

⁴²⁷ Demircioğlu ve Güzel, s. 210.

Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları ve Karayolları Trafik Kanunu'na göre göre trafik kazalarında desteğin ölümü halinde aracın zorunlu mali sorumluluk sigortacısı, işleten veya sürücü haksız fiile konu olayda tam kusurlu olsalar bile sigorta şirketi, davalı konumdadır. Birden fazla kişinin sorumlu olduğu destekten yoksun kalma tazminatı davaları en çok trafik kazaları ve iş kazalarından kaynaklanmaktadır. Meslek hastalıkları ve iş kazalarında sorumlu kişi işveren, işveren vekilleri ve kazada kusurlu olan üçüncü kişiler davalı olacaktırlar⁴²⁸.

Asıl işveren ve alt işveren ilişkisinin kurulduğu durumlarda da İş Kanunu'nun 2. maddesi'nin altıncı fıkrası düzenlemesi gereği sorumlular bakımından müteselsil sorumluluk ortaya çıkmaktadır⁴²⁹.

Kanuni düzenlemelerde belirtilen kusursuz sorumluluk hallerinde de diğer sorumlular davalı olarak gösterilebilir⁴³⁰. Trafik kazası halinde ölenin desteğinden yoksun kalanlar destekten yoksun kalma tazminatı taleplerini araç işleteni, araç sahibi, araç sürücüsü, zorunlu mali sorumluluk sigorta poliçesini düzenleyen sigorta şirketi, eğer Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk sigortacısı yoksa güvence hesabı davalı konumdadır⁴³¹. Güvence Hesabı'nın amacı, zorunlu sigorta türlerinde belirli şartların varlığı halinde zararın belirli teminatlar kapsamında karşılanmasıdır. Bir başka ifadeyle zorunlu sigortaların boşluğunu doldurarak kamusal görev yerine getirmektedir. ⁴³²Davacı taraf bunlardan birine dava açabileceği gibi davalılar arasında müteselsil sorumluluk gereği

⁴²⁸ Tacın, Mustafa Hayri. "Destekten Yoksun Kalma Tazminatında Güncel Usul konuları ile Miras Menfaatleri ve TBK md 55'in Değerlendirilmesi", *Adalet Dergisi* sy. 57, (2017), s. 30; Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 382.

⁴²⁹ Narter, İş kazası, s. 202.

⁴³⁰ Narter, Davalar, s. 33.

⁴³¹ Tacın, s. 29.

⁴³² Tekin Memiş, "Güvence Hesabının Taşımanın 100 Km. Altında Olması Nedeniyle Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Kapsamında Ödeme Yapmayı Reddetmesi Hukuka Uygun mudur?" İnönü Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi 3, sy. 1 (2012): s. 137.

hepsine karşıda dava açabilir. Ancak sigorta şirketinin sorumluluğu poliçe limitindeki sorumluluk sınırı kadardır⁴³³.

B- Görevli Mahkeme

Görev, kamu düzenine ilişkin olup belirli bir davaya o il veya ilçe mahkemelerinin hangisinin bakacağıının belirlenmesidir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 1.maddesi düzenlemesinde mahkemelerin görevinin kanunla düzenlendiği belirtilmiştir⁴³⁴.

HMK'nın 2. maddesinin birinci fıkrası uyarınca genel görevli mahkemenin dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı ve şahıs varlığına ilişkin davalarda aksine düzenleme olmadıkça asliye hukuk mahkemeleri olduğu düzenlenmiştir. Ölüm veya vücut bütünlüğünün zarar gördüğü davalarda ise genel görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesi olsa da özel yasal düzenlemeler gereği davalıların sıfatı ve haksız fiile ilişkin olay sebebi ile görevli mahkeme değişmektedir.

1- İş Kazası veya Meslek Hastalığı Sebebiyle Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Taleplerinde Görevli Mahkeme

İş Mahkemeleri Kanunu'nun 5. maddesi gereği iş sözleşmesinden kaynaklanan veya İş Kanununa dayanan her türlü uyuşmazlığın iş mahkemelerinde çözülmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu halde iş kazasına ilişkin davalarda görevli mahkeme iş

⁴³³ Y. 17. HD. T. 09.02.2021, E. 2020/572, K. 2021/961 Sayılı kararında "...Dava, trafik kazasından kaynaklanan destekten yoksun kalma tazminatına yöneliktir. Somut olayda; davacılar, karşı aracın zorunlu mali sorumluluk sigortacısı davalıdan destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunmuştur. Kaza tarihinde yürürlükte bulunan zorunlu mali sorumluluk sigortası poliçe limiti tarifesine göre kaza tarihi itibarıyla ölüm/sakatlanma halinde kişi başı limit 80.000,00 TL olup kazada davacılar desteği ... vefat etmiştir. Davalı zorunlu mali sorumluluk sigortacısı davacılar karşı 80.000,00 TL limit ile sorumludur. Ancak SGK'ca davacılar bağlanan gelirin peşin sermaye değerinin rücu tahsili için Didim(Yenihisar) 1.Asliye Hukuk Mahkemesinde görülen rücu davasında davalı ... şirketinin dava dışı Sosyal Güvenlik Kurumuna 62.522,73 TL ödemesine karar verilmiştir. Bu durumda davalının davacılar karşı sorumlu olduğu poliçe limiti, davalının SGK'ya ödeyeceği miktar gözönüne alınarak düşüldükten sonra belirlenerek davalının sorumluluğuna karar verilmesi gerekirken poliçe limiti aşarak karar verilmesi doğru görülmemiştir..." şeklinde karar vermiştir.

⁴³⁴ Narter, Davalar, s. 283.

mahkemeleridir⁴³⁵. Ancak iş ilişkisi dışındaki taleplerde görevli mahkeme asliye hukuk mahkemesidir⁴³⁶.

Mahkeme, taraflar mahkemenin görevsiz olduğunu ileri sürmese de, resen görevli olup olmadığını yargılamanın her aşamasında inceleyebilir. Bu halde iş mahkemelerinin görevli olup olmadığı hususu tarafların iddia ve savunmalarına göre değil İş Mahkemeleri Kanunun 1. maddesi düzenlemesine göre hâkim tarafından resen araştırılır⁴³⁷.

İş kazası veya meslek hastalığı sonrası işçinin ölümü halinde, işçinin mirasçıları yönünden mahkemenin görevi etkilenmez. Çünkü bu durumda işçinin yerine mirasçıları geçeceğinden, haleflik söz konusu olacaktır. Örneğin, iş kazasında ölen oğlunun yerine baba iş mahkemesinde maddi ve manevi tazminat davası açabilir⁴³⁸.

Diğer yandan 5510 sayılı SSGSS Kanunu'nun 101. maddesi düzenlemesine göre, Kanun'un hükümlerinin uygulanmasında aksine hüküm bulunmayan hallerde, görevli mahkemelerin iş mahkemeleri olduğu belirtilmiştir. Bu halde desteğin ölümü halinde

⁴³⁵ Y. 20. HD. T. 22.10.2015, E. 2015/10817, K. 2015/9903 Sayılı kararında "...Somut olayda; davacılar, murislerinin davalı işyerinde işçi olarak çalıştığını, işyerinde çalıştığı sırada su motorunun üzerinde kaçak akım rölesi bulunmadığı için elektrik kaçağı olan bir kabloya çıplak ayakla basması nedeniyle elektrik çarpmasına maruz kalması sonucu hayatını kaybettiğini ileri sürerek iş kazası nedeniyle mahrum kaldıkları destekten yoksun kalma tazminatının tahsili ile maddi manevi tazminat talep etmiş olup, SGK raporunda da olayın iş kazası niteliğinde olduğu belirlenmiştir. Buna göre, İş Kanunundan kaynaklanan uyuşmazlığın İş Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir..." şeklinde ifade edilmiştir. benzer yönde başka bir kararda Y. 17. HD. T. 07.04.2011, E. 2010/12402, K. 2011/3189 sayılı kararında "Davacıların desteği ..., davalı ... İnş. Eğ. Nak. Tur. San. Tic. Ltd. Şti çalışanıdır ve davalı şirkete ait araç sürücüsü iken meydana gelen kaza sonucunda hayatını kaybetmiştir. 5521 sayılı İş Kanununun 1. maddesi uyarınca yasaya göre işçi sayılan kişilerle işveren arasındaki iş akdinden kaynaklanan uyuşmazlıklara bakmakla İş Mahkemesi görevlidir. Davacı ile diğer davalılar arasında aynı ilişkinin bulunmaması görevi etkilemez. Uyuşmazlığın davalıların tümü için iş mahkemesinde görülmesi gerekir..." şeklinde karar vermiştir.

⁴³⁶ Y. 21. HD. T. 26.06.2018, E. 2016/19536, K. 2018/5689 sayılı kararda "...Somut olayda, taraflar arasında işçi-işveren ilişkisinin bulunmadığı, bu itibarla; gerek 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu, 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu ve gerekse İş Kanunu 1. maddeleri uyarınca uyuşmazlığın çözüm yerinin İş Mahkemeleri değil Genel Mahkemeler olduğu açıkça ortadadır. Mahkemece, bu maddi ve hukuki olgular göz önünde tutulmaksızın uyuşmazlığın genel hükümlere göre Asliye Hukuk Mahkemesinin görev alanına girdiği anlaşıldığından HMK'nın 20. vd. maddeleri kapsamında davaya genel mahkeme sıfatıyla bakılması gerekirken..." şeklinde karar vermiştir.

⁴³⁷ H. Argun Bozkurt, *İş Yargılaması Usul Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012), s. 157-158.

⁴³⁸ Bozkurt, s. 158-159; Günay, s. 52-53.

SGK tarafından hak sahiplerine yapılan ödemeler dolayısıyla üçüncü kişilere ve işveren aleyhine açılacak davalar iş mahkemelerinde görülecektir⁴³⁹.

2- Trafik Kazasından Kaynaklı Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Taleplerinde Görevli Mahkeme

Trafik kazasından kaynaklanan tazminat taleplerinde sigorta şirketinin taraf olarak gösterildiği davalarda görevli mahkeme asliye ticaret mahkemeleridir⁴⁴⁰. Yargıtay tarafından verilen bir kararda trafik kazasına ilişkin araç sürücüsü ve sigorta şirketinin davalı olması halinde sigortacıların Türk Ticaret Kanunu 1483. maddesi gereği zorunlu sigortaları yapmaktan kaçınamayacakları bu nedenle TTK'nın 4/1-a maddesi gereği ticari dava sayılacağı, davalı taraflardan birinin genel görevli mahkemeye tabi olması halinde bile özel mahkeme sıfatında olan asliye ticaret mahkemesinin bulunması nedeniyle uyuşmazlığın asliye ticaret mahkemesinde çözülmesi gerektiği belirtilmiştir⁴⁴¹.

Öte yandan sigorta şirketinin taraf olmadığı trafik kazalarından kaynaklı tazminat davalarında görevli mahkeme genel mahkeme olan asliye hukuk mahkemeleridir⁴⁴².

C- Yetkili Mahkeme

Yetki, bir davaya yer bakımından hangi mahkemenin bakacağına ilişkindir. Görevli mahkeme belirlendikten sonra davanın nerde açılacağı yetki kurallarına göre

⁴³⁹ Güleç Uçakhan s. 667; Orhunöz, s. 69.

⁴⁴⁰ Adem Albayrak, *6100 Sayılı HMK'ya Göre Hazırlanmış Asliye Hukuk Davaları* (Ankara: Adalet Yayınları 2017), s. 494.

⁴⁴¹ Y. 20. HD. T. 13.10.2016, E. 2016/4625, K. 2016/8858 sayılı kararında "...gerek davalı araç sürücüsü ve gerekse de davalı sigorta şirketinin sorumluluğu aynı maddî olaydan kaynaklanmış ve zarar tek olmakla, davaların birlikte görülmesi zorunludur. Bütün talepler yönünden ihtilafın özel mahkeme olan asliye ticaret mahkemesince çözüme kavuşturulması gerekir. Mahkemece, birlikte görülmesi gereken davaların sonradan tefrik edilmesi, göreve ilişkin kuralları değiştirmez..." şeklinde karar vermiştir.

⁴⁴² Filiz Yenipınar Berberoğlu, *Trafik Kazalarında Tazminat Davaları* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2017), s. 13.

belirlenecektir⁴⁴³. Türk hukukunda genel yetkili mahkeme kural olarak davalı gerçek veya tüzel kişinin yerleşim yerinin bulunduğu yer mahkemesidir. Yerleşim yeri, Türk Medeni Kanunu'na göre belirlenir. Davanın açılmasından sonra davalı yerleşim yerini değiştirmiş olsa bile mahkeme yetkili olmaya devam edecektir⁴⁴⁴.

1- İş Kazası veya Meslek Hastalığı Sebebiyle Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Taleplerinde Yetkili Mahkeme

İş Mahkemeleri Kanunu'nun 5. maddesi düzenlemesine göre dava olunanın dava tarihinde yerleşim yeri mahkemesi olacağı gibi, işçinin işini yaptığı yerdeki mahkemede yetkili olabilir. İş Mahkemeleri Kanunu'nun yerleşim yerine dayanan yetki esası, HMK'nın 6. maddesinin benzeri olması nedeniyle iş kazaları ve meslek hastalıkları sebebiyle açılacak olan davalar açısından da geçerlidir. Bu halde haksız fiilin iş sözleşmesinden kaynaklı olduğu hallerde dava, davalının yerleşim yerinde açılabileceği gibi işin yapıldığı yer mahkemesinde de açılabilir⁴⁴⁵.

2- Trafik Kazasından Kaynaklı Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Taleplerinde Yetkili Mahkeme

Trafik kazalarında yetki bakımından KTK'nın 110. maddesi'nin 2. fıkrası⁴⁴⁶ özel yetki kuralı düzenlenmiştir. İlgili maddeyle davayı açan tarafa davanın nerde açılacağına ilişkin seçimlik hak verilmiştir. Bu durumda hak sahibi kazanın olduğu yer mahkemesi, sigortacının merkezinin bulunduğu yer veya şubesinin bulunduğu yer mahkemesi veyahut sigorta sözleşmesini düzenleyen acentenin bulunduğu yer mahkemesinde davayı açabilir.

⁴⁴³ Abdurrahim Karslı, *Medeni Muhakeme Hukuku* (İstanbul: Alternatif Düşünce Yayınevi ve Dağıtım,2012), s. 263.

⁴⁴⁴ Hakan Pekcanıtez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku* (Ankara, Yetkin Yayınları, 2011), s. 119.

⁴⁴⁵ Orhunöz, s. 81.

⁴⁴⁶ Madde 110/2 - Motorlu araç kazalarından dolayı hukuki sorumluluğa ilişkin davalar, sigortacının merkez veya şubesinin veya sigorta sözleşmesini yapan acentanın bulunduğu yer mahkemelerinden birinde açılabileceği gibi kazanın vuku bulduğu yer mahkemesinde de açılabilir.

Kural olarak, bir davada birden fazla yer mahkemesinin yetkili olabileceği kanunda belirtilmişse bunların seçim hakkı dava açan tarafa aittir. Davayı açan tarafa seçimlik hak veren yetki kuralları kesin yetki halleri değildir. Örneğin, trafik kazası sebebiyle tazminat davasında davacı taraf davalının yerleşim yerinde HMK'nın genel yetki kuralına göre davayı açabilir veya kazanın gerçekleştiği yer mahkemesinde davayı açma hakkına sahiptir⁴⁴⁷.

D- Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Davasında İspat

İspat yükü hangi vakıanın kim tarafından ispatlanacağına ilişkin sadece bir yükümlülük olmayıp aynı zamanda bir külfettir. Öncelikle hâkim tarafından vakıaların tespit edilmelidir. Vakıaların tespiti sonrasında bu vakıaların kim tarafından ispatlanacağı belirlenecektir. Uyuşmazlıkta ispat yükünün davacı üzerinde olması durumunda vakıa davacı tarafından ispat edilemediği halde davası reddedilecektir. Davalı tarafa ispat yükü düşüyse davalı ispat edemediği halde davayı kaybedecektir. Ancak bu halde dahi dava hemen reddedilmeyecek ispat yükü kendisine düşen tarafın, karşı tarafa yemin teklif etmesine mahkeme müsaade edecektir. Kural olarak ispat yükü davacı üzerindedir. Davacı böylelikle dayandığı vakıaları ispat ederek davasının yerinde olduğunu kanıtlayacaktır. Taraflar eğer hakkını bir vakıaya dayandırıyorlarsa bunu kendileri ispat etmek zorundadır. Bu halde davacı veya davalı ileri sürmüş olduğu vakıaları ispat etme yoluna gireceklerdir⁴⁴⁸.

1- Eşler Arasındaki Desteklik İlişkisinin İspatı

Destekten yoksun kalma tazminatı talebinin olduğu bir davada sağ kalan eşin, ölen eşinin desteğinden mahrum kaldığını ispatlaması diğer destek tiplerine göre daha kolay olacaktır. Bu durum eşler arasındaki evliliğin yapısından kaynaklı olup destek ilişkisinin varlığı eşler arasında bir karinedir. Bu konuda tam ispat dikkate alınacaktır. Eşler arasında

⁴⁴⁷ Narter, Davalar, s. 304.

⁴⁴⁸ Narter, Davalar, s. 420.

destek ilişkisinin kesin kanuni karineye dayandığı söylenebilir. Bu halde destek gören sağ kalan eş evli olduklarını ispat ederek, destek ilişkisinin ispatını gerçekleştirmiş olur⁴⁴⁹.

2- Anne, Baba ve Çocuk Arasındaki Desteklik İlişkisinin İspatı

Anne, baba ve çocuk arasındaki destek ilişkisinin varlığını ispatta ise destek ilişkisi kanuni kesin bir karineye dayanmakta olup velayet altında bulunan çocuğun bakımını anne ve babası kanunen üstlenmek durumundadır. Bu nedenle ispat ölçüsü eşler arasındaki desteklik ilişkisi gibi tamdır. Çocuk, ölenin anne ve babası olduğunu ispat ederek desteklik ilişkisinin varlığını da ispatlamış olur⁴⁵⁰.

Velayet sona ermişse anne, baba ve çocuk arasındaki destek ilişkisi kesin kanuni bir karine olmayıp fiile bir karineye dönecektir. Bu nedenle destek ilişkisinin sona erdiği davalı tarafça karşı ispat yoluyla ispat edilmeye çalışılacaktır⁴⁵¹.

3- Kardeşler Arasındaki Desteklik İlişkisinin İspatı

Kardeşler kural olarak birbirine bakmakla veya nafaka vermekle yükümlü değildir. Ancak kardeşlerin nafaka yükümlülükleri Medeni Kanun uyarınca refah durumuna göre önem arz etmektedir. Bu halde destek olan kardeş refah içindeyse ve ölmeden önce diğer kardeşine destek oluyorsa bu desteklik ilişkisini ve desteğin ölmeden önce refah içinde bulunduğunu ispat eden kardeş diğer kardeşle desteklik ilişkisi içinde olduğunu ispat edecektir. Bu nedenle ispat yükü destekten mahrum kalan davacı kardeş üzerindedir⁴⁵².

⁴⁴⁹ Gökyayla, s. 246.

⁴⁵⁰ Gökyayla, s. 247.

⁴⁵¹ Gökyayla, s. 247-248.

⁴⁵² Gökyayla, s. 250.

4- Destek ve Diğerleri Arasındaki Desteklik İlişkisinin İspatı

Nişanlı kişiler, evli kişilerden farklı olarak birbirlerine bakmak zorunda değillerdir. Bu sebeple nişanlılar arasındaki destek ilişkisi farazi destek ilişkisidir. Bu halde evlenip evlenmeyeceği henüz belli olmayan nişanlıların destek ilişkisinin ispatı daha zordur. Yargıtay tarafından verilen bir kararda ölen kişiyle nişanlı olduğunu ve aralarında destek ilişkisinin var olduğunu ispat edemeyen kişinin tazminata hak kazanamayacağı ifade edilmiştir⁴⁵³. Nikâhsız fiili birliktelik yaşayanlar ise destek ile desteklik ilişkisinin düzenli ve sürekli var olduğunu emareyle ispat edebilir. Dini nikâhlılar ise resmi nikâhlılar gibi birbirine destek ve yardımcı olmaktadırlar. Bu nedenle fiili karine gereği desteklik ilişkisinin var olduğu söylenebilir⁴⁵⁴.

E- Tazminatın Ödenme Biçimi

6098 sayılı Kanun'un m. 51/1 düzenlemesine göre hâkim tazminatı ve ödeme şeklini kusurun ağırlığı ve durumun gereğine göre belirler. Hâkim, destekten yoksun kalma tazminatının ödenmesi şekli bakımından toptan ödeme veya irat şeklinde ödemesine karar verebilir.

1- Toptan Ödeme

Toptan ödemede mağdurun zararı bir kez ödenmek suretiyle toptan olarak karşılanır⁴⁵⁵. Bir başka ifadeyle mahkeme tarafından yapılan hesaplamaya dayalı tazminatın destek görenlere peşin olarak bir kez ödenmesidir⁴⁵⁶.

⁴⁵³ Y. 17. HD. T. 09.05.2019, E. 2016/15154, K. 2019/5802 sayılı kararı "...Somut olayda; ölenin nişanlısı olduğu için ölenin fiili olarak destek aldığı kabul edilen davacı ... ile kazada ölen Mehmet Çiftçi arasında desteklik ilişkisinin bulunduğu kabul edilmiş ise de ne davacı ... ile desteğin nişanlı olduğu nede davacı... ile ölen arasında fiili desteklik ilişkisi bulunduğu da ispatlanamamıştır...Açıklanan hukuki ve maddi vakıalar karşısında mahkemece; davacı yönünden davanın reddi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir..." şeklinde karar vermiştir.

⁴⁵⁴ Gökyayla, s. 248-249.

⁴⁵⁵ Narter, Davalar, s. 115.

⁴⁵⁶ Eren, Borçlar Hukuku, s. 777.

Doktrinde, mahkemece toptan ödemeye karar verilmesi halinde tazminatta indirim yapılması gerektiği, aksi halde tazminat yükümlüsünün çok daha ağır bir zarar göreceği ifade edilmiştir⁴⁵⁷. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen bir kararda destek görenlerin desteğin ölümünden önceki duruma kavuşması için uğradıkları zararlar bakımından zararın peşin ve toptan ödenmesi gerektiğine hükmedilmiştir⁴⁵⁸.

İyimaya, hâkimin tazminatın toptan ödenmesine karar verip, daha sonra tazminatta indirim yapmasını eleştirmiş, bunun yerine tazminatın ödeme şeklinin irat şeklinde ödenmesinin uygun olduğunu savunmuştur⁴⁵⁹.

Toptan ödeme halinde zararın tam karşılanması sebebiyle tazminatın teminat altında olmasını gerektirecek bir durum kalmayacaktır. Böylece zarar gören enflasyon karşısında ve ödemenin garanti edilememesi durumundan korunacak olup, destekten yoksun kalanlar böylece hayatına yeniden yön verebileceklerdir⁴⁶⁰.

2- İrat Şeklinde Ödeme

Hâkim tazminatın TBK'nın 51. maddesinin 1. fıkrası düzenlemesine göre irat şeklinde ödenmesine de karar verebilir. Bu halde tazminatı ödeyecek kişi, tazminata hak kazanacak olan kişilere belirli periyotlar halinde ödeme yapacaktır⁴⁶¹. Ancak irat şeklinde ödeme alan hak sahibinin tazminatın şekli gereği ödemeleri uzunca bir sürede ve belirli

⁴⁵⁷ Tandoğan, s.295. Gökyayla, s. 329.

⁴⁵⁸ YHGK. T. 27.03.2013 E. 2012/21-1047, K. 2013/395 Sayılı kararında "...tazminatın amacı, ölüm olayı olmasaydı ölenin yardımda bulunduğu kimselere yardımda bulunmaya devam edeceğinin düşünülmesi ve ölüm olayının bu süreci kesmesi sonucu destekten yararlanan kimselerin uğradıkları zararın peşin ve toptan şekilde tazmin edilmesi, bu kimselerin ölüm olayından önceki durumlarına kavuşturulmasıdır..." şeklinde karar vermiştir.

⁴⁵⁹ Ahmet İyimaya, "Tazminatın İrat Şeklinde Belirlenmesi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, C.3, sy.1 (1990), s. 27.

⁴⁶⁰ Eren, Genel Hükümler, s. 778-779; Tekinay, s. 219. Baykın, Celaleddin. "İş Kazası ve Meslek Hastalığında Destekten Yoksun Kalma Tazminatı", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, (2019), s. 132-133.

⁴⁶¹ Güleç Uçakhan, s. 885-886; Seratlı, s. 205.

periyotlarda alacak olması halinde hakkını elde etmesi tehlikeli hal içine girecektir⁴⁶². Bu nedenle bu tehlikeyi bertaraf etmek için TBK'nın 51. maddesi ikinci fıkrası düzenlemesiyle irat şeklinde tazminatın ödenmesine karar verilmesi halinde tazminat sorumlusunun güvence göstermekle yükümlü olduğu belirtilmiştir. İrat şeklindeki ödemelerin güvence altına alınarak hak sahiplerinin tazminat yükümlüsünün olası bakımdan tazminatı ödememezlilik durumlarından korunması sağlanmıştır.

F- Destekten Yoksun Kalma Tazminatında Faiz

Tazminata faiz yürütüleceği her ne kadar kanunda düzenlenmemişse de haksız fiil sonucunda oluşan zarara faiz yürütüleceği konusunda tartışma yoktur. Aksi durumda zarar görenlerin zararı tam olarak karşılanmış olmaz. Bu nedenle desteğin ölümü halinde sorumlu kişiler destek tazminatına ek olarak faiz ödemekle de yükümlüdürler. Bu halde talep edilecek faiz temerrüt faizidir⁴⁶³. Destekten yoksun kalma hali haksız fiil sonucu olması nedeniyle faizin başlangıcı desteğin ölüm tarihidir⁴⁶⁴.

Trafik kazalarında sigorta şirketlerinin taraf olduğu davalarda destekten yoksun kalma tazminatının faiz başlangıcı desteğin ölüm tarihinde değil, sigorta şirketine gönderilen yazılı başvuru tarihinden itibaren 8 iş günü sonrasında başlayacaktır⁴⁶⁵. Ancak örnek bir Yargıtay kararında da değinildiği üzere güvence hesabına başvuru yapılmadan dava açılması durumunda karşı taraf henüz temerrüde düşmemiş olacak ve bu sebeple faiz davanın açıldığı tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır⁴⁶⁶.

⁴⁶² Oğuzman ve Öz, s. 117.

⁴⁶³ Tacın, Usul, s.52.

⁴⁶⁴ Çelik, Destekten Yoksunluk, s. 487.

⁴⁶⁵ Y. 17. HD. T. 24.06.2019, E. 2016/18108, K. 2019/7837 Sayılı kararda "...davadan önce usulüne uygun başvuru yapılmış ise bundan 8 iş günü sonrasında... faiz uygulanması gerekir..." şeklinde karar vermiştir.

⁴⁶⁶ Y. 17. HD. T. 10.07.2020, E. 2020/1836, K. 2020/4711 Sayılı kararında "...Davalı ...'na davadan önce başvuru yapılmadığı anlaşılmakla davalı, dava tarihinden itibaren zararın tamamı için temerrüde düşmüş sayılır. Bu nedenle davalı yönünden tazminatın tamamına dava tarihinden itibaren faize hükmedilmesi gerekirken ıslah edilen kısım için ıslah tarihinden itibaren faize hükmedilmesi doğru değil bozma sebebi ise de; bu yanlışlığın giderilmesi yargılamanın tekrarını gerektirmediğinden, 6100 sayılı HMK'nın geçici 3. maddesi delaletiyle mülga 1086 sayılı HUMK'nun 438/7.maddesi uyarınca hükmün düzeltilerek onanmasına..." şeklinde karar vermiştir.

Dava dilekçesinde ya da ıslah dilekçesinde faizin başlangıç tarihi belirtilmemişse, uygulanacak olan faizin başlangıcı ıslah tarihi veya dava tarihi olacaktır.⁴⁶⁷ *Orhunöz'e* göre destekten yoksun kalma tazminatı davası açan kişinin faiz talebi olmasına rağmen faizin başlangıç tarihini belli etmemesi halinde faiz başlangıcı olarak dava tarihinin dikkate alınması gerektiği savunulmuştur⁴⁶⁸. *Gürsoy'a* göre ise destekten yoksun kalma davasında zarar henüz dava sırasında veya hüküm tarihinde belli olmaması nedeniyle faizin başlangıcının karar tarihi olması gerektiği savunulmuştur⁴⁶⁹.

Kanaatimizce dava dilekçesi veya ıslah dilekçesinde faizin başlangıcının belirtilmemesi halinde dava açılış tarihinden itibaren faiz işletilmesi gerekmektedir. Çünkü destekten yoksun kalan kişiler aslında ölenin desteğinden ölüm tarihinden itibaren mahrum kalmakta ve faizin eğer karar tarihine göre verilmesi halinde ise mağduriyetleri giderek artmaktadır.

İş kazası ve meslek hastalığı sebebiyle desteğin ölümü durumunda destekten yoksun kalma tazminatı davasında ölüm tarihinden itibaren faiz yürütülmelidir. Çünkü bu zarar aslında desteğin iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölümü sonrasında doğmuştur⁴⁷⁰. Ayrıca sigortalı işçi iş kazası sonrası yaralanmış ancak olaydan belli süre sonrasında ölüm

⁴⁶⁷ Y. 17. HD. T. 10.07.2020, E. 2020/1836, K. 2020/4711 Sayılı kararında "...Davalı ...'na davadan önce başvuru yapılmadığı anlaşılmakla davalı, dava tarihinden itibaren zararın tamamı için temerrüde düşmüş sayılır. Bu nedenle davalı yönünden tazminatın tamamına dava tarihinden itibaren faize hükmedilmesi gerekirken ıslah edilen kısım için ıslah tarihinden itibaren faize hükmedilmesi doğru değil bozma sebebi ise de; bu yanlışlığın giderilmesi yargılamanın tekrarını gerektirmediğinden, 6100 sayılı HMK'nın geçici 3. maddesi delaletiyle mülga 1086 sayılı HUMK'nun 438/7.maddesi uyarınca hükmün düzeltilerek onanmasına..." şeklinde karar vermiştir.. Başka bir kararda ise Y. 4. HD. T. 26.12.2018 E. 2018/1201, K. 2018/8383 sayılı kararında "...Davacılar vekili, dava değerini ıslah ederek ıslah edilen miktarın yasal faizi ile birlikte tahsili talebinde bulunmuş, fakat faiz başlangıcı yönünden herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Şu durumda, ıslah edilen miktara ilişkin faize ıslah tarihinden itibaren hükmedilmesi gerekirken 6100 sayılı HMK'nın 26. maddesinde (1086 sayılı HUMK'un 74. maddesinde) belirtilen hakimnin tarafların iddia ve savunmaları ile bağlı olup ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremeyeceğine ilişkin düzenlemeye aykırı olarak ve istek aşılarak ıslah edilen miktara olay tarihinden itibaren faiz yürütülmesi doğru değil..." şeklinde karar vermiştir.

⁴⁶⁸ *Orhunöz*, s. 181.

⁴⁶⁹ *Gürsoy*, s. 181.

⁴⁷⁰ *Narter, Tazminat*, s. 796; *Narter, Davalar*, s. 655.

olayı gerçekleşmişse, faiz başlangıcı yaralanma tarihinden itibaren değil ölüm tarihinden itibaren olmalıdır⁴⁷¹.

Dava dilekçesinde faiz talebinin tamamen unutulması, faiz türünün yanlış olması veya faiz başlangıcının doğru belirtilmemiş olması durumunda tekrardan tazminat davası haricinde faiz için ayrı bir dava açılabilir⁴⁷². Bu konuya ilişkin bir Yargıtay kararında asıl alacaktan hariç, faiz talebinin ayrı bir davaya konu edilebileceğinin mümkün olacağı belirtilmiştir. Ayrıca faiz türü dava da açıkça belirtilmemişse sadece faiz talep edilmişse kanuni faize hükmedilir. Ticari işlerde ise avans faizine hükmedilmesi isteniliyorsa dilekçede davacılarca ayrıca avans faizi talebinin belirtilmesi gereklidir⁴⁷³.

G- Zamanaşımı

1- Genel Olarak Haksız Fiillerde Zamanaşımı

Zamanaşımı kavramının tanımı mevzuatımızda kesin bir şekilde yapılmamıştır. Ancak doktrinde bir hakkın belli bir süre içerisinde talep edilmemesi halinde o hakkı dava edebilme niteliğinin kaybedilmesi ya da kanunda belli bir sürede talep edilmeyen hakkın dava yoluyla kazanılması ihtimalinin zorlaşması şeklinde tanımlanmıştır⁴⁷⁴.

Haksız fiillerden kaynaklanan zamanaşımı süresi, genel olarak TBK'nın 72. maddesindeki yasal düzenlemesine göre belirtilmiştir. İlgili düzenlemeye göre tazminat istemi hem zarar görenin zararı öğrendiği hem tazminat sorumlusunu öğrendiği tarihten itibaren iki yıl ve her halde haksız fiilinin işlendiği tarihten itibaren on yıldır. Ancak

⁴⁷¹ Güneren, s. 1036.

⁴⁷² Narter, Davalar, s.658; bu yönde bkz. Y. 22. HD. T. 04.06.2013, E. 2013/12120, K. 2013/13510 sayılı kararı.

⁴⁷³ Narter, Tazminat, s. 109.

⁴⁷⁴ Safa Reisoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (İstanbul: Beta Basım, 2011), s. 418-419; Kılıçoğlu, s. 464.

tazminatın yanı sıra suç varsa ceza kanunlarında daha uzun bir sürenin öngörölmüş olması halinde bu süre tazminat talebinde uygulanacaktır⁴⁷⁵.

2- İş Kazası ve Meslek Hastalığında Zamanaşımı

Türk hukukunda haksız fiiller sonucu oluşan zararlar, konumuz bakımından iş kazası ve meslek hastalıkları kaynaklı işverenin iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almaması veya sigortalının trafik kazasında ölmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu halde işverenin gerekli önlemleri almaması sebebiyle sözleşmeye aykırılık hali ortaya çıkacaktır. Aynı zamanda açılacak olan tazminat davası TBK m. 49 devamı hükümlerince haksız fiil sorumluluğuna dayandırılabilir⁴⁷⁶.

İş sağlığı ve güvenliği önlemleri alınmaması sonucunda sigortalı işçinin ölümü halinde onun desteğinden yoksun kalanlar iş sözleşmesinin tarafı olmasa bile dava sözleşme zamanaşımına dayanacaktır. Bu halde TBK'nın 146. maddesi düzenlemesi gereği genel zamanaşımı olan on yıllık süre uygulanacaktır⁴⁷⁷.

Haksız fiil zamanaşımı süresinde ise zamanaşımı süresinin iki yıl gibi kısa süre olması sebebiyle mahkeme destekten yoksun kalma tazminatı talep edecek olanların lehine on yıllık zamanaşımını uygulamalıdır⁴⁷⁸.

3- Karayolları Trafik Kanununda Zamanaşımı Süreleri

КТК'nın 109. maddesindeki yasal düzenlemeye göre motorlu araçların yapmış oldukları kazalar sebebiyle uğranılan maddi zararların talebine ilişkin zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren iki yıl ve her halde on yıllık süre içinde zamanaşımına uğrar. Aynı maddenin devamında aynı fiilin suç teşkil ediyor olması

⁴⁷⁵ Narter, Tazminat, s. 696.

⁴⁷⁶ Narter, Davalar, s. 571.

⁴⁷⁷ Narter, Davalar, s. 573.

⁴⁷⁸ Narter, İş Kazası, s. 463.

halinde ceza kanunlarında daha uzun sürenin mevcut olması halinde bu sürenin maddi tazminat talepleri için de geçerli olduğu belirtilmiştir⁴⁷⁹.

⁴⁷⁹ Narter, Davalar, s. 587.

SONUÇ

Haksız fiillerden kaynaklı tazminat davaları TBK'nın 49. maddesi ve devamında düzenlenmiştir. Uygulamada sıklıkla uygulamada karşılaştığımız tazminat davası türlerinden birisi de destekten yoksun kalma tazminatıdır. Bu tazminatın ilgilileri desteklerinin ölmesi sonucunda hayatlarında bir boşluk hissedeceklerdir.

Desteğin yakınları desteğin yardım ve hizmetinden yoksun kalmış olmaları sebebiyle maddi ve manevi olarak zarara uğrayacaklardır. Bu bağlamda desteğin ölümüyle ortaya çıkan manevi boşluğun dolmayacağı kesinse de destekten yoksun kaldığını iddia eden ilgililer haksız fiil sorumlusundan tazminat talebinde bulunacaklardır.

Destek, hısımlık ilişkisinin önemi bulunmaksızın çevresindekilere maddi ve manevi yönden yardım eden kişidir. Destek hayatı boyunca fiili olarak ilgililere maddi ve manevi yardımda bulunabilir. Bu ilgililere doktrinde destek görenler denilmektedir. Destek türleri Türk hukuku'nda ikiye ayrılmıştır. Bunlar gerçek destek ve farazi destek kavramıdır. Gerçek destek diğer adıyla fiili destek, öldüğü zamana kadar düzenli olarak başkalarının bakımını üstlenen ve gelecekte de bu bakım ilişkisinin varlığını devam ettirecek olan kişidir.

Ancak desteğin ölmeden önce fiili olarak çevresindekilere yardım etmemiş olması, hak sahiplerinin destekten yoksun kalma tazminatından mahrum kalacağı anlamına gelmemektedir. Bu halde farazi destek diğer adıyla varsayılan destek kavramı ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda varsayımsal destek, bakım ilişkisinin gelecekte kurulma ihtimalinin kuvvetle muhtemel bulunması nedeniyle henüz çevresindekilere ölüm anında dahi yardım etmeyen kişiye denir. Zira henüz müteveffa sağken destekte bulunmasa bile gelecekte destek olma olasılığı yüksek olan kişidir. Kanunlarımızda açıkça kimlerin birbirine destek olacağı sayılmamıştır. Ancak doktrin ve mahkeme kararlarında kimlerin birbirine destek olacağına ilişkin içtihatlar oluşmuştur. Ayrıca TMK hükümlerince anne ve babaların çocuklarına reşit oluncaya kadar bakmakla yükümlü olduğu düzenlenmiş olup, buradan yola çıktığımızda dahi anne ve babaların çocuklarının doğal bir şekilde desteği olduğu çıkarımı hukukumuzda yapılmıştır. Türk hukukunda destek görenlere

örnek olarak anne, baba, eş ve çocuklar gösterilebilir. Bunların yanı sıra kardeş gibi diğer kişiler ise bir takım şartları sağlamak koşuluyla destek olarak kabul edilebilir. Bu halde öncelikle yaşam gerçeklerine bakılmalıdır. Desteğin ölmeden önce kardeşine yardımda bulunmuş olması halinde ölen kardeşi destek olarak kabul etmek gerekir. Diğer kişilere ise örnek olarak nikâhsız fiili birliktelik yaşayanlar gösterilebilir. Bu kişiler de destekten yoksun kaldıklarını ispat etmek koşuluyla tazminata hak kazanabilir.

Ölen kişi gerçekten destek olmadığı durumlarda bunun aksini ispat edecek olan kişi kendi lehine çıkarım yapan yani davalı taraftır. Şöyle ki eşlerin birbirine destekliği kanuni bir karineye dayanır. Eşler, TMK m. 186'ya göre aile birliğini beraber yürütmek zorunda olup karı ve koca olarak birbirine bakmak zorundadır. Bu maddeden de anlaşılaçağı üzere eşlerin birbirinin doğal desteğı olduğı kabul edilmelidir.

Eşlerin boşanması durumunda birinin ölümü halinde diğerinin tazminat sorumlusundan destekten yoksun kalma tazminatı talep edip edemeyeceğı konusunda doktrinde tartışmalar vardır. Bu bağlamda karı ve kocanın boşanması halinde destek ilişkisinin devam edip etmediğıne bakılmalıdır. Aralarında desteklik ilişkisi kalmamışsa sağ kalan eş destekten yoksun kalma tazminatı talep edemeyecektir. Ülkemizde kâğıt üzerinde gün geçtikçe boşanmalar artmakta olup boşanan eşler fiilen birlikte yaşamaya devam etmektedirler. Bu durumda dahi her ne kadar eşler boşanmışsa da fiili olarak birliktelik yaşamakta ve birbirlerinin desteğı olarak hayatlarını sürdürmektedirler. Çocuk, evlilik dışı doğmuş olsa bile anne ve babasının desteğini görür.

Kız çocuklarının destek göreceğı yaşların kentte ve kırsalda evlenip evlenmemesine göre farklı olduğı hem doktrin hem Yargıtay kararlarında görölmektedir. Ancak bu durum her ne kadar Yargıtay kararlarında kız çocuklarının destek göreceğı yaşın kırsal kesimde 20 yaş, kentte 22-25 yaş olsa bile tazminat hesaplamalarında bu desteklik yaşlarının kabulü kanaatimizce uygun değildir. Çünkü ülkemizin farklı coğrafyalarında kadınların evlenme yaşları değişmektedir. Bu durumda tazminat hesaplamalarında tazminat miktarı açısından çok büyük farklar oluşmaktadır. Bu nedenle bu durum farklı olaylar açısından tazminatın hesaplanmasında adaletsizlik yaratmakta olup, tazminat hesabının kız çocukları

bakımından bulunulan coğrafyaya göre değil, belirli bir yaş üzerinden hesaplanması gerektiğidir.

Destekten yoksun kalma zararının yansıma zarar olup olmadığı konusu doktrinde tartışmalıdır. Destekten yoksun kalma zararı, ölenin şahıs ve malvarlığından kaynaklanan bir zarar olmayıp esasen ölenin desteğinden yoksun kalanların uğrayacağı zarardır. Örneğin, trafik kazası sonucu ölen desteğin artık bir zarar görmesi mümkün değildir. Çünkü ölen kişi doğrudan bir zarara uğramıştır. Ancak destek görenler artık ölenin desteğinden mahrum kalacak olup yansıma zarara uğrayacaklarıdır. Kanaatimizce destekten yoksun kalma zararı açık bir yansıma zarardır. Nitekim zararın tazmin edilmesi doğrudan ilgililerin tazminat haklarını ilgilendirmekte olup artık ölenin şahıs veya malvarlığını ilgilendiren bir tazminat ortada yoktur.

Destek tazminatı doğrudan doğruya desteğin şahsından doğmayacaktır. Bu durum desteğin şahsından doğmayan tazminatın nerden doğacağı sorusunu akla getirmektedir. Bu halde tazminat destek görenin şahsından doğrudan doğruya doğacaktır. Destek tazminatının nafaka hükümlerine veya miras hukuku hükümlerine bağlı olmamasının yanı sıra hak sahiplerine bağımsız bir tazminat talep etme hakkı sağlar. Bu bağımsızlık gereği tazminat kazanan hak sahibinin mirasçılara karşı bir sorumluluğu da olmayacaktır.

İş ve sosyal güvenlik hukukundan kaynaklı tazminat talepleri işverenin işçisi üzerindeki gözetim borcunu ihlal etmesinden doğmaktadır. Yani işverenin hukuki sorumluluğu, iş sözleşmesi ve iş kanunlarına göre gözetim borcunu ihlal etmesi halinde doğacaktır. İşverenin gözetim borcunu ihlal etmesi sonucunda işçi zarara uğrarsa işveren işçisine veya ölüm halinde ilgililere tazminat ödemek durumunda kalacaktır. Çalışmamız bakımından ölüm sebebiyle destekten yoksun kalma halinde işçinin yakınlarının sigortalı desteğin desteğinden mahrum kalacak olması nedeniyle SGK tarafından karşılanmayan zararları için doğrudan işverene, işveren vekillerine veya diğer sorumlu üçüncü kişilere karşı destekten yoksun kalma tazminatı davası açabileceklerdir.

Doktrinde, işverenin sorumluluğunun kaynağı kusur sorumluluğu mu yoksa kusursuz sorumluluk mu olduğu konusu tartışmalıdır. Yargıtay tarafından kusur sorumluluğu genel

itibarıyla kabul edilmiş ancak bir taraftan da bu sorumluluk kaçınılmazlık ilkesiyle kusursuz sorumluluğa çevrilmeye çalışılmıştır. Çünkü, Yargıtay'ın bazı daireleri kusur sorumluluğunun tamamen kabul edilmesi halinde, işverenin tüm önlemleri almasına rağmen yine de kaza olayının gerçekleşmesi halinde bu durumda hak sahiplerinin zarar göreceğine vurgu yaparak kusursuz sorumluluğa dayalı tazminatın ödenmesine ilişkin kararlar vermiştir.

Uygulama ve içtihatlarda kaçınılmazlık ilkesi esas alınarak tehlike sorumluluğuna dayalı işverenin kusursuz sorumluluğu benimsenmeye başlamıştır. Kaçınılmazlık ilkesi temelinde işverenin tüm önlemleri almasına rağmen zararlandırıcı olayın her halükarda gerçekleşeceği ile izah edilebilir. Bu durumda hâkim işverenin sorumluluğunu iyice araştırmalı ve bu sorumluluğu hakkaniyet ölçüsünde belirlemelidir. Zira bu ilke gereği Yargıtay işverenin zararlandırıcı olayda hiçbir kusurunun bulunmaması halinde dahi %50-%60 oranında işvereni yaşanan kazadan sorumlu tutmaktadır.

Tazminat hesabında desteğe ait gelir tespit edilirken desteğin bilinen geliri, pasif dönem ve aktif bilinmeyen dönem geliri saptanır. Aktif bilinmeyen dönem, son rapor tarihi ile iş görebilirlik döneminin sonu olan 60 yaşın doldurduğu zamana kadar geçen zamandır. Kanaatimizce bu yaşta ülkemiz gerçekleriyle uyuşmamaktadır. Nitekim ülkemizde kişiler emekli olmasına rağmen çalışmakta ve emekli maaşından daha yüksek bir gelir elde etmektedir. 60 yaşın üzerine çıkarılması ülkemizdeki yapılacak hesaplamalar için daha uygun olacaktır.

Destekten yoksun kalma zararının hesabı yapılırken desteğin bilinen dönem geliri, bilinmeyen aktif dönem ve bilinmeyen pasif dönem geliri, desteğin bakiye ömrünün ne kadar olduğu yaşam gerçeklerine göre araştırılmalıdır. Nitekim bu konularda gerek doktrinde gerek Yargıtay daireleri arasında görüş farklılıkları vardır. Ayrıca uygulamada tazminat hesaplamasında kullanılan bakiye yaşam tabloları ülkemizin değişen gerçekleriyle uyumunu söylemek gerçekten zordur. Ülkemizde TÜİK tarafından destek yaşam tablosu araştırma yoluyla oluşturulmalıdır. Nitekim 1931 tarihli Fransa'dan alınan PMF-1931 gibi ülkemizin maddi gerçekleriyle uyuşmayan tablolar kullanılmamalıdır.

Ülkemiz yaşam şartlarına daha uygun olarak gözüken ancak doktrinde de eksikliklerinin bulunduğu belirtilen TRH-2010 yaşam tablosu kullanılması şuan için ülkemiz gerçeklerine en yakın tablo olması nedeniyle uygundur. Kanaatimizce ülkemizin maddi gerçeklerine uygun yeni bir tablonun oluşturulması gerekmektedir. Her ne kadar iş kazası ve meslek hastalığı ile trafik kazaları sonucunda ölüm sebebiyle destekten yoksun kalanların gerçek zararlarının araştırılıp tamamen gerçek zarara göre hesaplamaların yapılması gerektiğini savunmuş olsakta buna ilişkin düzenlemeler henüz kanunlarımızda mevcut değildir.

Destekten yoksun kalma tazminatının belirlenmesi, bu konuya ilişkin en temel madde olan TBK m. 53'ün ötesine geçememektedir. Nitekim detaylı düzenlemelerin olmadığı tazminatın hesaplanması konusunda birçok tartışma ve belirsizlik vardır. Ülkemizde bazı iş mahkemelerinin bilirkişileri tarafından halen PMF-1931 tablosunun kullanıldığı bilinmekteyken, bazı bilirkişilerce TRH-2010 yaşam tablosunun kullanılması benzer olayların tazminat hesaplamalarında farklılıklar oluşturması nedeniyle hakkaniyete aykırıdır. Bu tablolara göre ciddi derecede farklı tazminat hesaplamaları ortaya çıkmaktadır.

Tüm bu nedenlerle iş kazası ve meslek hastalığı ile trafik kazalarından kaynaklı hak sahiplerinin açmış oldukları davalardaki destekten yoksun kalma tazminatı taleplerinde tazminatı belirleyecek tüm unsurların kanuni düzenleme ölçütüne alınması ve kararlardaki tazminat hesabı farklılıklarının giderilmesi gerekmektedir.

Böylelikle destekten yoksun kalma tazminatı hesabı belirsizliklerden kurtarılabilir. Kanun koyucu, hak sahiplerinin menfaatlerini koruyarak hakkaniyet ölçüsünü de gözeterek kanun boşluklarını doldurmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki düzenlemeler sadece matematiksel açıdan yapılmamalı ülkemizin şartları dikkate alınarak TÜİK tarafından araştırmalar yapılarak hazırlanacak olan istatistiksel raporlar sosyal bilimciler tarafından da değerlendirilmeli ve tazminatın belirlenmesinde yeni hesap tabloları oluşturulmalıdır. Çalışmamız konusu tazminata mevzuatımızda daha fazla yer verilmeli ve noksan noktalar tamamlanmalıdır. Böylece tartışmaların ilerisinde yeni içtihat

sayılacak kararların ortaya çıkacağı ve gerçek zarar hesaplamalarının daha doğru şekilde yapılarak mağduriyetlerin hızlı şekilde giderileceği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA*480

Akdeniz, Ayşe Ledün. *Meslek Hastalığı Kavramı Üzerine*. 2. bs. İstanbul: Beta Yayınları, 2015.

Akın, Levent. “İşveren ve Vekillerinin Hukuki, İdari ve Cezai Sorumlulukları” *Çimento Sektöründe İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyum Tebliğleri Kitabı* (2008): s. 46-79. (Kısaltılmışı: Akın, İşveren Hukuki Sorumluluk)

Akın, Levent. *İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat*. Ankara: Yetkin Yayınları 2001.

Akıntürk, Turgut ve Ateş, Derya. *Türk Medenî Hukuku İkinci Cilt Aile Hukuku*. 23. bs. İstanbul: Beta Yayınları, 2021.

Albayrak, Adem. *6100 Sayılı HMK’ya Göre Hazırlanmış Asliye Hukuk Davaları*. 3. bs. Ankara: Adalet Yayınları, 2017.

Alper, Yusuf. *Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Sosyal Sigortalar Hukuku*. 5. bs. Bursa: Dora Yayıncılık, 2013.

Antalya, O. Gökhan. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. C. I. İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2019. (Kısaltılmışı: Antalya, C. I)

Antalya, O. Gökhan. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. C. II. İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2015. (Kısaltılmışı: Antalya C. II)

Arıcı, Kadir. *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Dersleri*. Ankara: Sargın Ofset, 1999.

Aşçıoğlu, Çetin. *Trafik Kazalarından Doğan Hukuk ve Ceza Sorumlulukları*. 3. bs. Ankara: Legal Yayıncılık, 2012.

Atabek, Reşat. *İş Kazası ve Sigortası*. İstanbul: Erdini Basım ve Yayınevi, 1978.

Aydın, Tülay. “Kişilik Haklarının Doğum Öncesi Korunması.” Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2007.

* Birden fazla eserine atıf yapılan yazarlar için kısaltmalar parantez içerisinde gösterilmiştir. Aynı soyadı taşıyan yazarlar için yapılan kısaltmalar da parantez içerisinde gösterilmiştir.

Bakırcı, Kadriye. “İşçinin Desteginden Yoksun Kalanların Açtıkları Destekten Yoksun Kalma Davası” *Kamu-İş Hukuku ve İktisat Dergisi* C.3 sy. 1. (1991): s. 21-40.

Balcı, Mesut. *İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları Uygulaması*. Ankara, Yetkin Yayınevi, 2011.

Balcı, Mesut. “İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle İşverenin Sorumluluğu” *Sicil İş Hukuku Dergisi*, 4.sy (2006): s. 151-182.

Başalp, Nilgün. “Destekten Yoksun Kalma Tazminatına İlişkin Bazı Değerlendirmeler: Tazminat Şartları ve Zararın Hesabında Yetiştirme Giderleri”, *Uğur Alacakaptan’a Armağan*, C.2, 1. bs. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, (2008): s. 115-130.

Başboğa, Zübeyde Şahbaz. “İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Hukuki Sorumluluğu ile Maddi Zararın Hesabına İlişkin Esaslar.” Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, 2008.

Baybora, Dilek. “İş Sağlığı ve Güvenliğine Genel Bakış, İş Sağlığı ve Güvenliği” *Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayını*, (2012): s. 2-21.

Baykın, Celaleddin. “İş Kazası ve Meslek Hastalığında Destekten Yoksun Kalma Tazminatı.”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2019.

Berberoğlu Yenipınar, Filiz. *Trafik Kazalarında Tazminat Davaları*. 1. bs. Ankara: Seçkin Yayınları, 2017.

Bozkurt, H. Argun. *İş Yargılaması Usul Hukuku*. 4.bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2012.

Caniklioğlu, Nurşen. “Kısa Vadeli Sigortalar Bağlamında 5510 Sayılı Yasa Uygulaması ve Çıkacak Sorunlar”. *Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunları ve Gerçekler Sempozyumu* 26 - 27 Ocak 2007, İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları (2007): s. 66-89.

Centel, Tankut. “Türk Borçlar Kanunu’nda Genel Olarak İşçinin Kişiliğinin Korunması”, *Sicil İş Hukuku Dergisi*, 2011/IV sy.24 (2011): s. 15-20.

Çakırca, Seda İrem. *Türk Sorumluluk Hukukunda Yansıma Zararı*. 4. bs. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012.

Çelik, Çelik Ahmet. “Can Zararlarının Tazminata Dönüştürülmesinde Sorunlar Ve Yöntem Arayışları” *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 22, sy.3 s. 765–802.

Çelik, Çelik Ahmet. “Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Hukuksal Niteliği”, *Yargı Dünyası Dergisi*, sy. 218, (2014): s.21-60. (Kısaltılmışı: Tazminatın Hukuksal Niteliği)

Çelik, Çelik Ahmet. *Cana Gelen Zararlarda Tazminatın Ölçüsü ve Kazanç Kavramı*. 1. Bs. İstanbul: Legal Kitapevi, 2006. (Kısaltılmışı: Çelik, Tazminatın Ölçüsü ve Kazanç Kavramı)

Çelik, Çelik Ahmet. *Ölüm Nedeniyle Destekten Yoksunluk*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021. (Kısaltılmışı: Çelik, Destekten Yoksunluk)

Çelik, Çelik Ahmet. *Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta (Hukuk ve Ceza Sorumluluğu): Uygulama ve Yargıtay Kararları Hesaplama ve Dilekçe Örnekleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017. (Kısaltılmışı: Çelik, Tazminat ve Sigorta)

Çenberci, Mustafa. *İş Kanunu Şerhi*, Ankara: Seçkin Kitabevi, 1986.

Çetinkaya, Aytaç. “İş Kazası Sonucu Meydana Gelen Ölüm Ve Yaralanmalarda İşverenin Hukuki Sorumluluğu İle Jandarma Genel Komutanlığı’nda Meydana Gelen Ölüm Ve Yaralanmalarda Birlik Komutanının Hukuki Sorumluluğunun Mukayesesi” Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2023.

Demircioğlu, Murat ve Ali Güzel. *İşverenin Sosyal Sigorta Yükümlülükleri ve Sorumluluğu*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 2001

Demircioğlu, Murat ve Kaplan, Hasan Ali. *Sorularla İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku*. İstanbul, Beta Yayınları, 2016.

Dural, Mustafa, Tufan Öğüz ve Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku Cilt III, Aile Hukuku*. 14. bs. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2019.

Ekmekçi, Ömer, Başak Baysal, İrem Yayvak Namlı. *Uygulamalı Tazminat Hukuku*. 2.bs. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2022

Elma, Ramazan. *Güncel Yönetmelik ve Tebliğler Doğrultusunda Örnekler ve Uygulamalarla Sosyal Güvenlik Hukuku*, 2. bs. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2016.

Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Hukuki Sorumluluğu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Yayınları, 1974 (Kısaltılmışı: Eren, İş Kazası ve Meslek Hastalığı)

Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 17. Bs. Ankara: Yetkin Yayınları, 2014. (Kısaltılmışı: Eren, Borçlar Hukuku)

Ergün, Zafer. *Boşanma Davaları*. 4. bs. Ankara, Adalet Yayınevi, 2009.

Eyrenci, Öner, Savaş Taşkent ve Devrim Ulucan. *Bireysel İş Hukuku*. 6. bs. İstanbul: Beta Yayınları, 2014.

Gökcan, Hasan Tahsin. *Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.

Gökyayla, Kadir Emre. “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı.” Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2004.

Güleç Uçakhan, Sema. *Maddi Tazminat Esasları ve Hesaplanması*. 5. bs. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2017. (Kısaltılmışı: Güleç Uçakhan, Maddi Tazminat)

Günay, Cevdet İlhan. *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Yeni İş ve Sosyal Güvenlik Yasaları*. 2. bs. Ankara: Yetkin Yayınları, 2010.

Güneren, Ali. *İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları*. 2. bs. Ankara: Adalet Yayınevi, 2011.

Gürbüz, Metin. *Beden Tamlığının İhlali ve Ölüm Hallerinde Doğan Maddi Zararların Hesaplanması ve Tazminat Tayini*. 1. bs. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2001.

Gürsoy, Kemal Tahir. “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 29, sy. 1 (1972): 143-197.

Gürsoy, Kemal Tahir. “Haksız Eylemden Doğan Talep Hakkı ve Bu Hakkın Diğer Talep Hakkıyla Yarışması”. *AÜHFD*, C. 31, sy. 1–4, (1974): s. 149–183.

Güzel, Ali ve Ugan Çatalkaya, Deniz. “İşverenin İş Kazasından Doğan Sorumluluğunun Niteliği ve Sınırları (Karar İncelemesi)”. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, sy.34 (2012): s. 157-188.

Güzel, Ali, Ali Rıza Okur ve Nurşen Caniklioğlu. *Sosyal Güvenlik Hukuku*. 16.bs. İstanbul: Beta yayınları, 2016.

Hatemi, Hüseyin. “İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat Miktarının Tayini”. 2 *İHU*, İş K. 73 (No.2), 1976.

İyimaya, Ahmet. “Tazminatın İrat Şeklinde Belirlenmesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, C.3, sy.1, Ankara, (1990): s. 23-45.

Kaçak, Nazif. *Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat İle Yoksulluk Nafakası*, 2.bs Ankara: Seçkin Yayınları, 2009.

Karahasan, Mustafa Reşit. *Sorumluluk Hukuku*, 6.bs. İstanbul: Beta Yayınları, 2003. (Kısaltılmışı: Karahasan, Sorumluluk Hukuku)

Karahasan, Mustafa Reşit. *Tazminat Hukuku Maddi Tazminat*. 6. bs, İstanbul: Beta Yayınları, 2001. (Kısaltılmışı: Karahasan, Tazminat Hukuku)

Karahasan, Mustafa Reşit. *Türk Borçlar Hukuku – Genel Hükümler – 1*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2003. (Kısaltılmışı: Karahasan, Borçlar Hukuku)

Karakaş, İsa. *İş Kazası Meslek Hastalığı Uygulaması & İhtilafları İle Çözüm Yolları*. İstanbul: Aristo Yayınları, 2017.

Karataş, Huriye. *İş Kazası ve Meslek Hastalığında İşverenin Hukuki Sorumluluğu*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2019.

Karlı, Abdurrahim. *Medeni Muhakeme Hukuku*. 3.bs. İstanbul: Alternatif Düşünce Yayınevi ve Dağıtım, 2012.

Keskin, Dilşad. *Objektif Manevî Zarar Teorisi Açısından Manevî Tazminat*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2016.

Kılıçoğlu, Ahmet. *Aile Hukuku*. 5. bs, Ankara: Turhan Kitapevi, 2020.

Kılıçoğlu, Mustafa. *4857 Sayılı İş Kanunu Yorumu ve Yargıtay Uygulaması*, Ankara: Ayhan Yayıncılık, 2005.

Kılıçoğlu, Mustafa. *Tazminat Esasları ve Hesap Yöntemleri*. 4. bs. Ankara: Bilge Yayınevi, 2014. (Kısaltılmışı: Kılıçoğlu, Tazminat Esasları)

Kılıkış, İlknur. *İş sağlığı ve Güvenliği*. Bursa: Dora Basım-Yayın Ltd. Şti. 2016.

Kocabaş, Gediz. “Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Unsurları”. *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırma Dergisi*, C.20, sy.3 (2014): s. 273-300.

Köprülü, Bülent ve Selim Kaneti. *Aile Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1989.

Kurt, Ekrem. “Boşanma Davasında Hâkimin Alacağı Geçici Önlemler (MK m. 169)”, *Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1 Sy.1 (2013): s. 97- 109.

Mollamahmutoğlu, Hamdi, Muhittin Astarlı ve Ulaş Baysal. *İş Hukuku*. Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. bs, Ankara: Turhan Kitabevi, 2014.

Mustafa Şen, Salih Dursun ve Murat Güven. “Türkiye’de iş kazaları: Avrupa birliği ülkeleri bağlamında bir değerlendirme”. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, sy. 16, (Aralık, 2018): s. 1169-1190.

Narter, Sami. *Çalışanlar İçin Tazminatlar*. 3.bs. Ankara: Adalet Yayınevi, 2019. (Kısaltılmışı: Narter, Tazminat)

Narter, Sami. *Destekten Yoksun Kalma Tazminatı ve Davaları*. 3. bs. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018. (Kısaltılmışı: Narter, Davalar)

Narter, Sami. *İş Kazası ve Meslek Hastalığında Hukuki ve Cezai Sorumluluk*. 2.bs., Ankara: Adalet Yayınevi, 2015. (Kısaltılmışı: Narter, İş Kazası)

Narter, Sami. *Trafik Kazalarında Hukuki ve Cezai Sorumluluk: Trafik Hukukunda Sorumluluklar Maddi ve Manevi Tazminat Davaları*, 5. bs. Ankara: Adalet Yayınevi, 2017. (Kısaltılmışı: Trafik Kazalarında Hukuki ve Cezai Sorumluluk)

Nomer, Haluk N. “2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanuna Göre Motorlu Araç İşletenin Hukuki Sorumluluğu” *İstanbul Barosu Dergisi*, C.66 (1992): s. 36-89.

Nomer, Haluk N. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 15.bs. İstanbul: Beta Yayınevi, 2017.

Nomer, Haluk N. *Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddî Tazminatın Belirlenmesi*. İstanbul: Beta Yayınevi, 1996.

Oğuzman, M. Kemal ve Mustafa Dural. *Aile Hukuku*. 3.bs. İstanbul, Filiz Kitabevi 2001.

Oğuzman, M. Kemal ve Öz, M. Turgut. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 18. bs. C. II. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2018.

Oğuzman, M. Kemal, Özer Seliçi ve Oktay Özdemir. *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*. 15. bs İstanbul: Filiz Kitabevi, 2015.

Oğuzman, M. Kemal. “İş Kazası ve Meslek Hastalıklarından Doğan Zararlardan İşverenin Sorumluluğu”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* C. 34, S. 1-4 (1968): s. 322 – 342.

Orhunöz, Ergun. *Tazminat Davalarında Uygulama Sorunları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2000.

Özcan, Durmuş. *Uygulamalı İş Davaları*. 3.bs. Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.

Özgür, Oğuz. İş Kazası ve Meslek Hastalığında Sigortalıya Sağlanan Yardımlar, *Hak İş Uluslararası Emek Ve Toplum Dergisi*, 7(18), (2018): s. 317-332.

Özsunay, Ergun. “Rights of embryo and foetus in private law. In: Convergence of legal systems in the 21st century, General Reports delivered at the XVIth International Congress of Comparative Law” Brisbane, Australia, 14-20 july 2002), Extrait, Bruxelles (Kısaltma: Özsunay, Embryo and Foetus), (2006): s. 1275-1413.

Öztan, Bilge. *Aile Hukuku*. 6. bs. Ankara: Turhan Kitabevi, 2015.

Öztürkler, Cemal. *Uygulamanın İçinden Ölüm ve Bedeni Zarar Hallerinde Maddî Tazminatın Hesaplanması Teknikleri*. 1. bs. Ankara, Seçkin Yayınevi, 2003.

Pekcantez, Hakan, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes. *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku*. 12. bs. Ankara: Yetkin Yayınları, 2011.

Pıtırılı, Burak ve Aladağlı, Ayşe Nur, “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 12, (2017): s. 115-163

Reisoğlu, Safa. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 1.7.2012'de Yürürlüğe Girecek Olan Türk Borçlar Kanunundaki Değişikliklerde İşlenerek Güncelleştirilmiş ve Genişletilmiş*. 22. bs. İstanbul: Beta Basım, 2011.

Sarıbay Öztürk, Gizem. *İş Sağlığı ve Güvenliği Yükümlülüklerinin Yerine Getirilmemesinin Hukuki, İdari ve Cezai Sonuçları*. 3.bs. İstanbul: Beta Yayınları, 2015.

Savaş Taşkent. “Mevsimlik Bir İşte Yapılan Belirli Süreli İş Sözleşmesi”, *Prof. Dr. Ali Güzel'e Armağan*, C. I, İstanbul: Beta Yayınları, (2010): s. 745-767.

Seratlı, Gaye Burcu. *İş Kazasından Doğan Destekten Yoksun Kalma Tazminatı*. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2003.

Serozan, Rona. “Doğum Öncesi (Prenatal) ve Ölüm Sonrası (Postmortal) Kişiliğin Korunması”, *Prof. Dr. Tuğrul Ansay'a Armağan*, Ankara, Turhan Kitabevi, (2006): 311-324.

Sezer, Ahmet Necdet. “Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Hesaplanmasında Göz önünde Tutulacak Esaslar”. *Yasa Hukuk Dergisi* 3, sy. 9 (1980): s. 1269-1299.

Sözer, Ali Nazım. *İşçi Bağımsız Çalışan ve Kamu Görevlileri Bakımından Türk Sosyal Sigortalar Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları, 2017.

Sözer, Ali Nazım. *Türk Sosyal Sigortalar Hukukunda İş Kazası Kavramı ve Unsurları*, *Prof. Dr. Nuri Çelik'e Armağan*, C. 2, İstanbul: Beta Yayınları, 2001.

Subaşı, İbrahim. *Türk Hukukunda İş Sağlığı ve Güvenliği*, İstanbul: Beta Yayınevi, 2018.

Sümer, Halûk Hâdi. “Sigortalının Servis Aracı Beklerken Uğradığı Kaza İş Kazası mıdır?, Karar İncelemesi”, C.11, sy.4, *Çimento İşveren Dergisi* (Temmuz 1997): s. 6-13.

Sümer, Halûk Hâdi. *İş Hukuku Uygulamaları*. 7. bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.

Sümer, Halûk Hâdi. *İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku*. 2. bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.

Süzek, Sarper. *İş Güvenliği Hukuku*. Ankara: Savaş Yayınları, 1985. (Kısaltılmışı: Sarper, İş Güvenliği)

Süzek, Sarper. *İş Hukuku*. 15. bs. İstanbul: Beta Yayınevi, 2018.

Şakar, Müjdat. *Sosyal Sigortalar Uygulaması*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2011.

Tacın, Mustafa Hayri. “Destekten Yoksun Kalma Tazminatında Güncel Usul konuları ile Miras Menfaatleri ve TBK md 55’in Değerlendirilmesi” , *Adalet Dergisi* sy. 57 (2017): s. 27-59. (Tacın, Usul)

Tacın, Mustafa Hayri. “Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Tespitinde Göz Önünde Bulundurulacak Hususlar”, *Adalet Dergisi*, sy. 61, (2018): s. 123-167.

Tandoğan, Haluk. *Mukayeseli Hukuk, Hususiyle Türk - İsviçre ve Alman Hukuku Bakımından Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi yayınları (Kısaltılmışı: Tandoğan, Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini)

Tandoğan, Haluk. *Türk Mesuliyet Hukuku*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010.

Taşkent, Savaş. “İş Kazası Kavramı, Prof.Dr. Nuri Çelik'e Armağan” C.2 İstanbul: Beta Yayınları, (2001): s. 1951-1966.

Tekinay, Selahattin Sulhi, Sermet Akman, Halûk Burcuoğlu, ve Atilla Altop. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 7. bs. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1993.

Tekinay, Selahattin Sulhi. *Ölüm Sebebi İle Destekten Yoksun Kalma Tazminatı*, İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1963. (Kısaltılmışı: Tekinay, Tazminat)

Tiftik, Mustafa. *Akit Dışı Sorumlulukta Maddi Tazminatın Kapsamı*, Ankara: Yetkin Yayınları, 1994.

Topaloğlu, Sıddık ve Çınkı, Faruk. *İş Kazası ve Meslek Hastalığı, Haklar, Yardımlar, Yükümlülükler, Tazminat ve Ceza Sorumlulukları*. Ankara: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, 2014.

Tuncay, A. Can. “İş Kazasının Unsurları ve İşverenin İş Kazasından Doğan Sorumluluğu” İHU, 1982/1, SSK. 11 (no.2).

Tuncay, A. Can ve Ekmekçi, Ömer. *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*. 19.bs. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2017.

Tunçomağ, Kenan ve Centel, Tankut. *İş Hukukunun Esasları*. İstanbul: Beta Yayınları, 2005.

- Ulusan, İlhan. *Özellikle Borçlar Hukuku Ve İş Hukuku Açısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu Bundan Doğan Hukuki Sorumluluğu*. İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınları, 1990.
- Uygur, Turgut. *Açıklamalı- İçtihatlı Borçlar Kanunu*. C.2, 2. bs. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2003.
- Uygur, Turgut. *Türk Borçlar Kanunu Şerhi*. C. 2, 3. bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.
- Uşan, M. Fatih ve Canan Erdoğan. *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku*. 3. bs. Ankara: Seçkin Yayınları, 2022.
- Tekin, Memiş. “Güvence Hesabının Taşımanın 100 Km. Altında Olması Nedeniyle Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası Kapsamında Ödeme Yapmayı Reddetmesi Hukuka Uygun mudur?” *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 3, sy. 1 (2012): s. 129-150.
- Yaşar, Halis. *Destekten Yoksun Kalma Tazminatı*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.
- Yelekçi, Memduh. *Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi*. Ankara, Gaye Matbaacılık, 2001.
- Yılmaz Kılıçoğlu, Kumru. *Yansıma Yoluyla Zarar* Ankara: Turhan Kitabevi, 2012.
- Yılmaz, Ataman. *Tahsis Mevzuatı ve işlemleri*. Ankara: SSK Yayınları, 2004.
- Yılmaz, Zekeriya. *Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları*. 3.bs. Ankara: Adalet Yayınevi, 2014.
- Yılmaz, Zekeriya. *Trafik Kazaları ve Taşımacılıktan Doğan Hukuki Sorumluluk Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2014.
- Zararsız, M. Emin. “İşverenin İş Kazası Ve Meslek Hastalığından Doğan Manevi Tazminat Ödeme Sorumluluğu”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3. sy. 3 (1985): s. 287-325.
- Zevkliler, Aydın, Şeref Ertaş, Ayşe Havutçu ve Damla Gürpınar. *Medeni Hukuk Temel Bilgiler 10. Bs*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2018.
- Zehiroğlu, Şeyma. “Türk Ve Alman Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası Kavramı ”. Yüksek Lisans Tezi, Türk- Alman Üniversitesi, 2023.

İNTERNET KAYNAKLARI

Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr>

Vikipedi: Özgür Ansiklopedi, <https://wikipedia.org.tr>

TÜİK - Veri Portalı, <https://tuik.gov.tr>

<https://karararama.yargitay.gov.tr>

<https://www.ictihatlar.com.tr>

<https://www.lexpera.com.tr>

<https://www.sinerjimevzuat.com.tr>

<https://pdf.trdizin.gov.tr>

<https://www.acarindex.com>

<https://sicil.mess.org.tr>

<https://sosyalguvenlikdunyasi.com>

<https://legalbank.net>